VIRGINIA SMĂRĂNDESCU-ARIŞANU

CUSĂTURI POPULARE DIN ROMÂNIA

EDITURA TEHNICĂ
BUCUREŞTI — 1978

CUVÎNT ÎNAINTE

În marea operă de construire a noii societăți socialiste, problemele culturii au ocupat și ocupă un loc de prim ordin. Grija și atenția deosebită arătată de Partidul Comunist Român, artei și culturii, au stimulat puternic avîntul de creație, precum și cercetările în domeniul etnografiei și folclorului nostru.

Este știut faptul că arta noastră populară este o moștenire scumpă pe care ne-au lăsat-o înaintașii noștri.

Cusăturile populare fac parte integrantă din tezaurul artei noastre populare. Fiecare motiv pe care îl aplicăm pe pînză, are o formă, o mișcare, o culoare aparte. Creatorul anonim, după fantezia sa, adaugă sau scoate unele elemente dintr-un motiv și astfel se nasc variantele și bogăția de motive populare. De aici pornește întrecerea în frumos, de aici se naște diversificarea desenului, varietatea coloritului, sporind comoara neprețuită a cusăturilor românești.

Modul de aplicare a motivelor pe pînză este aproape același, însă formele motivelor cît și sursa de inspirație în redarea desenului sînt diferite, ceea ce face să se deosebească broderiile de la o regiune la alta și uneori chiar între satele vecine.

În regiunile de șes motivele sînt combinații de figuri geometrice sau stilizări inspirate din natură. Coloritul este viu, armonios.

În regiunile de deal se întîlnesc cîmpuri ornamentale cu distanțe mai mari între motive, străjuite de floricele mărunte, cu un colorit variat și bine armonizat.

Spre munte broderiile sînt compacte, lucrate în cel mult două sau trei culori. Aici predomină culorile : roșu, vișiniu, negru, albastru, presărate cu multe paiete, iar golurile dintre motive sînt umplute cu lănțișoare din fire aurii și argintii.

Dacă ne oprim mai mult asupra motivelor noastre populare aplicate pe diverse obiecte de îmbrăcăminte și de uz casnic, se observă că sînt compuse de elemente luate din mediul înconjurător, care sînt combinate într-un tot armonios și de o rară frumusețe.

Din aceste multe și variate elemente, cel mai des întîlnite sînt : coarnele berbecului, șarpele, racul, scara pisicii, roata, furcile, gheruțele, brăduțul, butucul, floarea creață, zăluța, prepeleacul, căsuța etc. Cu aceste elemente, creatorul popular a compus modele geometrice, florale sau reprezentînd animale, insecte, păsări, fructe.

Motive din combinații de flori cu păsări sau animale se întîlnesc în partea de nord a țării, în special în nordul Moldovei și al Transilvaniei.

Armonizarea culorilor dovedește un deosebit simț artistic și mult rafinament în alegerea celor mai potrivite culori. De exemplu : de la roșul aprins — la galbenul cald al razelor de soare, al

spicelor de grîu, al mierii; de la negru și albastru închis — la albastrul luminos al cerului de vară; de la culoarea vișinei putrede — la violetul pal al apusului de soare etc.

Interesul tot mai mare manifestat în ultima vreme pentru broderiile populare, trebuie să constituie un îndemn pentru creatorii de artă populară, care să ducă mai departe această milenară tradiție.

Prin alcătuirea prezentei lucrări am dorit să aduc o modestă contribuție la ampla activitate ce se desfășoară în țara noastră pentru cunoașterea fenomenelor de artă și cultură populară, manifestate în forme deosebit de variate și de originale de-a lungul timpurilor.

Lucrarea cuprinde o serie de modele cu care este împodobit portul național din diferite regiuni ale țării, pe care iubitorii de frumos le pot folosi pentru a-și împodobi veșmintele, obiectele textile ale interiorului etc.

Arta cusăturilor populare este fără îndoială arta poporului român, care trezește oricînd emoții artistice. Costumul popular ca și alte obiecte textile de uz casnic pe care sînt aplicate broderii, se ridică la valoarea unor opere de artă.

Imaginația creatoare a artiștilor populari în folosirea unor unități tehnice, măruntele și simplele puncte de cusături a dus la crearea unui variat și bogat tezaur de broderii populare, specifice unor regiuni istorice.

Cusăturile românești variază ca aspect de la o regiune la alta, dar punctele întrebuințate sînt aceleași pe tot cuprinsul țării. Fiecare motiv din această lucrare poate fi interpretat în mod creator și aplicat pe obiectele dorite ca: ii, cămăși bărbătești, fețe de masă, șervețele, seturi, perdele, perne, genți, garnituri pentru rochii și bluze etc.

Pentru înțelegerea executării motivelor s-a arătat tehnica principalelor puncte întrebuințate în broderia românească ca și materialele ce pot fi folosite. De asemenea, lucrarea cuprinde descrierea iei, cît și a cămășii bărbătești, precum și confecționarea acestora.

În realizarea acestei lucrări, am avut în primul rînd, ca sursă de informare — satul în care m-am născut și am crescut, unde mîinile iscusite ale țărăncilor iscoditoare de frumos, care mînuiau acul cu o pricepere desăvîrșită, m-au uimit și au lăsat o amprentă puternică asupra întregii mele activități de mai tîrziu. De acolo, din Rucărul Muscelului, mi-am tras seva dragostei pentru această minunată artă a acului și mai tîrziu — cînd în școli de specialitate am pătruns mai adînc tainele acestei arte — mi-am propus să arăt aici tot ce a creat mai frumos și mai nobil femeia româncă; modele populare în care se găsește toată gingășia și căldura sufletească a celei ce a știut să creeze aceste minuni de artă.

Aș dori ca această lucrare să-și găsească ecoul dorit de mine în rîndul marelui public.

AUTOAREA

CUPRINS

1. **Materialele textile şi ustensilele folosite în realizarea broderiilor pe obiectele necesare ornamentării locuinţei cît şi accesoriilor de îmbrăcăminte** 9

   1. *Ţesături de bumbac, in, cînepă şi lînă pe care se pot lucra motive pe puncte din fire numărate şi după desen* 9

      a. Diferite tipuri de pînză 9

   2. *Furnituri necesare pentru ornamentarea obiectelor textile* ... 13

   3. *Ustensilele necesare* 14

2. **Aplicarea motivelor româneşti pe obiectele de înfrumuseţare a locuinţei** 14

   1. *Pregătirea obiectului pentru ornament* 15

   2. *Aplicarea motivului din flori izolate* 15

   3. *Un alt mod de aplicare a motivului pe colţ* 16

3. **Tehnica punctelor folosite în cusăturile româneşti** 18

4. **Confecţionarea şi ornamentarea cămăşilor femeieşti şi bărbăteşti** ... 39

   1. *Ia sau cămaşa femeiască* 39

      a. Clasificarea iilor după structura morfologică 40
      — ia sau cămaşa încreţită la gît 40
      — ia sau cămaşa cu platcă 40

      b. Clasificarea iilor după felul cum sînt ornamentate 40
      — ia cu altiţă 40
      — ia cu tăblie 40
      — ia cu umăr 40
      — ia cu ciocănele (Sălişte) 40
      — ia cu chiept sau ciupag 41
      — ia cu platcă 41

   2. *Poale sau fuste femeieşti* 41

   3. *Cofnecţionarea iei cu altiţă* 41

      a. Croitul iei 41
      b. Ornamentarea iei 42
      c. Montarea sau încheierea iei 43

   4. *Cămăşile bărbăteşti* 44

      a. Tipuri de cămăşi 44
      — cămaşa bătrînească sau cămaşa cu clini 45
      — cămaşa cu barbur 45
      — cămaşa cu fustă (fustanelă) 45
      — cămaşa scurtă cu mînecă lungă 45
      — cămaşa cu platcă 45

   5. *Confecţionarea şi ornamentarea cămăşii bătrîneşti sau cu clini* 45

      a. Croitul cămăşii 45
      b. Ornamentarea cămăşii 47
      c. Montarea sau încheierea cămăşii 47

5. **Motive populare româneşti aplicate pe îmbrăcăminte** 48

6. **Motive populare româneşti aplicate pe obiecte de înfrumuseţare a interiorul locuinţei** 49

   Motiv din Argeş pentru faţă de masă
   Motiv din Prahova pentru fondul unei feţe de masă
   Motiv din Vlaşca pentru o faţă de masă pătrată
   Motiv din Ilfov aranjat pentru faţă de masă
   Motiv din Argeş pentru faţă de masă
   Motiv din Teleorman pentru faţă de masă
   Motiv din Suceava aranjat pentru pătrate
   Motiv din Ilfov pentru faţă de masă cu şerveţele
   Motiv din Neamţ aranjat pentru feţe de masă

Motiv din Rădăuți aranjat pentru fețe de masă
Motiv decorativ din Ilfov pentru ornamentarea unei fețe de masă
Motiv din Suceava aranjat pentru fețe de masă
Motiv din Argeș pentru draperie și perdele
Motiv din Ilfov pentru draperie și perdele

7. Motive populare românești pentru ornamentarea iilor și cămășilor bărbătești 49

8. Motive populare românești culese din diverse regiuni ale țării ... 50

Motive din Rucăr-Argeș
Motive din Rucăr-Argeș
Motive din Argeș
Motive din Argeș
Motive din Argeș
Motive din Argeș
Motive din Argeș
Motive din Dîmbovița
Motive din Dîmbovița
Motive din Ilfov
Motive din Ilfov
Motive din Ilfov
Motive din Ilfov
Motive din Gorj
Motive din Vîlcea
Motive din Olt
Motive din Olt
Motive din Teleorman
Motive din Teleorman
Motive din Sibiu
Motive din Maramureș
Motive din Bistrița-Năsăud
Motive din Bistrița-Năsăud
Motive din Rădăuți
Motive din Rădăuți
Motive din Rădăuți
Motive din Gura Humorului
Motive din Gura Humorului
Motive din Gura Humorului
Motive din Gura Humorului
Motive din Gura Humorului
Motive din Gura Humorului
Motive din Suceava
Motive din Suceava
Motive din Suceava
Motive din Suceava
Motive din Cîmpulung Moldovenesc
Motive din Neamț
Motive din Vrancea
Motive populare pentru rochițe
Motive populare pentru rochie
Motive populare pentru rochii
Motive populare pentru bluze
Motive populare lucrate la fir sau „creastă" din Rucăr-Argeș
Motive lucrate la fir sau „creastă" din Rucăr-Argeș
Motive din Banat (pătrățelele negre sînt lucrate foarte strîns pentru a se realiza găurelele cu punctul tighel și cu ață la culoarea materialului)
Motive cu punctul „călățele" sau scris
Motive cu punctul „călățele" sau scris
Motive de pe cojocele, bundițe din Vlașca
Motive pentru pardesiuri, jachete, lucrate cu suitaș și lînă
Motive decorative pentru ornamentarea obeictelor de îmbrăcăminte
Motive decorative
Motive decorative pentru obiecte de îmbrăcăminte

Bibliografie 51

MATERIALELE TEXTILE ŞI USTENSILELE FOLOSITE ÎN REALIZAREA BRODERIILOR PE OBIECTELE NECESARE ORNAMENTĂRII INTERIORULUI LOCUINŢEI, CÎT ŞI A ACCESORIILOR DE ÎMBRĂCĂMINTE

Materialele textile pe care le folosim pentru lucrul de mînă sînt variate ca ţesătură, grosime, aspect şi colorit, mergînd de la pînza ţesută în războiul manual, din lînă, bumbac, in, cînepă, pînă la bogata gamă de ţesături naturale şi sintetice oferite de industria noastră în plină dezvoltare.

Aceste materiale trebuie să întrunească o serie de calităţi pentru a răspunde cerinţelor funcţionale şi estetice ale obiectelor ce le vom confecţiona şi ornamenta cu broderii româneşti. Astfel, ţesătura trebuie să fie regulată, nu prea deasă, plină, durabilă şi rezistentă la spălat. La acest gen de ţesătură, firul trebuie să fie la fel de răsucit şi regulat pe toată întinderea lui. Firele din urzeală şi din bătătură să aibă aceeaşi grosime şi aceeaşi distanţă între ele.

Pe o astfel de pînză regulată vom putea lucra motive româneşti pe fire numărate.

Ţesăturile, pe care vom aplica motivele ce trebuie mai înainte desenate pe material, pot avea o armură mai deasă, (de la olandină la stofă de aba sau dimie). De asemenea se mai folosesc materiale din piei de animale prelucrate (tăbăcite) sau piei sintetice, din care se fac renumitele cojocele, bundiţe, ghebe şi paltoane călduroase pentru sezonul rece.

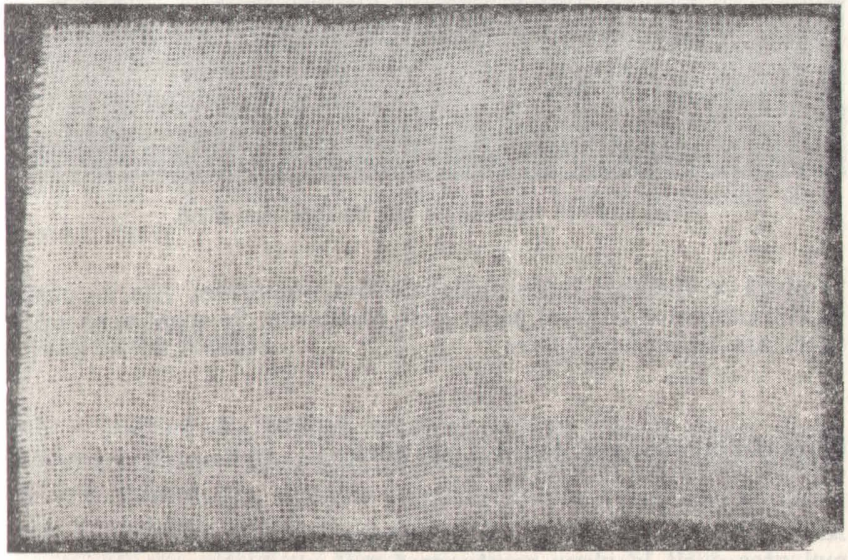

Fig. 1. Pînză topită.

1. ŢESĂTURI DE BUMBAC, IN, CÎNEPĂ ŞI LÎNĂ PE CARE SE POT LUCRA MOTIVE PE PUNCTE DIN FIRE NUMĂRATE ŞI DUPĂ DESEN

a. Diferite tipuri de pînză

Pînza românească cu firul foarte subţire (topită)

Această pînză este numită *topită*, pentru că este foarte subţire. Firul din ţesătură este fin şi bine răsucit, ceea ce dă ţesăturii fineţea şi transparenţa voalului (figura 1) cît şi o bună rezistenţă la spălat şi purtat. Din ea se confecţionează obiecte fine ca : bluze, ii, şerveţele şi milieuri. Pe acest material se brodează motive ro-

mânești pe fire numărate, cu ață de muline sau fire de mătase. Motivele lucrate cu culoare albă sînt deosebit de frumoase. De asemenea, se pot lucra ajururi și șabace. Fluturașii din metal auriu și argintiu, ca și lănțișorul, dau o notă de eleganță obiectelor respective.

Pînza românească cu firul puțin mai plin

Este o țesătură regulată, cu firele din urzeală și bătătură, subțiri și bine răsucite (figura 2). Are lățimea de 0,40—0,50 m și este țesută în razboiul manual.

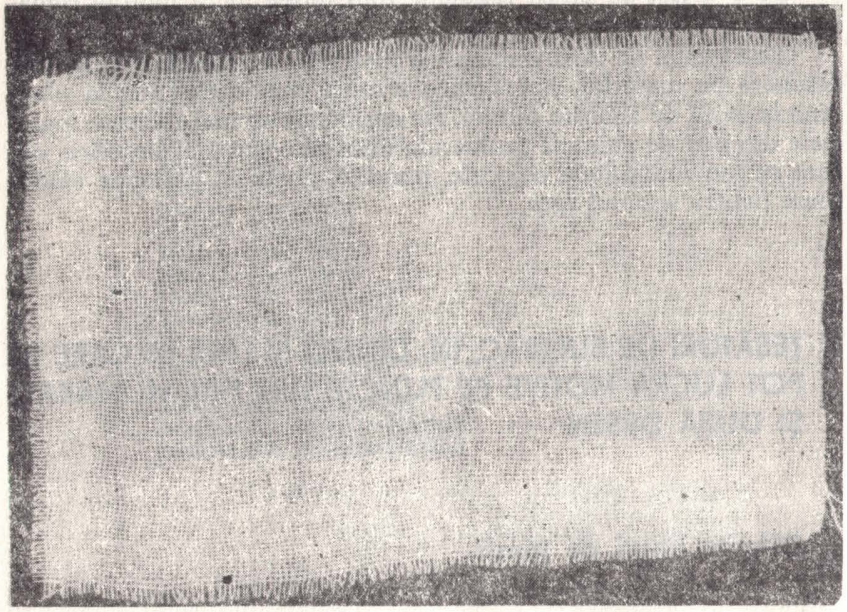

Fig. 2. Pînză românească din bumbac cu firul puțin mai plin decît cea topită.

Din acest material se confecționează ii, bluze, rochițe pentru fetițe, rochii, garnituri pentru îmbrăcămintea copilului pînă la un an (cămășuță, bonețică, bavetă), ca și milieuri, șervețele etc.

Pe această pînză se poate lucra orice motiv românesc pe fire numărate. Ața de cusut, de preferință, va fi mulineul, bumbăcelul sau fire metalice aurii și argintii.

Pînza românească mai plină

Are firul puțin mai gros și bine răsucit. Este țesută rar și foarte regulat (figura 3). Se întrebuințează mult în confecționarea iilor, cămășilor bărbătești naționale, bluzelor, perdelelor etc. Pe aceas-

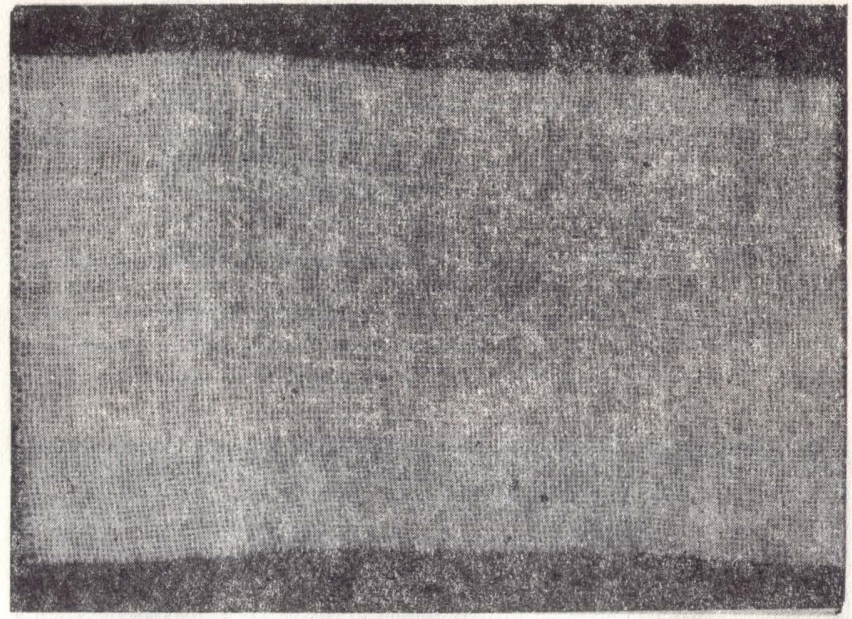

Fig. 3. Pînză românească, din bumbac, mai plină.

tă pînză se lucrează orice model pe fire numărate. Ața de cusut va fi mulineul și cotonul perle. Este rezistentă. Se spală și se calcă ușor. Are lățimea de 0,80 m.

Pînza din bumbac mai deasă și mai plină

Are lățimea de 0,40 m. Firul de bumbac din care este țesută este mai gros decît la pînza românească mai plină. Această pînză are contextura regulată și deasă (figura 4). Se întrebuințează, înde-

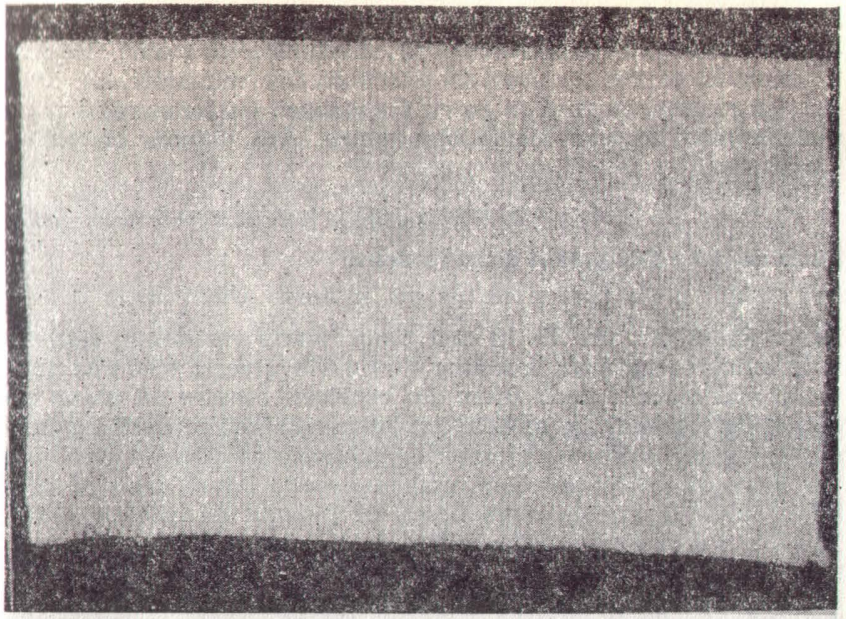

Fig. 4. Pînză românească din bumbac mai plină şi mai deasă.

osebi, la confecţionarea iilor cu ciupage, cămăşilor bărbăteşti naţionale şi la obiectele de înfrumuseţare a locuinţelor. Pe feţele de masă, seturi, feţe de pernă etc. se brodează foarte frumos motivele după desen cu punctul de călăţele. Este foarte rezistentă şi se spală frumos.

Olandina din bumbac

Este o ţesătură din bumbac cu firul regulat, răsucit, plină, deasă şi foarte rezistentă (figura 5). Se găseşte în comerţ în culori pastel, de crem, galben, bej, albastru deschis şi închis, vernil etc. Pe olandină se lucrează motive după desen. Se lucrează frumos motivele cu punctul de călăţele. Lăţimea olandinei este de 0,80 m, 1,40 m sau 2,20 m. Se confecţionează feţe de masă, seturi etc.

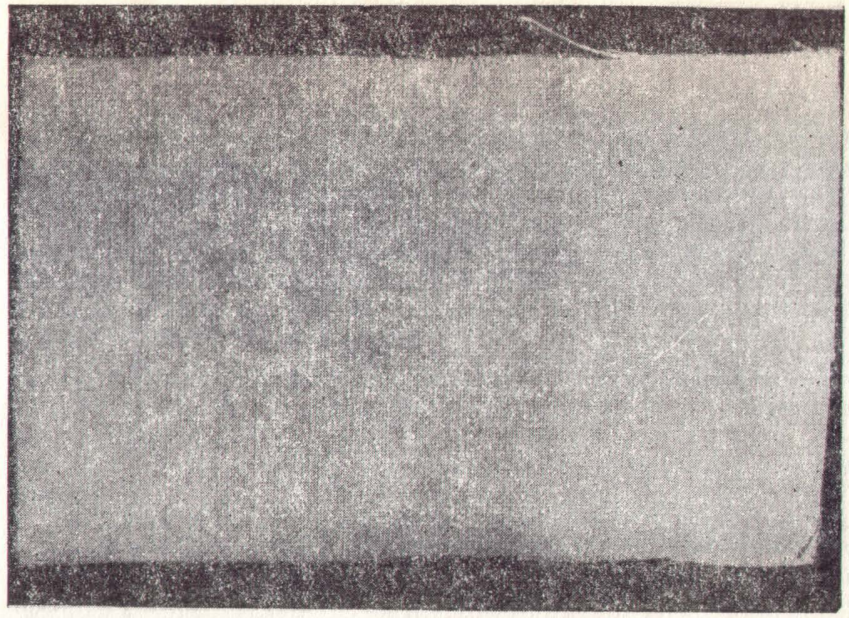

Fig. 5. Olandină din bumbac.

Pînza cu firul gros şi cu ţesătura mai rară (Baziaş)

Are o contextură foarte regulată. Firul de bumbac, din care este ţesută este format din patru fire subţiri şi foarte bine răsucite.

Urzeala, ca şi bătătura are firele la fel de groase cu distanţe egale între ele (figura 6). Din acest material se confecţionează feţe de masă, milieuri, seturi, feţe de pernă, poşete, cordoane etc. Se lucrează cu muline cu firul mai gros, cu coton perle şi cu melană. Motivele lucrate cu punctul bătrînesc creţ, pe această pînză, ies foarte regulate.

Pînză de in cu firul plin (matador)

Această pînză are o ţesătură regulată, rară şi plină (figura 7). Se găseşte în comerţ în culori variate : alb, galben, crem, bej, albastru închis şi deschis. Este foarte rezistentă. Se confecţionează

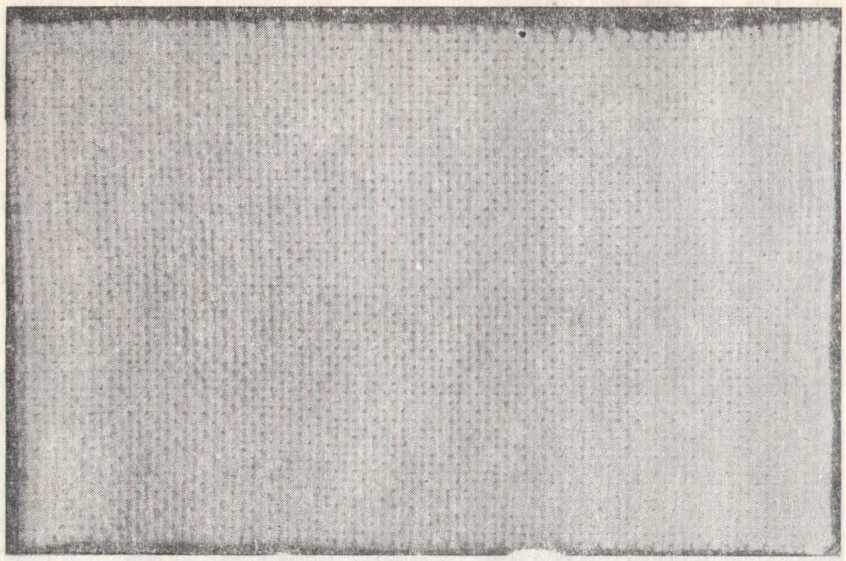

Fig. 6. Pînză din bumbac cu firul gros (Baziaș).

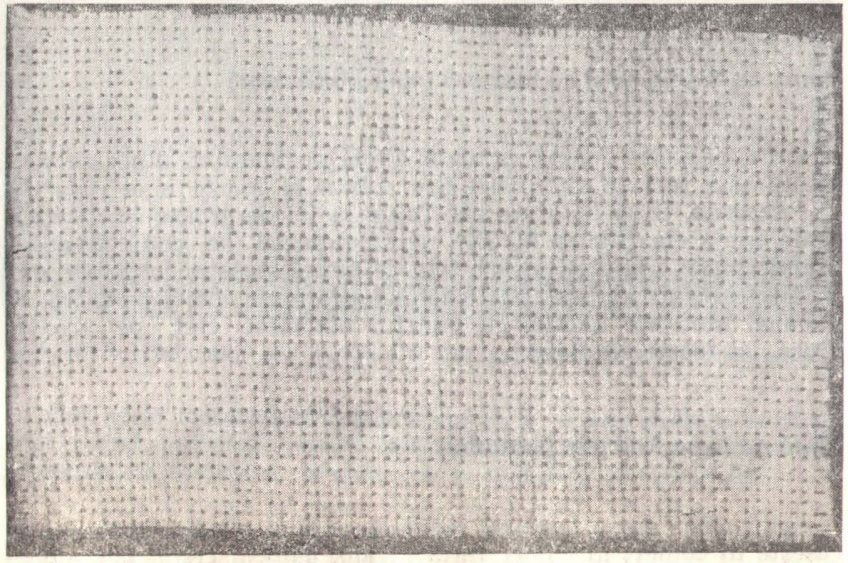

Fig. 7. Pînză din in cu firul gros (Matador).

obiecte ca : fețe de masă, milieuri, huse pentru televizor, rochițe pentru fetițe, jachetele pentru copii, poșete, fețe de pernă, draperii la ferestre etc. Se lucrează cu punct pe fire numărate, pe două fire, cu muline, cu firul în patru fire subțiri, cu coton perle și cu melană care acoperă foarte bine pînza. Are lățimea de 0,80—1,40 m.

Pînza de in cu firul gros și țesătura deasă

Este lucrată din fire de in mai pline, foarte rezistente, răsucite și în culoarea naturală a inului. Firele din urzeală sînt mai subțiri și mai răsucite decît firele din bătătură, ceea ce dă pînzei un aspect de neregularitate. Este mai deasă în lățime decît în lungime (figura 8). Pe acest material, punctele pe fire numărate se vor lucra cu un fir sau două mai mari pe o latură decît pe cealaltă. Motivele lucrate după desen cu punctul de călățele, drug, lănțișor, sînt preferate celor cu fire numărate.

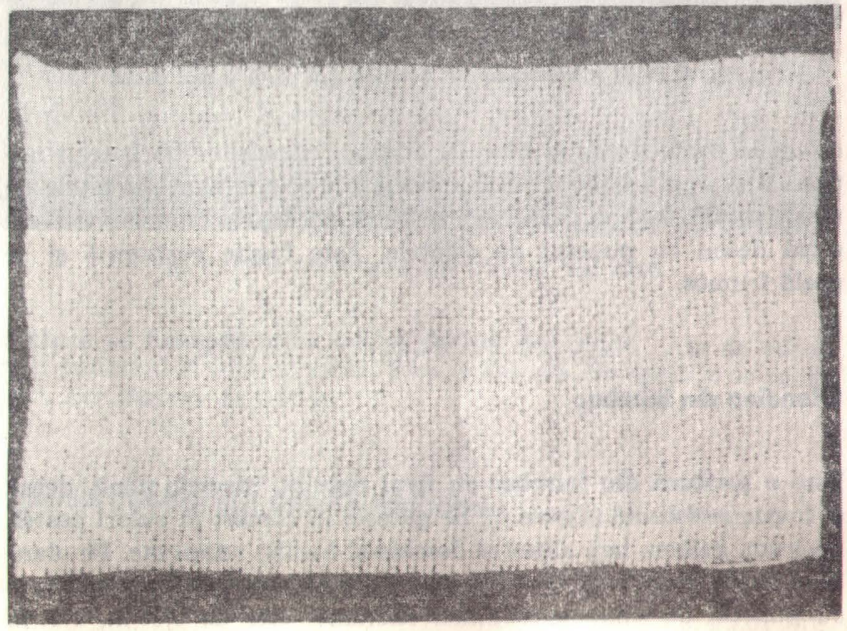

Fig. 8. Pînză din in cu firul gros și țesătura deasă.

Această pînză se recomandă la confecționarea de fețe de masă, milieuri, fețe de pernă, poșete, etc. Se lucrează cu muline, cu firul mai gros, coton perle sau melană. Motivele lucrate cu alb pe acest fond sînt deosebit de frumoase.

Pînză de in deasă cu firul subțire (olandină)

Este o pînză foarte deasă și are culoarea naturală a inului. Are lățimea de 0,80 m. Este un material cu o țesătură regulată și deosebit de frumoasă ca aspect (fig. 9). Se confecționează fețe de masă,

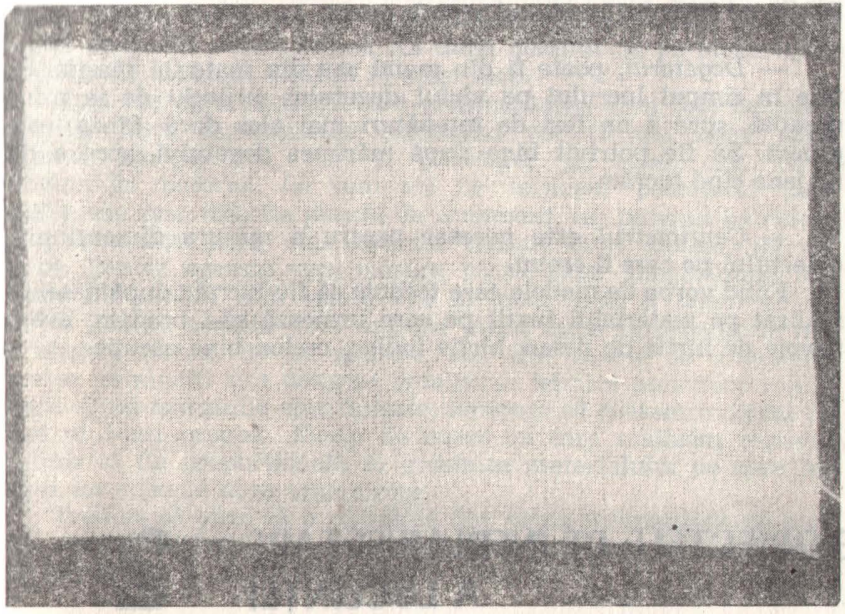

Fig. 9. Olandină din in natural.

milieuri, huse pentru televizor, poșete etc. Motivele ce se aplică pe acest material sînt cele lucrate după desen, care sînt prezentate în lucrarea de față, în punctul de călățele. Sînt foarte decorative și frumoase. Se lucrează cu ață de muline, coton perle și lînă.

2. FURNITURI NECESARE PENTRU ORNAMENTAREA OBIECTELOR TEXTILE

Înainte de a începe lucrul, trebuie să avem în vedere ca motivul ales să se adapteze obiectului respectiv și să ținem seama cu ce fel de fire e necesar să brodăm.

Firele care se folosesc, pot fi din bumbac, lînă, mătase și metalice. Cele din bumbac mercerizat sînt cele mai întrebuințate, deoarece sînt rezistente, colorate în nuanțe variate, au un luciu deosebit, suplețe și elasticitate. Acestea sînt cunoscute în comerț sub următoarele denumiri :

— *Mulineul* se găsește în jurubițe mici a opt metri, în toate culorile dorite. Firele sînt subțiri și răsucite. Firul gros din care este alcătuită jurubița are șase fire subțiri, pe care le putem desface în două—trei—patru — după grosimea materialului pe care lucrăm.

Firul fiind moale și elastic nu se încurcă în timpul lucrului. Acest fir are proprietatea de a acoperi uniform porțiunea pînzei cu modelul lucrat. În general, pentru cusăturile românești se preferă mulineul. Motivele lucrate cu punctul bătrînesc creț, cu firul alcătuit din 3—4 fire subțiri de muline sînt deosebit de regulate.

— *Cotonul perle* se găsește sub formă de bobine în culori diferite ; are firul gros răsucit din două fire subțiri, este moale și lucios. Se întrebuințează la toate cusăturile românești. Fiind mai gros și răsucit este foarte bun la realizarea cheițelor care unesc părțile componente ale unui obiect textil.

— *Bumbăcelul* se găsește sub formă de jurubițe a 30 m, în toate culorile. Are firul moale, răsucit și puțin mai gros decît mulineul și mai subțire decît cotonul perle. Se întrebuințează cel mai mult la găurele, cheițe, festoane, druguri etc. Pe o pînză mai subțire se pot lucra și motive cu puncte românești.

— *Arniciul* se găsește în sculuri. Culorile sînt limitate, fără nuanțe și luciu. Se întrebuințează la cusutul motivelor pe iile de purtare și în țesutul motivelor pe pînza de bumbac (alesături) care sînt necesare confecționării iilor, bluzelor, fețelor de masă, șervețelelor etc.

— *Firele de lînă* se folosesc la motivele brodate pe pînză mai groasă din bumbac și în special pe pînza din in și cînepă. În comerț se găsește lînă sintetică (melană) cu firul subțire, moale și în culori frumoase, cu care putem să ornamentăm orice obiect

confecţionat din materialele textile de mai sus. Motivele lucrate cu aceste fire în punctul de călăţele sînt foarte reuşite.

— *Firele din mătase naturală* sînt fine, lucioase, răsucite şi în culori pastelate. Se găsesc în jurubiţe mici pe care le găsim în comerţ sub numele de filoflos. Se întrebuinţează în broderiile fine. Se folosesc în cusăturile româneşti, pe pînză topită, la realizarea motivelor, ajururilor şi şabacelor.

— *Firele de mătase vegetală* se găsesc sub formă de jurubiţe mici, în culori variate şi lucioase. Au firul gros format din mai multe fire subţiri, care se pot desface în funcţie de grosimea materialului textil pe care lucrăm şi mărimea motivului. Cu mătasea vegetală se lucrează de obicei broderiile de pe catifea, mătase, stofă, din care se confecţionează ilice, veste etc. cărora li se adaugă fluturaşi şi mărgele.

— *Firele metalice aurii şi argintii* le găsim în comerţ sub formă de mici jurubiţe sau înşirate pe mosorel. Pe un fir subţire de aţă din bumbac este răsucit un fir foarte subţire şi plat din metal care îi dă culoarea aurie sau argintie.

Pentru a-l putea trage uşor prin pînză, fără să se cojească, la capătul care intră în ac, desfăşurăm firul metalic pe o porţiune de 4—5 cm. Se întrebuinţează un ac ceva mai mare, iar firul se înnoadă la urechea acului. Acest fel de fir se întrebuinţează la finisarea motivelor româneşti, folosindu-ne de punctul lănţişor, cu care încadrăm unele motive sau galoane.

Ca mijloc de ornament se mai întrebuinţează şi fluturii din metal auriu sau argintiu.

3. USTENSILELE NECESARE

Pentru realizarea cusăturilor, pe lîngă materialul textil (pînză) din care confecţionăm obiectul necesar şi aţa cu care coasem, avem nevoie de următoarele ustensile :

— *Ace de cusut.* Vom întrebuinţa ace subţiri pentru pînză şi aţă subţire, iar pentru pînză groasă vom folosi ace mai mari. Pentru firele de lînă se recomandă acele mai lungi, groase, fără vîrf ascuţit şi cu urechile mai lungi.

— *Foarfecele* bine ascuţit ne va folosi pentru croitul obiectelor, pentru scoaterea firelor, pentru tăiatul colţurilor la tiv şi în timpul lucrului la tăiatul aţei de cusut.

— *Degetarul,* poate fi din metal sau din material plastic. Se ţine în timpul lucrului pe vîrful degetului mijlociu de la mîna dreaptă, spre a ne feri de înţepături mai ales dacă pînza este groasă. Să fie potrivit bine după mărimea degetului, spre a nu ne jena cînd lucrăm.

— *Centimetrul* este necesar pentru a măsura dimensiunile obiectului pe care îl croim.

Fiind vorba de modele care trebuie să fie lucrate după desenul realizat pe materialul textil pe care urmează să-l brodăm, avem nevoie de hîrtie de desen, hîrtie indigo, creion bine ascuţit.

APLICAREA MOTIVELOR ROMÂNEŞTI PE OBIECTELE DE ÎNFRUMUSEŢARE A LOCUINŢEI 2

Obiectele textile care ne împodobesc locuinţa sînt rezultatul bunului gust al gospodinei. Feţele de masă, milieurile aplicate pe măsuţe, şerveţelele de pe noptiere, husa de televizor etc., fiecare în parte şi toate la un loc, trebuie să creeze o atmosferă odihnitoare, plăcută, intimă. Se recomandă ca în aceeaşi cameră să aranjăm obiecte, ca cele de mai sus, lucrate în aceleaşi culori.

sau în culori care să se armonizeze. Plăcerea de a avea un obiect ornamentat e cu atît mai mare cu cît este lucrat chiar de mîna noastră. Aceasta se poate realiza în orele de odihnă activă. Lucrul de mînă, după cum spun specialiştii, după orele de muncă, liniştește, odihnește, relaxează, deconectează. În unele cazuri se recomandă ca un mijloc terapeutic.

Pentru tinerele începătoare, care doresc să brodeze un obiect textil, se vor da în cele ce urmează cîteva îndrumări practice.

1. PREGĂTIREA OBIECTULUI PENTRU ORNAMENTAT

Înainte de a începe ornamentarea unui obiect util, trebuie să ne fixăm asupra motivului pe care îl vom aplica. Acesta poate fi copiat de pe un obiect lucrat, ori după desenul de pe hîrtie milimetrică din albumul alcătuit în acest scop.

Vom lua spre exemplificare ornamentarea unei feţe de masă pătrată. Dacă dimensiunile obiectului vor fi mai mari decît lăţimea materialului, vor fi necesare, în acest caz, două lungimi de material. Le vom uni pe mijlocul pătratului prin cheiţe, sau prin diferite puncte de ornament, ca: punctul bătrînesc plat, cruciuliţe, drug etc. Obiectul trebuie croit numai pe fir drept. Pentru aceasta vom măsura pînza după dimensiunile necesare obiectului, vom scoate fire în locul fixat şi tăiem pe fir drept. Pentru aceasta vom măsura pînza după dimensiunile nela alegere feston, tiv cu găurele, sau alte puncte de ornament. Aceste terminaţii sînt descrise detaliat la tehnica punctelor româneşti. Cînd marginile sînt finisate, începem să coasem motivul pe care ni l-am propus. Firele de cusut cu care realizăm motivul trebuie să fie proporţionale cu grosimea materialului pe care lucrăm, iar culorile să se armonizeze.

Trebuie să ştim că o pătrăţică din hîrtia milimetrică pe care sînt redate motivele din lucrarea de faţă, corespunde unui punct din pînză, de 2—3—4 fire.

2. APLICAREA MOTIVULUI DIN FLORI IZOLATE

De la găurele sau feston, spre interiorul obiectului, lăsăm o distanţă mai mică sau mai mare după cum dorim. Ne fixăm linia pe care va fi aşezat motivul, cu un semn dus cu punctul înaintea

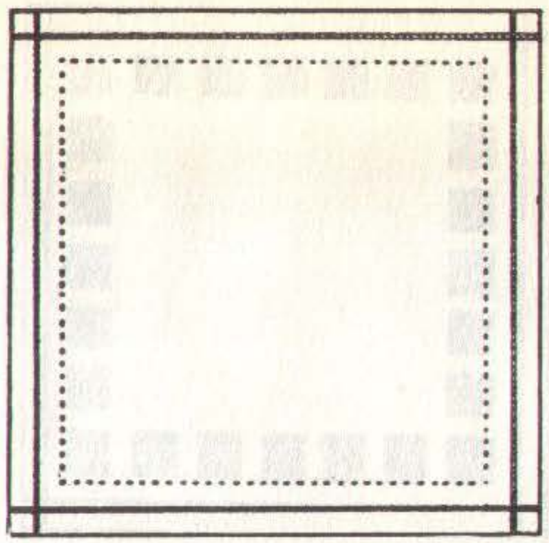

Fig. 10. Aplicarea semnelor înainte de a începe broderia.

acului, pe acelaşi număr de fire cu care vom lucra modelul aşa cum se vede în figura 10, pe toate cele patru laturi ale feţei de masă.

Dacă motivul ales va fi din flori izolate vom lucra în fiecare colţ cîte o floare, la aceeaşi distanţă de semn, sau chiar pe linia semnului (figura 11).

Fig. 11. Ornamentarea colţurilor cu flori izolate.

Pentru a avea distanţa egală între florile ce le vom lucra în continuare se vor număra punctele dintre cele două colţuri, pe care le împărţim la numărul de puncte dintr-o floare plus distanţa dintre flori (figura 12).

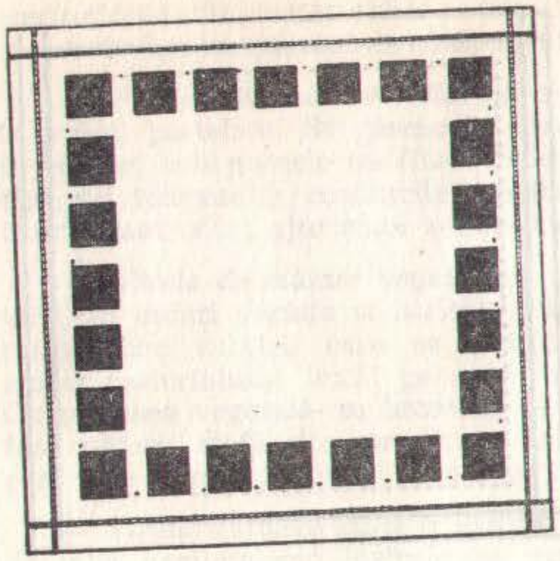

Fig. 12. Ornamentarea unui pătrat cu flori izolate.

Acesta este cel mai simplu procedeu de a ornamenta corect un obiect pătrat sau dreptunghiular.

3. UN ALT MOD DE APLICARE A MOTIVULUI PE COLȚ

După ce am finisat marginile și am marcat, așa cum am explicat mai sus, linia pe care va fi fixat motivul, se va împărți fața de masă în patru părți egale, ducînd semne pe firul drept al pînzei din mijlocul unei laturi spre cealaltă. Vom împărți și unghiurile drepte în două părți egale prin semne duse cu puncte oblice pînă în mijlocul feței de masă (figura 13).

Modelul de pe colț trebuie desenat pe hîrtie milimetrică. Pentru a-l realiza ducem o diagonală pe model și cu oglinda mică așezată pe diagonală, copiem modelul văzut prin oglindă (figura 14) și în partea cealaltă a liniei.

Avînd modelul pe care vrem să-l executăm ca și mărimea punctului ales, începem să lucrăm, pornind din semnul de mijloc al unghiului și urmărind desenul de pe hîrtia milimetrică lucrăm în continuare spre mijlocul laturii. Astfel vom proceda în fiecare colț, avînd însă grijă, ca modelul să se unească cît mai frumos la întîlnirea din mijlocul laturii. Obținem astfel o față de masă cu modele simetrice în toate colțurile.

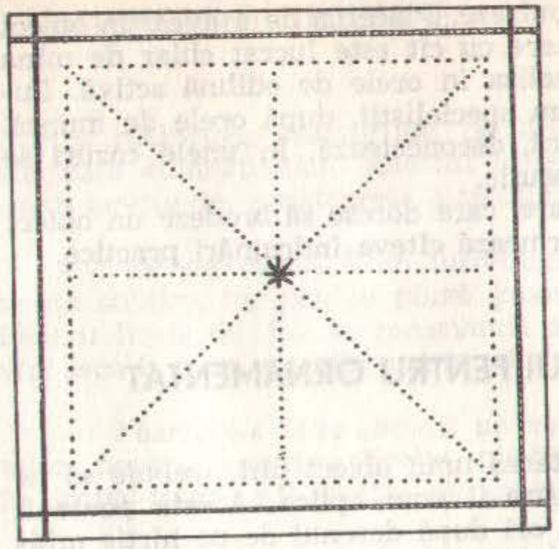

Fig. 13. Semne care împart laturile pătratului și colțurile în jumătăți.

Dacă vrem ca motivul să nu fie întrerupt la jumătatea laturii, vom lucra după cum am arătat mai sus, începînd din semnul dat în mijlocul unghiului și urmărind desenul. Vom broda primul colț și continuăm să lucrăm pînă ajungem la diagonala unghiului alăturat. Cu oglinda vom aranja și acest colț, care nu va fi asemănător cu primul. Continuăm să lucrăm așa pe toate laturile. Motivul primului colț va fi la fel cu cel de la al treilea, iar al doilea colț la fel cu al patrulea. În acest fel două cîte două colțuri vor avea același motiv.

Ornamentarea fețelor de masă ca și a altor obiecte utile se face și cu modele mici, risipite egal pe toată suprafața materialului.

Culorile cele mai întrebuințate în cusăturile românești sînt : roșu și albastru în toate nuanțele, negru, galben și în măsură mai mică verdele. Uneori, pentru ca motivul să iasă mai în evidență, se adaugă fire metalice aurii și argintii, fluturași și mărgele.

Înainte de a începe să lucrăm, e bine să încercăm culoarea ței, pentru a vedea dacă iese la spălat. În acest scop lucrăm cîteva puncte pe o pînză albă, pe care o spălăm cu apă caldă și săpun. Se mai poate încerca, frecînd firul pe o bucată de material alb, pe care mai înainte a fost umezit. Dacă culoarea lasă urme pe material, înseamnă că iese la spălat și nu vom mai lucra cu astfel de fire.

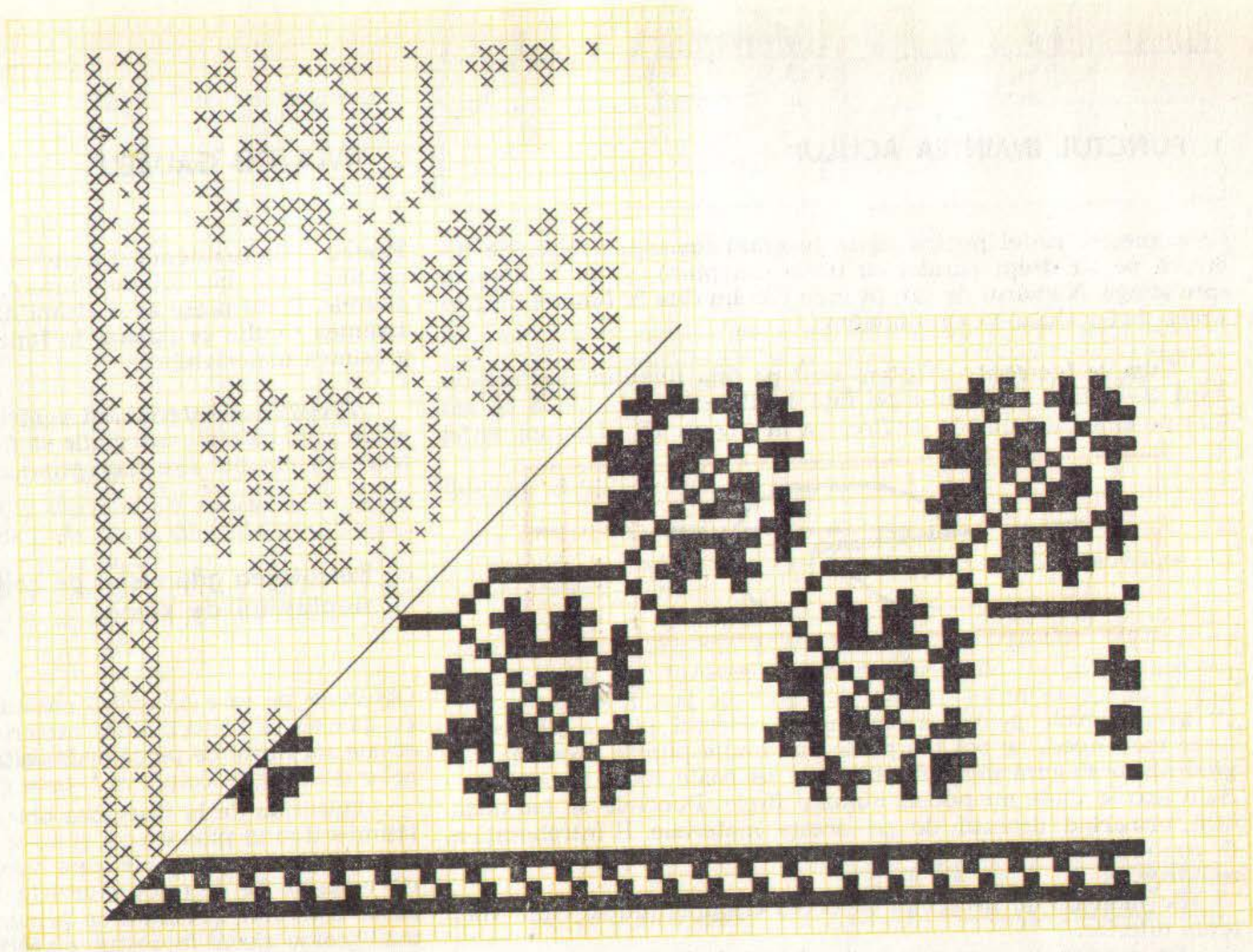

Fig. 14. Aranjarea colțului cu ajutorul diagonalelor.

TEHNICA PUNCTELOR FOLOSITE ÎN CUSĂTURILE ROMÂNEŞTI 3

1. PUNCTUL ÎNAINTEA ACULUI

Se numeşte astfel pentru că se lucrează înaintea acului. Se lucrează pe fir drept paralel cu firele din pînză, şi de la dreapta spre stînga. Numărul de fire pe care lucrăm este în funcţie de grosimea materialului pe care lucrăm.

Cum se lucrează : Scoatem acul pe faţa lucrului şi-l înfigem după 3—4 fire, scoţîndu-l pe faţă în linie dreaptă după ce am luat pe el acelaşi număr de fire, ca în (figura 15). Lucrăm astfel

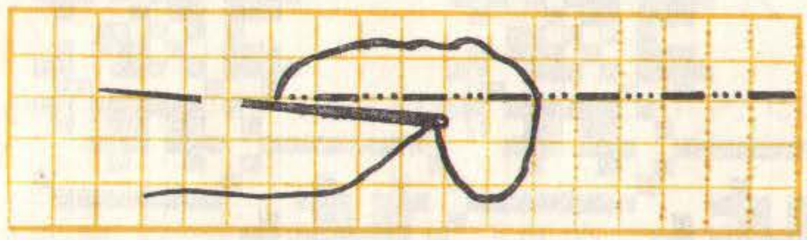

Fig. 15. Punctul înaintea acului.

cît avem nevoie pentru a ornamenta obiectul propus. Pentru a lucra mai repede se pot lua pe ac mai multe puncte deodată, trăgînd aţa o singură dată. Acest punct se poate lucra şi pe materiale textile unde nu putem număra firele. Punctele se fac după ochi, urmărind desenul de pe aceste materiale. Îl întrebuinţăm în conturarea motivelor peste care se va lucra punctul feston sau drug.

Se lucrează cu deosebire în darea creţului, după cum vom arăta ulterior.

De asemenea, acest punct simplu stă la baza multor puncte din cusăturile româneşti.

Cu puncte dese, paralele, lucrate cu culori diferite se obţin chenare folosite la marginea obiectelor sau se umplu unele motive.

2. TIVUL CU GĂURELE

Pentru a da rezistenţă diferitelor obiecte textile, la marginea lor, pe lîngă alte moduri de finisare, vom folosi, uneori şi tivul cu găurele. Tivul poate avea lăţimi diferite, de la 0,5 cm la 8—10 cm. Lăţimea tivului se fixează în funcţie de mărimea obiectului şi de grosimea materialului.

Pregătirea materialului pentru tiv. Înainte de a măsura tivul, avem grijă ca toate marginile să fie tăiate pe fir drept. În caz contrar scoatem noi fire îndreptînd astfel marginile.

a. Executarea găurelelor pe colţ şi scoaterea surplusului de pînză

Obiectele pe care se aplică cusăturile româneşti se fac de obicei cu găurele la colţuri. Dacă materialul este gros şi tivul lat, vom scoate surplusul de pînză de la colţuri, deoarece prin suprapunerea celor două laturi colţul va fi prea gros.

Măsurăm de la marginea obiectului spre interior de două ori lăţimea tivului plus 0,5 cm şi scoatem cîte un fir pe toate laturile. La colţuri, în măsura în care vom lucra, vom scoate atîtea fire cît vrem să fie de mari găurelele. Le vom executa înainte de însăilarea tivului, pentru a se prinde toate firele şi pentru a nu fi mai groase decît în restul obiectului. Găurelele se fac pe cele două laturi din exterior perpendiculare pe marginea tivului (figura 16).

Îndoim apoi (pe o latură 0,5 cm) marginea obiectului pe care o pliem (strîngem) între degetul mare şi arătător ; îndoim apoi

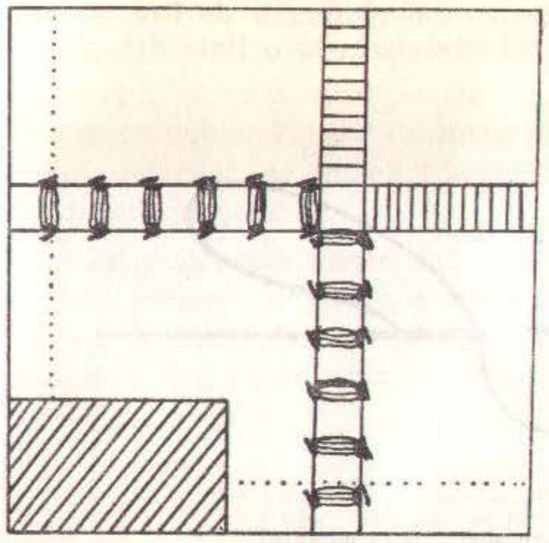

Fig. 16. Executarea găurelelor la colțuri :
a. găurele ; *b.* scoaterea surplusului de pînză.

tivul pînă la firul scos, îl pliem din nou și-l însăilăm pe lîngă firul scos.

Procedăm în felul acesta cu toate laturile.

După cum vedem, la colțuri, materialul s-a suprapus de patru ori. Este necesar să tăiem surplusul de pînză, din interiorul colțului, în formă de dreptunghi ca în figura 16, *b*.

La margine și peste tiv, colțurile se cos cu punct ascuns. După ce am finisat colțurile vom trece să lucrăm în continuare găurelele și pe laturile obiectului.

b. Modul de execuție a găurelelor

Găurele simple

Se lucrează de la stînga la dreapta. Tivul se ține cu marginea spre noi, întins pe degetul arătător de la mîna stîngă și fixat cu degetul cel mare. Se face un nod mic la capătul firului de ață, care se introduce sub tiv, scoțînd în același timp acul prin marginea tivului de lîngă firele scoase, la o distanță de 2—3 fire. Se iau pe ac 4—5 fire, de la dreapta spre stînga, avînd grijă ca acul

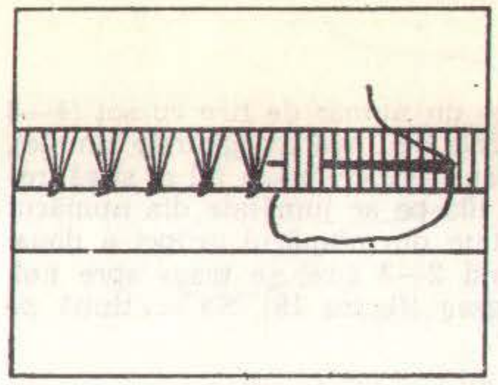

Fig. 17. Găurele simple : prima mișcare.

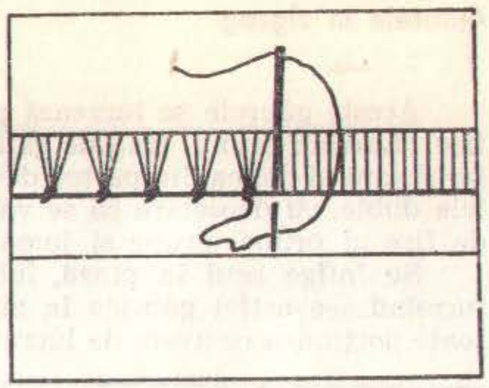

Fig. 17, *a*. Găurele simple : a doua mișcare.

să treacă pe deasupra firului de ață (figura 17). Înfigem acul de sus în jos, în marginea tivului, luînd pe el 2—3 fire ; îl tragem spre noi și în felul acesta se formează prima găurică (figura 17, *a*).

Găurele duble

Se execută în același mod ca și găurelele simple, dublîndu-se în partea opusă tivului.

După ce am terminat primul rînd de găurele simple se întoarce tivul cu marginea în sus și se lucrează aceleași grupuri de fire, obținîndu-se în acest fel găurelele duble. În partea aceasta nu mai avem tiv și le fixăm de pînză, luînd pe ac 2—3 fire (figura 18).

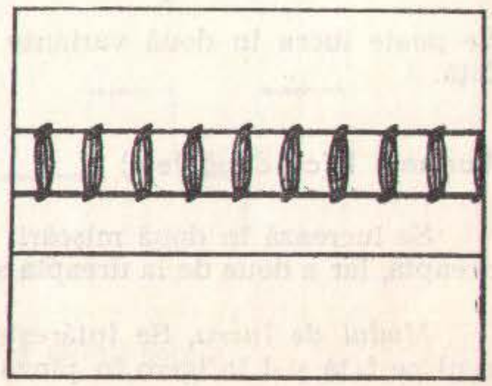

Fig. 18. Găurele duble.

Găurele în zigzag

Aceste găurele se lucrează pe un număr de fire cu soţ (4—6 fire). Lucrăm primul rînd de găurele de lîngă tiv (găurele simple), iar rîndul al doilea din partea de sus se lucrează la fel ca şi găurelele duble, cu deosebire că se va lua pe ac jumătate din numărul de fire al primei grupe şi jumătate din numărul grupei a doua.

Se înfige acul în pînză, luînd 2—3 fire, se trage spre noi, formîndu-se astfel găurica în zigzag (figura 19). Se continuă pe toată porţiunea ce avem de lucrat.

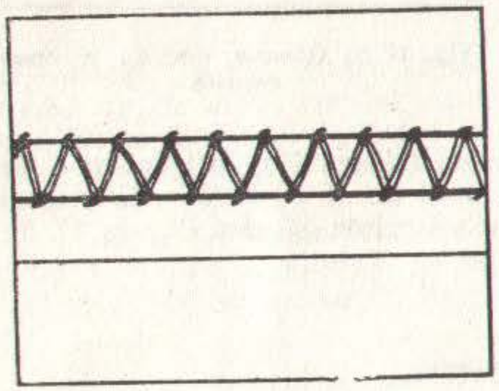

Fig. 19. Găurele în zigzag.

Găurelele duble şi în zigzag se pot lucra şi în loc de ajur pe marginea obiectului sau între motive, dînd un aspect frumos obiectului respectiv.

3. PUNCTUL TIGHEL

Se poate lucra în două variante : cu două feţe şi cu o singură faţă.

Varianta I (cu două feţe)

Se lucrează în două mişcări. Prima mişcare de la stînga spre dreapta, iar a doua de la dreapta spre stînga.

Modul de lucru. Se întăreşte firul cu care lucrăm. Scoatem acul pe faţă şi-l înfigem în pînză în linie orizontală peste două—trei fire luînd pe el în continuare acelaşi număr de fire. Această mişcare se repetă pînă la capăt obţinîndu-se o linie dreaptă întreruptă (figura 20).

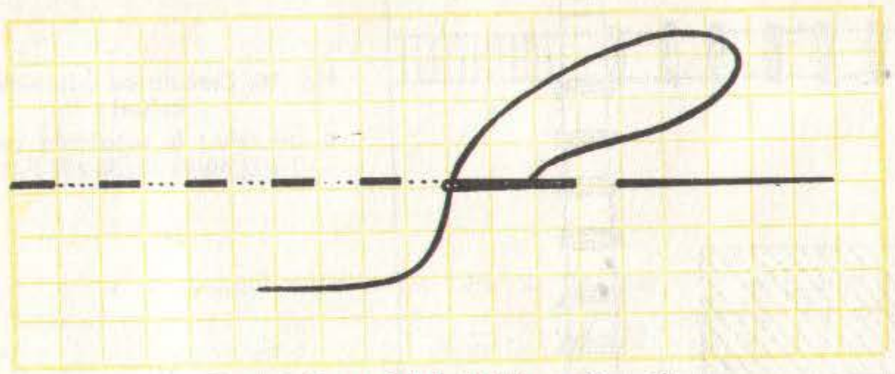

Fig. 20. Punctul tighel (prima mişcare).

Cu mişcarea a doua completăm golurile atît pe faţă cît şi pe dos. Obţinem o linie dreaptă continuă (figura 21).

Se poate lucra şi în două culori.

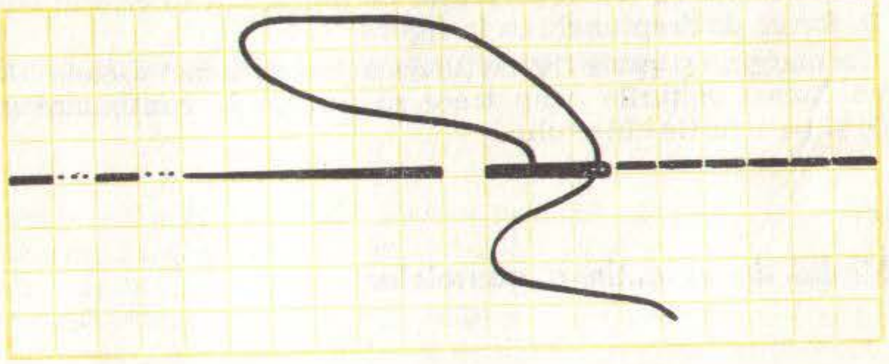

Fig. 21. Punctul tighel (a doua mişcare).

Varianta a II-a (cu o singură faţă)

Se lucrează într-o singură mişcare. Se scoate acul pe faţă şi se înfige în urma firului de aţă în linie orizontală la o distanţă de două—trei fire şi se scoate înaintea firului de aţă la aceeaşi

distanță. Pe ac vom avea mărimea a două puncte, în urma și înaintea firului de ață. Se continuă cît este necesar (figura 22).

Pe fața lucrului apar puncte mici drepte și regulate, iar pe dos puncte duble. Pentru conturul modelelor cît și pentru delimitarea culorilor, se întrebuințează ață de culoare mai închisă decît fondul modelului.

Acest punct este foarte mult întrebuințat în cusăturile românești. Se folosește pentru a contura modelul sau pentru a separa două culori din același model. De asemenea, se pot lucra modele deosebit de fine numai cu acest punct (figura 23).

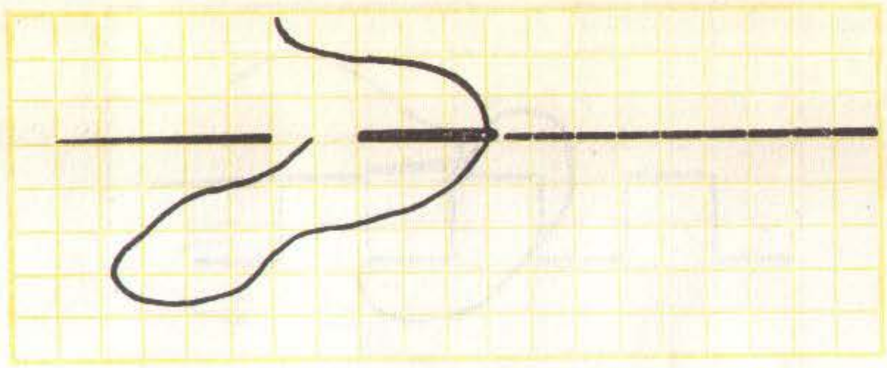

Fig. 22. Punctul tighel cu o singură față.

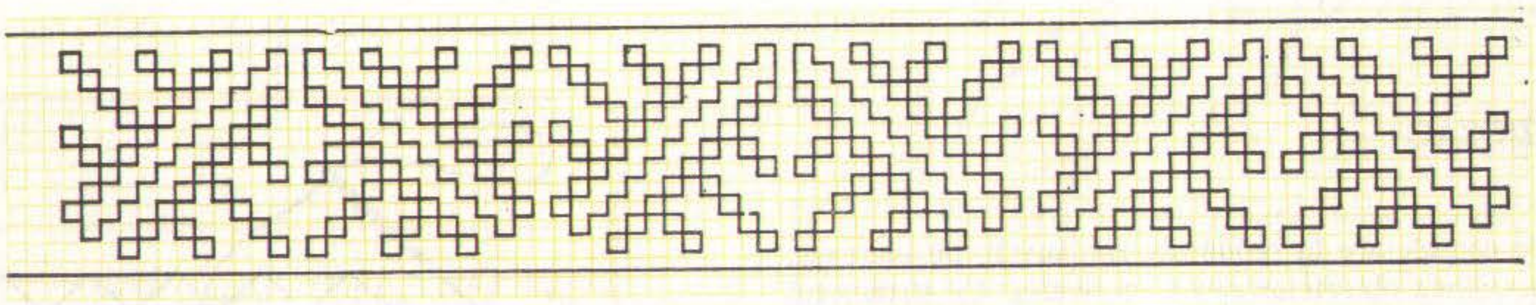

Fig. 23. Model cu punctul tighel.

4. PUNCTUL OCOLUL

Acest punct se numește astfel pentru că se lucrează fără întrerupere, pe porțiunea ce-o avem de lucrat. Se lucrează cu două fețe atunci cînd dorim ca lucrul să ne iasă curat și pe dos.

Cum se lucrează : Se începe din partea dreaptă a materialului. Facem pe față o linie orizontală de la dreapta spre stînga. Se înfige acul pe dos, luînd pe el același număr de fire și-l scoatem în linie verticală de jos în sus. Apoi, iarăși pe față o linie orizontală în partea de sus, de la dreapta spre stînga, din nou o verticală de sus în jos. Se continuă astfel, pe față orizontale, iar pe dos verticale pînă lucrăm porțiunea dorită (figura 24).

Se revine cu al doilea șir de la stînga spre dreapta, completînd punctele pe față și dos (figura 25).

Punctul ocol se întrebuințează pentru chenar la fețe de masă, șervețele etc. Lucrat cu două culori este un punct de ornament frumos.

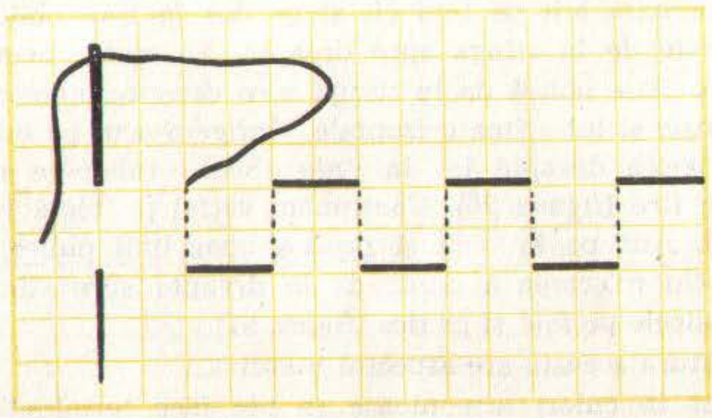

Fig. 24. Punctul ocol (primul rînd).

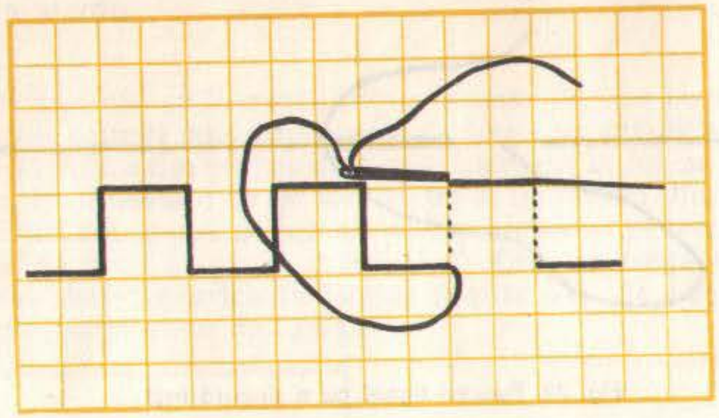

Fig. 25. Punctul ocol (al doilea rînd).

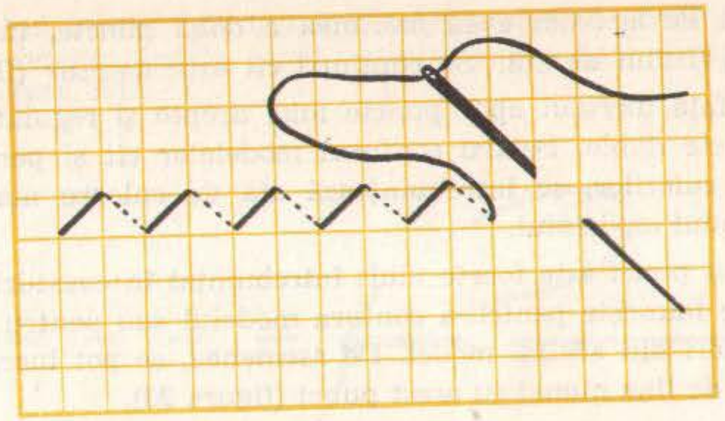

Fig. 26. Punctul zigzag în linii oblice (primul rînd).

5. PUNCTUL ZIGZAG

Este un punct de completare în broderiile românești. Se lucrează, în general, pe marginea obiectelor sau a motivelor. Ca și punctul tighel se execută din două mișcări și în două variante.

Varianta I

Se lucrează atît pe față cît și pe dos în linii oblice. Prima mișcare este de la stînga spre dreapta. Se scoate acul pe față și facem o linie oblică de la stînga spre dreapta, numărînd 3—4 fire verticale și tot atîtea orizontale. Înfigem acul pe dos, scoțîndu-l în partea dreaptă jos în linie oblică, luînd pe el același număr de fire (figura 26). Continuăm astfel pe toată întinderea modelului. Atît pe față cît și pe dos apar linii oblice, egale și paralele. Cu mișcarea a doua, de la dreapta spre stînga, completăm oblicele pe față și pe dos (figura 27).

Lucrătura aceasta are aspectul literei V.

Lucrat în culori armonioase se pot face terminații reușite pe marginea obiectelor (figura 28).

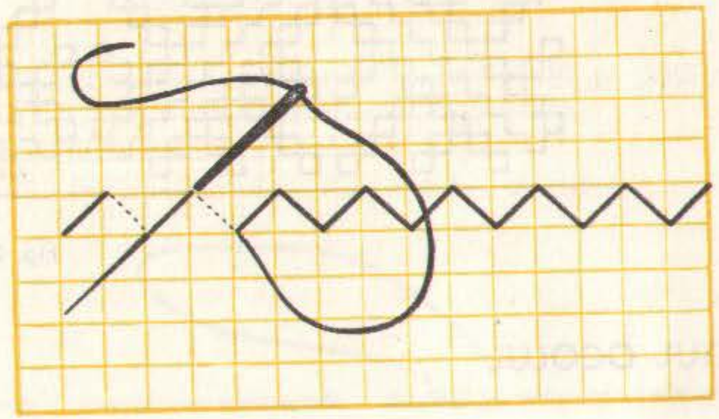

Fig. 27. Punctul zigzag în linii oblice (al doilea rînd).

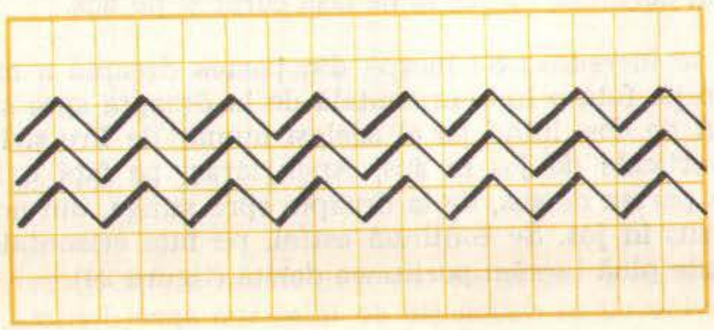

Fig. 28. Chenar cu punctul zigzag.

Varianta a II-a a punctului zigzag

Se lucrează tot din două mişcări, ca cel de sus, cu deosebirea că pe faţă se fac linii oblice, iar pe dos linii verticale.

Prima mişcare este de la stînga spre dreapta. Se scoate acul pe faţă şi facem o linie oblică de la stînga spre dreapta, numă-

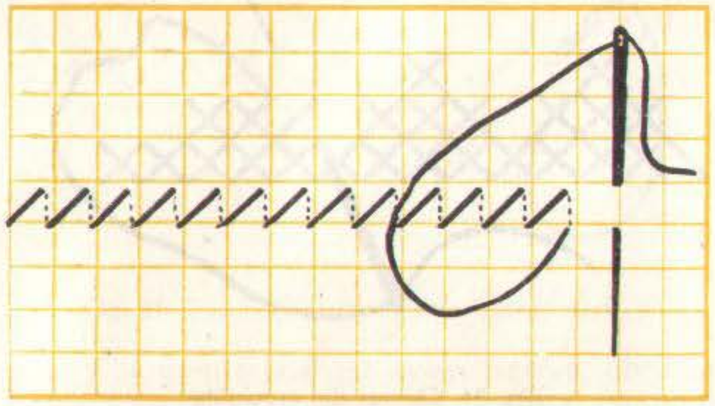

Fig. 29. Punctul zigzag din linii oblice şi verticale (primul rînd).

rind 3—4 fire vertical şi tot atîtea orizontal. Înfigem acul pe dos, de sus în jos, făcînd o linie verticală pe acelaşi număr de fire (figura 29). Pe faţă se formează linii oblice egale şi paralele, iar pe dos linii verticale. Lucrăm astfel pe toată întinderea modelului.

Cu mişcarea a doua, de la dreapta spre stînga completăm pe faţă liniile verticale, iar pe dos liniile oblice (figura 30). Se

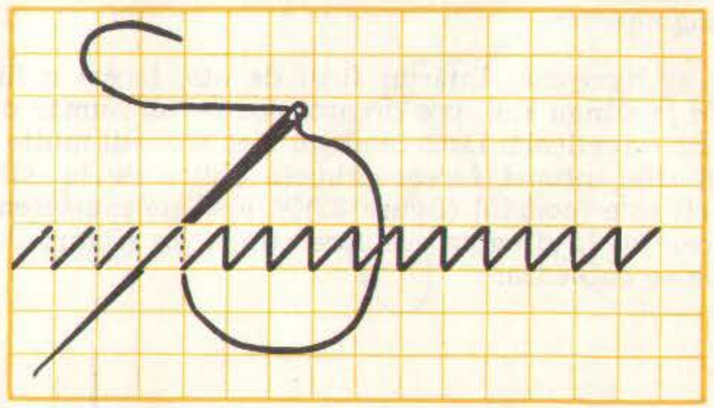

Fig. 30. Punctul zigzag (al doilea rînd).

poate lucra în două culori. Prima mişcare cu o culoare, iar a doua cu altă culoare.

Cu acest punct se pot obţine modele deosebit de frumoase pentru marginea obiectelor, în combinaţie, cu alte puncte şi în culori diferite (figura 31).

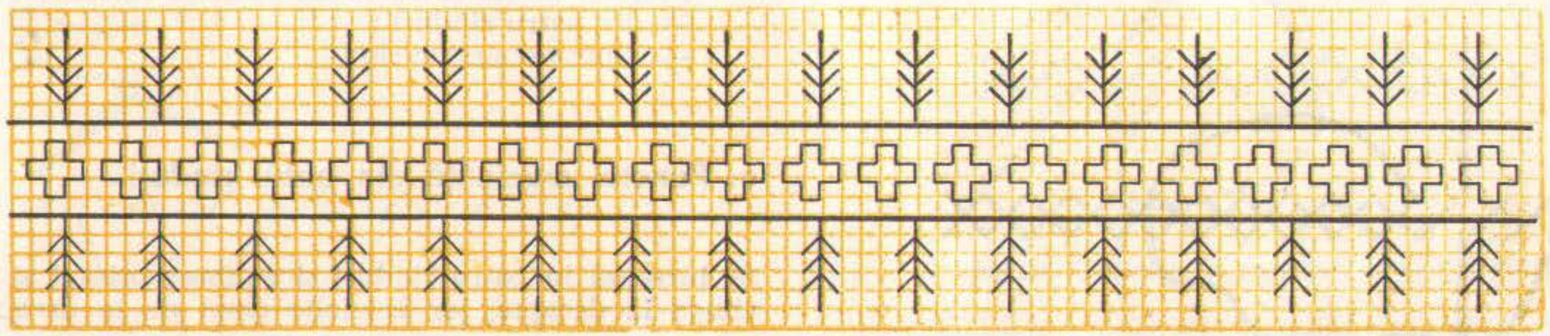

Fig. 31. Chenar din punctele : tighel şi zigzag.

6. PUNCTUL CRUCIULIȚĂ CU O FAȚĂ

Este punctul cel mai mult întrebuințat în cusăturile noastre populare. Este format din două linii oblice egale care se întretaie la jumătatea lor. Putem spune că sînt două diagonale, într-un pătrat imaginar.

Cum se lucrează : Întărim firul de ață, facem o linie oblică pe față de la stînga sus spre dreapta jos pe un număr de fire, iar pe dos o linie verticală. Dacă modelul ales are mai multe cruciulițe în același rînd, atunci facem primele oblice de la stînga spre dreapta, cît este modelul (figura 32) și apoi ne întoarcem completînd oblicele de la dreapta sus spre stînga jos (figura 33). Pe dos verticalele se dublează.

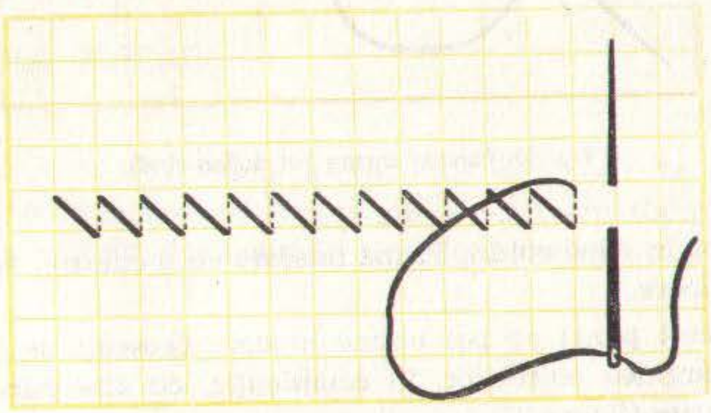

Fig. 32. Cruciulița cu o singură față (primul rînd).

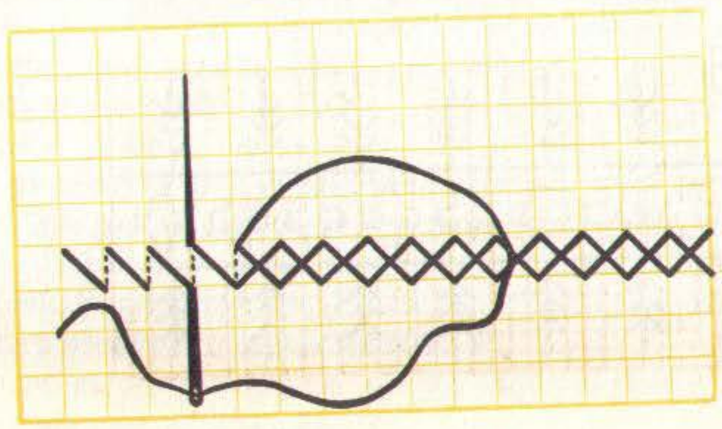

Fig. 33. Completarea cruciuliței.

În timpul lucrului trebuie să avem grijă ca oblicele să aibă aceeași direcție și să fie executate pe același număr de fire, pe toată întinderea modelului.

Dacă în model vom avea cruciulițe izolate, atunci vom scoate acul deasupra cruciuliței, în stînga sau în dreapta ei, cum cere modelul, în așa fel încît să nu schimbăm direcția oblicelor (figura 34).

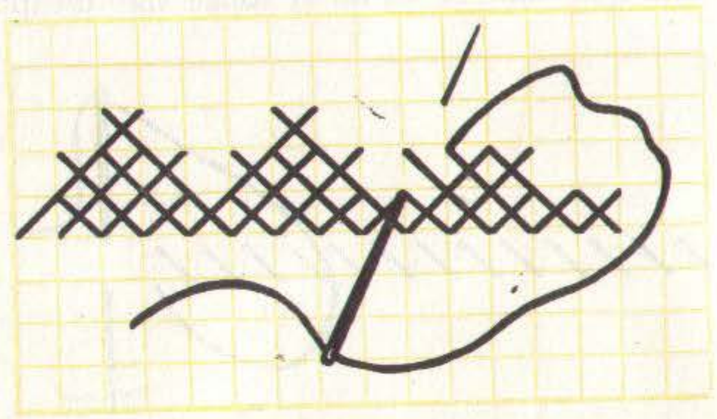

Fig. 34. Chenar din cruciulițe

7. PUNCTUL CRUCIULIȚĂ CU DOUĂ FEȚE

Se folosește la obiectele unde motivul se poate vedea în aceeași măsură și pe dos ca și pe față, perdele, șervețele, volane la mîneca unor anumite genuri de ii etc.

Punctul acesta se lucrează în două variante și anume :

— din patru rînduri ;
— dintr-un singur rînd.

a. Punctul cruciuliță din patru rînduri

Se lucrează în patru rînduri și anume : primul și al treilea de la stînga la dreapta, iar celelalte două de la dreapta spre stînga.

Modul de execuție : Se întărește ața și se scoate acul pe față în colțul de jos stînga de unde vom începe primul rînd. De aici

numărăm o oblică pe patru fire spre colțul de sus dreapta, înfigem acul în pînză, luînd pe el o oblică spre colțul de jos dreapta unde îl scoatem pe față. Primul rînd este la fel ca primul rînd de la punctul zigzag în linie oblică (figura 35).

Fig. 35. Cruciulița cu două fețe (primul rînd).

Se lucrează în continuare cît avem nevoie, obținînd pe față un șir de linii oblice de jos în sus, spre dreapta, iar pe dos, oblice de sus în jos, tot spre dreapta.

Pentru a ne întoarce cu al doilea rînd care se execută de la dreapta spre stînga, înfigem acul în mijlocul oblicei de pe dos, și-l scoatem pe față în partea stîngă jos, luînd pe el o jumătate de oblică (figura 35).

Atît pe față cît și pe dos se formează cruciulițe izolate, după ce am lucrat pe față oblice de la dreapta spre stînga de jos în sus, iar pe dos oblice de la dreapta spre stînga de sus în jos (figura 36).

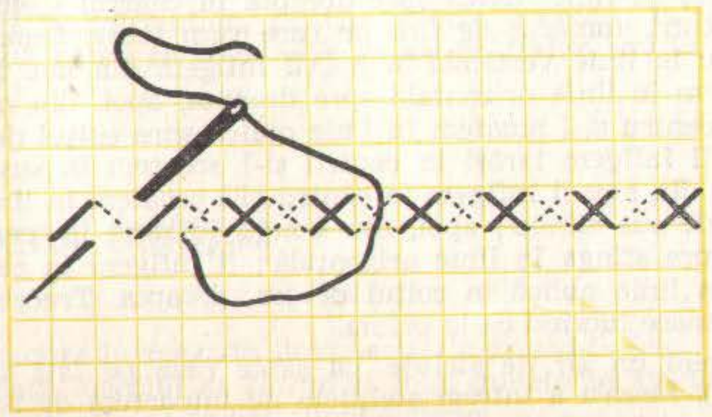

Fig. 36. Cruciulița cu două fețe (al doilea rînd).

Rîndul al treilea se lucrează de la stînga spre dreapta. Ultima oblică de pe față din rîndul al doilea o dublăm pe dos scoțînd acul în partea de jos dreapta. Facem pe față și pe dos oblice lucrîndu-le ca pe cele din primul șir, cu deosebire că le facem în spațiile libere dintre cruciulițe (figura 37).

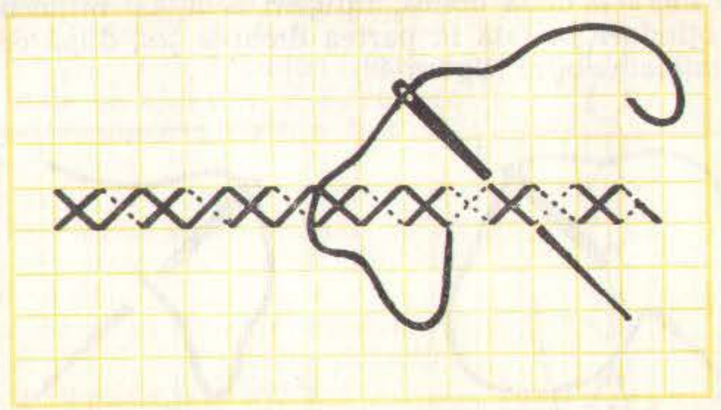

Fig. 37. Cruciulița cu două fețe (rîndul al treilea).

Rîndul al patrulea se lucrează de la dreapta la stînga. Pentru a ne întoarce din colțul de jos dreapta facem din nou ca la rîndul al doilea o jumătate de oblică pe față înfigînd acul în mijlocul oblicei și-l scoatem pe dos în partea de jos stînga. Dublăm oblica de la stînga spre dreapta sus, pe față și dos. Continuăm rîndul al patrulea cu oblice pe față de jos în sus spre stînga, iar pe dos de sus în jos spre stînga (figura 38).

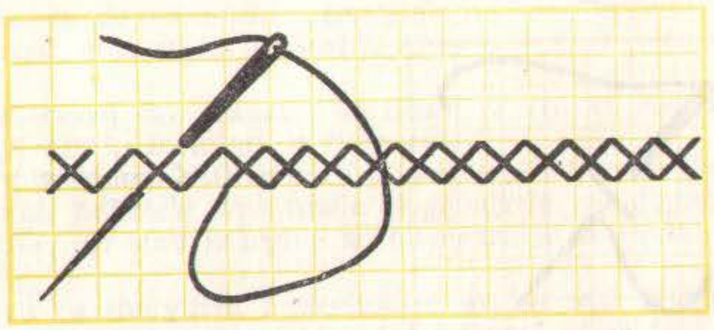

Fig. 38. Cruciulița cu două fețe (rîndul al patrulea).

Obținem astfel un rînd de cruciulițe cu două fețe.

Această variantă se lucrează cînd avem, un cîmp mare, de acoperit.

b. Cruciulița cu două fețe lucrată dintr-un singur rînd

Modul de execuție : Facem prima oblică pe față, de jos stînga, spre dreapta sus pe care o completăm și pe dos (figura 39). Pentru a lucra a doua oblică, înfigem acul la mijlocul primei oblice, scoțîndu-l pe față în partea dreaptă jos, după ce am luat pe el o jumătate oblică (figura 40).

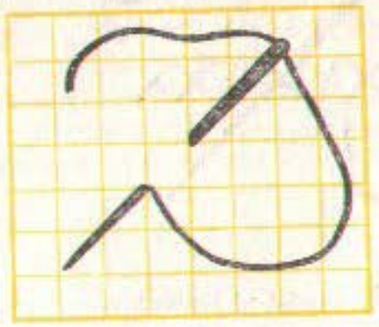

Fig. 39. Cruciulița cu două fețe dintr-un rînd (prima mișcare).

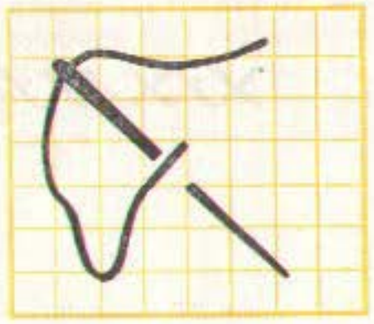

Fig. 40. Cruciulița cu două fețe dintr-un rînd (a doua mișcare).

Cu mișcarea a treia completăm cruciulița astfel : Înfigem acul în colțul de sus stînga în linie oblică, și-l scoatem pe față în colțul de jos dreapta, făcînd astfel o oblică pe față și una pe dos (figura 41). Cu această ultimă mișcare am completat cruciu-

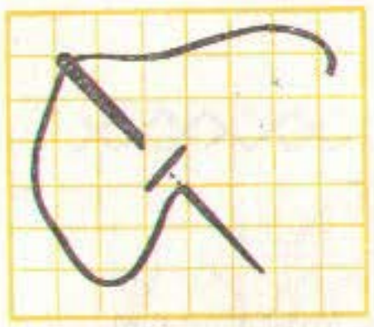

Fig. 41. Completarea cruciuliței.

liță. În continuarea modelului propus vom scoate acul pentru cruciulița următoare în partea unde trebuie să lucrăm această cruciuliță. Va trebui să dublăm sferturi de cruciulițe, sau să trecem cu ața fără să se vadă pe sub cruciulițe. Ca și la cruciulița

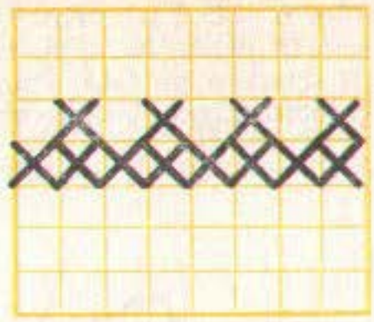

Fig. 42. Chenar simplu cu cruciulițe.

cu o față și aici trebuie să avem grijă ca toate oblicele să păstreze aceeași direcție.

Figura 42 arată un desen simplu pentru executarea cruciulițelor cu două fețe.

8. PUNCTUL STEA

Se numește astfel prin asemănarea sa cu o steluță din opt raze. Se lucrează în două mișcări, una de la stînga spre dreapta, iar a doua de la dreapta spre stînga. Steluța are un centru din care se lucrează tot timpul spre margine ; linii oblice, verticale și orizontale, pe același număr de fire.

Cum se lucrează : Se întărește ața după cum am văzut la celelalte puncte. Scoatem acul pe față în colțul de jos din stînga și-l înfigem în linie oblică spre dreapta în centrul steluței după ce am socotit numărul de fire pe care vom lucra. Scoatem acul din centru în linie verticală în jos, îl înfigem din nou în centru și-l scoatem în linie orizontală spre dreapta, apoi, din nou îl înfigem în centru și-l scoatem în linie oblică spre colțul de sus din dreapta ; îl înfigem iarăși în centru și-l scoatem în sus în linie verticală ; din nou îl înfigem în centru și-l scoatem în linie oblică în colțul de sus stînga ; apoi, din nou îl înfigem în centru și-l scoatem spre stînga în linie orizontală ; îl înfigem în centru și-l scoatem în linie oblică în colțul de jos, dreapta. Trecem la steluța următoare lucrînd ca la prima.

Obținem un șir de steluțe cu șapte raze pe față și pe dos (figura 43). Pentru a întregi steluțele ne întoarcem de la dreapta spre stînga și completăm oblicele pe față și dos (figura 43, *a*).

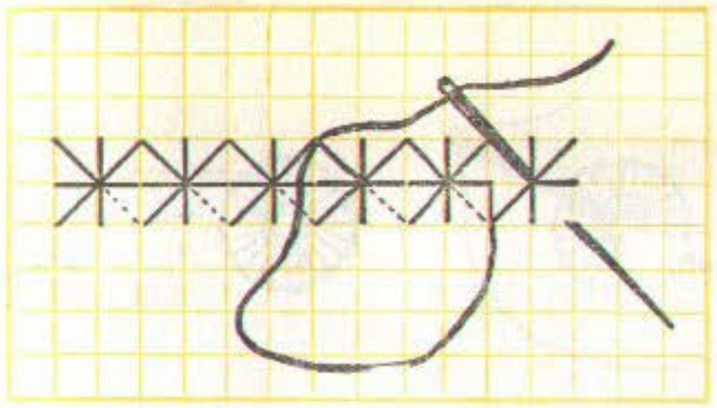

Fig. 43. Punctul steo (primul rind).

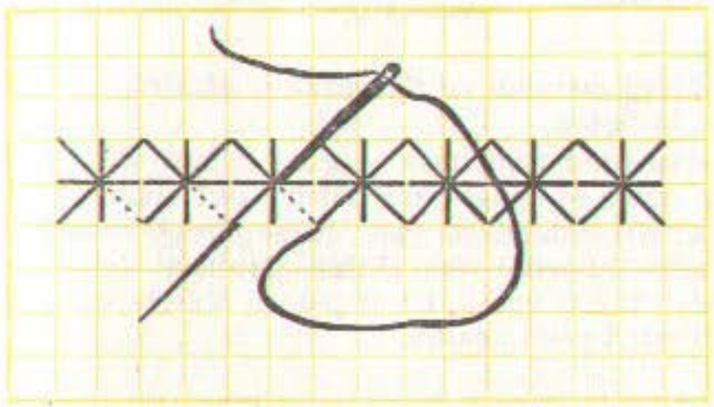

Fig. 43, *a*. Punctul steo (al doilea rind).

Se întrebuinţează în realizarea diferitelor garnituri pentru obiecte de îmbrăcăminte, pentru obiecte necesare înfrumuseţării interiorului casei, ca terminaţie în loc de feston sau în loc de tiv cu găurele.

9. PUNCTUL LĂNŢIŞOR

Acest punct se lucrează în linie verticală de sus în jos.

Pe faţa lucrului se formează mici puncte legate între ele ca verigile lanţului, iar pe dos punctul tighel.

Cum se lucrează : Se ţine lucrul în mîna stîngă în sens vertical. Se întăreşte aţa în mod obişnuit, fără nod. Se înfige acul în pînză în linie dreaptă de sus în jos luînd pe el 2—3 fire, cît vrem să fie de mare punctul. Cu degetul mare de la mîna stîngă fixăm aţa cu care lucrăm, în formă de laţ. Tragem acul, avînd grijă să treacă pe deasupra aţei (figura 44). Se formează astfel primul lănţişor. În continuare, înfigem acul înăuntrul buclei, în locul unde se află aţa şi-l scoatem mai jos peste numărul de fire fixat, în acelaşi mod ca mai sus.

Lănţişorul este foarte mult întrebuinţat în cusăturile româneşti şi cu deosebire în motivele de pe iile din zona Muscelului.

Se lucrează cu fir care imită aurul şi argintul, dînd o strălucire deosebită şi o notă de bogăţie modelului.

Este un frumos punct de ornament.

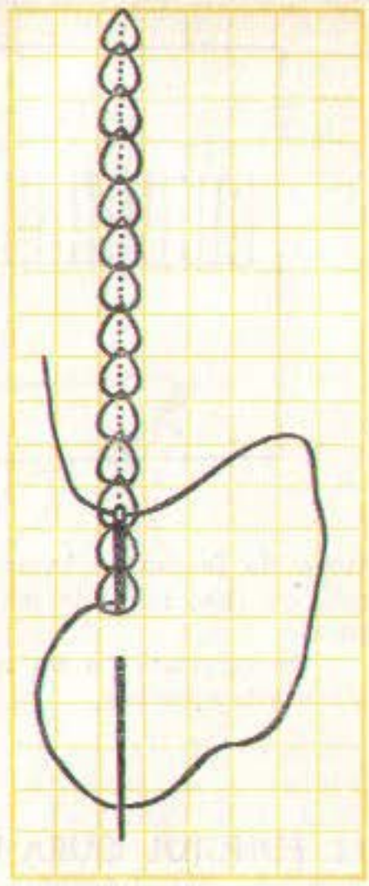

Fig. 44. Punctul lănţişor.

10. PUNCTUL FESTON

Se lucrează ca terminaţie, înlocuind tivul cu găurele de la marginea obiectului, ca de exemplu : şervetele, feţe de masă etc. şi în broderiile albe sparte.

Se lucrează în puncte verticale unul lîngă altul, formînd o linie orizontală cu grosimea cît mărimea punctului. În partea din interior a obiectului, punctele sînt unele lîngă altele, cu distanţă de un fir între ele, iar spre margine se formează nişte noduleţe care o întăresc.

Pentru ca marginea materialului să fie mai rezistentă este necesar ca pe locul unde se lucrează festonul să se facă 2—3 rînduri de tighel.

Cum se lucrează : Se întăreşte aţa după cum s-a mai arătat. Vom observa că punctele din feston se aseamănă cu cele de lănţişor cu deosebire că lănţişorul se lucrează în linie verticală un

punct din celălalt, pe cînd festonul se lucrează în linie orizontală, punctele fiind unul lîngă altul. Se înfige acul în pînză de sus în jos luînd pe el un număr de fire cît dorim să fie de lat festonul şi-l scoatem pe deasupra firului de aţă, făcînd ca şi la lănţişor un ochi (figura 45). Continuăm în acest fel pe toată lungimea ce

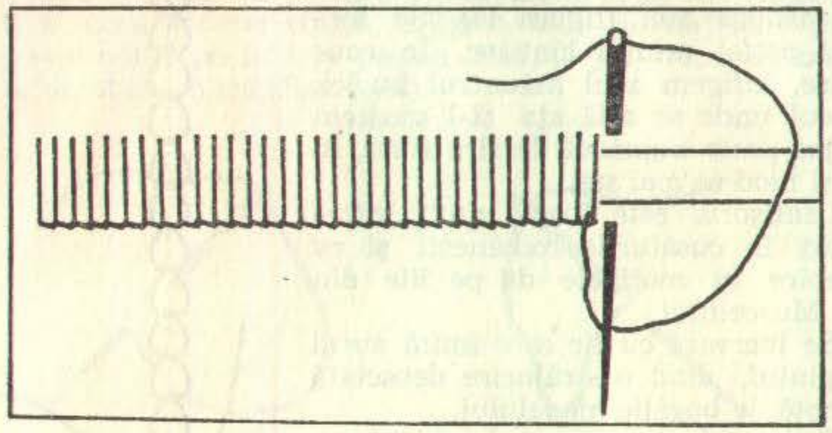

Fig. 45. Punctul feston.

avem de festonat. Avem grijă ca punctele să fie pe acelaşi număr de fire, iar cele două linii ce mărginesc festonul să fie regulate.

Se lucrează cu un material mai gros pentru a nu se vedea pînza între puncte.

11. PUNCTUL GURA PĂPUŞII

Este punctul de feston, cu deosebire că se lucrează în formă de cerc sau pătrat. În zona Muscelului, gura păpuşii rotundă, poartă numele de „bănuţ". Se lucrează cu fir de aur sau argint în locurile libere din model, înlocuind paietele sau fluturaşii din metal.

Cum se execută: Se lucrează din centru în afară, fiecare împunsătură este o rază a cercului. Ne fixăm numărul de fire pe care vom lucra, înfigem acul din centru în afară, executînd un punct de feston şi trecînd acul pe deasupra firului de aţă. Aşa vom lucra fiecare punct din centru spre margine şi de la stînga spre dreapta, executînd un cerc perfect (figura 46).

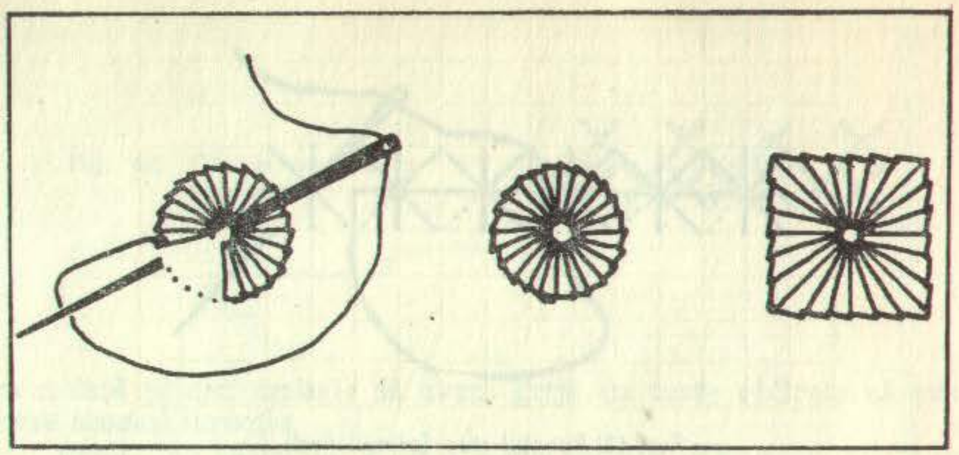

Fig. 46. Punctul gura păpuşii : rotundă şi pătrată.

În mijlocul cercului se formează o găurică, iar pe margine, noduleţe ca la feston.

În acelaşi mod vom lucra şi gura păpuşii de formă pătrată, ţinînd însă seama să ne iasă cele patru laturi egale.

Dacă vom combina cu gust, gura păpuşii cu alte puncte şi vom armoniza culorile, vom obţine garnituri deosebit de frumoase pentru bluze, rochii, cît şi pentru obiecte utile în împodobirea interiorului casei noastre.

12. PUNCTUL DE RĂMURICĂ

Este cel mai des folosit în broderiile după desen. Îl găsim lucrat în motive de pe cojoace, bundiţe, garnituri pentru rochii etc. ca şi pe obiectele textile ce ne împodobesc locuinţa.

Cum se lucrează: Se lucrează de la stînga spre dreapta. Se scoate acul pe faţa lucrului în locul fixat şi apoi se înfige cu cîteva fire spre dreapta, scoţîndu-l pe faţă la jumătatea punctului (figura 47). Se înfige iarăşi acul spre dreapta după aceeaşi distanţă ca la primul punct şi-l scoatem la mijlocul punctului. De acum jumătatea ultimului punct va fi în vîrful punctului anterior (figura 48).

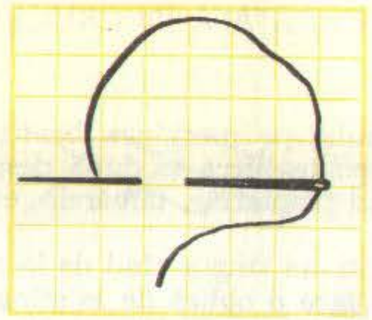

Fig. 47. Punctul de rămurică (prima mișcare).

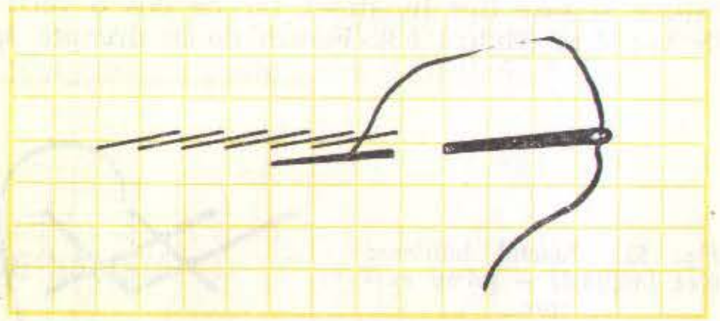

Fig. 48. Punctul de rămurică (a doua mișcare).

Este un punct de ornament, care se execută ușor și cu care putem contura tot felul de linii drepte, oblice, curbe etc. (figura 49).

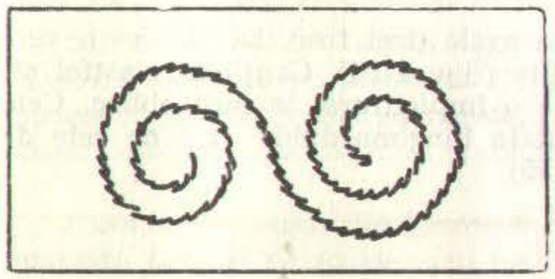

Fig. 49. Motiv cu punctul de rămurică.

13. **PUNCTUL STRAJA** (DRUG)

Este un punct care, după cum îl arată și numele, se întrebuințează la conturarea modelelor pentru a le fixa forma și mărimea și pentru a le da mai multă greutate.

Se lucrează foarte mult la cusăturile populare, pentru a separa modelele din altița iei, iar alteori, modelul care curge ca un rîu (rîuri) de floricelele de pe marginea lui.

Are aspectul unei linii mai groase sau mai subțiri după numărul de fire pe care-l vom lucra. Se întrebuințează un fir de ață mai gros pentru a nu rămîne goluri între puncte.

Cum se lucrează : Se întărește ața, scoțînd acul în stînga jos și vom face spre dreapta sus o linie oblică pe un număr de fire dublu în lungime decît în înălțime (două fire în înălțime și patru fire în lungime). Înfigem acul de sus în jos spre stînga în linie oblică, scoțîndu-l la două fire distanță de vîrful oblicei precedente (figura 50).

Fig. 50. Punctul straja

Se lucrează astfel cît avem nevoie. Atît pe fața lucrului cît și pe dos, oblicele sînt egale între ele și paralele, cu deosebire că oblicele de pe fața lucrului sînt încă o dată mai lungi decît cele de pe dosul lucrului.

Trebuie să lucrăm cu atenție pentru a obține o linie cu marginile perfect drepte.

14. **PUNCTUL BĂTRÎNESC NETED**

Se numește astfel pentru că îl foloseau mai mult străbunicele noastre.

Se execută într-un singur rînd. Se lucrează ca lănțișorul de sus în jos.

Cum se lucrează : Se întăreşte aţa scoţînd acul pe faţă şi se face o oblică de jos stînga spre dreapta sus, numărînd în lăţime un număr dublu de fire decît în înălţime.

De exemplu : şase fire lăţime şi trei fire înălţime. Înfigem acul pe dos şi-l scoatem în linie verticală de sus în jos luînd pe el şase fire (dublu decît înălţimea oblicei), apoi facem o oblică de la dreapta spre stînga sus pe şase fire lăţime şi şase fire înălţime (lăţimea egală cu înălţimea). Facem şi în stînga o verticală de sus în jos pe şase fire. Continuăm astfel pînă se termină modelul (figura 51).

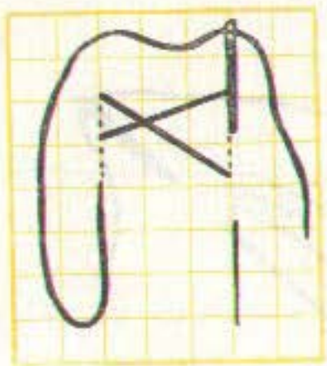

Fig. 51. Punctul bătrînesc neted.

Se formează o împletitură de oblice ; cele de la stînga spre dreapta sînt mai scurte, iar cele de la dreapta spre stînga mai lungi (figura 52).

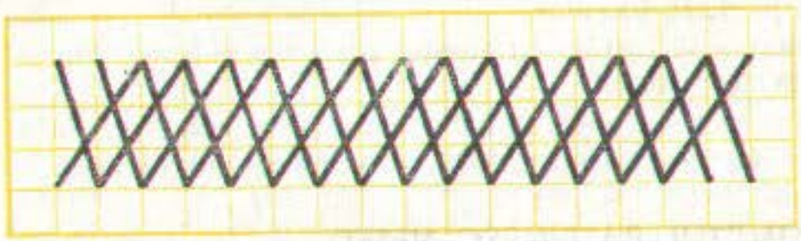

Fig. 52. Galon cu punctul bătrînesc neted.

Pe dos apar două rînduri paralele de tighel dublu.

Se lucrează cu material mai gros, ca împletitura să iasă mai frumoasă.

Se lucrează pe margini de modele şi pe marginile obiectelor.

15. PUNCTUL BĂTRÎNESC PLAT (NOJIŢALĂ ÎN CRUCE)

Se lucrează mai mult în Transilvania, pe marginea bentiţei de la gît, pe marginea modelelor. Se poate lucra şi după desen pe materiale dese, ca dimia, împodobind pieptarele, laibărele etc.

Cum se lucrează : Se lucrează într-un singur rînd de la stînga spre dreapta. Se întăreşte aţa şi se face o oblică de la stînga sus spre dreapta jos avînd lungimea dublă faţă de lăţime (trei fire lăţime şi şase fire lungime), iar pe dos o verticală de jos în sus de trei fire (figura 53). Facem de la dreapta spre stînga o linie

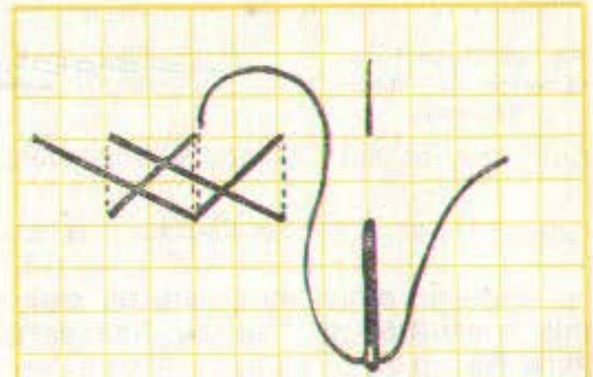

Fig. 53. Punctul bătrînesc plat (nojiţală) — prima mişcare.

oblică, cu lăţimea şi lungimea egale (trei fire), iar pe dos o verticală de jos în sus de trei fire (figura 54). Continuăm astfel cît vrem să lucrăm. Pe faţă iese o împletitură de linii oblice. Cele de la stînga spre dreapta sînt în lungime duble, faţă de cele de la dreapta spre stînga (figura 55).

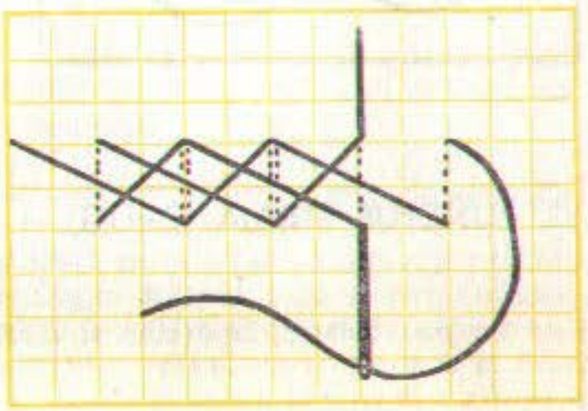

Fig. 54. Punctul bătrînesc plat (nojiţală) — a doua mişcare.

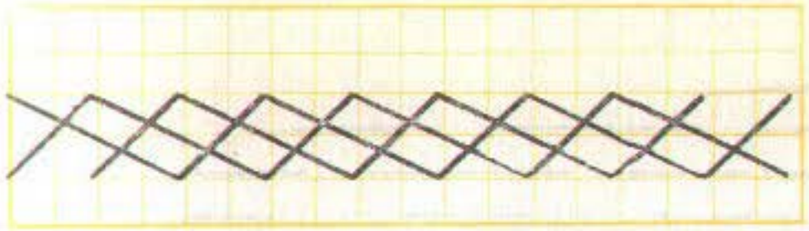

Fig. 55. Galon cu punctul nojiţală.

Este un punct foarte vechi şi deosebit de frumos cînd este lucrat cu material mai gros. Se poate lucra şi cu lînă.

16. PUNCTUL DE SĂLIŞTE

Se numeşte astfel pentru că se lucrează numai în zona Sibiului şi în special în Sălişte. Are aspectul unei benzi negre lată de 1—2 cm. La prima vedere seamănă cu un şiret.

Ilie de Sălişte se lucrează pe o pînză foarte deasă cum este şifonul. Pentru că pe acest gen de pînză se lucrează foarte greu modele cu puncte pe fire numărate, imaginaţia creatoare a ţăranci noastre a născocit acest punct specific zonei Sălişte.

Cum se lucrează: Se lucrează de la stînga spre dreapta. Se întăreşte firul şi se scoate acul pe faţă. Se face de sus în jos o linie verticală cît lăţimea modelului, înfigem acul în pînză şi îl scoatem în stînga firului de aţă luînd pe ac în linie verticală 3—4 fire (figura 56). Trecem firul de aţă în dreapta liniei verticale care s-a format, înfigem acul în pînză şi luăm în partea de sus a punctului tot 3—4 fire (figura 57). Se formează din aceste două împunsături o linie verticală peste care trece de la stînga spre dreapta una mai mică, oblică. Continuăm astfel pe toată lungimea modelului. Punctele se lucrează unul lîngă altul cu distanţă între ele de un fir sau două în aşa fel ca să nu se vadă pînza.

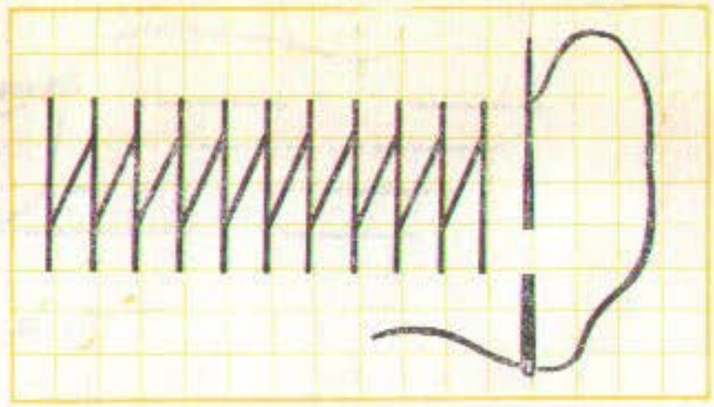

Fig. 56. Punctul de Sălişte (prima mişcare).

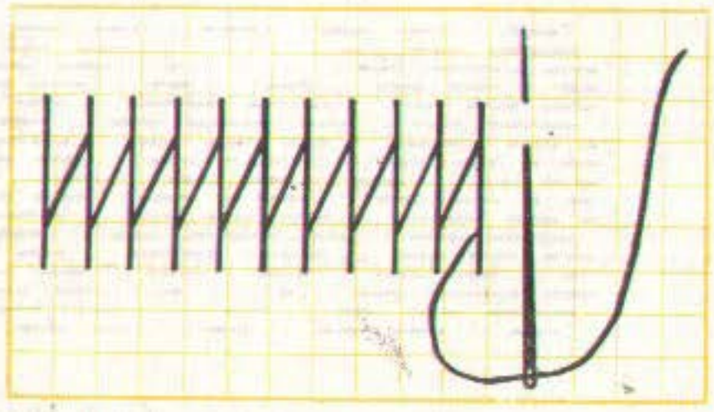

Fig. 57. Punctul de Sălişte (a doua mişcare).

17. PUNCTUL BĂNĂŢEAN IN LINIE DREAPTĂ

Se lucrează în linie dreaptă şi are aspectul unui model realizat în războiul de ţesut. În tot timpul lucrului trebuie să urmărim modelul pe care îl avem desenat. Motivele care se pretează acestui punct sînt geometrice şi au la bază rombul.

Cum se execută: Punctul bănăţean în linie dreaptă se aseamănă cu punctul înaintea acului. Se lucrează în rînduri orizontale de la stînga spre dreapta şi de la dreapta spre stînga cu distanţă între rînduri de un fir sau două.

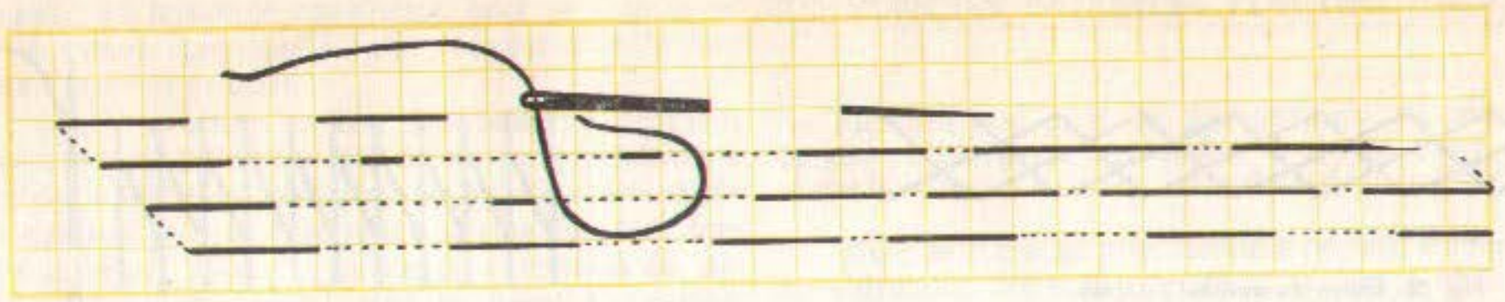

Fig. 58. Punctul bănățean în linie dreaptă.

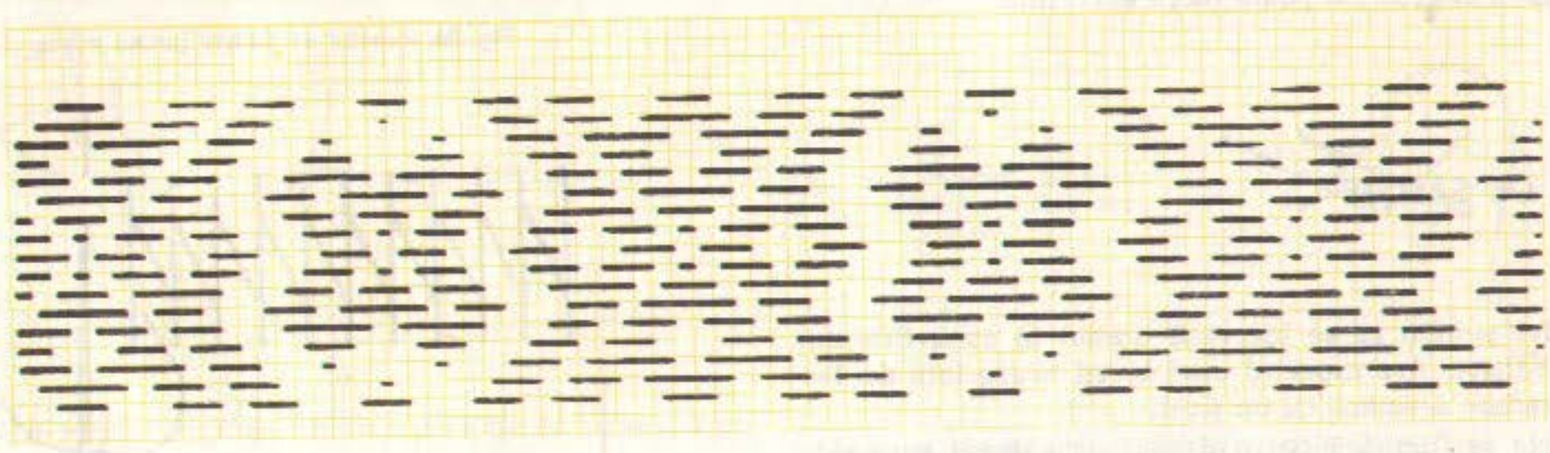

Fig. 59. Motiv cu punctul bănățean în linie dreaptă.

Toate punctele din model sînt liniuțe drepte, paralele între ele și paralele cu firele pînzei pe care lucrăm.

Se întărește ața, scoțind acul pe fața lucrului și îl înfigem în pînză în linie dreaptă luînd pe el 3—4 fire cît va fi mărimea punctului, lăsăm iarăși un număr de fire după cum ne indică desenul și luăm pe ac tot atîtea fire cît este de mare distanța dintre elementele desenului. Lucrăm astfel după desen întreaga porțiune necesară. Ne întoarcem cu rîndul următor de la dreapta la stînga lăsînd un fir între rînduri (figura 58). Continuăm astfel pînă realizăm cusătura dorită ca în figura 59.

Modelele lucrate cu acest punct au avantajul că sînt curate pe dosul lucrului.

18. PUNCTUL BĂNĂȚEAN ÎN LINIE OBLICĂ

Acest punct este foarte mult folosit în zona Banatului, iar motivul cusut cu acest punct poartă numele de „creastă".

Și cu acest punct se execută numai motive geometrice care au la bază rombul.

Pe față se fac linii drepte paralele cu firele de pînză, iar pe dos mici linii oblice.

Cum se execută: Se scoate acul pe față și se introduce în pînză în linie orizontală la o distanță de 3—4 fire de firul de ață, se scoate la un fir distanță de punctul format și se scade un fir

Fig. 60. Punctul bănățean în linie oblică.

sau două de pînză din vîrful punctului. Astfel se formează pe față o linie dreaptă, iar pe dos o linie oblică (figura 60).

Lucrăm în modul acesta, urmărind desenul. Într-o parte a punctului se scade, iar în cealaltă parte se crește, punctul rămînînd pe același număr de fire. Se mai poate scade sau crește la amîndouă capetele punctului precedent, așa cum ne indică modelul (figura 61).

Motivele lucrate cu acest punct sînt deosebit de frumoase.

Atît punctul bănățean în linie oblică, cît și punctul bănățean în linie dreaptă, poartă și numele „la fir" în zona Muscelului.

19. PUNCTUL BĂTRÎNESC CREȚ

După cum arată denumirea, este un punct foarte vechi. Se lucrează în puncte verticale și orizontale în scară.

Cum se lucrează: Facem o orizontală pe față spre dreapta pe 3—4 fire, înfigem acul de sus în jos în linie verticală luînd pe el același număr de fire. Verticala o dublăm sau o triplăm pe față și pe dos, lăsînd firul de ață slab, pentru a ieși în relief. Din capătul de jos al verticalei, facem din nou pe față orizontala, apoi verticala pe care o dublăm sau triplăm. Lucrăm în continuare orizontalele numai pe față, iar verticalele pe față și pe dos ca mai sus (figura 62).

Pentru a forma un model, de la capătul de jos al scării unde ne aflăm cu acul, facem o linie orizontală pe față spre dreapta, pe care o dublăm sau triplăm, o verticală de jos în sus pe față,

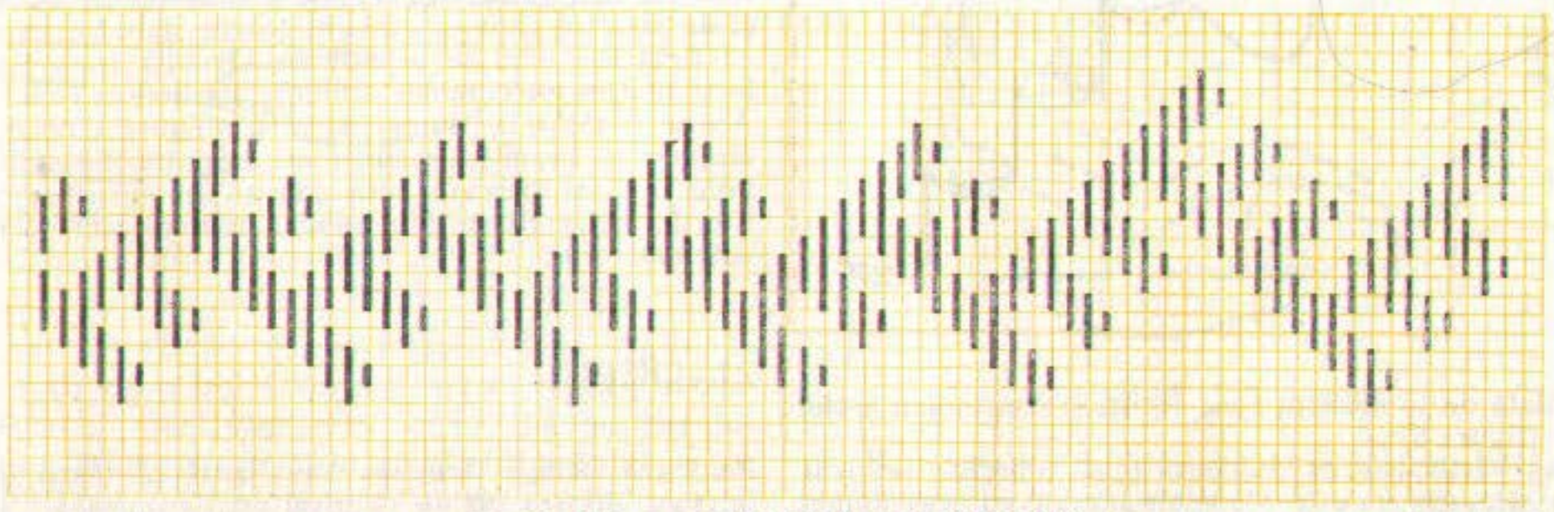

Fig. 61. Motiv cu punctul bănățean în linie oblică.

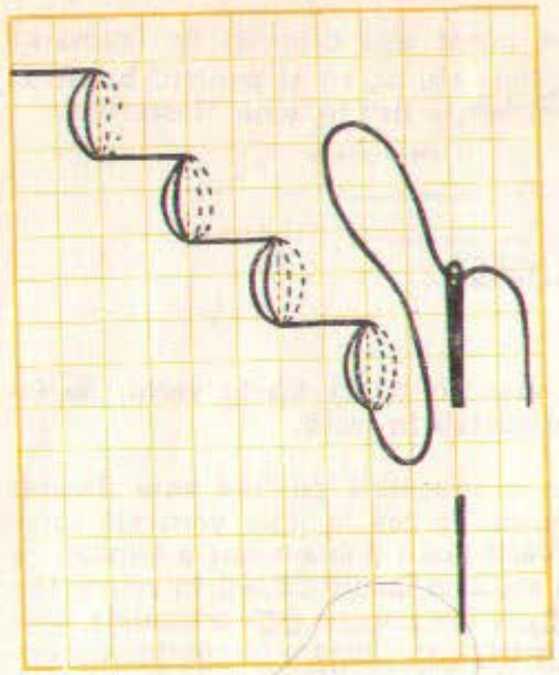

Fig. 62. Punctul bătrînesc creț (primul rînd).

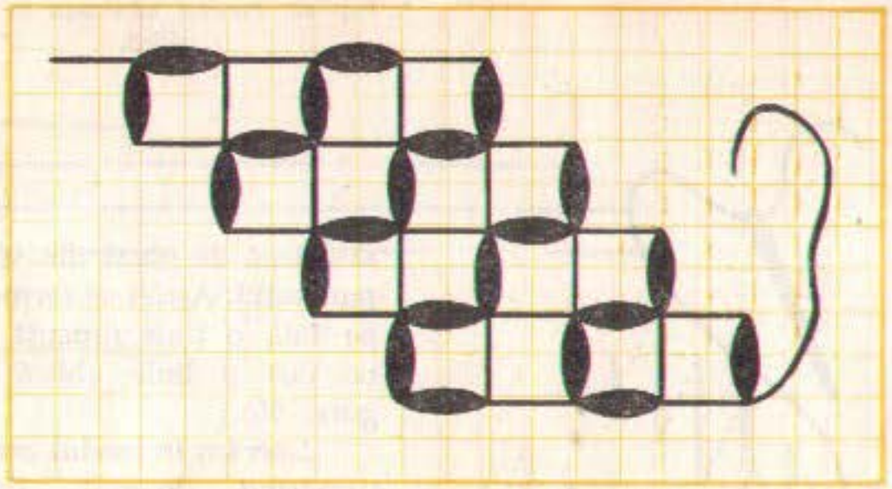

Fig. 64. Realizarea punctului bătrînesc creț.

20. PUNCTUL BĂTRÎNESC (GRAS)

În partea de Nord a Argeșului în zona Muscelului și mai precis la Rucăr, vom întîlni această cusătură reliefată pe bogatele ii ale sătencilor, cusătură moștenită de la moși și strămoși. Tehnica punctului nu mai este cea descrisă mai sus. Aici se lucrează motive care cuprind puncte de tighel, cruciulițe, linii oblice etc. Relieful motivului este dat de grosimea ației cu care se lucrează și de punctul care este lucrat foarte slab. Se lucrează cu muline cu firul așa cum se găsește în jurubiță (șase fire subțiri). Prin îndemînarea executantei se obțin broderii în relief care te uimesc. Aceste cusături se lucrează cu o singură culoare, străbătute de lănțișor cu fir metalic auriu sau argintiu. Se aplică fluturași metalici sau se lucrează gura păpușii în locurile libere din model. Iile din zona Rucăr din această lucrare sînt lucrate cu punctul bătrînesc gras.

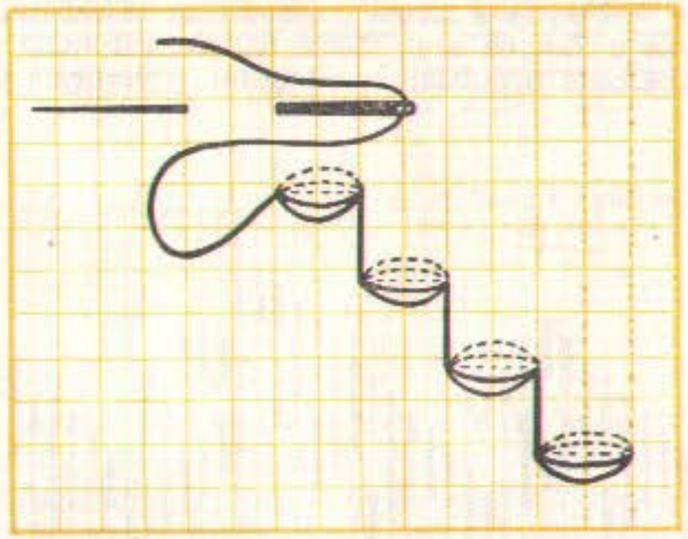

Fig. 63. Punctul bătrînesc creț (al doilea rînd).

21. CREȚII

Pentru a strînge lărgimea unui material textil în scopul de a-l micșora, spre a obține obiectul cu lărgimea dorită ca : decolteul unei ii sau bluze cu motive românești, volanul de la mîneca iei

o orizontală dublată de la dreapta spre stînga și continuăm astfel cît ține modelul (figura 63).

Observăm că verticalele se dublează cînd coborîm, iar orizontalele cînd urcăm (figura 64). Modelele lucrate cu acest punct sînt în relief, iar punctele arată ca niște valuri.

cui orice volan simplu etc. vom da creți cu punctul înaintea acului.

Pentru decolteul unei ii sau al unei bluze, unde vom aplica bentiță în jurul gîtului, creții se dau mai jos de margine cu un cm.

Înainte de a începe să lucrăm, trebuie să măsurăm lungimea materialului, pentru a ști cît trebuie să strîngem în raport cu crețul de care avem nevoie. De obicei materialul să fie de trei ori mai lung decît lungimea crețului.

Dacă lungimea pe care vrem s-o strîngem este mai mică decît cum am arătat mai sus, punctele pentru creți le facem egale atît pe față cît și pe dos.

Dacă este de trei ori mai mare punctele de pe față le facem o dată și jumătate mai mari decît cele de pe dos.

Pentru a obține creții regulați se duc mai multe rînduri de puncte înaintea acului, paralele, așezate cu exactitate unele deasupra altora la distanță de 0,5 cm, ca în figura 65.

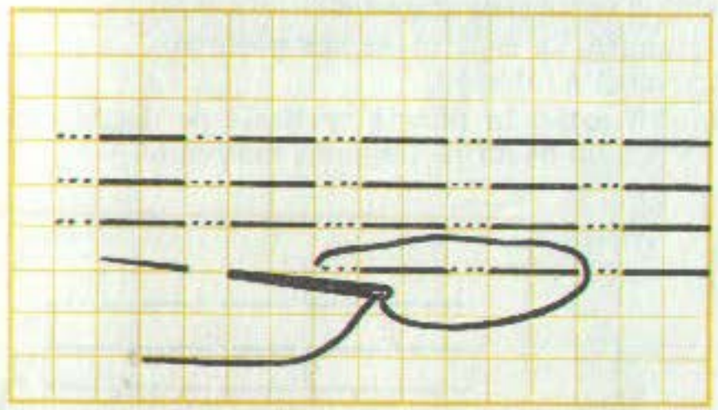

Fig. 65. Creții simpli.

La capătul unde începem creții se întărește bine ața, iar la celălalt capăt firul de ață se lasă liber. Ața cu care lucrăm trebuie să fie puțin mai lungă decît lungimea materialului pe care lucrăm. Nu se fac noduri pe parcursul lungimii pînzei. După ce am dus 3—5 rînduri, tragem toate capetele de ață deodată în așa mod încît să fie toate la fel de întinse. Cînd am obținut lungimea dorită înnodăm firele între ele. Se formează mici cutișoare egale și paralele între ele.

La decolteu se fixează o bentiță cu model, lată de un cm. Dacă crețul este mai lat, se pot coase pe el modele cu punctul bănățean în linie dreaptă.

De o netăgăduită frumusețe sînt iile cu ciupage din zona munților Apuseni (Valea Arieșului) pe care se aplică motive pe creți. Acest tip de ie se întîlnește pînă pe Valea Superioară a Mureșului.

a. Creasta cocoșului

Este un creț frumos care se execută în special la decoltatul iilor și bluzelor.

Se lucrează după același procedeu ca și creții simpli, cu deosebire că punctele de pe față sînt oblice, iar pe dos, orizontale formînd o linie frîntă. Se duc mai multe rînduri de creți, pentru a se strînge frumos pînza (figura 66).

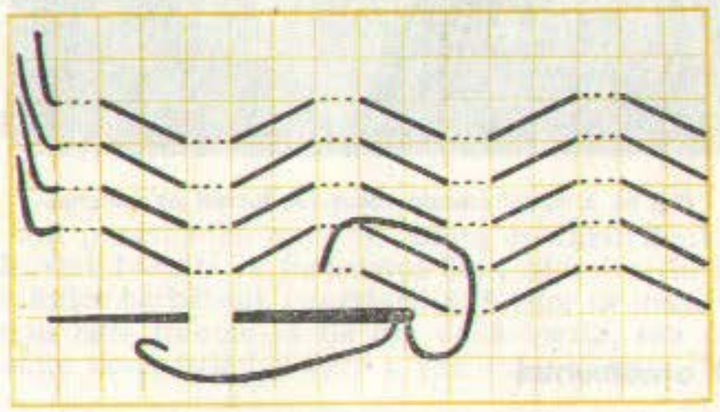

Fig. 66. Creții creasta cocoșului.

Pe acest gen de creți nu se aplică bentiță la gît, ci se face un rulou mic din pînză pe care se lucrează drug sau feston (figura 66, *a*).

Fig. 66, *a*. Creţii creasta cocoşului, lucraţi pe material.

b. Creţul ornamental

Cu ajutorul acestui punct, deosebit de ornamental se fixează lărgimea de la decolteul iei sau bluzei.

De asemenea se lucrează în talie la rochiile cu model românesc pentru a strînge lărgimea şi pentru a marca talia.

Acest punct se lucrează în şiruri drepte de sus în jos şi de jos în sus, dublînd pe dos verticalele.

Execuţie : Se întăreşte aţa şi se scoate acul pe faţa lucrului după ce s-a făcut pe dos o verticală de sus în jos pe patru fire. Facem pe faţă o orizontală de la stînga la dreapta pe un număr mai mare de fire de 6—8 fire, înfigem acul pe dos şi-l scoatem pe faţă în linie verticală luînd acelaşi număr de fire ca la prima verticală. Facem din nou o orizontală de la dreapta spre stînga, apoi pe dos o verticală, continuînd cît ne-am propus să fie de lat creţul (figura 67).

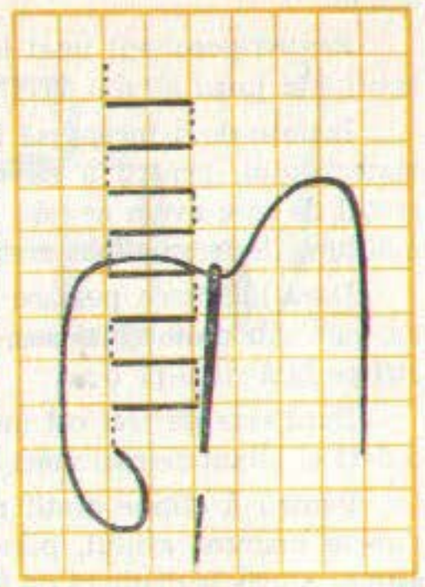

Fig. 67. Creţul ornamental (primul rînd).

La capătul şirului tragem aţa întinzînd-o bine pentru a forma o cută. Prin cîteva puncte întărim cutuliţa la capătul de jos. A doua cutuliţă o facem de jos în sus, pe acelaşi număr de fire, dublînd verticalele (figura 68).

Cînd ajungem la capătul de sus procedăm ca la prima cutuliţă (o strîngem şi o întărim).

Continuăm astfel în puncte verticale pe dos şi orizontale pe faţă pînă terminăm de strîns lărgimea motivului.

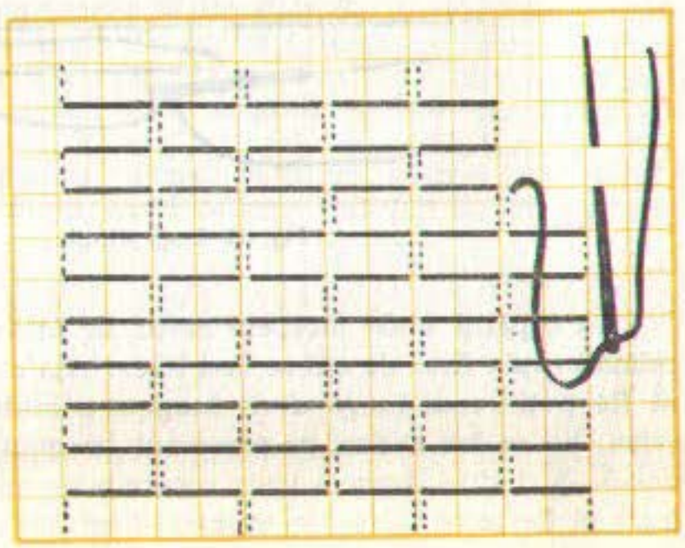

Fig. 68. Creţul ornamental (al doilea rînd).

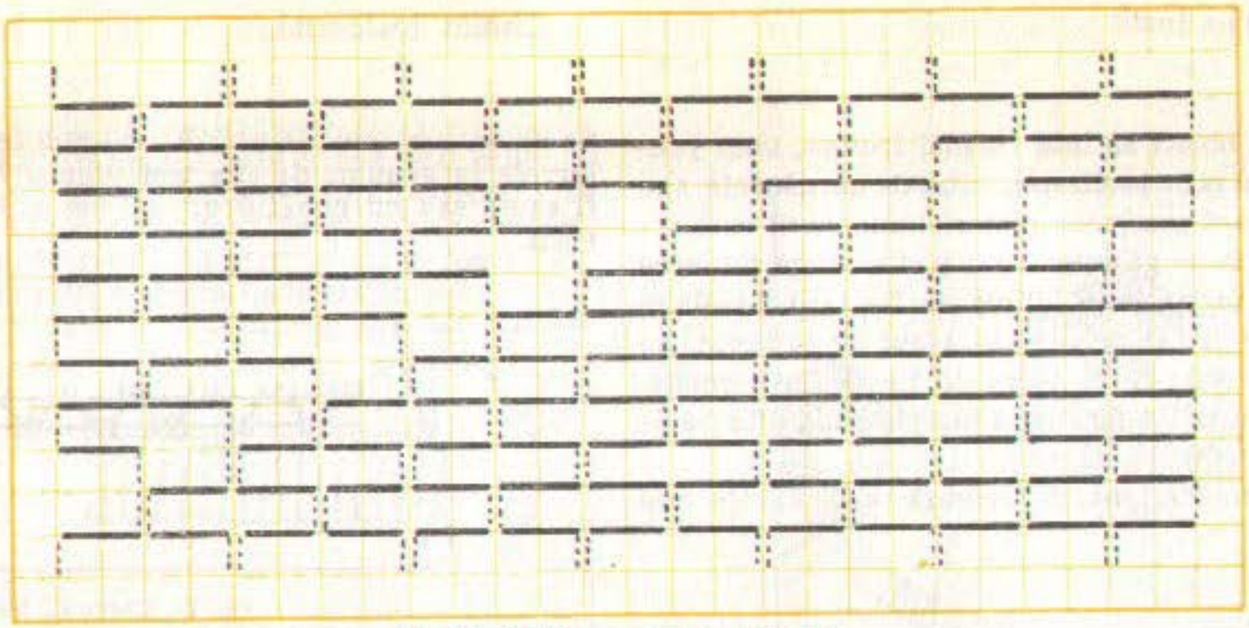

Fig. 69. Creţul ornamental cu model.

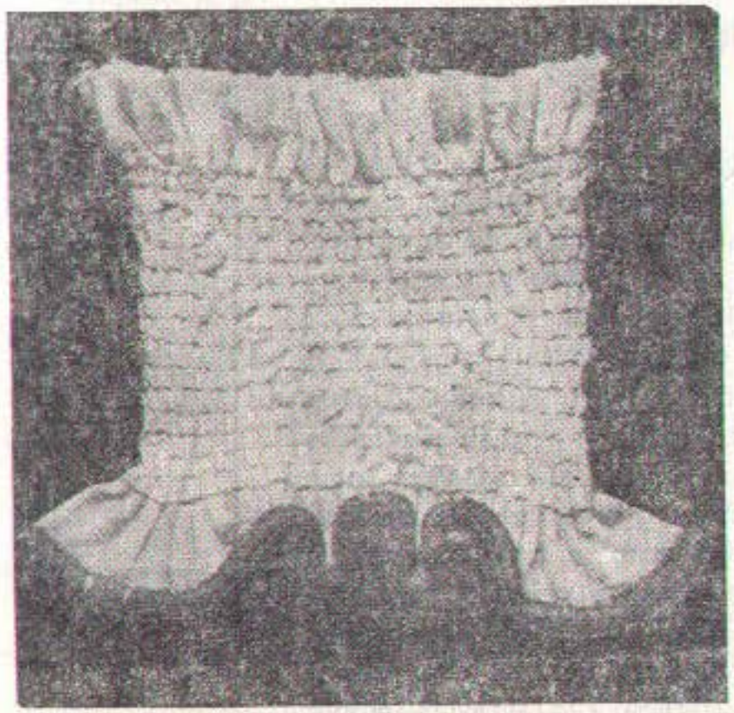

Fig. 69, *a*. Creţul ornamental aplicat pe material.

Dacă vrem să facem creţul cu model, lucrăm ca mai sus, cu deosebire că liniile verticale de pe dos, unde se formează modelul sînt duble faţă de restul verticalelor din creţi (figura 69).

În figura 69, *a* se redă un model de creţ ornamentat realizat după descrierea de mai sus.

22. CHEIŢE

Cheiţele sînt punctele cu ajutorul cărora se unesc două bucăţi de pînză. Ele sînt folosite la încheiatul iilor, bluzelor (în stil românesc), cămăşilor bărbăteşti, cuverturilor, feţelor de masă şi la orice obiect textil care trebuie să fie din două bucăţi, sau dacă e nevoie să unim două cusături spre a realiza o anumită formă, mînecă etc.

Cheiţele sînt deosebit de decorative. Ele se lucrează cu aţă de brodat colorată în nuanţa motivelor de pe obiect sau de culoarea materialului pe care îl unim.

Unele cheiţe sînt simple, altele mai complicate. Cele mai multe cheiţe se lucrează cu croşeta şi se realizează adevărate dantele.

a. Pregătirea materialului textil

Pentru ca încheiatul unui obiect să iasă cît mai frumos, vom pregăti marginile materialului prin realizarea unui tiv cu găurele sau printr-un simplu rulou. Dacă marginea materialului textil este regulată, o vom lăsa așa cum se găsește. Pe o hîrtie lungă de circa 25—30 cm, împăturită în patru, cu o lățime de 2—3 cm, însăilăm cele două laturi ale materialului pe care le avem de încheiat, cu distanță între ele de 0,3—0,5 cm cît vrem să fie de lată cheița. În felul acesta se va lucra corect fără ca o margine sau alta să se încrețească, iar punctele vor fi regulate.

Se va arăta mai jos, modul cum se lucrează unele cheițe mai des întîlnite.

b. Cheița încrucișată

Se lucrează de la stînga la dreapta, lucrînd cîte un punct de feston cînd pe o margine a pînzei cînd pe cealaltă. În felul acesta se unesc cele două margini. Punctele se fac la distanță de 4—5 fire

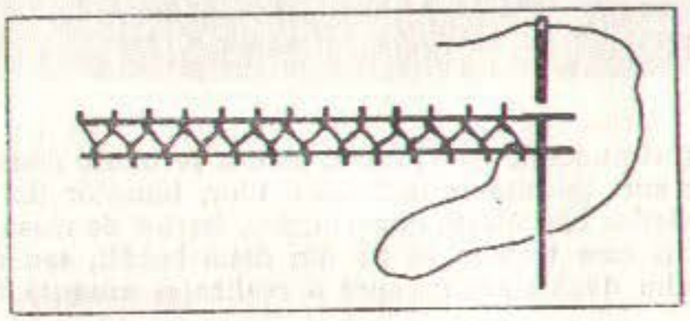

Fig. 70. Cheița încrucișată.

unul de celălalt, iar din marginea pînzei se iau pe ac 2—3 fire. Se lucrează astfel pe toată lungimea dorită. Punctele sînt încrucișate ca în figura 70.

c. Cheița festonată

Se unesc cele două bucăți de material textil prin puncte de feston, lucrate în grupuri de cîte trei (figura 71). Punctele de feston pot fi egale sau cu punctul din mijloc mai lung decît cele două din părți.

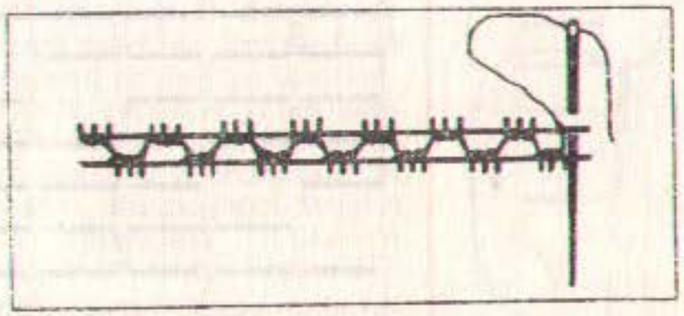

Fig. 71. Cheița cu feston.

d. Cheița puricei

Unim cele două bucăți de pînză cu grupuri de cîte trei puncte, cu distanța unul de celălalt de două fire. Punctul de la mijloc este mai lung decît celelalte două puncte cu 2—4 fire într-o parte și alta.

Pentru a trece la celălalt grup de puncte, înfigem acul în partea de sus a materialului și-l scoatem între cele două margini avînd grijă ca firul de ață să fie sub ac. La o distanță de 4—5 fire începem celălalt grup trecînd cu firul de ață pe deasupra celui de al treilea punct din grupul anterior (figura 72). Această cheiță se poate lucra și din două culori.

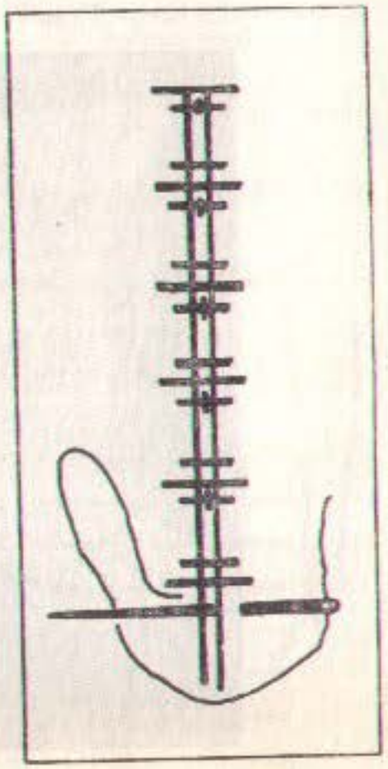

Fig. 72. Cheița puricei.

PUNCTUL DE CĂLĂȚELE SAU SCRIS

Este un punct care se lucrează cu deosebire în Transilvania în regiunea cuprinsă între Cluj și Oradea. Este lucrat mai mult de femeile maghiare. Se lucrează numai pe desen și cu material gros în special lînă și bumbac. Ca aspect este reliefat și se aseamănă foarte mult cu festonul, cu deosebire că atît sus cît și jos pe laturile modelului se formează mici noduleţe ca la feston.

Se lucrează pe feţe de masă, feţe de pernă, în culori de roşu şi albastru.

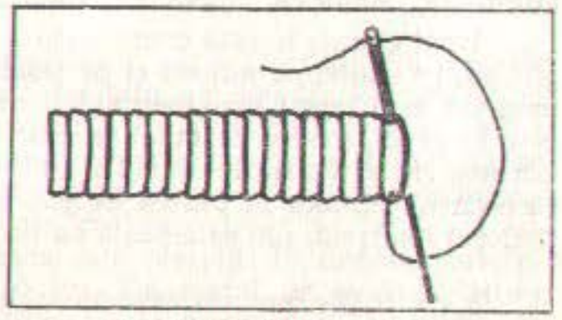

Fig. 73. Punctul de călăţele.

Cum se lucrează: Se ia pe ac o anumită lăţime de pînză după conturul desenului, de sus în jos în linie verticală şi se scoate acul pe faţă, deasupra firului ca la feston. A doua linie se face înfigînd acul înăuntrul punctului format, după aţa cu care s-a lucrat, tot în linie verticală de sus în jos dînd firul de aţă pe sub ac ca la primul punct (figura 73).

Se formează linii verticale cu feston de o parte şi de alta. Se lucrează în continuare urmînd conturul desenului. Punctele se fac în raport cu forma desenului (figura 74).

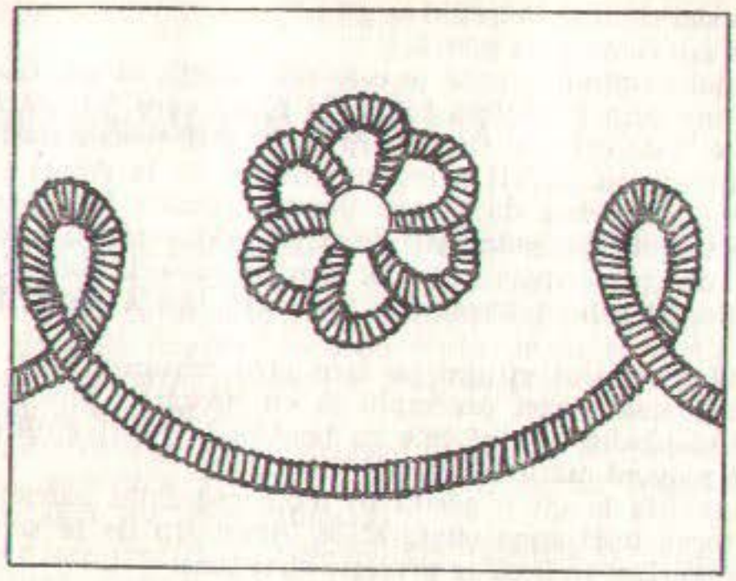

Fig. 74. Motiv cu punctul de călăţele.

CONFECŢIONAREA ŞI ORNAMENTAREA CĂMĂŞILOR FEMEIEŞTI ŞI BĂRBĂTEŞTI 4

1. IE SAU CĂMAŞĂ FEMEIASCĂ

Ilie constituie un obiect frumos al îmbrăcămintii femeiești. După modul cum este croită și ornamentată, se poate recunoaște din ce regiune sau chiar din ce sat e femeia îmbrăcată cu un astfel de obiect. Există particularități de structură care ne fac să deosebim o ie de alta. De asemenea, sînt deosebiri în modul de distribuire a motivelor pe ie.

Iile se pot grupa după structură morfologică și după specificul ornamentului.

a. Clasificarea iilor după structura morfologică

In mare, iile sau cămăşile femeieşti se împart în două tipuri şi anume :

— ia sau cămaşa încreţită la gît ;
— ia sau cămaşa cu platcă.

Cel mai răspîndit tip de ie este cel încreţit la gît. Gura gîtului se obţine prin încreţirea foilor de pînză care formează trupul şi mînecile. Este cel mai simplu tip de ie şi de veche tradiţie.

Pe metopa m. XLVII a monumentului de la Adamclisi * sînt înfăţişate două femei dace care poartă cămaşa (ia) încreţită la gît, confecţionată din patru laţi de pînză ; doi serveau la formarea trupului în faţă şi spate, iar doi pentru mîneci. Este clar că ia încreţită la gît este o moştenire preţioasă lăsată nouă de femeile dace.

Creţul din jurul gîtului se face prin trasarea unei aţe care strînge lărgimea pînzei (exemplu ia cu brezărău din Bucovina). Cele mai răspîndite ii sînt cele cu bentiţă în jurul gîtului, (obinuică) care acoperă marginea pînzei lîngă creţi.

Ia încreţită la gît o găsim în toate regiunile patriei, cu excepţia cîtorva mici zone etnografice. Acest tip de ie se prezintă sub forme variate în ceea ce priveşte structura.

Varianta I. *Cămaşa cu ciupag din Munţii Apuseni.* Se caracterizează prin realizarea unor bogate broderii, pe creţii de pe piept.

Varianta a II-a. *Ia sau cămaşa cu platcă.* Fişiile de pînză din care este realizată ia, se prind direct pe placă : (spatele, faţa şi mînecile). Există cîteva variante ale iei cu platcă în Transilvania ca : Oaş şi Maramureş.

b. Clasificarea iilor după felul cum sînt ornamentate

Dacă din punct de vedere al modului cum sînt croite şi confecţionate, iile sînt aproape la fel în toate regiunile, după felul cum sînt ornamentate, există deosebiri. Se pot distinge cîteva tipuri ornamentale cu o anumită răspîndire şi anume :

* Broderia la români, El. Avramescu, ed. 1959.

— ia cu altiţă ;
— ia cu tăblie ;
— ia cu umăr ;
— ia de Sălişte ;
— ia cu chiept sau ciupag ;
— ia cu platcă.

Ia cu altiţă o întîlnim în aproape toate regiunile ţării : Oltenia, Muntenia, Moldova, Bucovina, zona Banatului şi a Covasnei.

Acest gen de ie este ornamentată pe piept, pe bentiţa din jurul gîtului, pe spate, pe mîneci şi pe poale. Altiţa (partea care acoperă umărul) este bogat ornamentată. Imediat după altiţă, la unele ii, este încreţul, model executat în culoare albă sau crem. Din încreţ pornesc şiruri verticale de riuri, în lungimea minecii, pînă la creţii care strîng mîneca în partea de jos, unde se termină cu un volan, (fodore) manşetă, sau este largă cu broderie pe margine.

Ia cu tăblie are un ornament bogat, care porneşte de unde începe altiţa, (8—10 cm mai jos de decolteu) pînă în dreptul încheieturii minecii, acoperind compact întreaga suprafaţă a mînecii („în tăblie"). La încheietura mîinii, mîneca se strînge cu o bentiţă ornată la fel cu cea de la gît, de unde pleacă un volan denumit „fodor" cu un ornament îngust pe margine. Celelalte părţi ale iei sînt ornamentate la fel cu cele ale iei cu altiţă.

Ia cu umăr. În sudul Transilvaniei, zona Sibiului şi Făgăraşului, în locul altiţei bogate, pe umăr, ia are o broderie îngustă, denumită „umăr sau umeraşi". La acest tip de ie, o broderie similară este executată în dreptul cotului care se cheamă „peste cot". La încheietura mîinii, o bentiţă îngustă, care este ornamentată ca şi bentiţa de la gît, strînge creţii şi se termină cu un volan. Ornamentaţia acestui gen de ie o găsim la figurinele de bronz descoperite în necropola de la Cîrna Dolj * în anul 1944. Pe aceste figurine, ornamentaţia este schiţată în trei zone de pe mînecă. Aceasta arată că în evoluţia ornamentării la iile româneşti sînt zone care au păstrat această distribuţie a ornamentelor.

Ia cu ciocănele sau ia de Sălişte, se confecţionează din şifon, o pînză din bumbac foarte deasă şi mult mai lată decît pînza de casă. De aceea, iile de Sălişte sînt foarte largi. Din punct de ve-

* Broderia la români, El. Avramescu, ed. 1959.

de-al ornamentației, ia de Sălişte este o dezvoltare a iei cu mîneci. Broderia este lucrată numai cu culoarea neagră, înviorată cu semănări de roşu, galben, albastru sau fir metalic auriu şi argintiu. Motivele sînt caracterizate prin nişte fîşii brodate cu punctul de „Sălişte" sau „ciocănele", încadrate cu un rînd de floricele. Fîşiile acestea poartă numele de „ciocănele". Uneori, în locul ciocănelelor se aplică fîşii înguste de pînză neagră, fixată cu maşina de cusut. Iile de Sălişte impresionează prin contrastul plăcut al negrului, distribuit într-un mod armonios pe cîmpul alb al iei.

Ia cu chiept sau ciupag, o găsim în zona Munţilor Apuseni. Se confecţionează din pînză groasă de bumbac sau in. Croitul ca şi ornamentaţia diferă de alte regiuni. Bucăţile de pînză se strîng la gît cu o bentiţă foarte îngustă. Pe toată lăţimea pieptului se fac creţuri dese pînă la 10—15 cm deasupra talici, care strîngîndu-se formează nişte cutuliţe pe muchia cărora se brodează un motiv în linii orizontale. Mîneca este simplă. În dreptul cotului are o broderie îngustă de 4—5 cm. Pe creţul de la încheietura mîinii se lucrează un model îngust. Se termină cu un volan la marginea căruia se brodează un galonaş sau se pune dantelă. Motivele sînt geometrice, lucrate cu roşu şi albastru pentru fetele tinere şi cu negru pentru femeile în vîrstă.

Ia cu platcă este răspîndită în Maramureş, zona Oaşului şi Bihor. Este un tip de ie deosebit, cu broderie bogată de jur împrejurul plătcii de formă dreptunghiulară (cheptar); Cele patru bucăţi de pînză care formează faţa, spatele şi mînecile — se încreţesc la partea de sus şi se prind de platcă. Ornamentaţia pe mînecă este simplă. La încheietura mîinii se prind creţii printr-o bentiţă brodată. Se termină printr-un volan mai mare, cu motive în formă de romb, care dau mînecii o frumuseţe deosebită. Culorile folosite sînt : roşu, galben, portocaliu, verde şi negru.

2. POALE SAU FUSTE FEMEIEŞTI

Iile se confecţionează din două părţi. Partea de sus şi poalele care se prind de ie în talie prin cusătură sau prin şnur. Partea de jos a poalelor, care iese din fotă, se ornamentează cu broderii la fel de frumoase ca şi cele de pe mîneci sau piepţi. Iile care se poartă cu catrinţe au pe părţile laterale ale poalelor, rîuri ce merg din talie pînă jos la marginea poalelor.

Poalele iilor de Sălişte nu sînt ornamentate cu model, în schimb sînt foarte largi, plisate mărunt, dînd graţie şi eleganţă femeii, în mers.

3. CONFECŢIONAREA IEI CU ALTIŢĂ

Ia cu altiţă este cea mai răspîndită în toate regiunile patriei noastre. Este, după cum am arătat mai înainte, o cămaşă dreaptă fără nici un fel de răscroitură. Este confecţionată din pînză de bumbac. Bunicile noastre foloseau pînza de in şi cînepă şi mai rar pe cea de bumbac, pe care o realizau prin cultivarea şi prelucrarea inului şi cînepei.

Pînza din care se confecţionează ia trebuie să fie ţesută regulat şi rară, pentru a se putea număra firele în timpul lucrului (vezi materialele textile, capitolul I).

Ia se poate croi în întregime fără tăietură în talie, sau din bluză şi fustă. Aceasta din urmă e mai practică. Părţile componente ale iei sînt : mînecile, pieptul, spatele, bentiţa sau obinzica, care se fixează pe marginea creţilor din jurul gîtului, pava şi poalele.

a. Croitul iei

Ca pentru oricare obiect de îmbrăcăminte şi pentru confecţionarea iei trebuie să ţinem cont de măsurile corpului : lungime şi grosime. Pînza din care se confecţionează ia, de obicei, este ţesută în casă şi are lăţimea între 0,40 m şi 0,50 m.

— *Mîneca* se măsoară de la baza gîtului pînă la încheietura mîinii, iar pieptul şi spatele tot de la baza gîtului pînă mai jos de talie cu 20—25 cm. Tăiem din pînză aceste dimensiuni pe fir drept : două pentru mîneci şi două pentru piept şi spate (figura 75 *a*, *a'*, *b*, *b'*). Dacă persoana este voinică, e necesar să mai tăiem o bucată cît lungimea pieptului, din care se vor scoate două fîşii

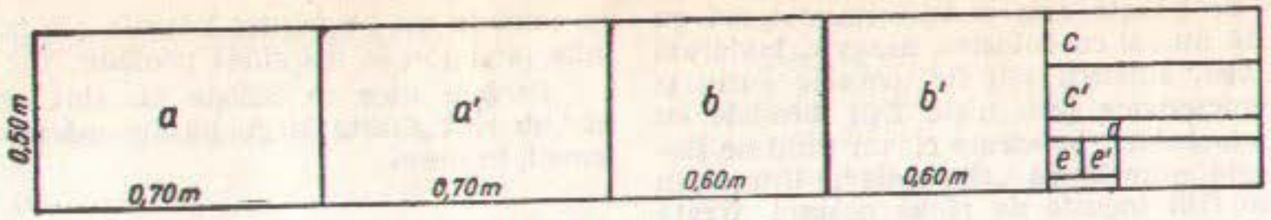

Fig. 75. Croitul iei :
a, a' – mînecile ; *b, b'* – pieptul și spatele ; *c, c'* – năzile de la piept ; *d* – gulerul ; *e, e'* – pavele.

înguste (15—20 cm) pe care le adăugăm de o parte și de alta a pieptului (figura 75 *c, c'*). Aceste adăugiri în părți poartă numele de clini sau năzi.

— *Bentița* din jurul gîtului (obinzica) este lată de 4—5 cm și lungă cît dorim să fie de mare decolteul (figura 75 *d*).

— *Pava* este un pătrat cu latura de 5—10 cm (figura 75 *e, e'*), care se adaugă sub braț pentru a da lărgimea necesară mișcării brațului.

— *Poalele iei* se croiesc din patru lățimi de pînză. Se măsoară din talie pînă mai jos de genunchi.

b. Ornamentarea iei

În ornamentarea iei, țăranca creatoare a păstrat un echilibru desăvîrșit între cîmpul liber și cel lucrat ceea ce dă o eleganță covîrșitoare veșmintelor. Cîmpurile brodate variază de la o regiune la alta dar, în general, se găsesc pe părțile ce trebuie puse în evidență, adică : umeri, braț, piept, spate, guler, poale.

— *Mineca*. Ornamentele de pe mînecă, (figura 76), începînd de la umăr pînă la încheietură, poartă diferite denumiri : altița este porțiunea de broderie care acoperă umărul, riurile sau rîndurile care pornesc de la altiță în jos și bretara care strînge mîneca, cu volan. Se începe prin a broda altița. Măsurăm de sus în jos circa 8—10 cm și fixăm marginea de sus a altiței. Motivul altiței se lucrează orizontal pe mînecă, lăsînd circa 5—6 cm distanță din marginea pînzei pînă în model, și pe o lățime de 18—20 cm acoperind astfel umărul, cu model (figura 76, *1*).

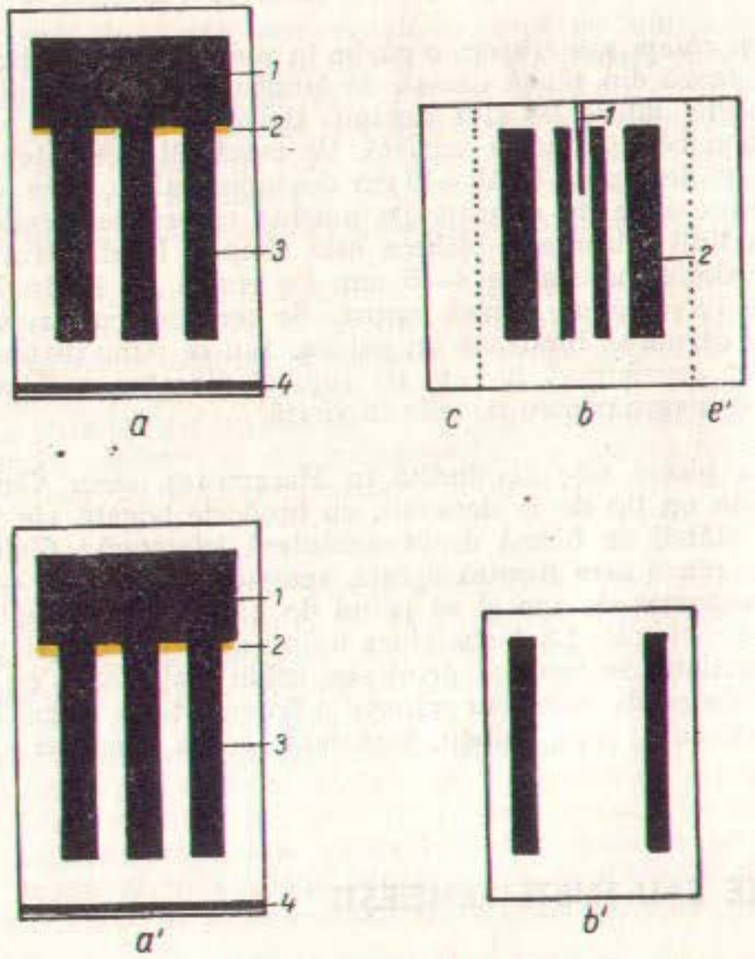

Fig. 76. Ornamentarea iei :
a. mineca : *1* – altița ; *2* – increțul ; *3* – riurii de pe mînecă ; *4* – riurii de pe marginea mînecii ;
b. piepții ; *1* – deschizătura pieptului ; *2* – riurii de pe piept ;
c, c' – aplicarea năzilor ;
d 1 – aplicarea motivelor pe spate.

Încreţul este un galon nu prea lat, lucrat cu galben sau alb, sub altiţă (figura 76, *2*). De aici pornesc rîuri în jos spre volan, manşetă ori marginea mînecii. Se lucrează 3—4 şiruri de rîuri, paralele, cu distanţe egale între ele (figura 76, *3*).

Probabil că denumirea de rîuri vine de la faptul că şirurile de motive ornamentale curg de la altiţă spre marginea de jos a mînecii, pe cîmpul alb al iei, dînd impresia unor rîuri care străbat cîmpurile.

Dacă vrem ca mîneca să fie strînsă — o încreţim în partea de jos cu creţi, pe care prindem o bentiţă, terminîndu-se prin volan sau fodore. Pe margine se lucrează un motiv mai îngust (figura 76, *4*). Se poate lăsa mîneca să cadă largă sau o mai putem strînge prin manşetă.

— *Piepţii.* Se împarte materialul croit pentru piepţi în două părţi egale. Scoatem un fir la jumătatea materialului şi tăiem pe fir drept în jos pe o porţiune de 15—20 cm, realizînd deschizătura pieptului (figura 76, *b*). Se face un tiv cu găurele pe ambele laturi, lat de 0,5 cm. De-a lungul deschizăturii pieptului la o distanţă de 1 cm de tiv, lucrăm un model îngust cu mici floricele, pînă în talie. Brodăm şi motivul principal al pieptului de o parte şi alta a deschizăturii pe aceeaşi lungime (figura 76, *b*). Distanţa dintre model şi marginea de sus trebuie să fie egală cu aceeaşi distanţă de la altiţă de 8—10 cm.

— *Spatele.* Broderia pe spate este mai simplă. Se lucrează un motiv mic aproape de marginea pînzei — în lungimea spatelui (figura 76, *b'*) sau se împrăştie pe toată suprafaţa pînzei, floricele, cu distanţe regulate între ele.

— *Bentiţa* din jurul gîtului (decolteului) se va ornamenta cu un model îngust de circa 1 cm.

Pe partea de jos a poalelor se lucrează un motiv tot aşa de frumos ca şi la altiţă şi piepţi.

c. Montarea sau încheierea iei

După ce am terminat de brodat toate elementele ce compun ia, începem să le unim, prin cheiţă lucrată cu acul sau cu croşeta, cu aţă la culoarea broderiei. Marginile pînzei trebuie finisate prin tiv cu găurele, rulou. Dacă marginile sînt ţesute regulat nu mai este nevoie să le finisăm noi. Modul în care se lucrează cheiţa este prezentat la capitolul „Tehnica punctului".

Încheierea mînecilor

De la marginea de sus a mînecii, măsurăm în jos pe laturi circa 23—25 cm (depinde de mărimea corpului) plus latura pavei. Unim cele două margini ale mînecii, de jos în sus, pînă în punctul fixat. În unghiul format între cele două laturi fixăm un unghi (vîrful) pavei şi continuăm cheiţa, unind cele două laturi ale pavei cu marginile mînecii (figura 77). Procedăm la fel şi cu mîneca cealaltă.

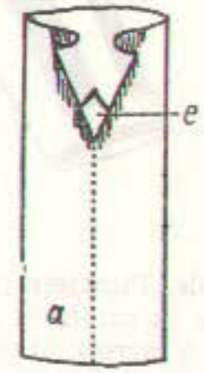

Fig. 77. Aplicarea pavei la mînecă : *a* — mîneca ; *e* — pava.

Fixarea mînecilor de faţă şi spate

Unim, începînd de sus, partea dreaptă a pieptului, cu latura dinspre piept a mînecii drepte, continuînd cu latura pavei. Încheiem la fel şi partea din spate a mînecii cu partea dreaptă a spatelui, pînă la subraţ. De aici unim în continuare faţa cu spatele, pînă jos. În felul acesta vom uni şi părţile din stînga ei (figura 78).

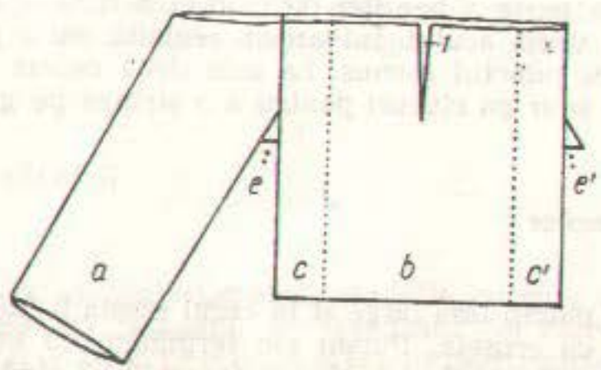

Fig. 78. Fixarea mînecilor de faţă şi spate.

Creţii din jurul gîtului

Pentru a da forma definitivă a iei, trebuie să o încreţim la partea de sus şi apoi să-i aplicăm bentiţa. Creţii se dau cu aţă mai rezistentă cu punctul înaintea acului, dintr-o parte a deschizăturii pieptului pînă la cealaltă parte. Ducem 2—3 rînduri para-

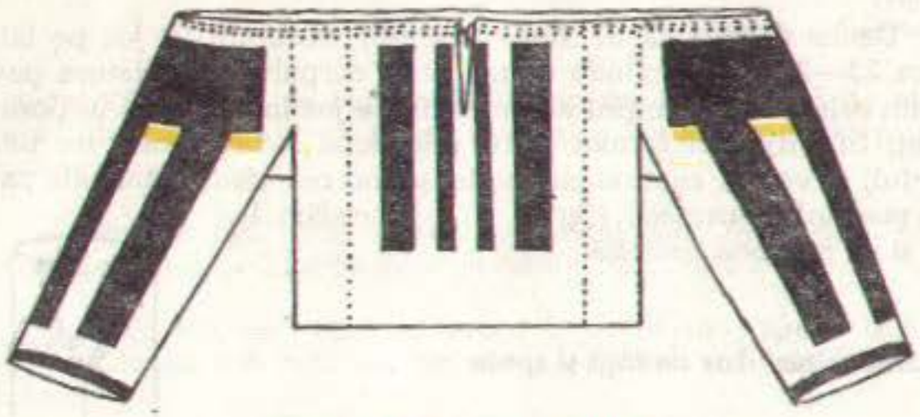

Fig. 79. Creţii din jurul gîtului.

lele. Punctele de pe faţă şi dos să fie unul sub celălalt (vezi creţii de la capitolul „Tehnica punctului"). Tragem uniform aţele pentru a o încreţi cît dorim să fie de mare decolteul (figura 79).

Fixarea bentiţei

Însăilăm o parte a bentiţei pe marginea creţilor şi o coasem cu punctul în urma acului. Întoarcem cealaltă parte pe dosul iei şi o coasem cu punctul ascuns. La cele două capete ale bentiţei facem cîte un şnur cu ciucuri pentru a o strînge pe gît.

Finisarea mînecilor

Mîneca o putem lăsa largă şi în cazul acesta îi facem pe margine colţişori cu croşeta. Putem s-o terminăm cu volan (fodor). La 10—12 cm mai sus de margine îi facem 2—3 rînduri de creţi, peste care aplicăm o bentiţă îngustă, cu broderie.

O altă variantă este mîneca cu manşetă, care poate fi lată de 5—8 cm, ornamentată cu motiv de pe mînecă sau piepţi.

Poalele iei

Cînd broderia este gata, unim prin cheiţă fişiile de pînză, care alcătuiesc poalele iei. La marginea modelului se fac colţişori, iar la partea de sus se face un tiv lat prin care vîrîm elastic sau şnur pentru a le strînge în jurul taliei (figura 80).

Fig. 80. Poalele iei.

În lucrarea de faţă sînt desenate pe hîrtie milimetrică motive pentru ii din zona Rucăr-Muscel şi Sălişte, iar pe desene în miniatură s-a arătat modul de ornamentare al acestora.

4. CĂMĂŞILE BĂRBĂTEŞTI

a. Tipuri de cămăşi

— Portul bărbătesc pare mai simplu. Însă şi aici avem unele elemente cu broderii deosebit de bogate şi frumoase, printre care şi cămăşile. După felul cum sînt croite şi ornamentate, deosebim mai multe tipuri şi anume :

Cămaşa bătrînească sau cămaşa cu clini

Este realizată dintr-o foaie lungă de pînză, de circa 2,20 m, care-i la jumătate, se deschide gura la gît şi piept, prin tăiere. Mînecile e largă, dintr-o foaie şi jumătate sau două, nerăscroite. Cămaşa, în părţile laterale are clini.

Acest tip de cămaşă este foarte răspîndit, mai ales în regiunile de munte şi deal. Se poartă peste ţări sau cioareci, confecţionaţi din dimie groasă. După modul cum este ornamentată deosebim tipuri de ornamente distincte ca : Argeş-Dîmboviţa, Vrancea, Romanaţi, Bacău, Neamţ etc.

Cămaşa cu barbur

Este cunoscută şi sub denumirea de *cămaşă mocănească*. Specificul acestei cămăşi constă în lărgimea dată de triunghiul introdus din talie pînă la poale, printr-o tăietură în mijlocul foii din faţă şi spate. Broderiile acoperă guleraşul, marginile deschizăturii pieptului şi liniile de cusătură ale clinului, luînd aici forma unui triunghi. În talie, din vîrful clinului, în dreapta şi stînga, pe o porţiune de 10—15 cm se brodează un mic galon. Această ornamentaţie are forma literei *T*. Acelaşi motiv se lucrează şi pe marginile mînecilor.

Cuvîntul barbur vine de la latinescu „Barbula-am“, * care înseamnă ornament triunghiular. Termenul de „barbur“ care corespunde unei forme romane de ornament, ne indică că acest gen de cămaşă este străvechi. Este răspîndită în zona Sibiului, Alba, Hunedoara, ca şi în sudul Carpaţilor, unde au pătruns păstorii sibieni.

Cămaşa cu fustă sau fustanelă

Este confecţionată din două părţi. Cea de sus care e identică cu cele două cămăşi descrise mai sus, şi fusta creată din talie în jos. Fusta este croită din 4—5 foi, strînsă în talie cu un şiret. Este bogat ornamentată pe marginile mînecilor, poalelor, deschizătura pieptului şi guleraş. O găsim pe tot lanţul Carpatic cu deosebire în Nordul Moldovei.

* Broderia la români, El. Avramescu, ed. 1959.

Cămaşa scurtă cu mînecă lungă

O găsim în Maramureş, zona Oaşului. Este bogat ornamentată şi viu colorată.

Cămaşa cu platcă

Cămaşa cu platcă şi cu manşete este frumos ornamentată cu motive lucrate îndeosebi cu culoare albă, crem şi mai rar cu negru. Cu deosebită fineţe şi gust sînt broderiile cu găurele, ajur şi şabace. Este purtată în Oltenia, Arad şi Banat.

5. CONFECŢIONAREA CĂMĂŞII BĂTRÎNEŞTI SAU CU CLINI

Descrierea cămăşii

Este largă şi lungă pînă aproape de genunchi. Lărgimea este dată de clinii, care se introduc în părţi. Mînecile sînt lungi şi largi. Nu are cusătură pe umăr. Este ornamentată pe guleraş (bentiţă), pe marginea deschizăturii pieptului, marginile mînecilor şi a poalelor.

Broderiile sînt executate în culori vii, variate, predominînd însă albul şi firele metalice aurii şi argintii.

a. Croitul cămăşii

Pînza din care se confecţionează cămăşile cu clini este din bumbac, cu ţesătura regulată, şi realizată în războiul manual. Pentru croitul ei avem nevoie de măsurile de lungime ale corpului.

Partea centrală a cămăşii, ca şi mînecile, nu au nici un fel de răscroitură. Sînt fişii tăiate din pînză pe fir drept. Clinii se

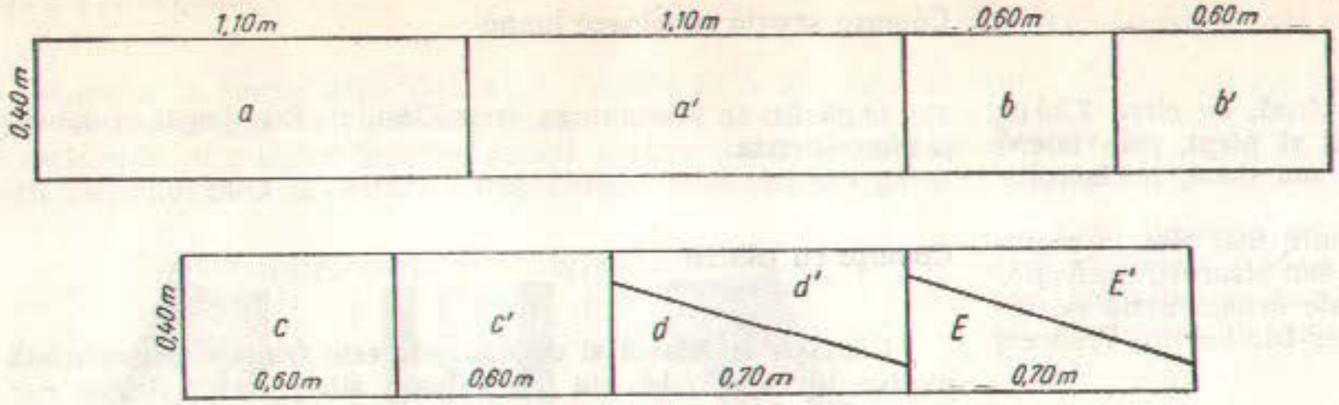

Fig. 81. Croitul cămășii bărbătești :
a, a' – corpul central al cămășii ; *b, b', c, c'* – mînecile cămășii ; *d, d', e, e'* – clinii care se unesc de corpul central.

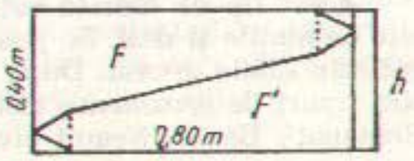

Fig. 81, *a*. Croitul clinilor ascuțiți :
f, f' – clini ascuțiți ; *h* – gulerul.

croiesc în diagonală. Exemplu : lungimea cămășii este 1,10 m, lungimea minecilor este de 0,55 m.

Corpul central al cămășii este fișia de pînză care acoperă fața și spatele corpului. Aceasta se croiește măsurînd din material de două ori lungimea, în cazul nostru 2,20 m (figura 81, *a, a'*).

Gura cămășii

Îndoim corpul central al cămășii, pe lățime, exact la jumătate. Aceasta este linia umărului. O parte va fi fața, iar cealaltă spatele. Pe linia de umăr măsurăm jumătate din lățimea pînzei și ne fixăm centrul cu un ac. Din acest punct coborîm cu 6—7 cm, și răscroim decolteul sau gura cămăși (figura 82).

Fig. 82. Deschizătura pieptului :
g – deschizătura pieptului ; *g'* – gura cămășii – răscroitura gîtului.

Țărăncile noastre, cu spiritul lor inventiv, au găsit alt mod mai simplu de a răscroi gura cămășii. Pe centrul liniei de umăr, așază o oală de dimensiunea gîtului, creionează pe lîngă marginile oalei și apoi taie după urmele creionului, iar la jumătatea decolteului se taie în lungimea materialului pe fir drept, pe o porțiune de circa 20—25 cm (deschizătura gîtului), ca în figura 82.

Mînecile

Se taie din pînză pentru fiecare mînecă cîte două fîșii, lungi de 0,55 m (figura 81 *b, b', c, c'*).

Clinii

Se croiesc șase clini, pentru fiecare parte cîte trei clini. Se așază pe masă partea centrală a cămășii cu partea din față deasupra. De la umăr în jos, măsurăm lățimea mînecilor, iar de la partea de jos a mînecii de-a lungul părții centrale se măsoară lungimea clinilor.

Exemplu : lungimea cămășii 1,10 cm, lățimea mînecii 0,40 cm, iar lungimea clinilor 0,70 cm.

Pentru clini se taie trei fișii de pînză, scoțîndu-se dintr-o fișie doi clini, una dintre aceste fîșii va fi mai mare cu 10—12 cm. Măsurăm la cele două capete opuse ale dreptunghiului, din margine spre interior, 10—12 cm. Îndoim în diagonală, în lungimea

dreptunghiului şi pe această linie tăiem, obţinînd clinii (figura 81 *d*, *d'*, *e*, *e'*).

Astfel am croit patru clini, care se vor fixa în dreapta şi stînga corpului central, doi în faţă şi doi în spate. Clinii din mijloc îi vom croi din dreptunghiul mare la fel ca pe cei laterali. După ce au fost tăiaţi la capătul îngust le vom da forma unui triunghi ascuţit cu latura de 10—21 cm (figura 81, *a*, *F*, *F'*).

Gulerul este o bentiţă lată de 4 cm cu lungimea egală cu grosimea gîtului (figura 81, *a*, *h*) pe care se brodează un galon mic.

b. Ornamentarea cămăşii

După am croit şi ne-am fixat asupra motivului, coloritului şi punctelor cu care vom broda, începem să lucrăm, dar nu înainte de a finisat marginile cămăşii, cu un tiv mic cu găurele, iar liniile oblice ale clinilor cu un tiv cu găurele oarbe sau rulou.

Se ornamentează poalele, marginile mînecilor, deschizătura pieptului şi bentiţa din jurul gîtului.

În unele zone din Nordul Moldovei ornamentarea se face şi pe umeri, atît la mîneci cît şi la corpul cămăşii.

c. Montarea sau încheierea cămăşii

Piesele din care este alcătuită cămaşa se unesc cu ajutorul cheiţei, care poate fi realizată cu acul sau cu croşeta. Cheiţa este un ornament deosebit de frumos. Se mai numeşte şi strînsoare. La cămăşile bărbăteşti, cheiţele se lucrează de preferinţă, cu culoare albă. Modul de a se lucra cheiţele cu acul este descris la capitolul „Tehnica punctelor".

Începem prin a uni fişiile care formează mînecile realizînd astfel mînecile cămăşii. Le prindem de partea centrală avînd grijă ca mijlocul unei fişii de pînză să fie prins de linia umărului, iar la jumătatea celeilalte fişii facem o crestătură pe fir drept, în lungul mînecii, care să corespundă mărimii laturii mici a clinului din margine, plus a laturii unghiului ascuţit al clinului din mijloc (figura 83). În felul acesta unim mînecile cu corpul cămăşii, faţa şi spate.

Fixăm şi clinii, aşa cum am mai arătat, cîte trei în fiecare parte. Clinul ascuţit va fi aşezat la mijloc.

Procedăm în felul următor: În partea dreaptă din faţă a corpului central, se fixează clinul cu marginea dreaptă, iar latura mică de sus se uneşte cu deschizătura din faţă a mînecii drepte. Clinul al doilea, cel din mijloc, îl unim cu latura pe fir drept de

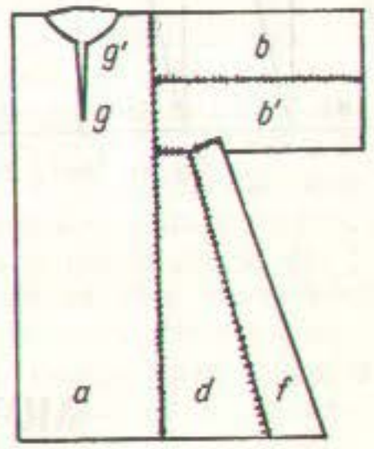

Fig. 83. Fixarea mînecilor şi a clinilor de corpul cămăşii.

latura oblică a primului clin (figura 83), iar latura ascuţită o unim de deschizătura mînecii, în continuarea laturii clinului din faţă, pînă în vîrful deschizăturii (figura 83).

Încheiem şi clinul al treilea, unind latura pe fir drept cu latura oblică a clinului din mijloc, iar latura oblică de corpul central din spate. Unim şi spre spate cele două laturi mici ale clinilor (drept şi ascuţit) cu deschizătura din spate a mînecii.

În felul acesta unim şi clinii din partea stîngă a cămăşii.

Se poate vedea din figura 84, modul de fixare a clinilor unul de celălalt — şi apoi de corpul central al cămăşii.

Bentiţa din jurul gîtului o unim cu punctul în urma acului, iar marginea cealaltă o întoarcem şi o fixăm pe dosul cămăşii cu puncte mici ascunse, avînd grijă ca modelul bentiţei să fie pe faţă. La capetele bentiţei, prindem cîte un şnur cu ciucure pentru a o putea strînge în jurul gîtului.

Ornamentarea cămăşii este arătată în figura 85.

În paginile ce urmează sînt două cămăşi din zona Rucăr-Muscel, cu motivele desenate pe hîrtie milimetrică, unde se poate vedea ornamentaţia cămăşii cu clini.

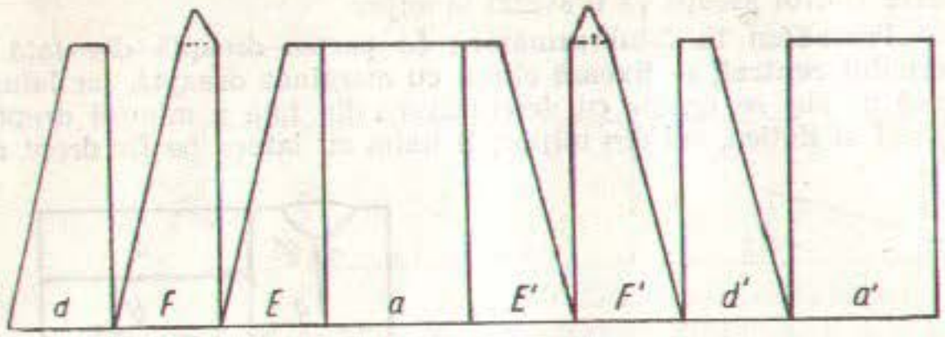

Fig. 84. Modul de fixare a clinilor de cămaşe.

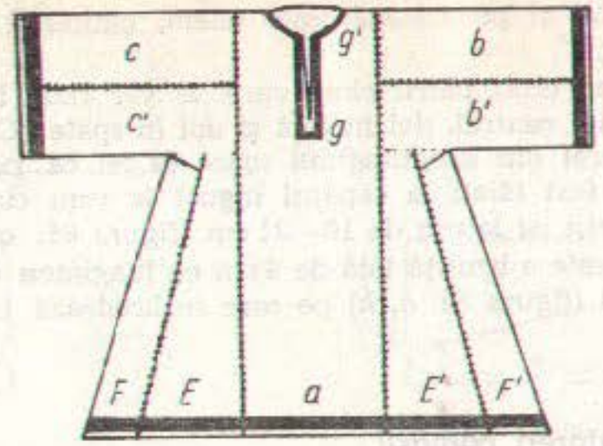

Fig. 85. Finisarea cămăşii bărbăteşti.

MOTIVE POPULARE ROMÂNEŞTI APLICATE PE ÎMBRĂCĂMINTE

Motivele populare, prin varietatea şi frumuseţea lor pot contribui la ornamentarea cu succes a obiectelor de îmbrăcăminte, începînd cu rufăria copilului mic, pînă la pretenţioasa şi eleganta ţinută de seară, a femeilor.

În cele ce urmează am indicat cîmpurile ornamentale de pe cîteva obiecte cum ar fi : îmbrăcămintea copilului mic, rochiţe şi jacheţele pentru fetiţe şi băieţi, bluze, rochii, sarafane, jachete, pardesie, poşete etc., urmînd ca tinerele interesate şi dornice de a ornamenta cît mai personal îmbrăcămintea, să găsească noi posibilităţi de aplicare a motivelor în raport cu capriciile modei.

Motivele prezentate pot fi realizate şi de persoane care nu au o experienţă şi o pregătire specială.

Pe fiecare planşă se află obiectul de îmbrăcăminte şi alături mai multe motive din care se va putea alege, cel pe care dorim să-l aplicăm. Coloritul va fi realizat după gustul fiecărei tinere, în aşa fel, încît să fie armonios şi să corespundă obiectului ce-l vom ornamenta.

Sînt deosebit de delicate şi frumoase motivele lucrate cu fire de aceeaşi culoare cu a materialului pe care le aplicăm. Pot fi cu o nuanţă mai închisă sau mai deschisă, pentru a se evidenţia motivele.

Este de preferat ca obiectele pe care le spălăm mai des, să fie lucrate cu fire de muline sau coton perle, fire rezistente şi a căror culoare nu se degradează la spălat. Rochiile de seară se lucrează de obicei cu mătase vegetală, care este foarte lucioasă şi cu mulţi fluturaşi metalici. Motivele de pe pardesiuri şi jachete se realizează după desenul făcut pe materialul textil. Fiind confecţionate dintr-o ţesătură mai groasă se lucrează cu suitaş sau cu fir de lînă întrebuinţînd punctele : lănţişor, în urma acului, bătrînesc plat, feston, drug, gura păpuşii etc.

Credem că motivele populare prezentate în această lucrare să satisfacă bunul gust şi dorinţa de frumos a femeilor noastre

MOTIVE ROMÂNEŞTI APLICATE PE OBIECTE DE ÎNFRUMUSEŢARE A INTERIORULUI LOCUINŢEI 6

Un important loc în înfrumuseţarea interiorului unei locuinţe îl ocupă şi modul în care ştim să aranjăm o faţă de masă, un milieu, un şerveţel etc.

Pentru a fi cît mai atrăgătoare, e de dorit ca aceste obiecte să fie lucrate cu broderii al căror colorit şi distribuire a motivelor să ne încinte privirea.

Arta noastră populară, prin iscusinţa şi inteligenţa creatoare a poporului, ne pune la îndemînă un minunat tezaur al motivelor populare, din care putem să alegem pe cel ce dorim să ne înfrumuseţeze diferitele obiecte.

În acest capitol sînt prezentate o serie de motive potrivite pentru interiorul locuinţei. Pe lîngă ornamentarea feţelor de masă, milieurilor şi şerveţelelor, se arată cum pot fi distribuite motivele pe feţe de pernă, ca şi cîteva motive pentru perdele.

Unele persoane preferă ca în partea de sus a ferestrelor să pună o draperie încreţită mult, iar de sus din această draperie să pornească în lungul ferestrei de o parte şi alta, cîte o fişie de perdea uneori ajungînd pînă jos la pardoseală.

Pe draperie, motivul se lucrează pe toată lungimea, iar pe părţile laterale, acelaşi motiv, se lucrează la alegerea noastră, fie pe toată lungimea materialului, pe marginea interioară (dinspre mijlocul ferestrei), fie pe lăţimea materialului, la jumătatea ferestrei, iar fondul perdelelor se acoperă cu flori aruncate simetric.

De obicei, perdelele se confecţionează din pînză subţire, dar în cazul cînd nu se acoperă fereastra ci numai pereţii din jurul său, se pot realiza şi din pînză mai groasă. Este foarte bună în acest scop pînza matador pe care o găsim în comerţul de stat.

Rămîne la aprecierea cititoarelor noastre să-şi aleagă după gust, după dorinţă, după felul locuinţei, motivele de ornamentaţie şi înfrumuseţare a obiectelor.

MOTIVE POPULARE ROMÂNEŞTI PENTRU ORNAMENTAREA IILOR ŞI CĂMĂŞILOR BĂRBĂTEŞTI 7

Acest capitol conţine motive pentru ornamentarea cîtorva ii şi cămăşi bărbăteşti din Rucăr-Argeş şi din Sălişte-Sibiu.

Aici se poartă ia tip pe care o întîlnim în aproape toate regiunile patriei şi anume, ia cu altiţă şi cămăşile bărbăteşti cu clini.

Iile din Rucăr-Muscel sînt bogat ornamentate. Altiţa este alcătuită din mai multe rînduri de motive, despărţite prin lănţişoare lucrate cu fire metalice. Riurii de pe mînecă, pornesc de la altiţă în jos şi de cele mai multe ori nu se aseamănă cu motivul de pe altiţă. Mîneca se termină cu volan (fodore), cu bentiţă sau este largă.

Pe piepți se lucrează modelul de pe mînecă, aranjat în pătrate sau galoane.

Pe partea din spate se lucrează flori sărite sau mici galoane, pe marginea materialului, în lungimea spatelui, iar pe bentița din jurul gîtului (obinzica) se execută un model foarte îngust.

În această zonă, cele mai multe motive, sînt lucrate cu punctul bătrînesc în relief, predominînd culorile : negru, roșu, albastru închis și vișiniu. Sînt bogat ornamentate cu fluturași și fire metalice.

Cămășile bărbătești au motivele lucrate cu punctul „la fir", cu ață de muline sau coton perle de culoare albă sau crem și din loc în loc cu fire metalice aurii.

Fetele și flăcăii din aceste locuri poartă cu mindrie costumul popular și este o adevărată întrecere în a-și împodobi cît mai frumos aceste vestminte.

Iile de Sălișie sînt lucrate cu culoarea neagră, întreruptă din loc în loc de scînteieri de roșu, galben, albastru, și fire metalice. Benzile negre sînt lucrate cu punctul de Sălișie, descris la capitolul „Tehnica punctelor folosite în cusăturile românești".

MOTIVE POPULARE ROMÂNEȘTI CULESE DIN DIVERSE REGIUNI ALE ȚĂRII

Din prețioasa comoară a motivelor populare, pe care ne-au lăsat-o strămoșii noștri și pe care generații întregi de locuitori ai patriei noastre au îmbogățit-o de-a lungul veacurilor, am avut prilejul să culeg cîteva motive, pe care le transcriu în această lucrare.

Alături de cusăturile pe fire numărate sînt și unele motive de pe cojoacele, ghebele, bundițele țărănești, care prin frumusețea și originalitatea lor, au inspirat pe creatorii de modele de pe lîngă casele de modă, reușind să se impună în ornamentația vestimentară.

În paginile următoare, sînt prezentate motive populare, din care se pot alege ornamente pentru înfrumusețarea obiectelor de îmbrăcăminte și de uz gospodăresc.

BIBLIOGRAFIE

Alexandrina Enăschescu-Cantemir. *Portul popular românesc,* Editura Scrisul Românesc, S.A., Craiova, 1940.

Alexandrina Enăschescu-Cantemir. *Portul popular românesc,* Editura Meridiane, București, 1972.

Avramescu Elena. *Broderiile la români.* Editura de stat pentru imprimate și publicații, București, 1959.

Tomida D. Ecaterina. *Cusăturile și broderiile costumului popular din România.* Editura tehnică, București, 1973.

Tancred Bănăţeanu, Focşa Gh., Ioncscu Emilia. *Arta populară în Republica Socialistă România. Port-ţesături-cusături,* Editura de stat pentru literatură și artă, București, 1957.

Paul Petrescu. *Arta populară din Argeș și Muscel,* Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1969.

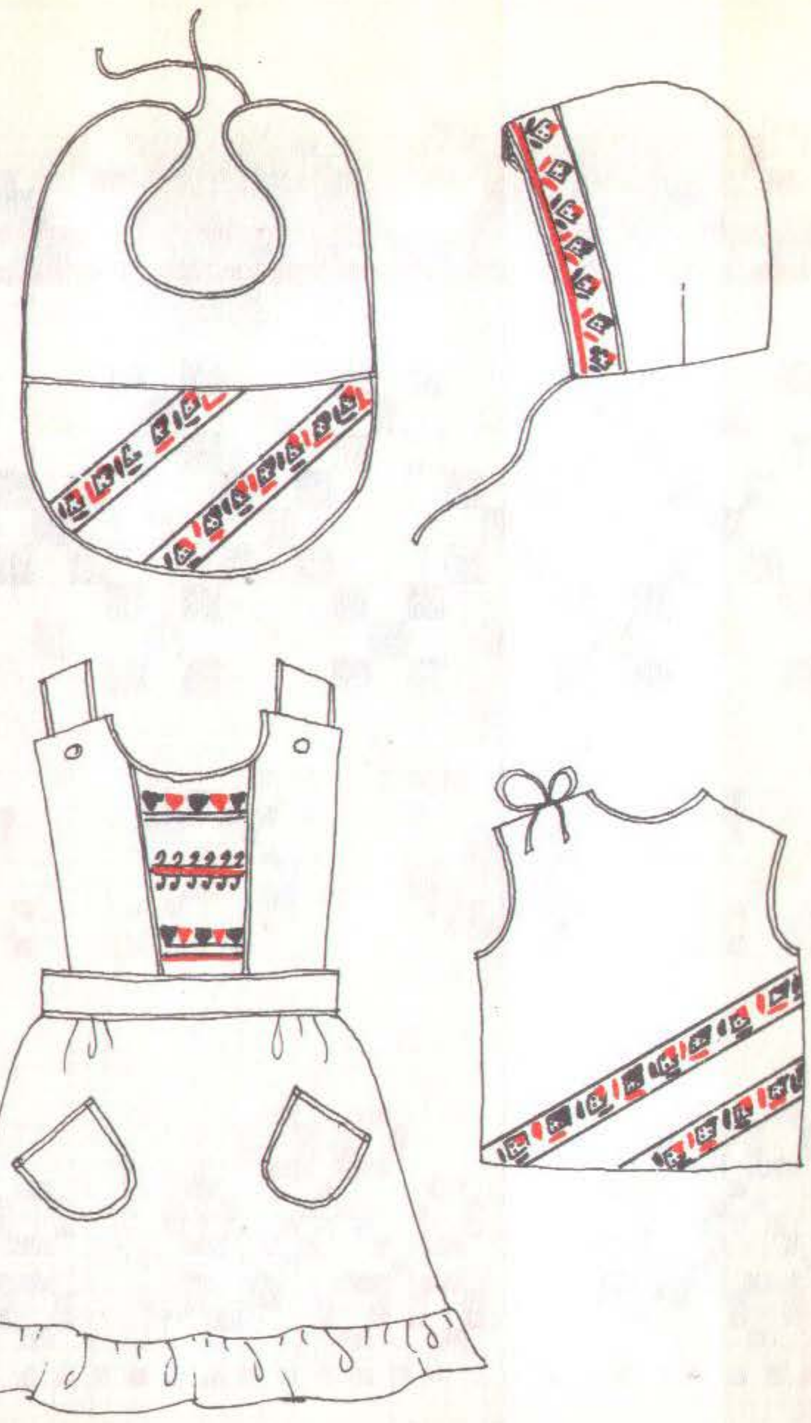

Fig. 86. Motive ornamentale pentru rufăria de copil mic.

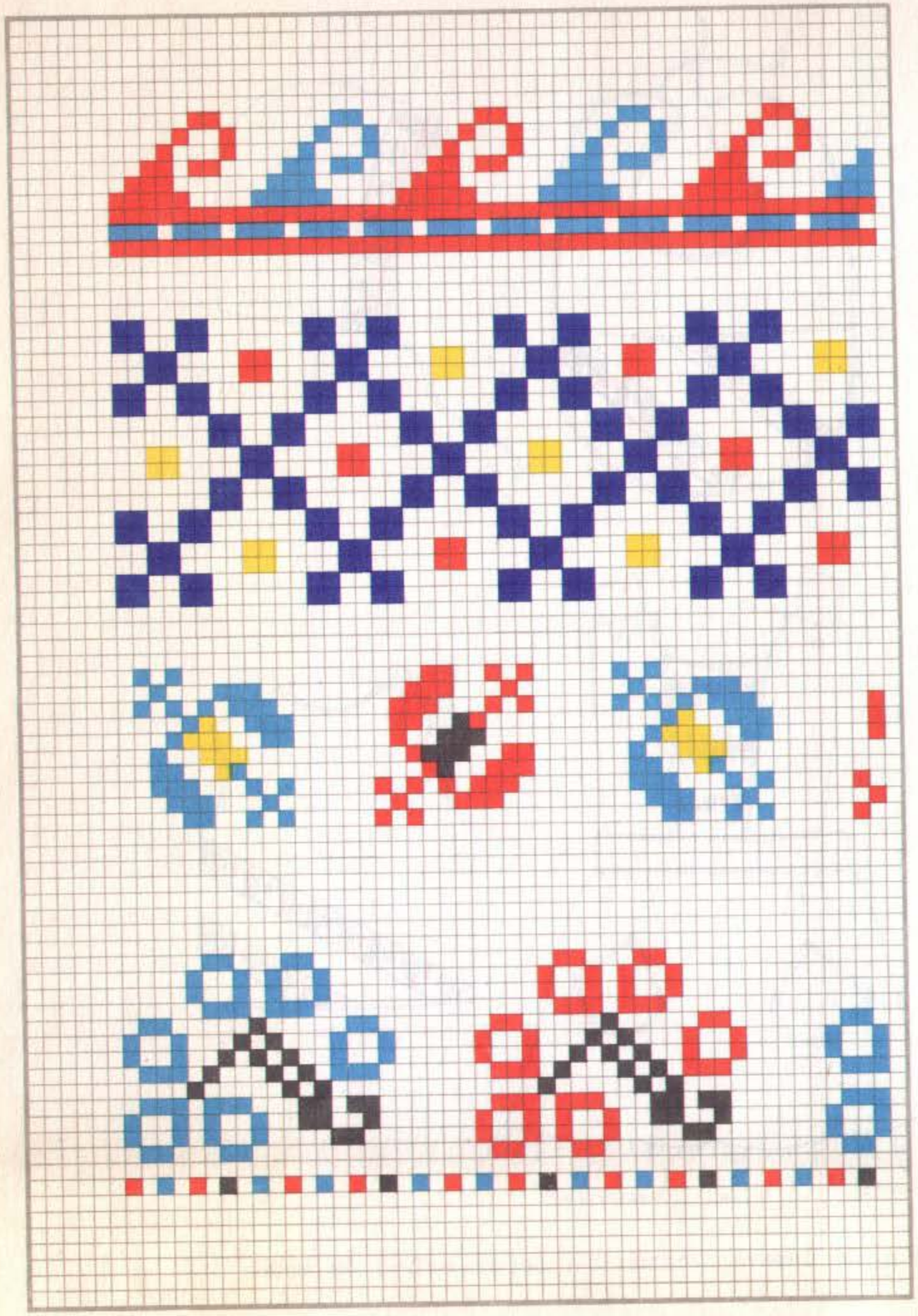

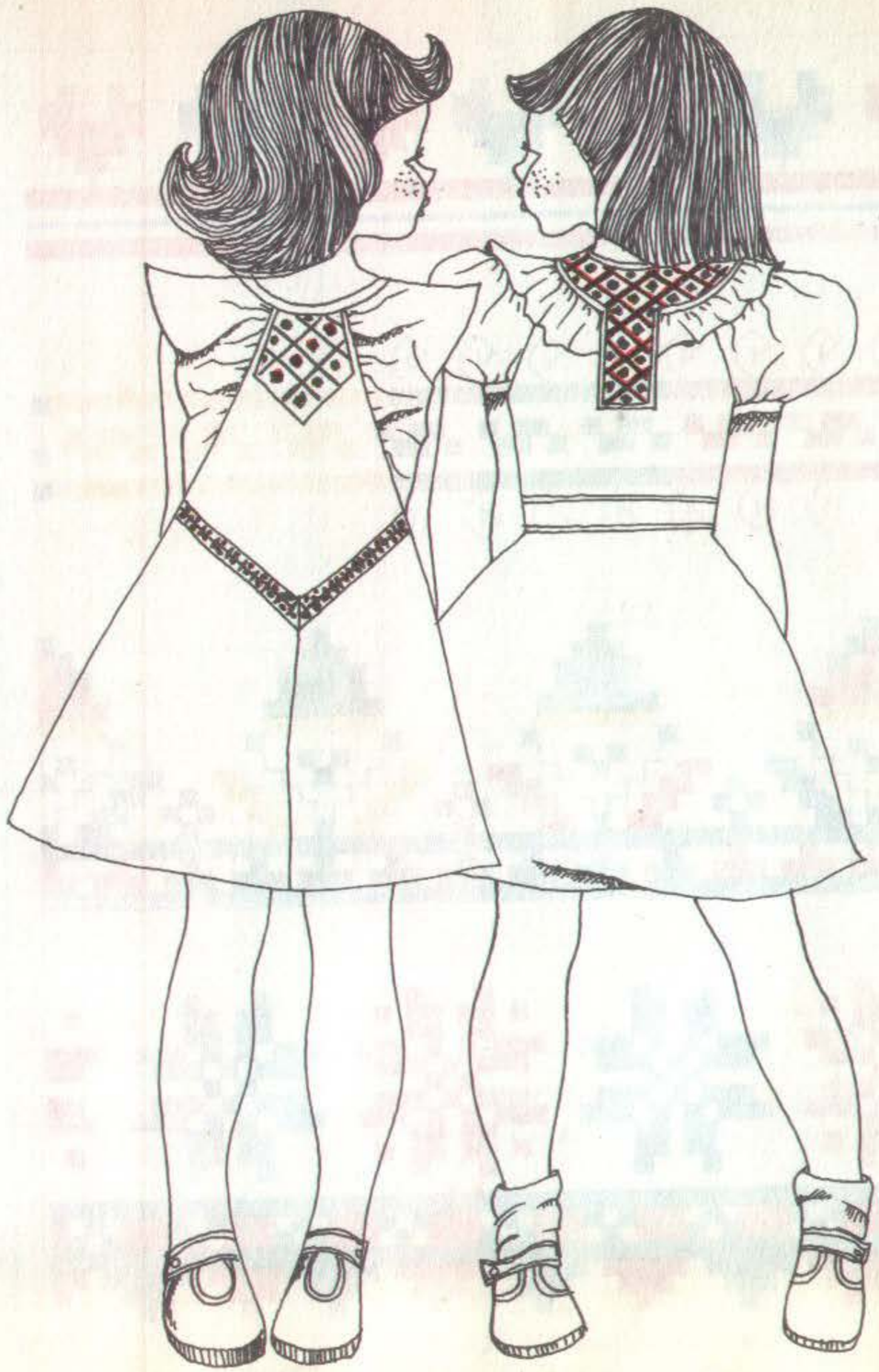

Fig. 87. Motive populare aplicate pe rochițe.

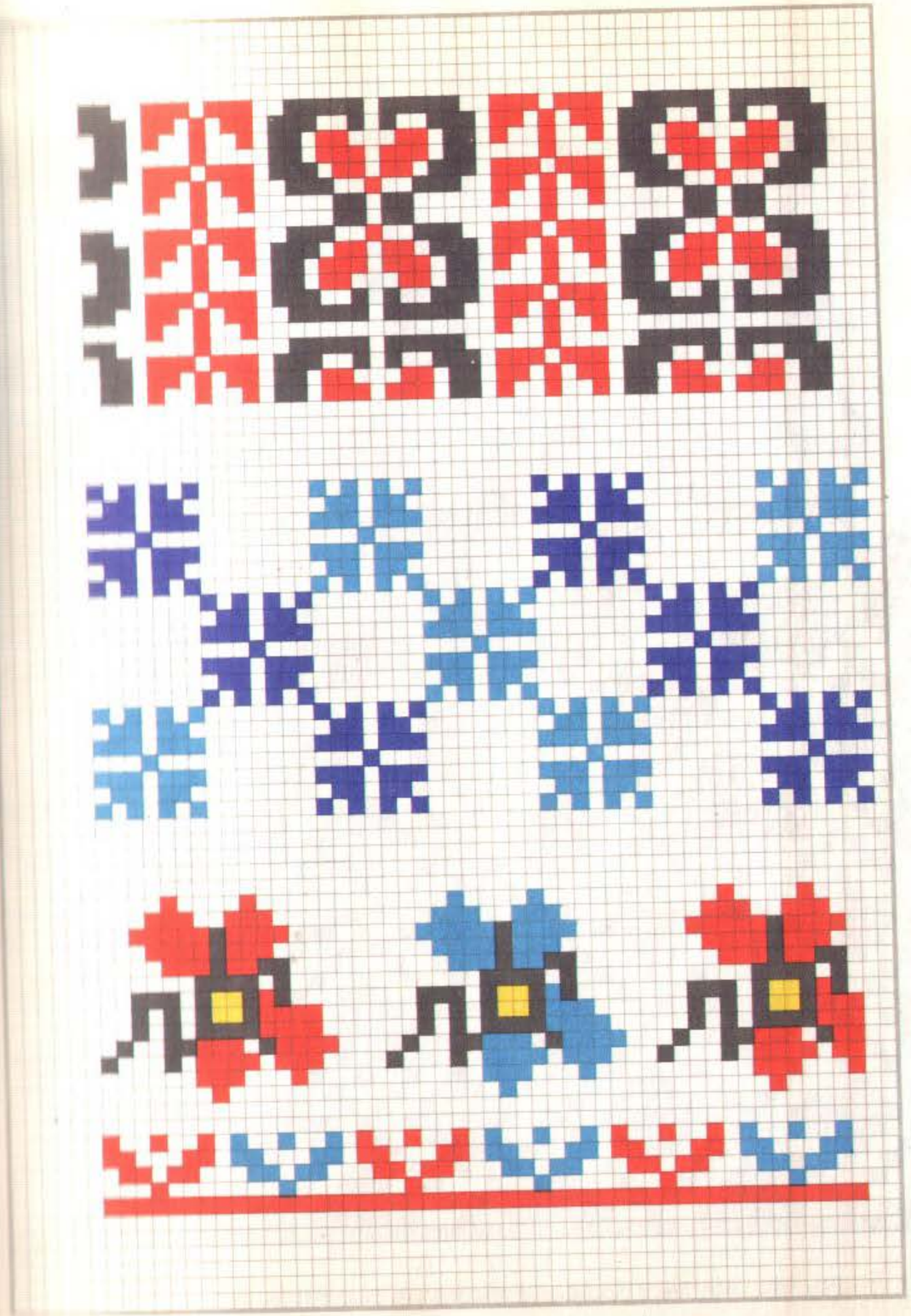

Fig. 88. Motive populare aplicate pe șorțulețe.

Fig. 89. Motive populare aplicate pe bluze gen ie.

Fig. 90. Motive populare aplicate pe bluze.

Fig. 91. Motive populare aplicate pe sarafane.

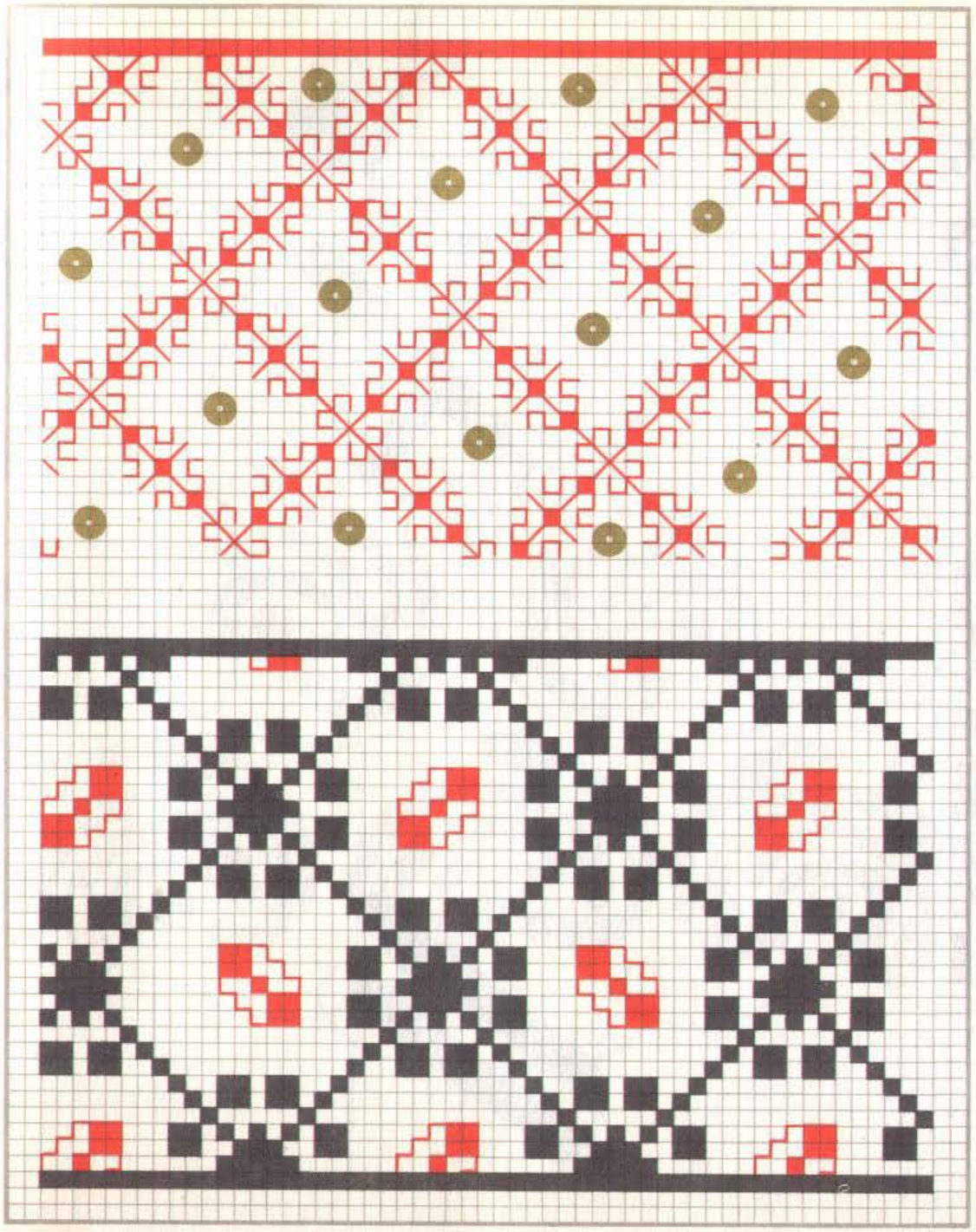

Fig. 92. Motive populare aplicate pe rochii.

Fig. 93. Motive populare aplicate pe rochie de seară cu bretele.

Fig. 94. Motiv de broderie aplicat pe rochie de seară.

Fig. 95. Motive populare de pe bundițe aplicate pe îmbrăcăminte de seară.

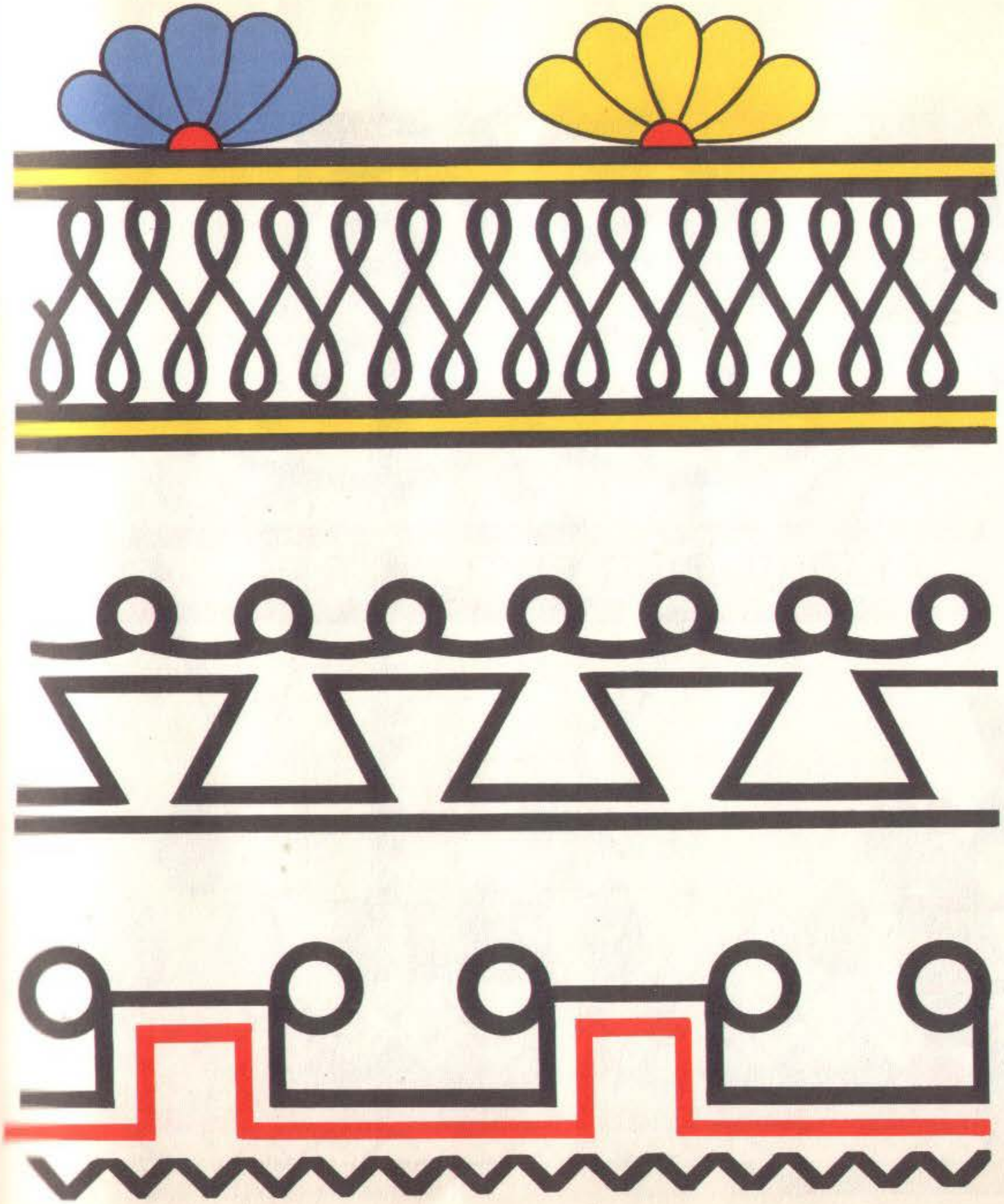

Fig. 96. Motive decorative cu suitaş aplicate pe jachete.

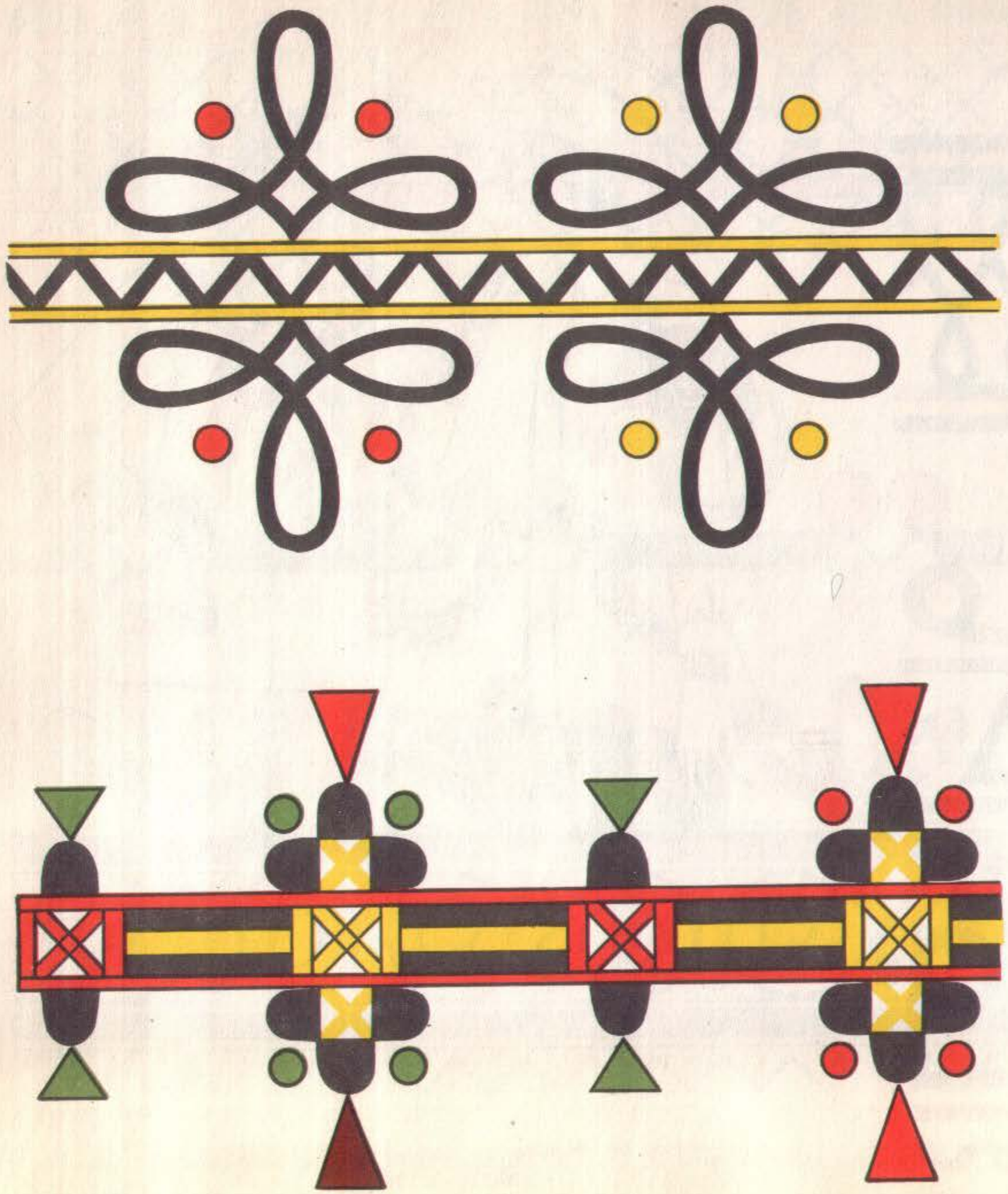

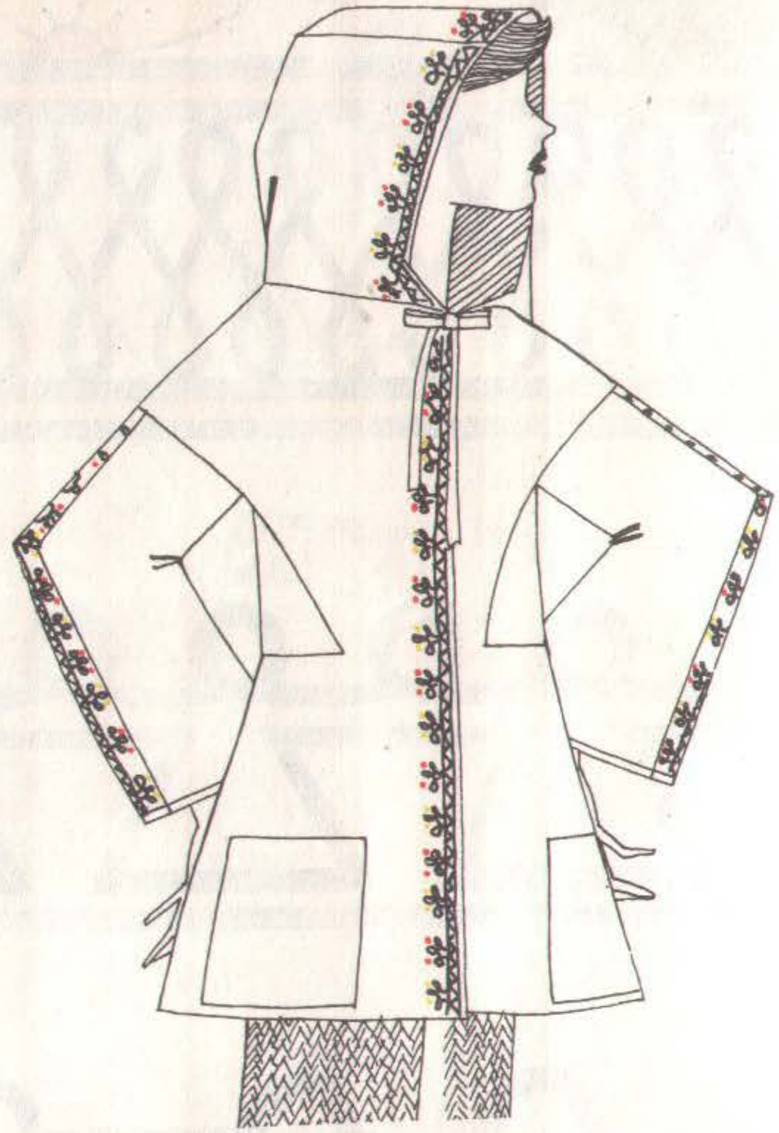

Fig. 97. Motive decorative lucrate cu suitaș și puncte de broderie.

Fig. 98. Motive decorative lucrate cu suitaş şi puncte de broderie.

Fig. 99. Motive populare aplicate pe genți și cordon : a – motiv din Olt ; b – motiv din Ilfov.

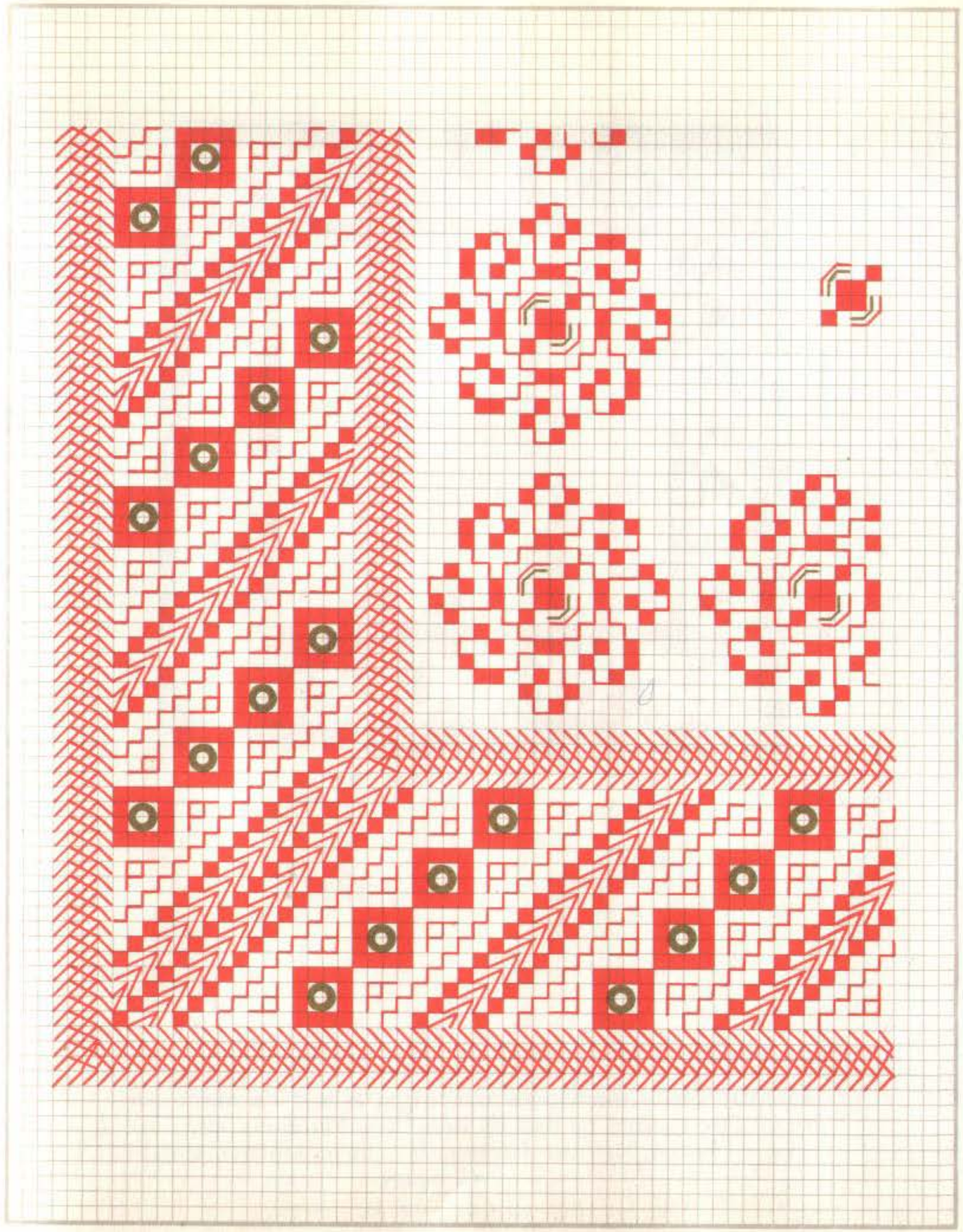

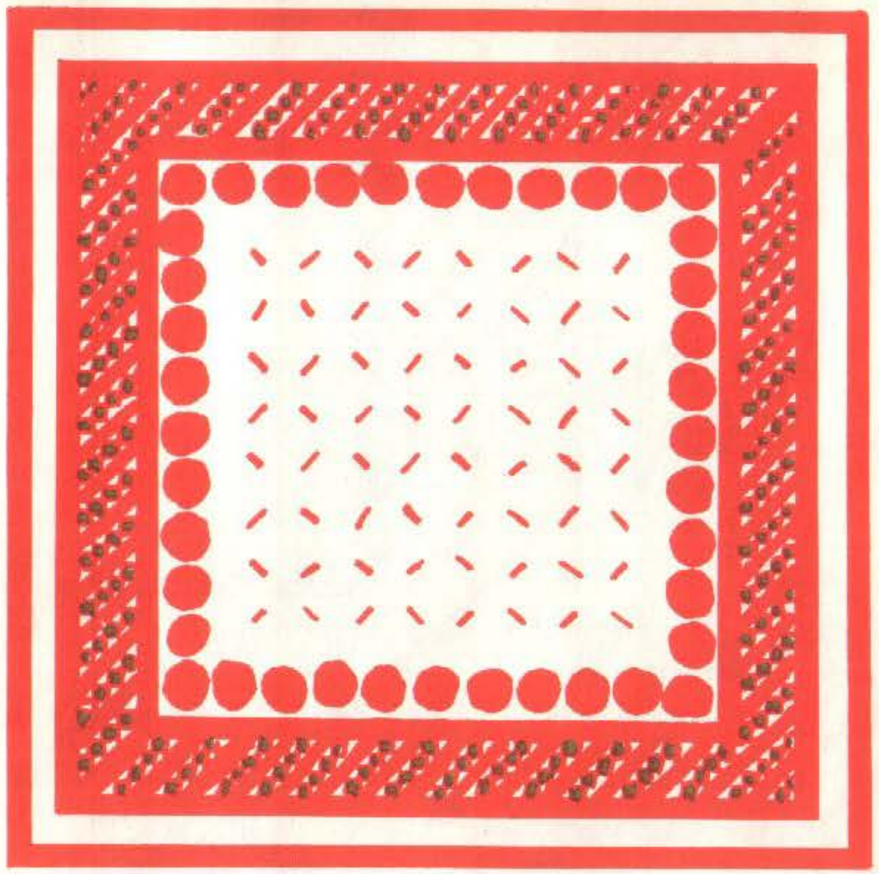

a

Fig. 100. Motive din Argeş pentru faţă de masă pătrată, lucrată cu lînă cu firul lăsat lejer pentru a ieşi modelul în relief :

a — ornamentarea pătratului.

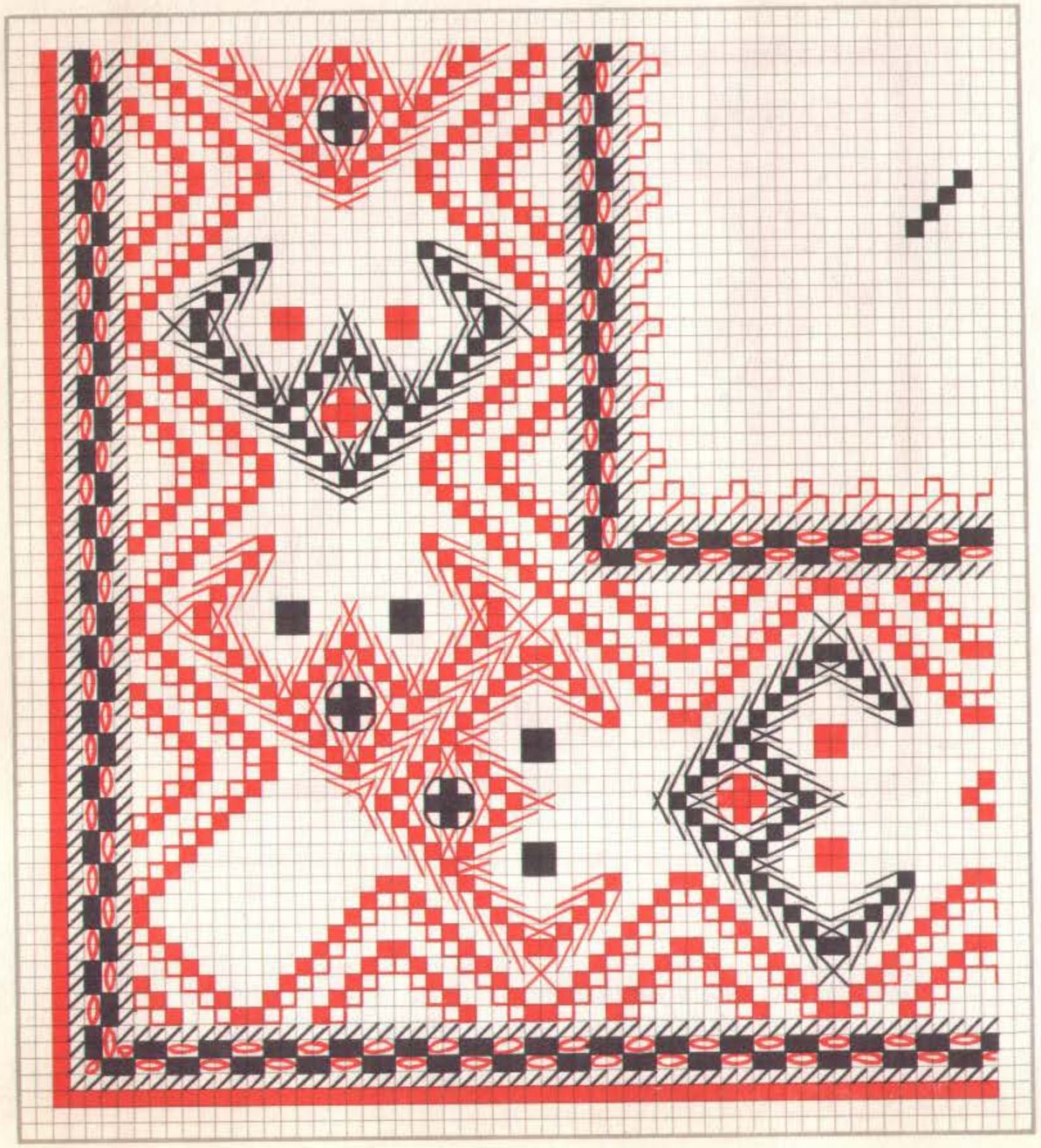

a

Fig. 101. Motiv din Vlașca aplicat pe o față de masă pătrată. Este lucrată cu lină cu firul lejer. Marginea este finisată cu feston. Punctele folosite sînt : oblic, lănțișor, cruciuliță, tighel, zigzag :

a – aplicarea motivului pe pătrat.

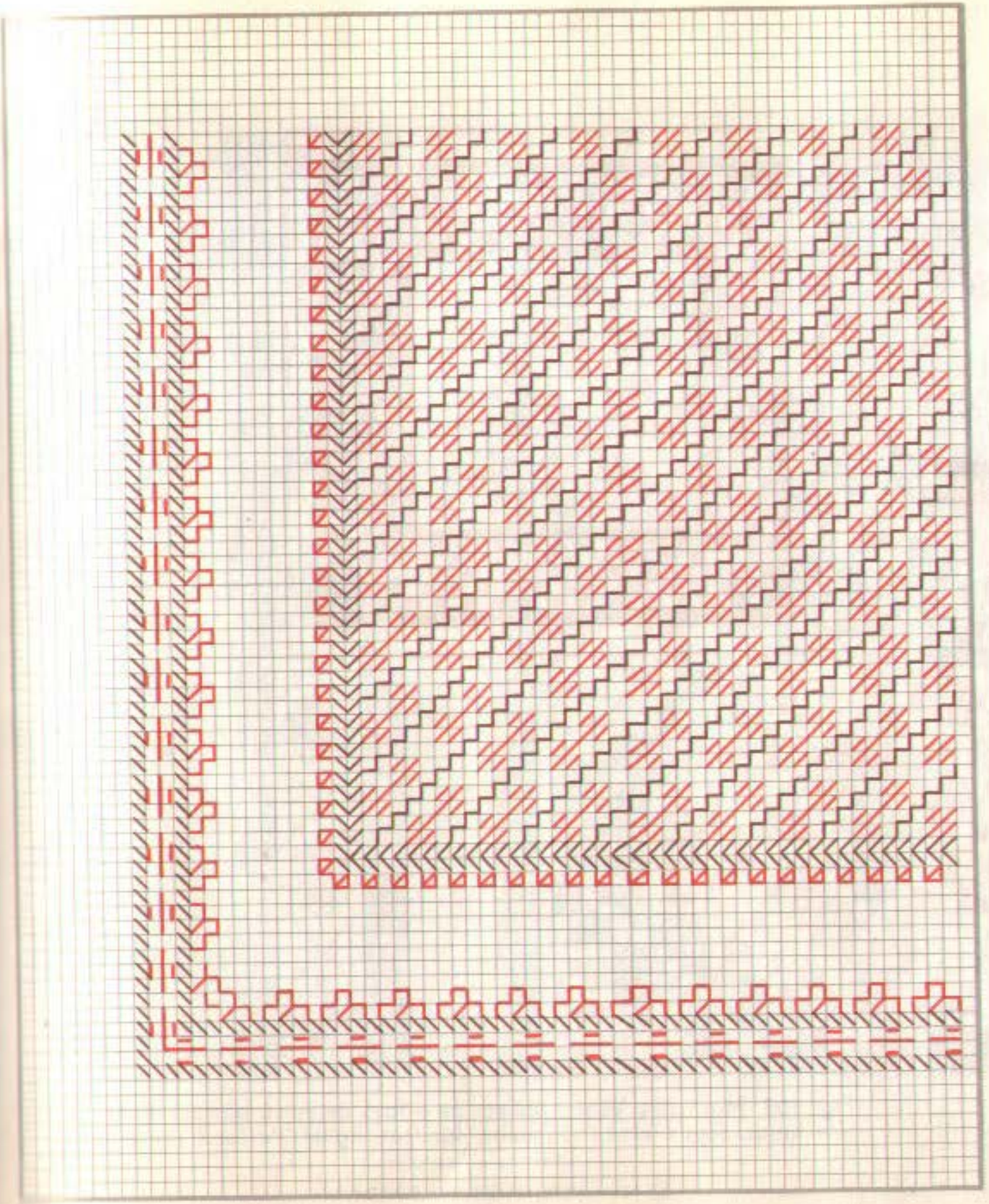

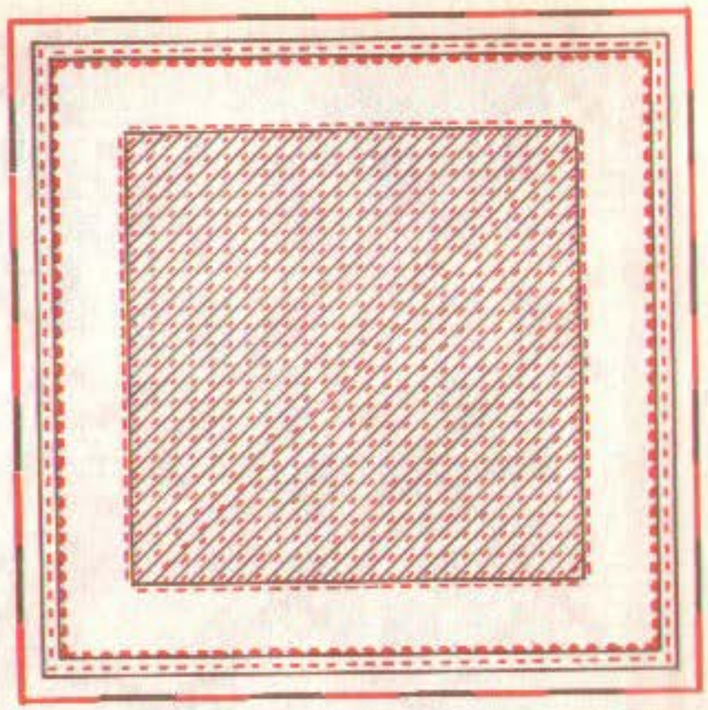

a

Fig. 102. Motiv din Olt aplicat pe față de masă pătrată.
Punctele folosite : zig-zag, tighel și punct oblic :
a – ornamentarea pătratului.

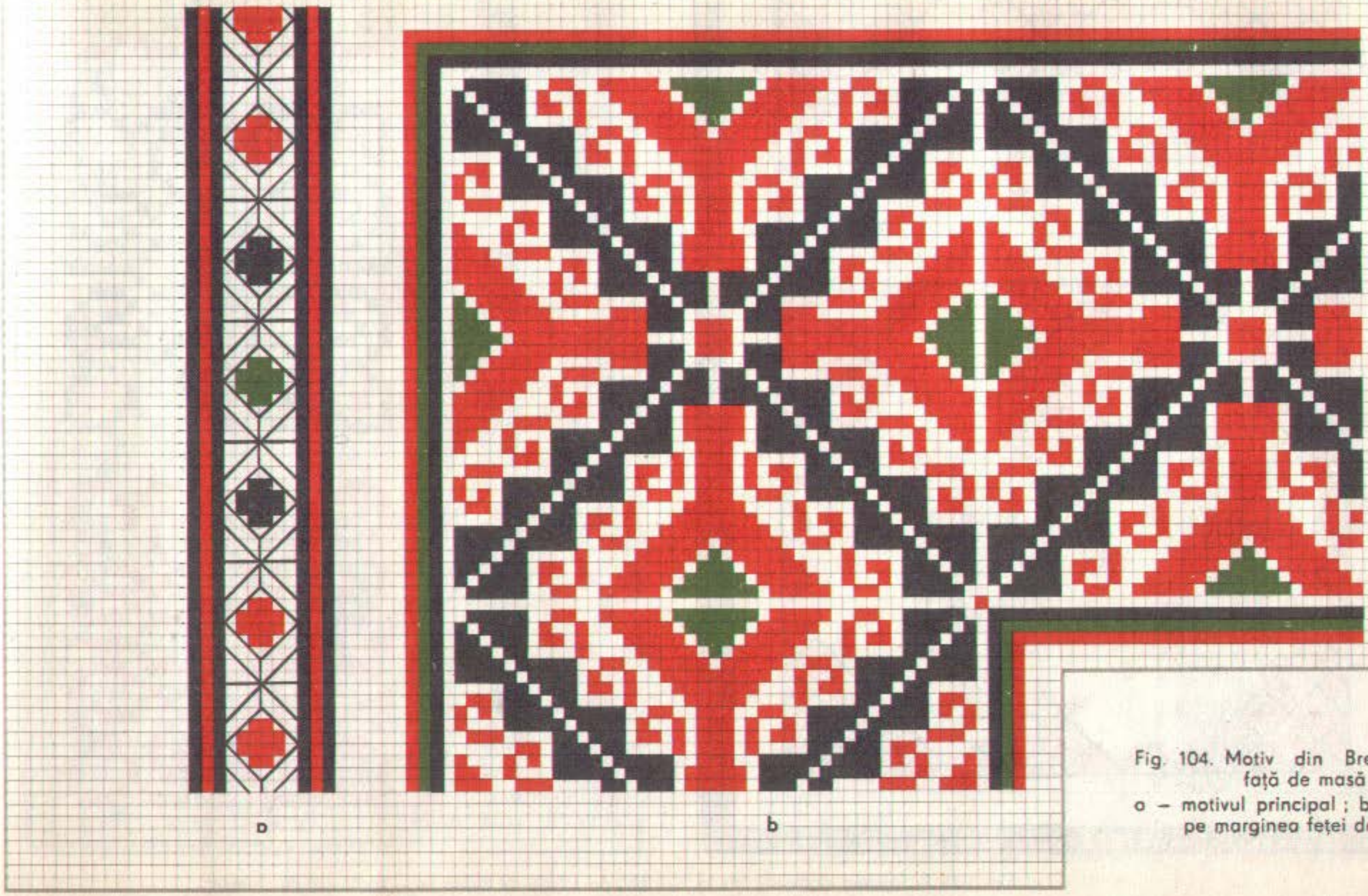

a

b

Fig. 104. Motiv din Breaza pentru față de masă :
a – motivul principal ; b – chenarul pe marginea feței de masă.

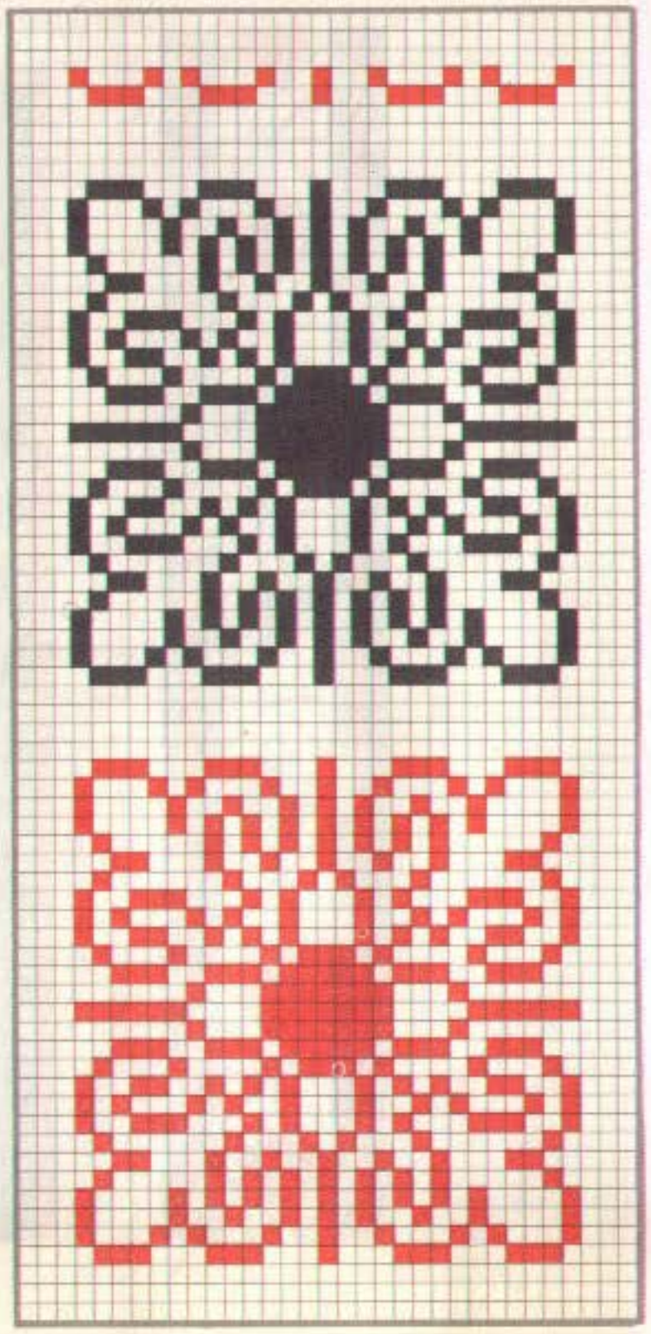

Fig. 105. Aranjarea motivului (de la fig. 104) pe o față de masă : a – variantă de chenar.

a

b

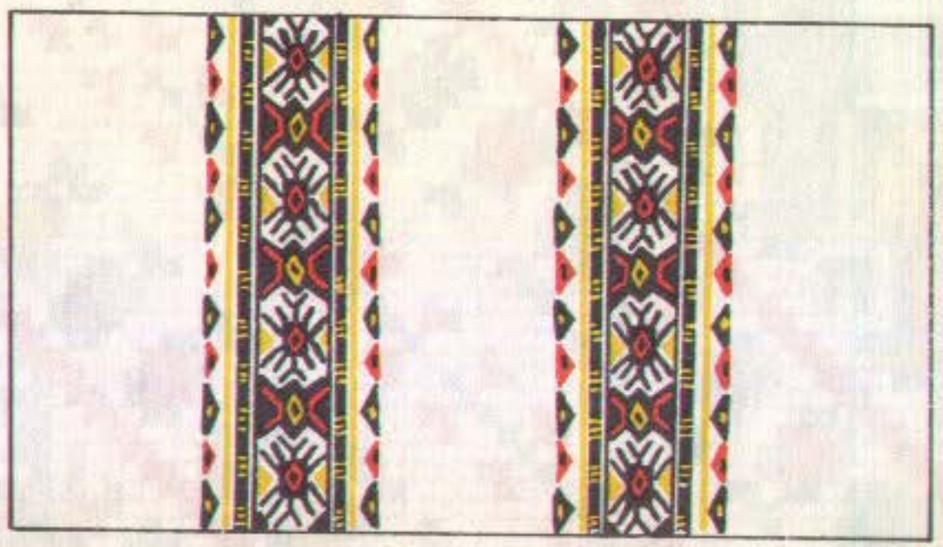

Fig. 106. Motiv pentru ornamentarea feței de pernă :
a – aranjarea motivului pe lungime ; b – aranjarea motivului pe lățime.

a

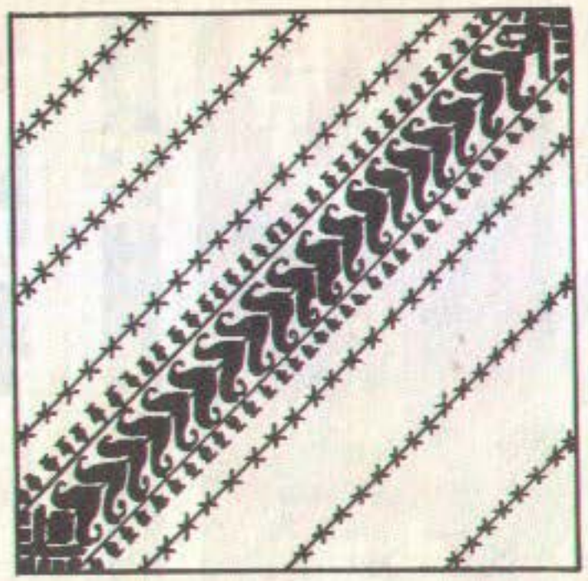

b

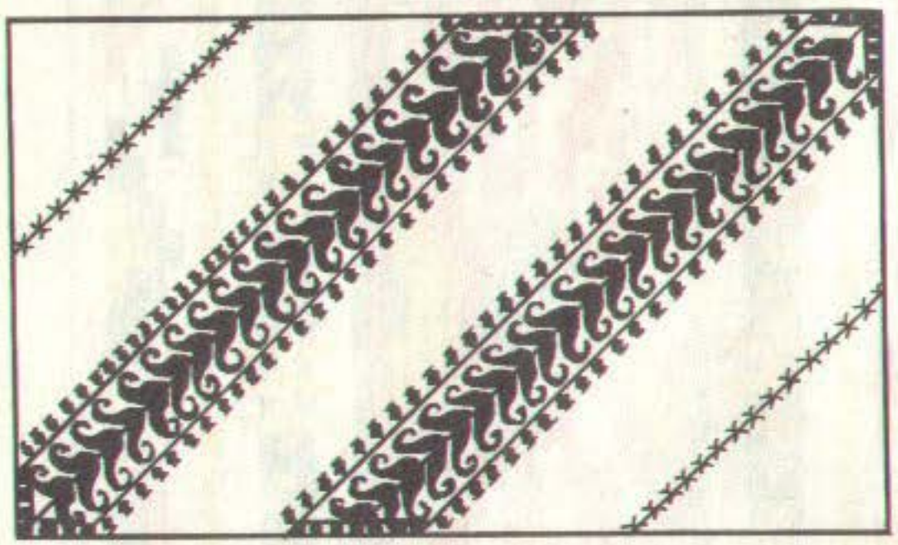

Fig. 107. Motiv din Suceava pentru ornamentarea feței de pernă :

a – față de pernă pătrată ; b – față de pernă dreptunghiulară.

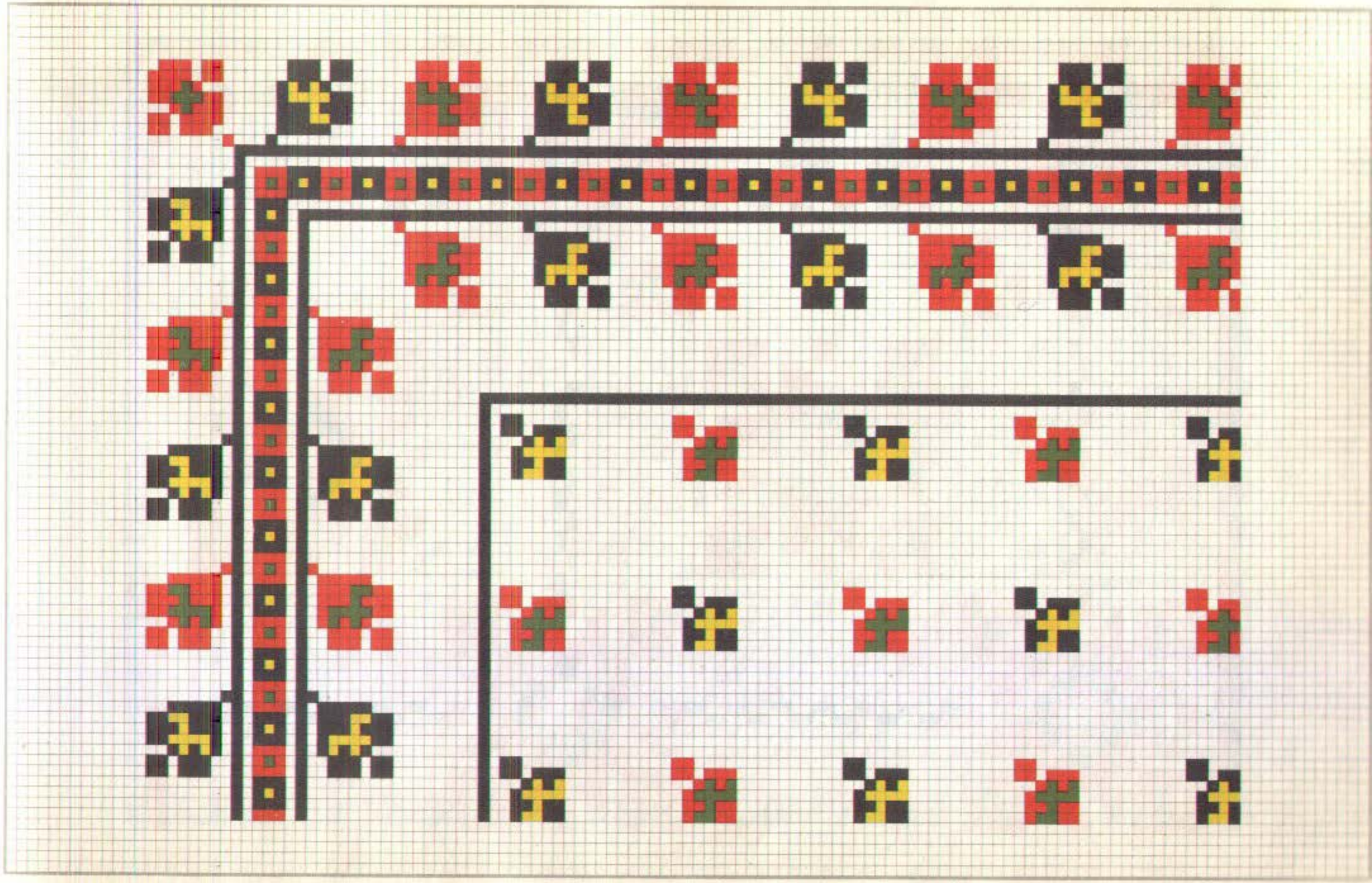

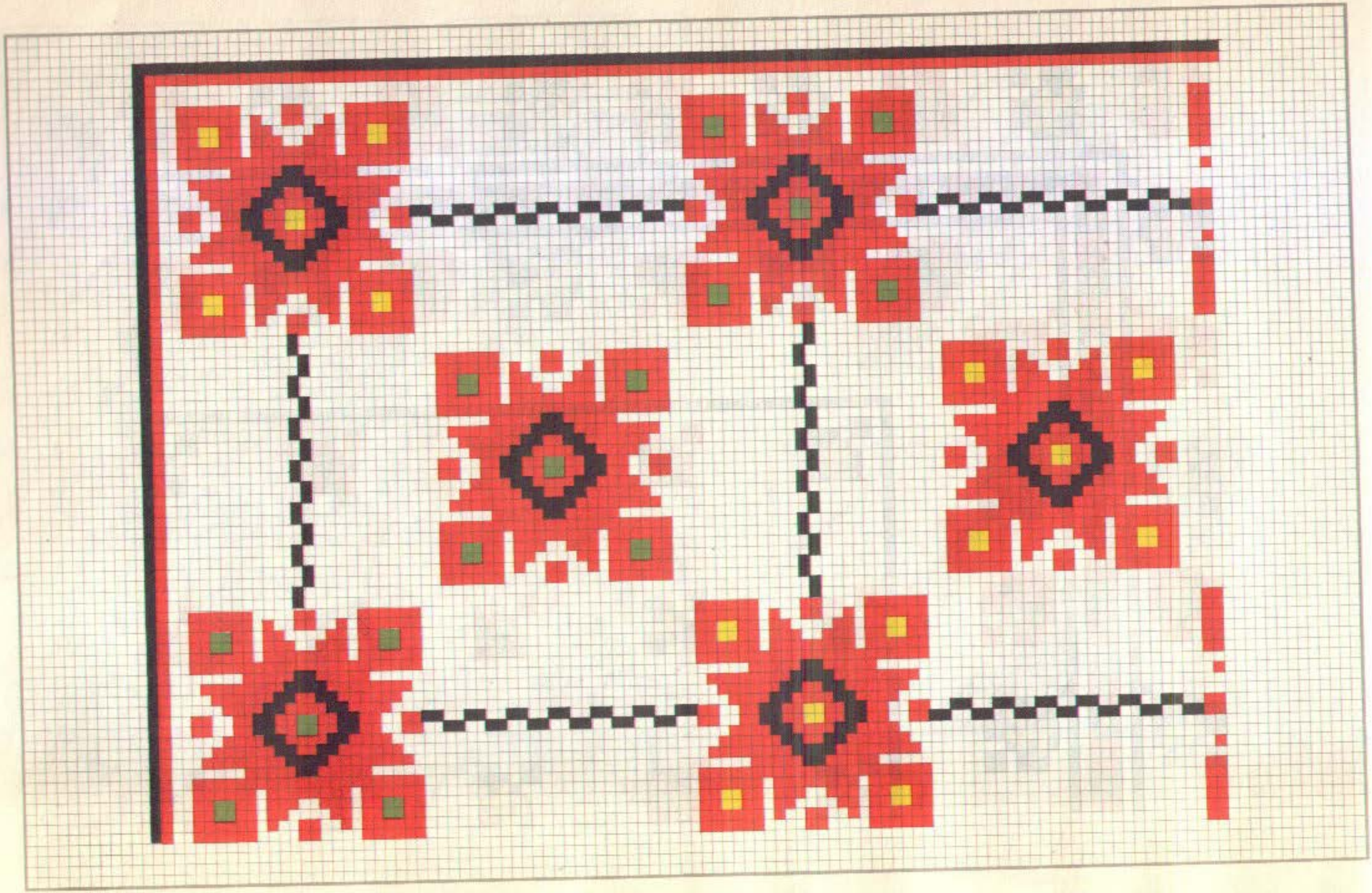

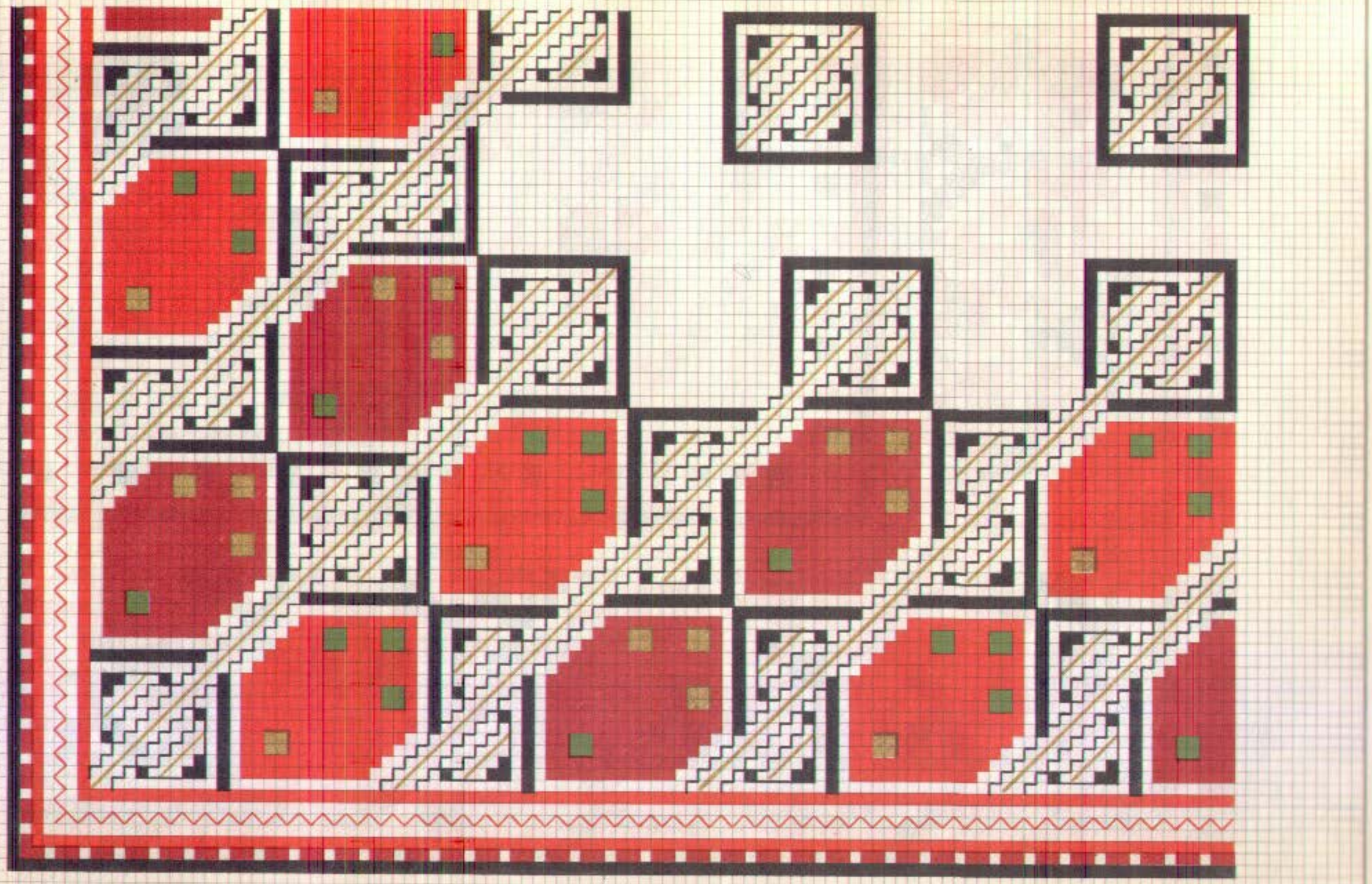

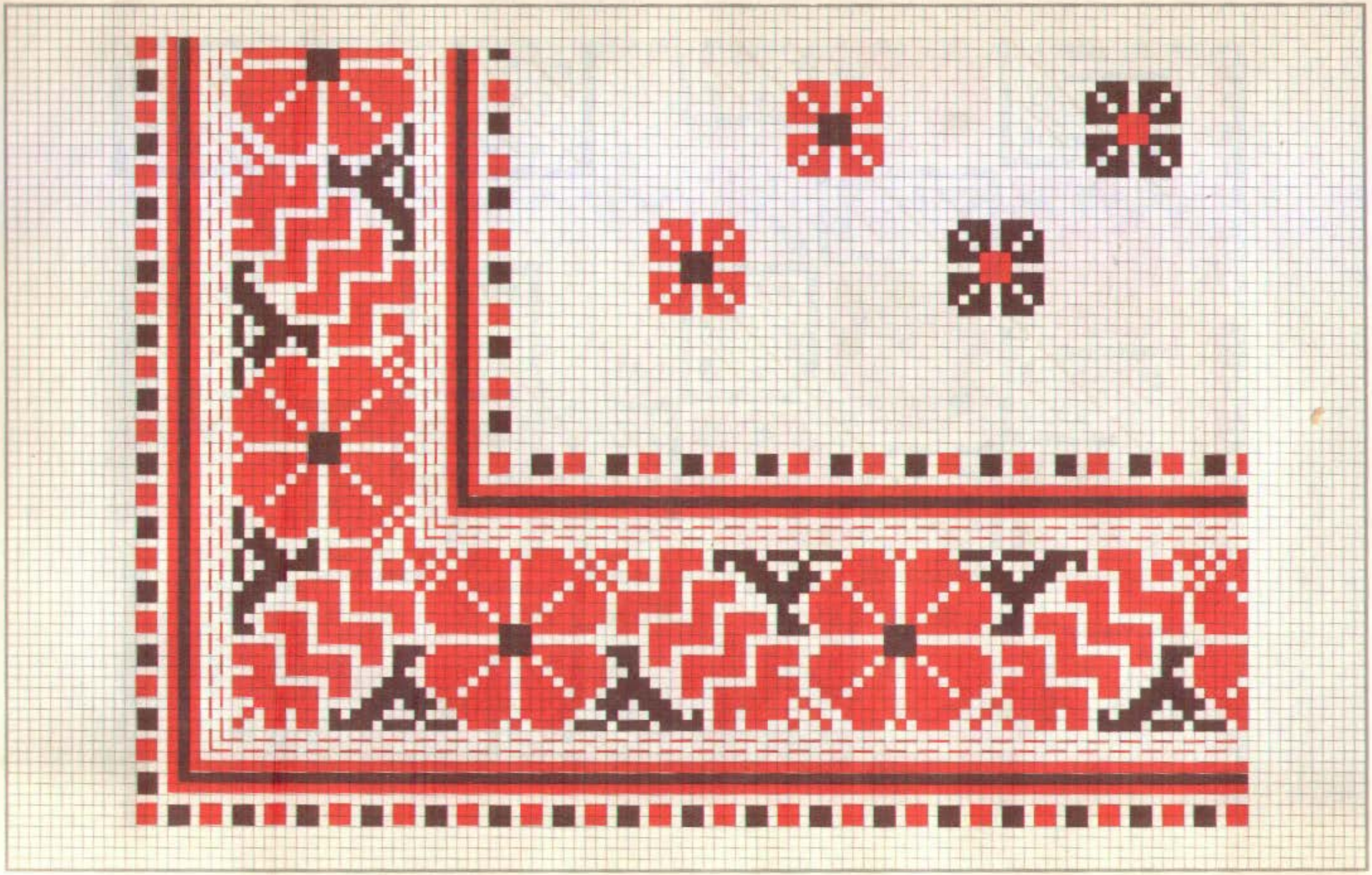

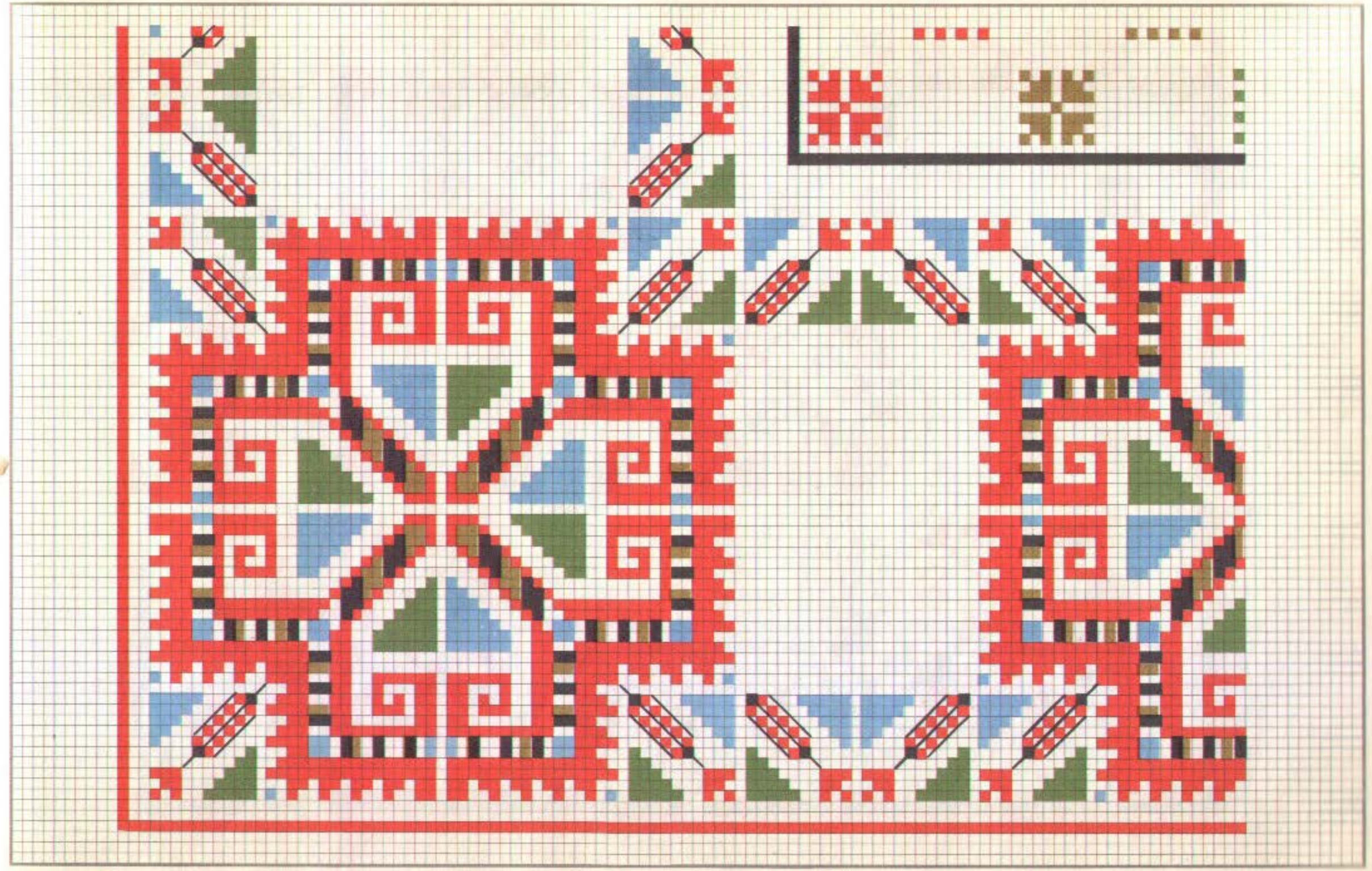

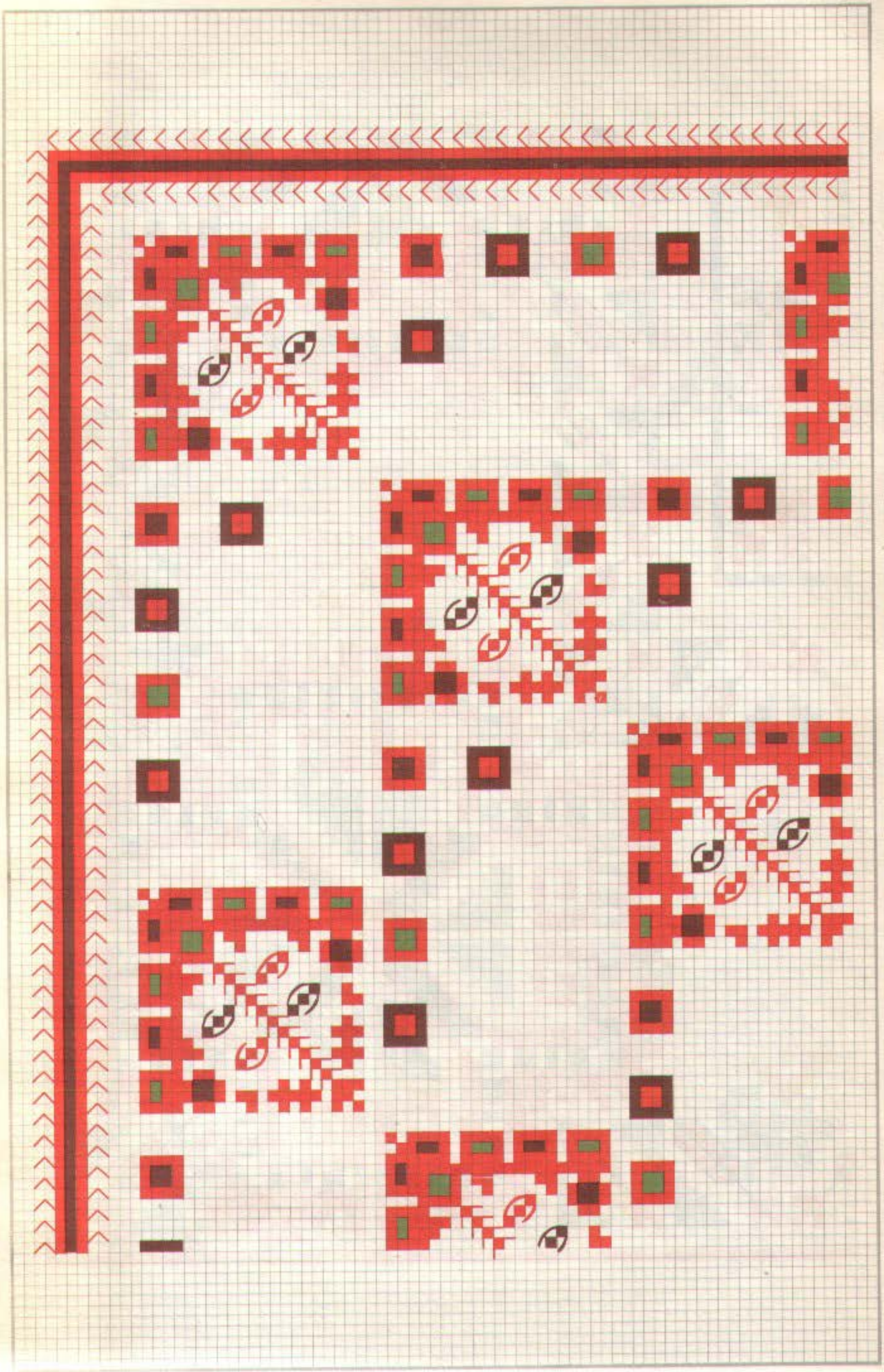

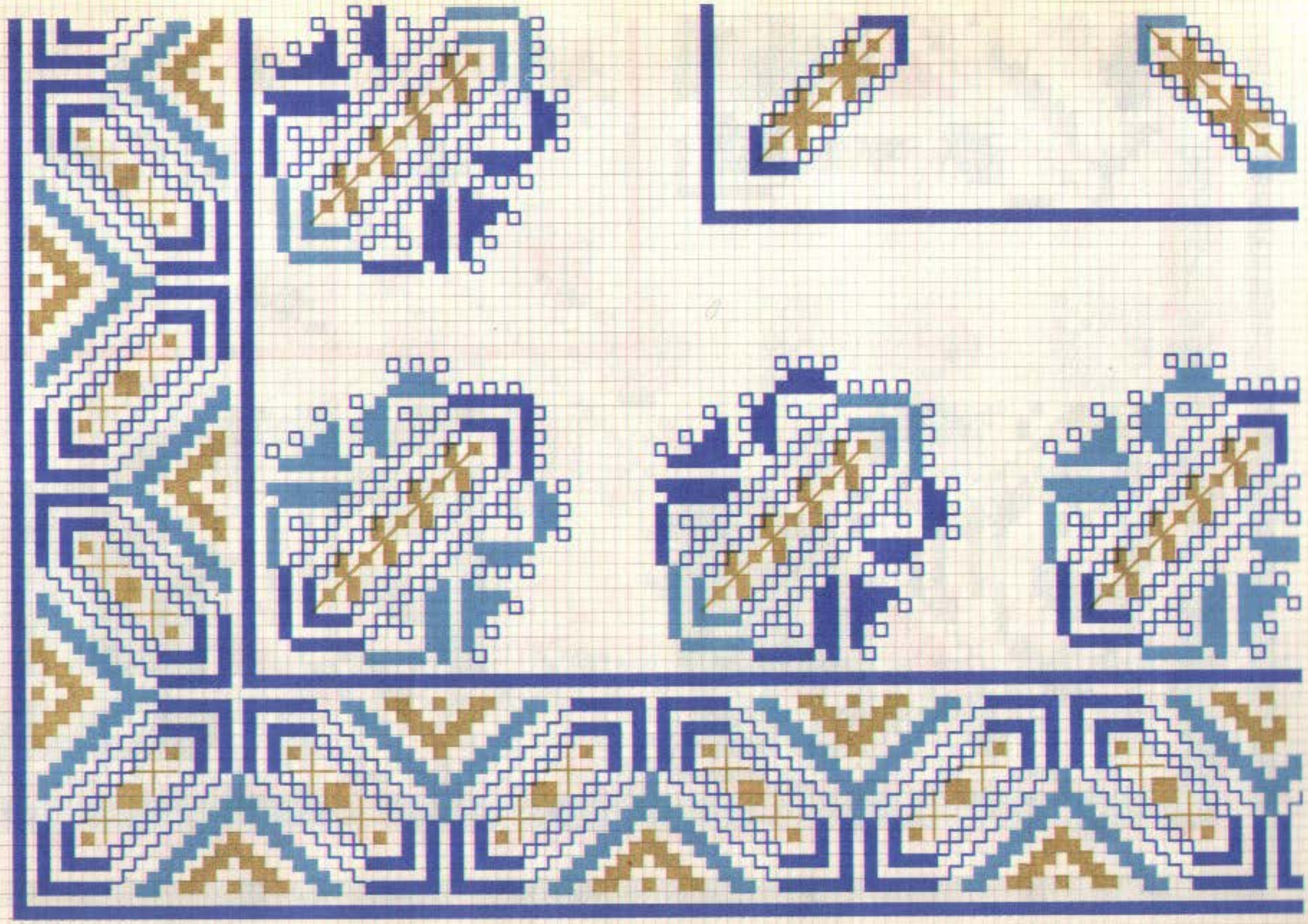

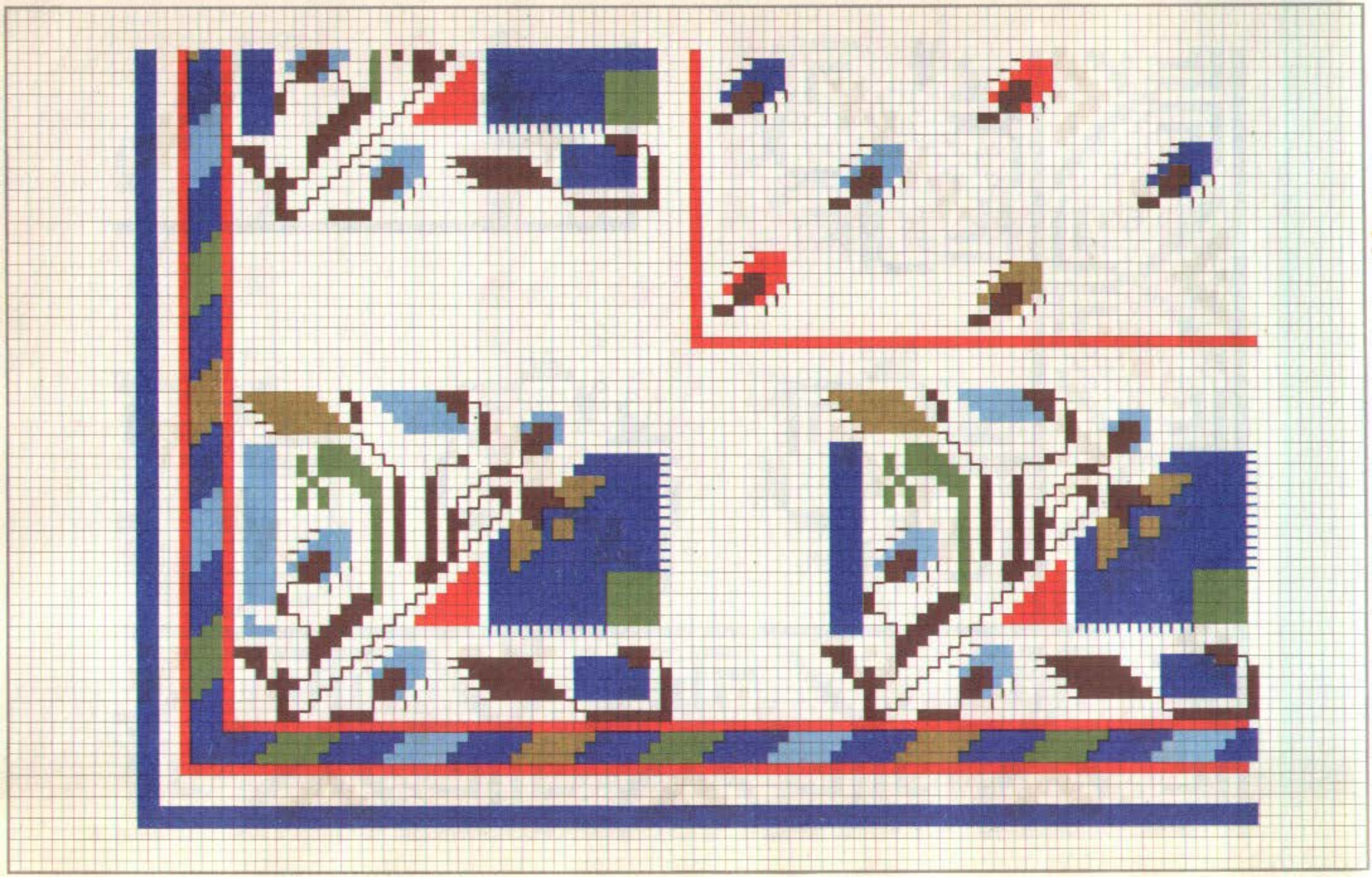

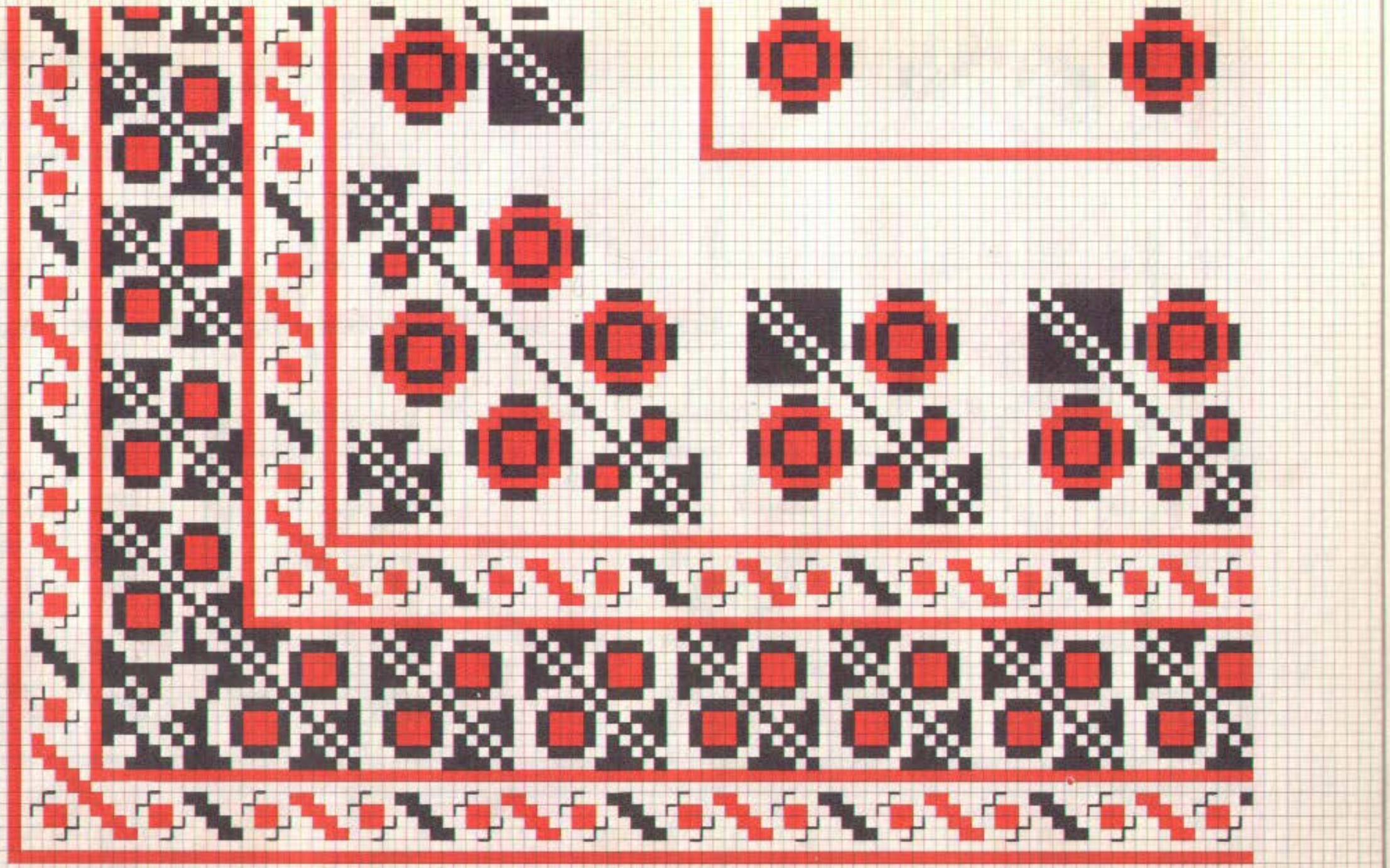

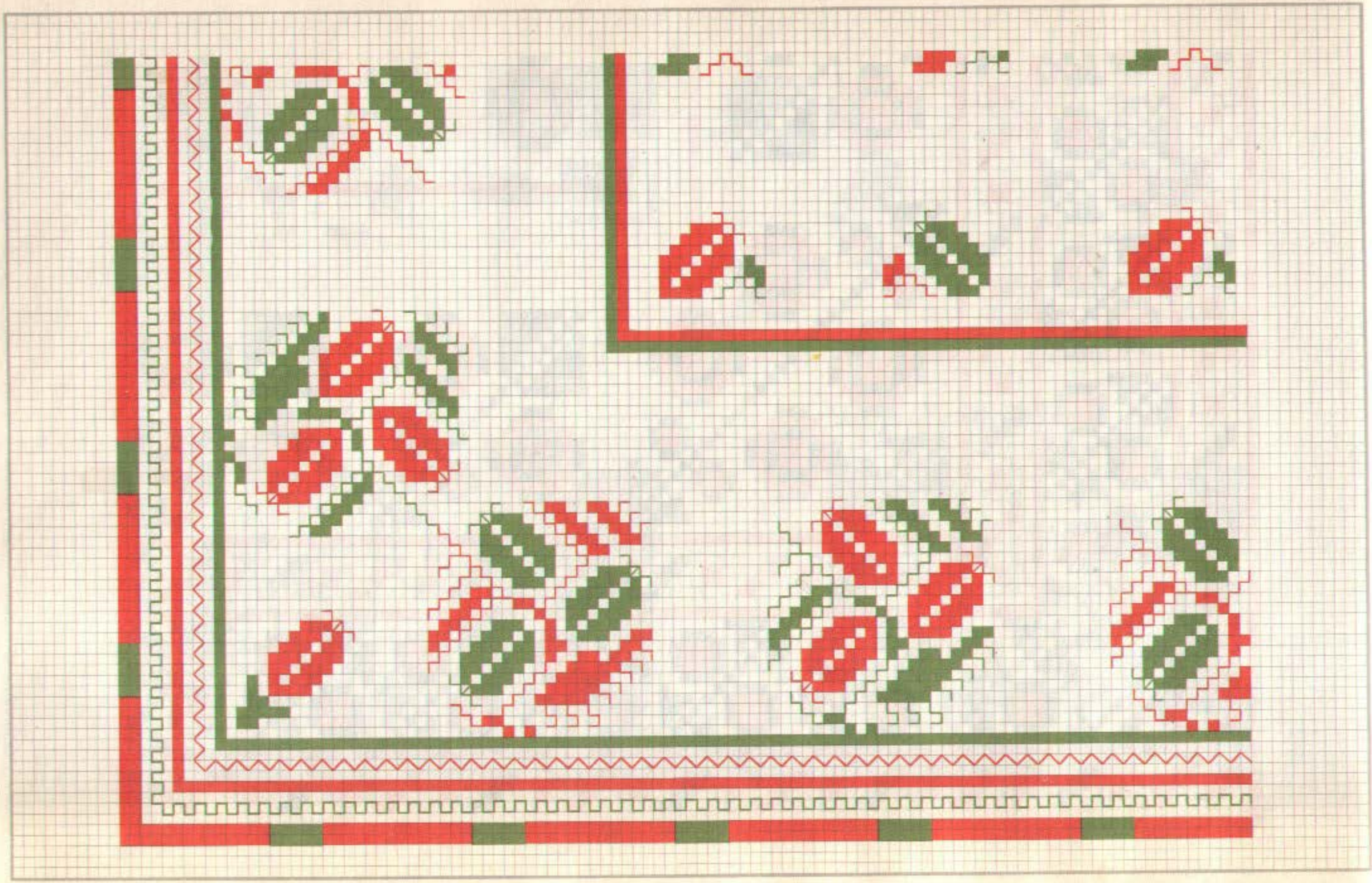

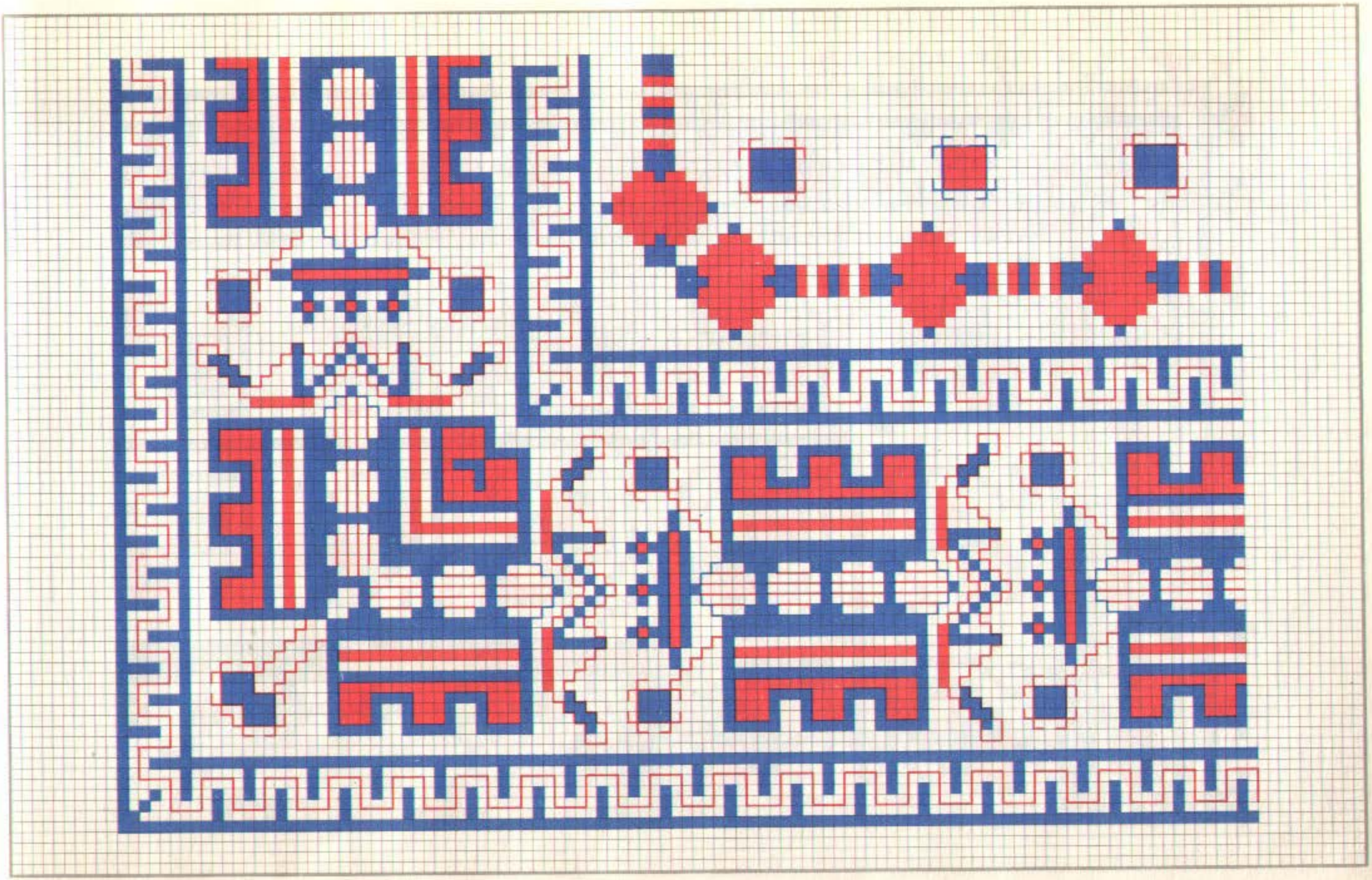

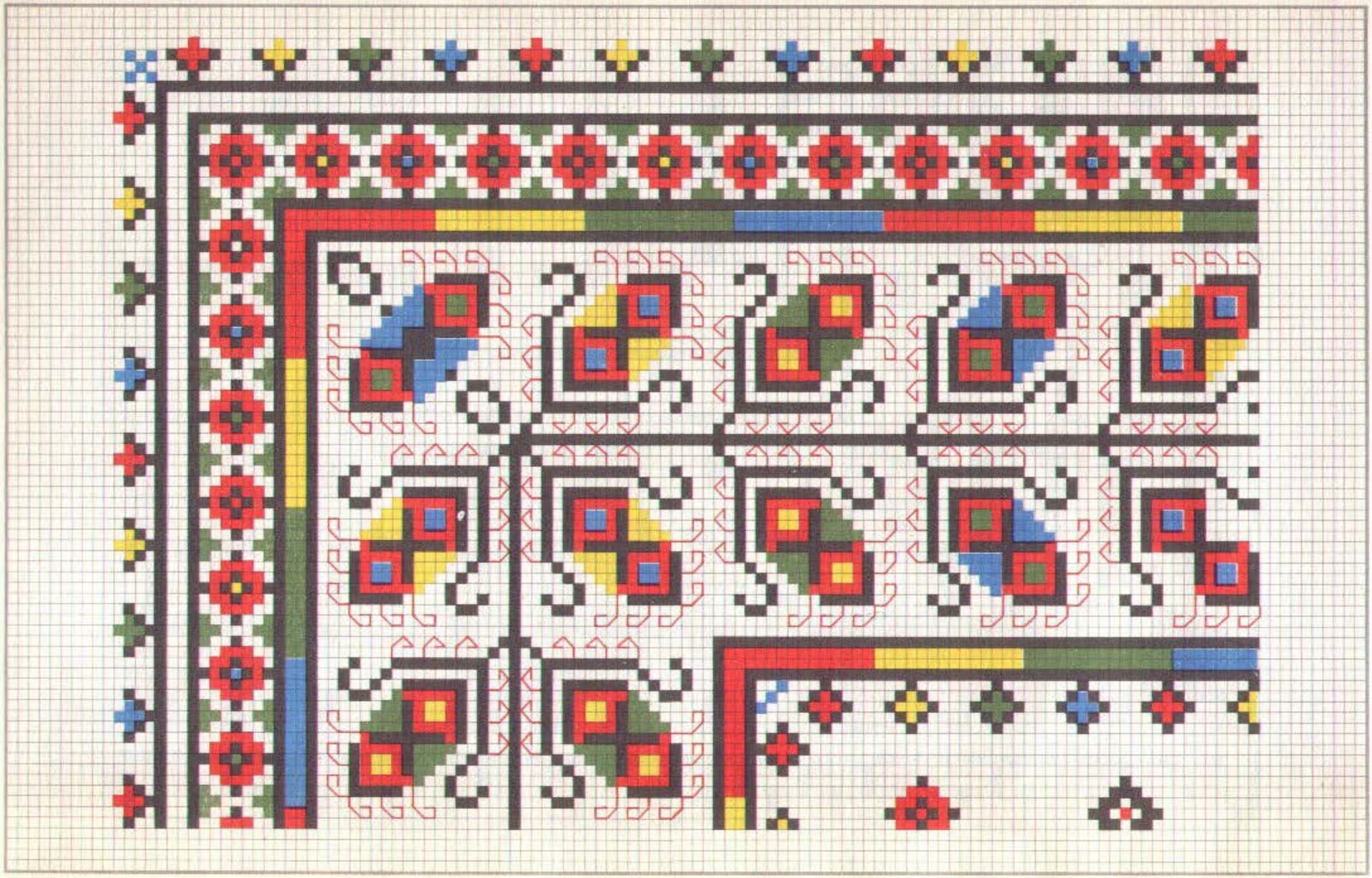

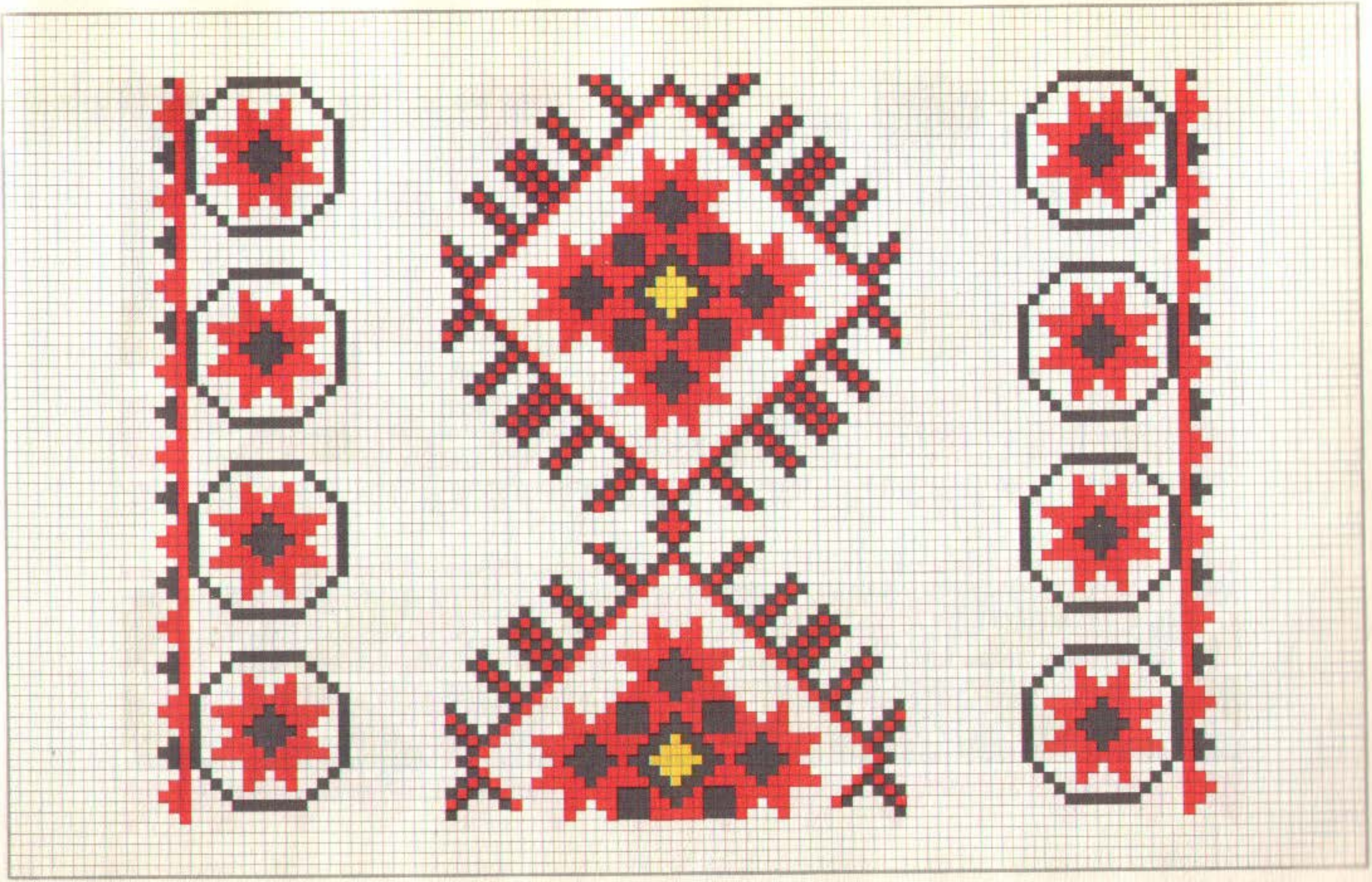

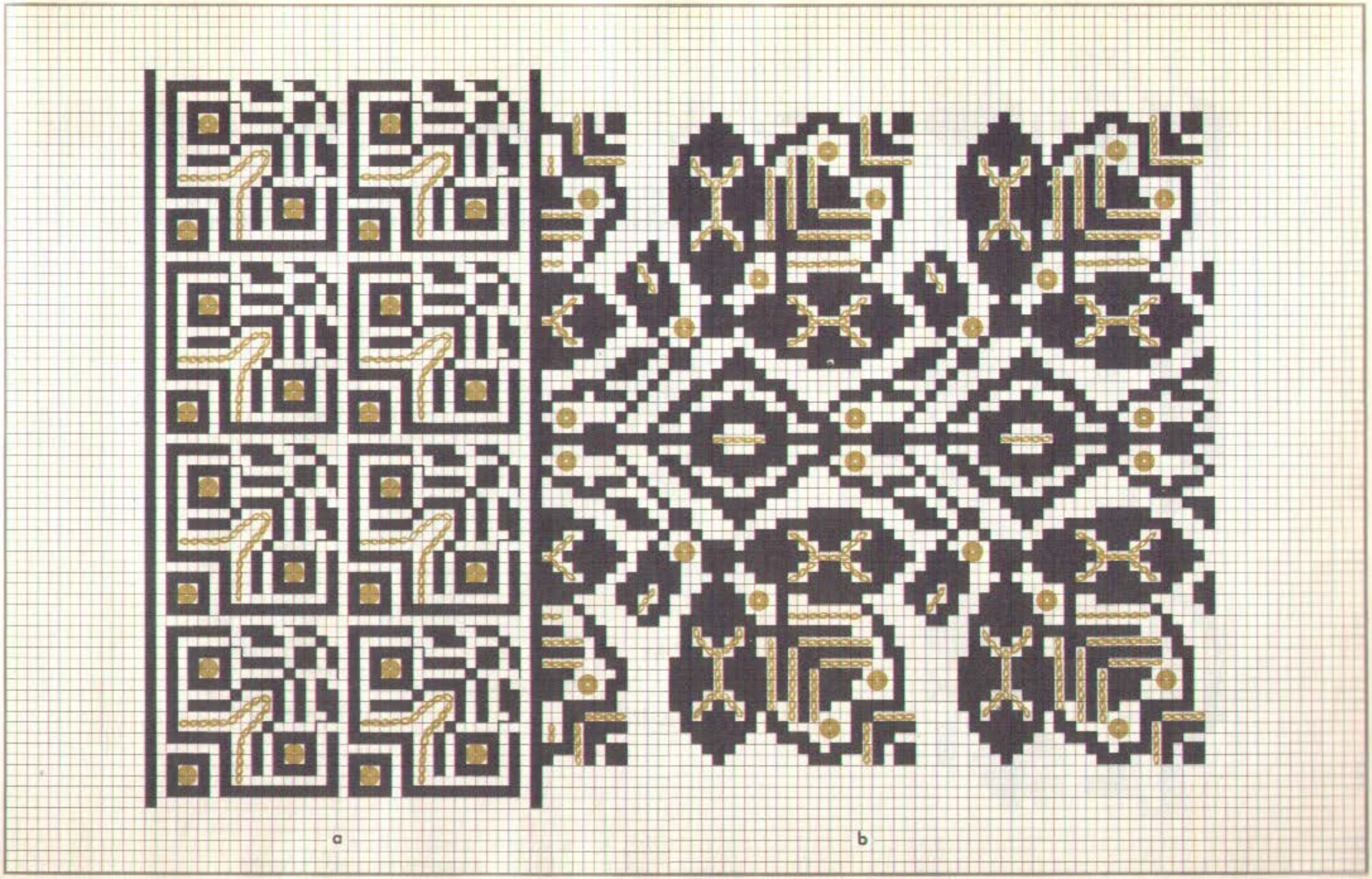

Fig. 122. „Ghinda" – motiv pentru ie : a – motiv pentru altiță ; b – rîuri pe mînecă.

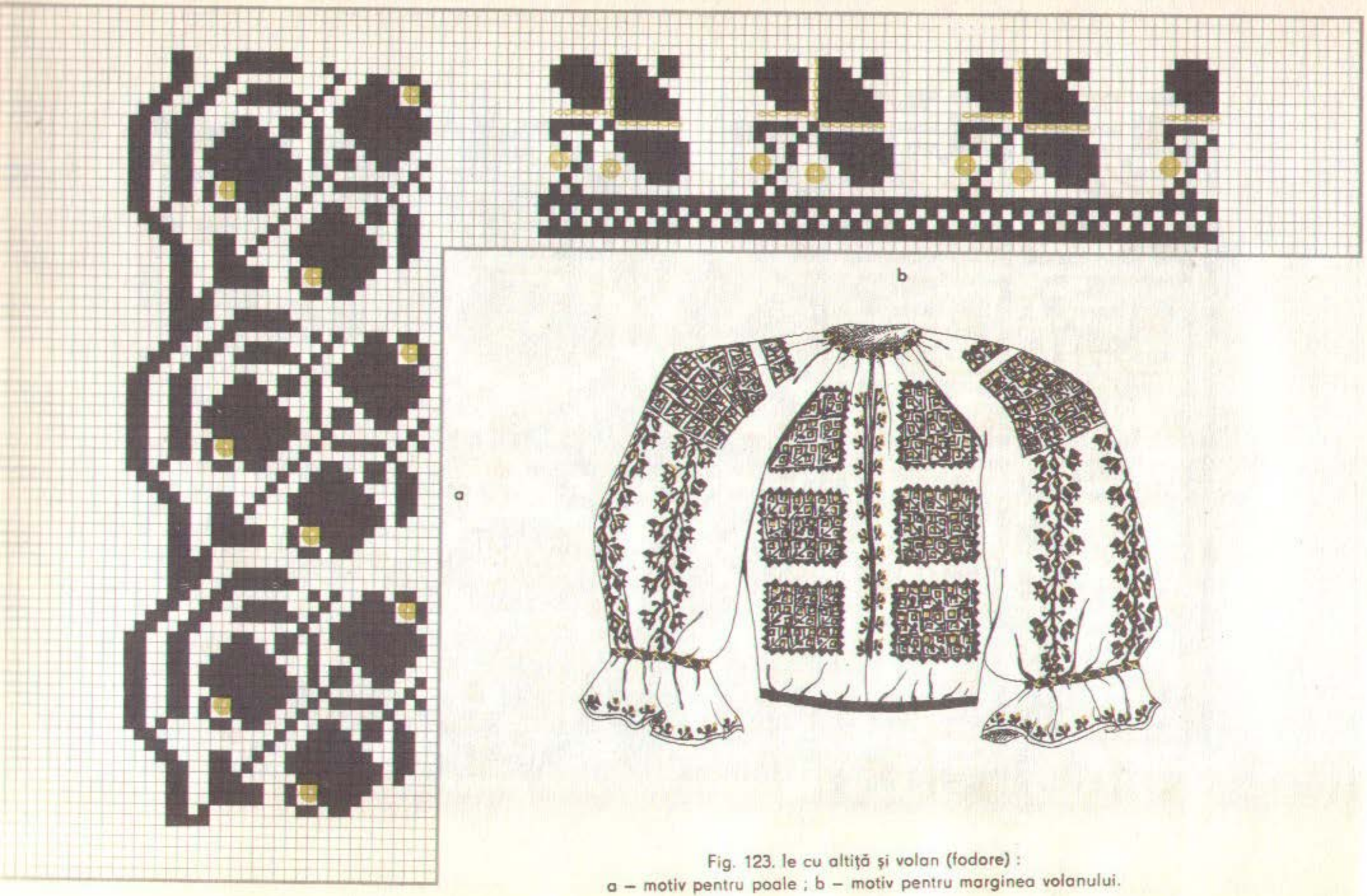

Fig. 123. Ie cu altiță și volan (fodore) :
a – motiv pentru poale ; b – motiv pentru marginea volanului.

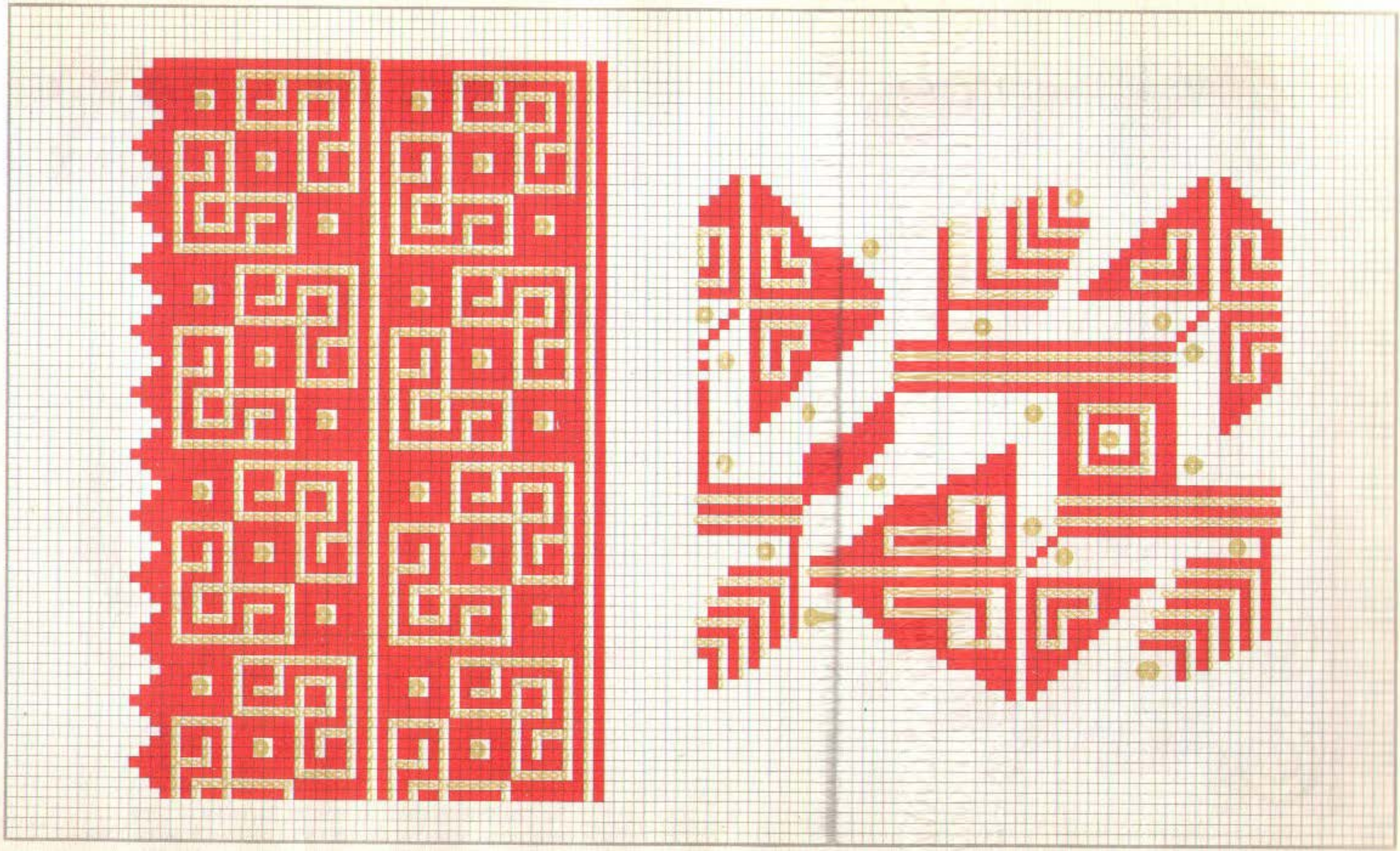

Fig. 124. „Sapa" – motiv pentru ie

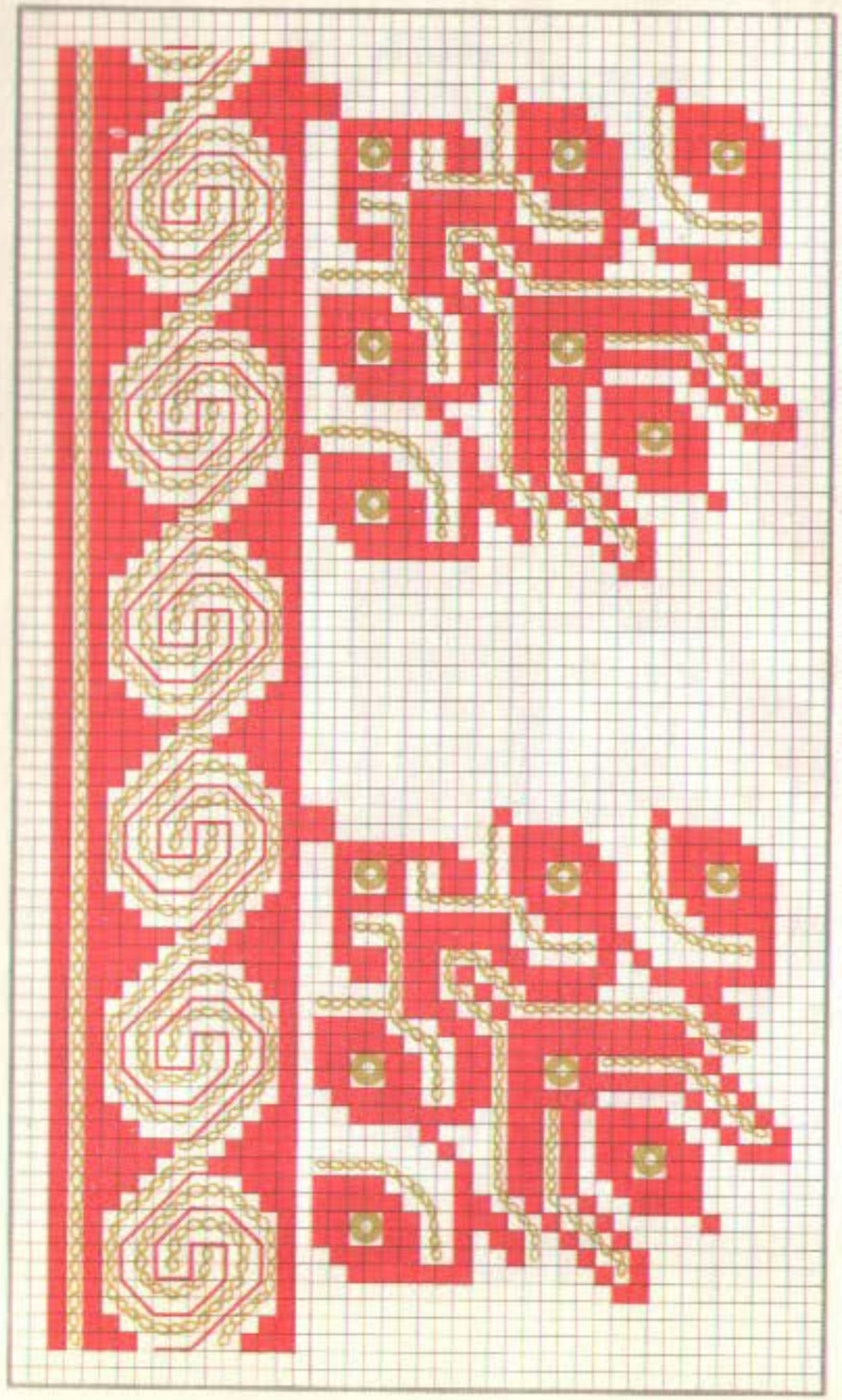

b

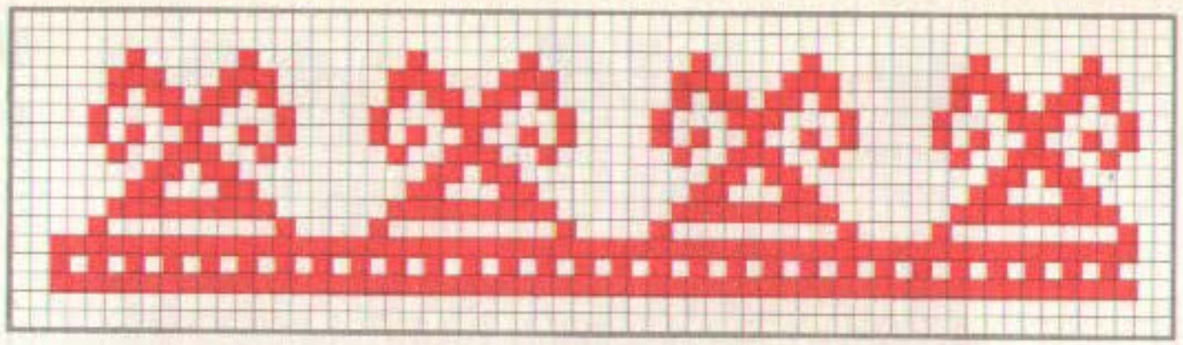

a

Fig. 125. Ornamentarea iei cu volan (fodore) şi cu altiţă :
a – motiv pentru spate, volanul minecii ; b – motiv pentru poale.

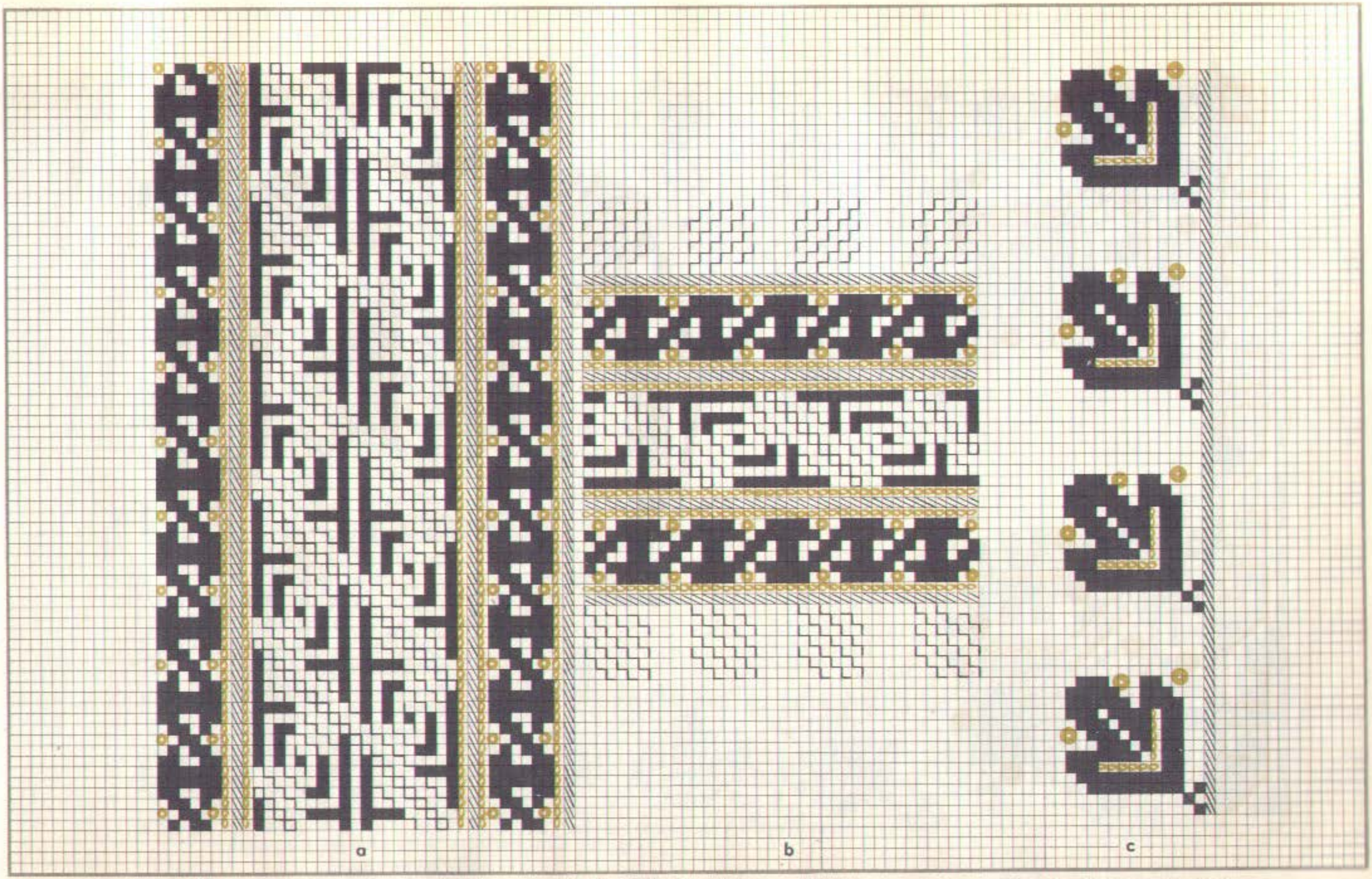

Fig. 126. Motiv pentru ie numit „porumbița" : a – motiv de altiță ; b – riuri pe mînecă ; c – motiv pentru deschizătura pieptului.

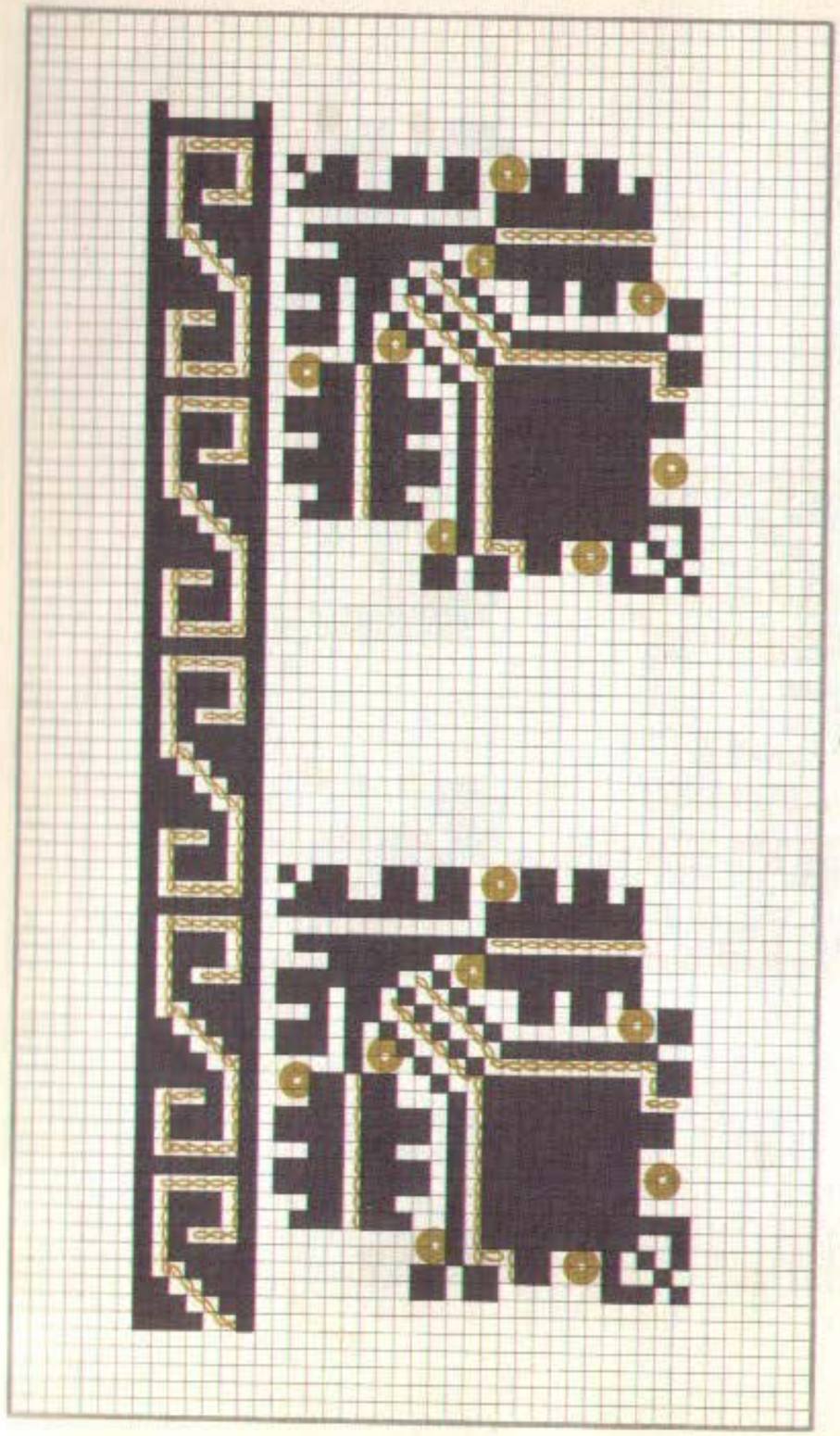

a

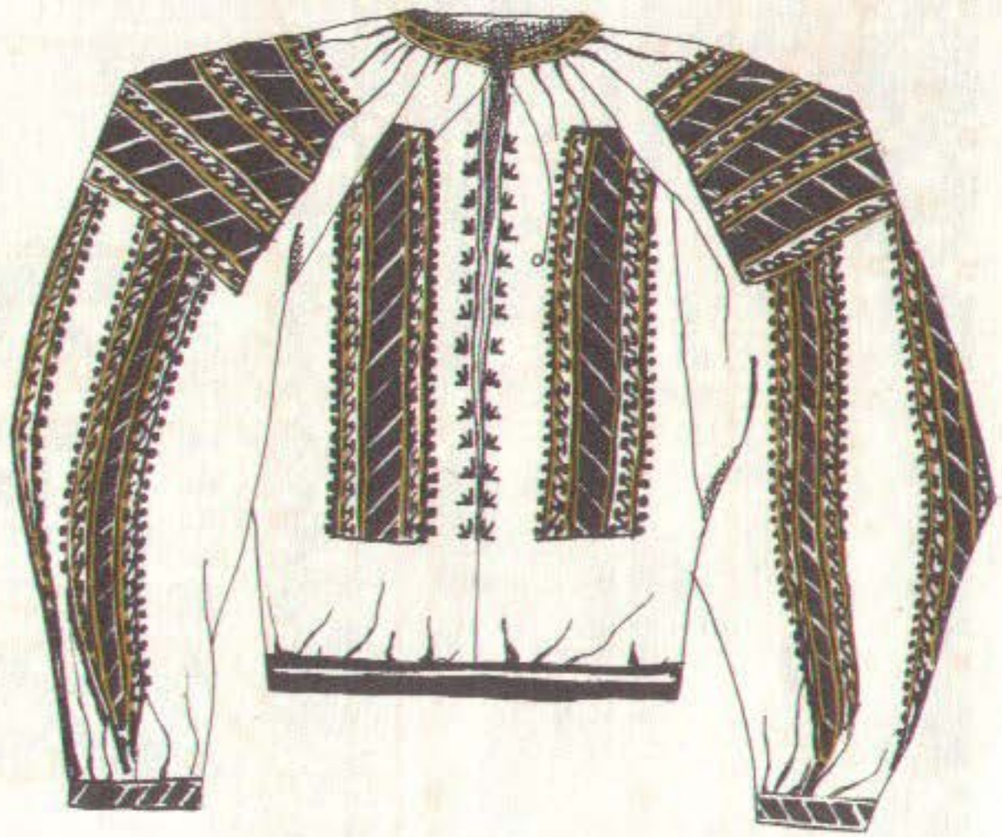

Fig. 127. Ornamentarea iei cu manşetă şi cu altiţă :
a – motiv pentru poale.

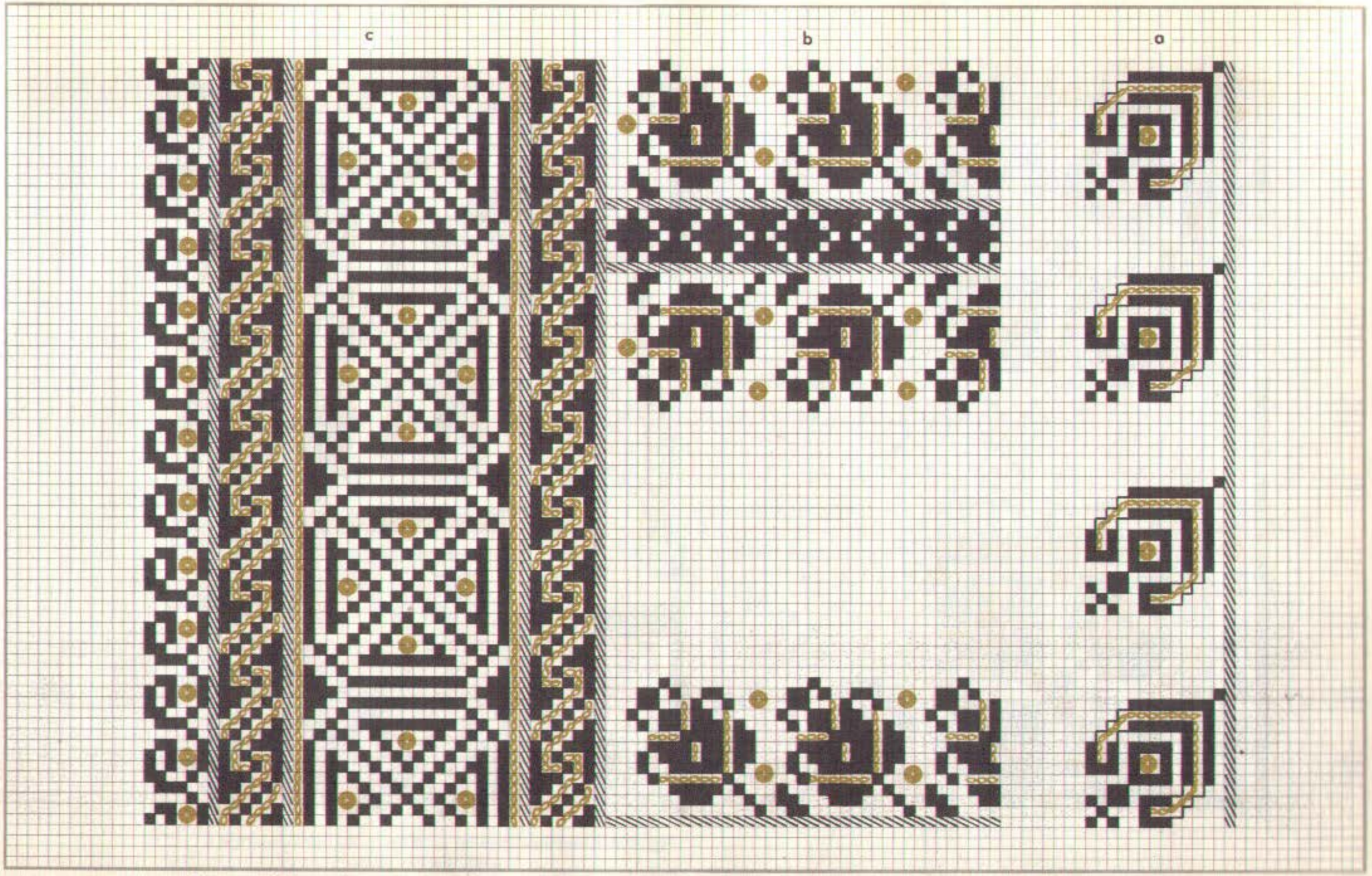

Fig. 128. Motive pentru ornamentarea iei : a – altiță ; b – riuri pe mînecă ; c – riuri pentru deschizătura pieptului.

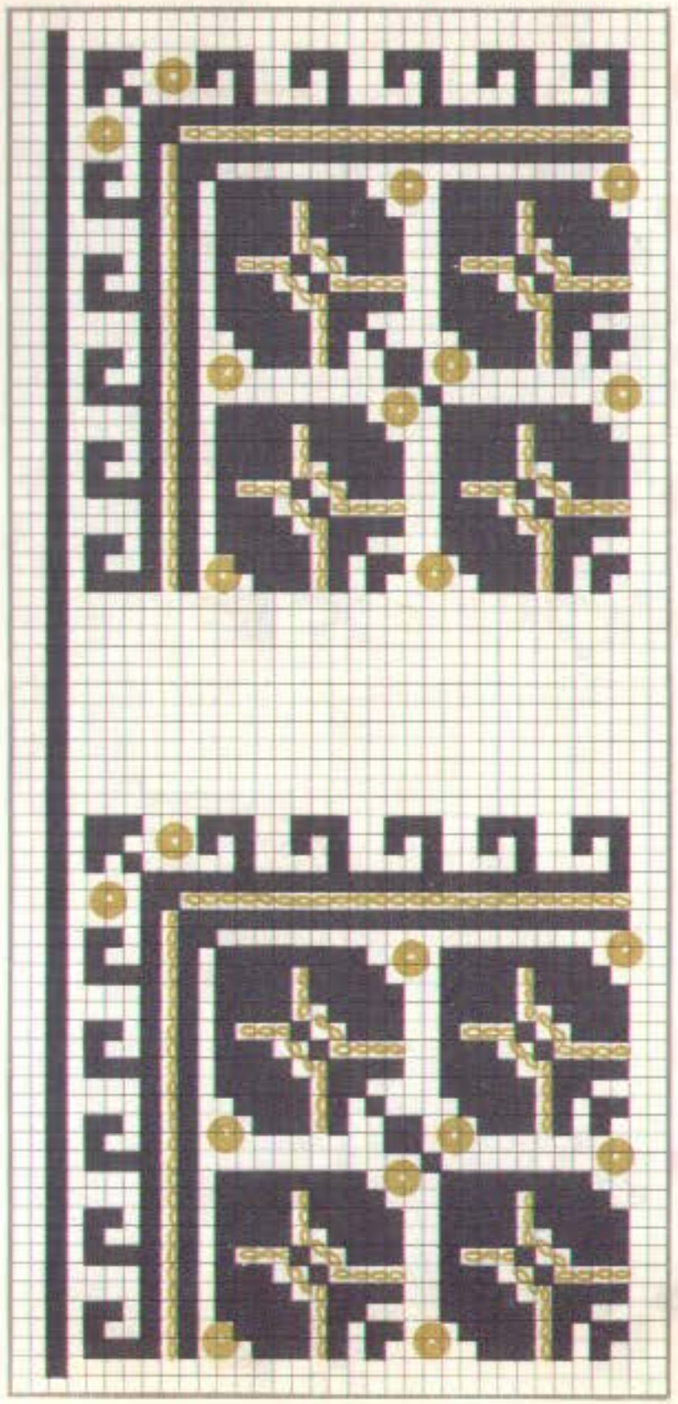

Fig. 129. Ornamentarea iei cu altiță și cu mineca lungă :
a – motiv pentru poale.

Fig. 130. Motiv pentru altiță.

b

a

Fig. 131. Motiv pentru piept (a) și motiv pentru spate (b).

Fig. 132. Motiv pentru poale (a) ; volan (b) ; marginea deschizăturii pieptului (c).

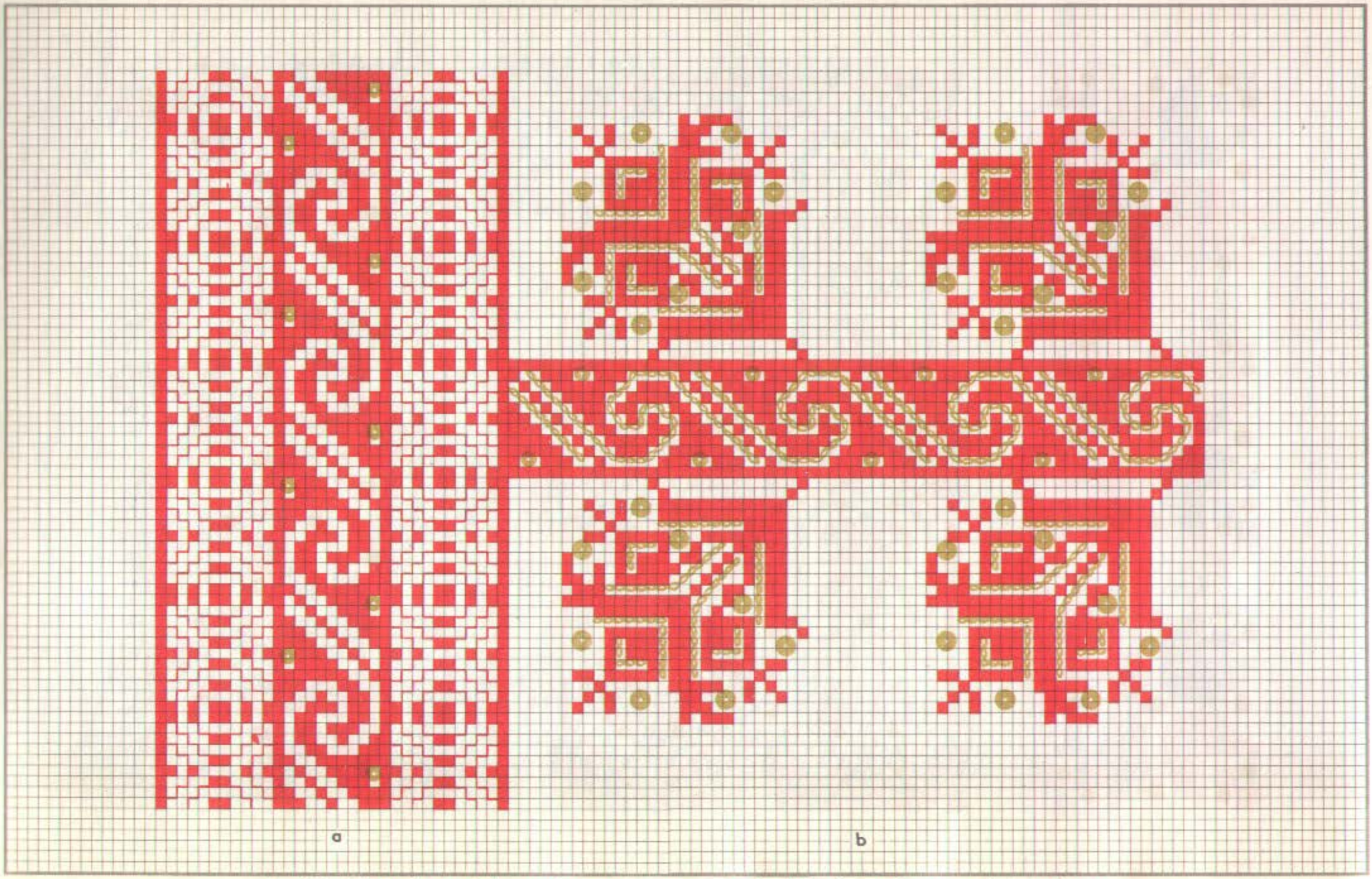

Fig. 133. „Trăsura în ocoale" – motiv pentru ie : a – motiv de altiță ; b – motiv pentru rîuri pe mînecă.

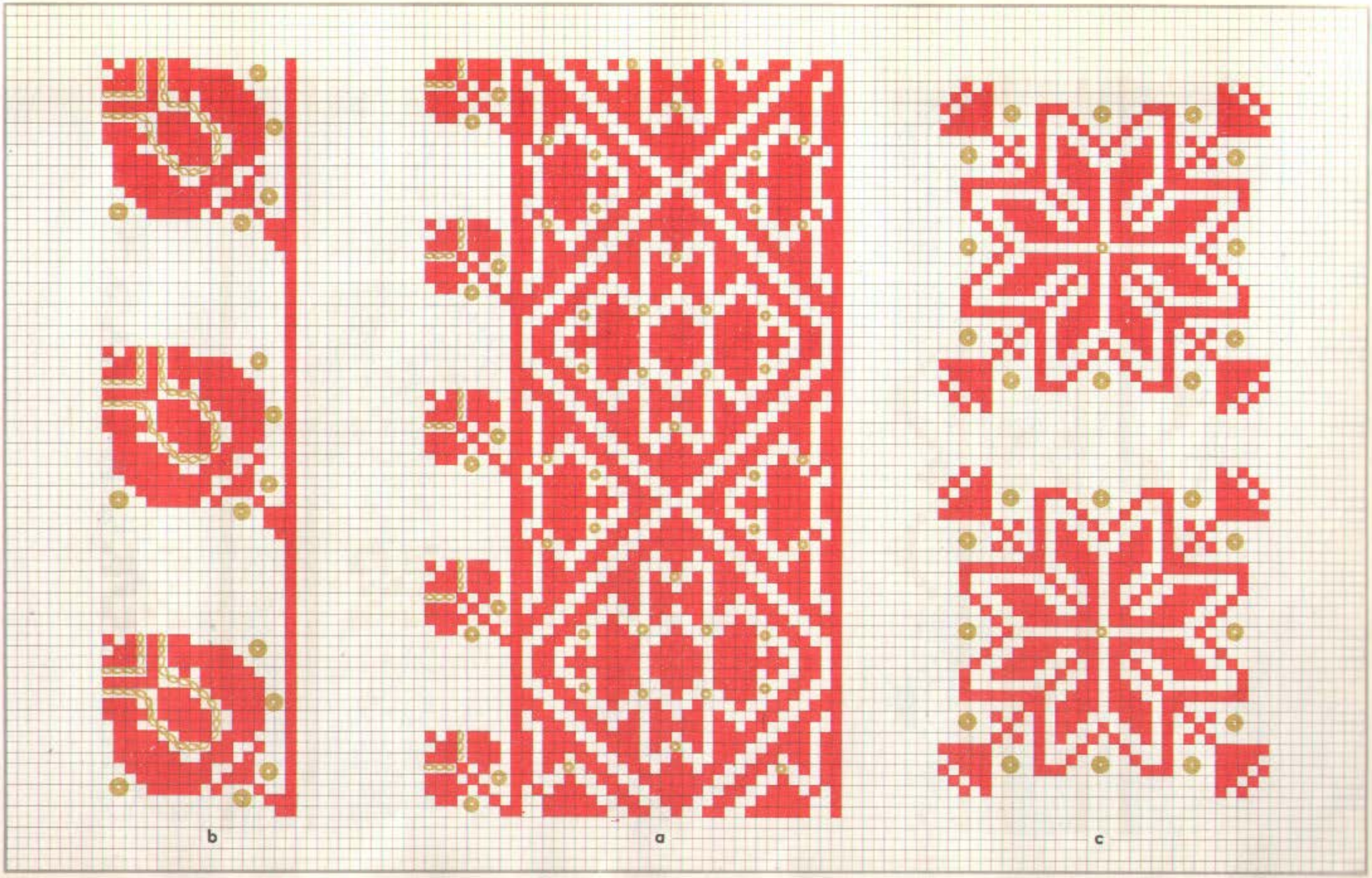

Fig. 134. Motiv pentru poale (a) ; motiv pentru deschizătura pieptului (b) ; motiv pentru spate (c).

Fig. 135. Motive pentru ornamentarea iei de Sălişte : a – motiv de altiţă ; b – rîuri pe mînecă.

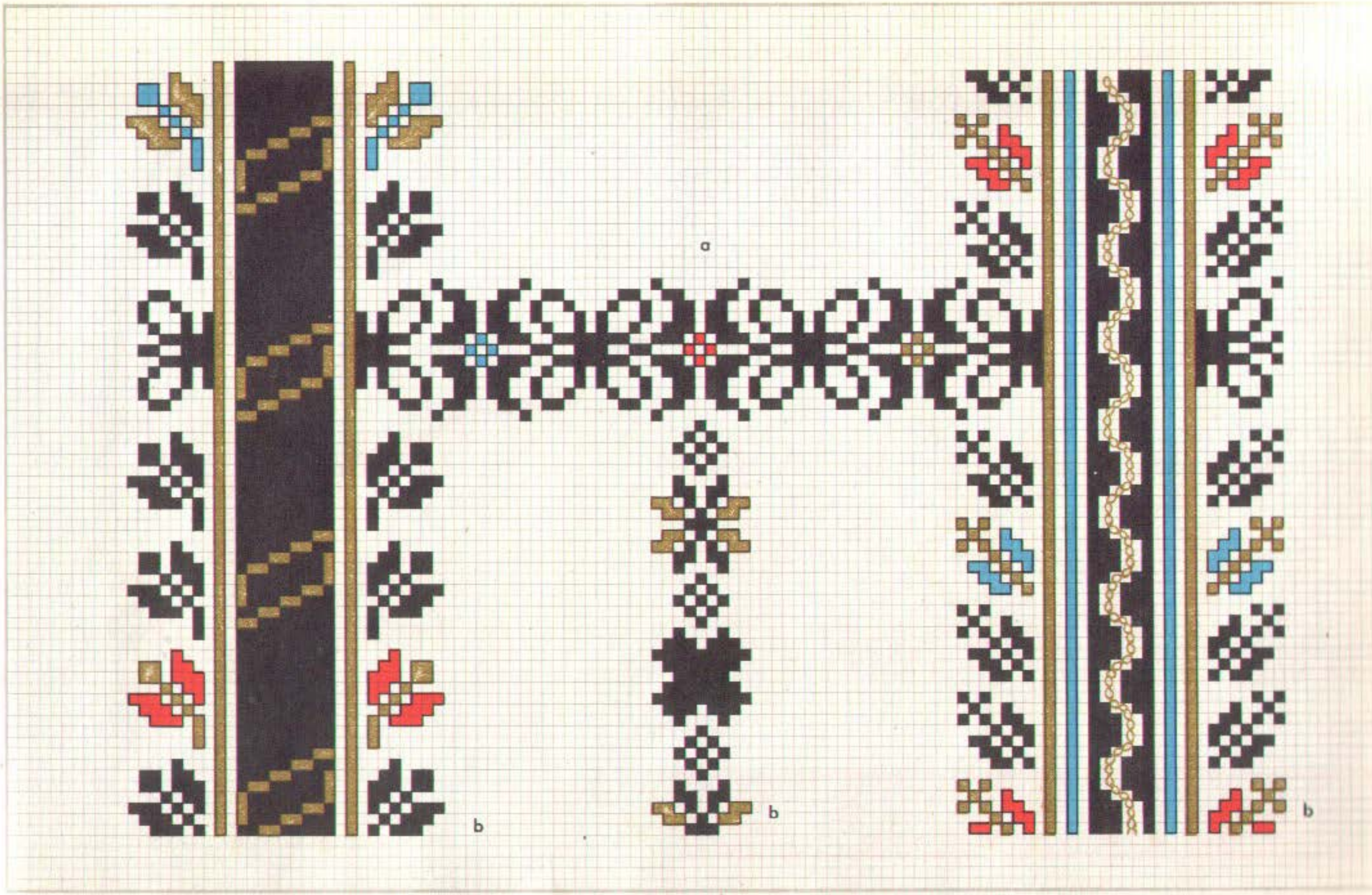

Fig. 136. Motive pentru ornamentarea iei de Sălişte : a – motiv de altiţă ; b – riuri pe mînecă.

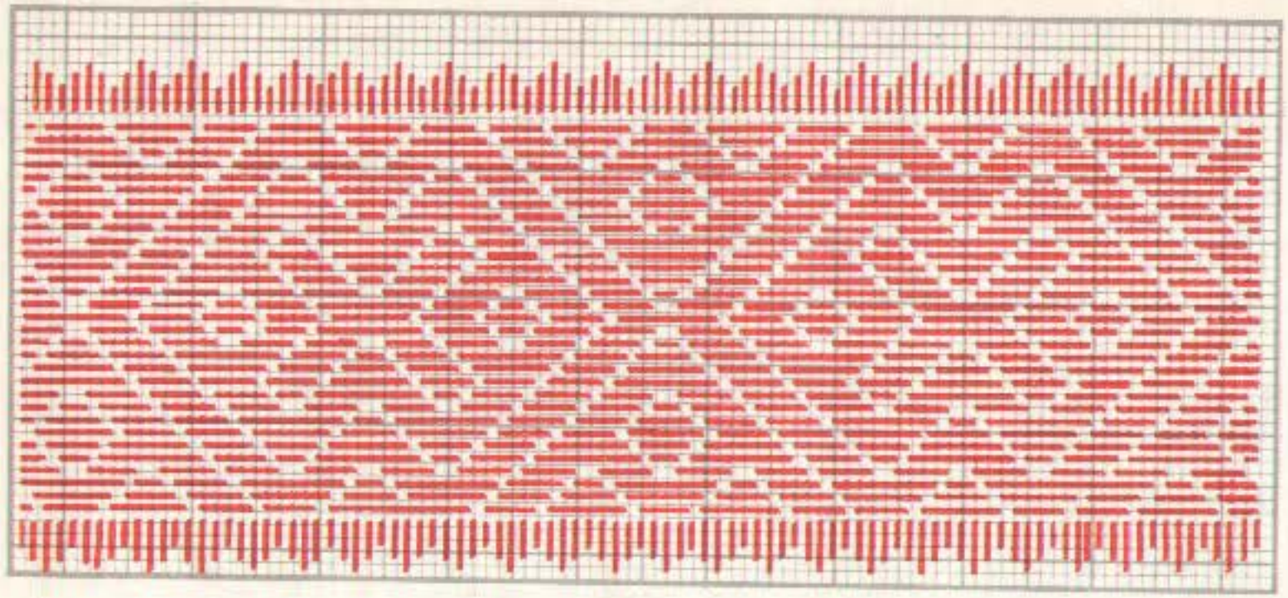

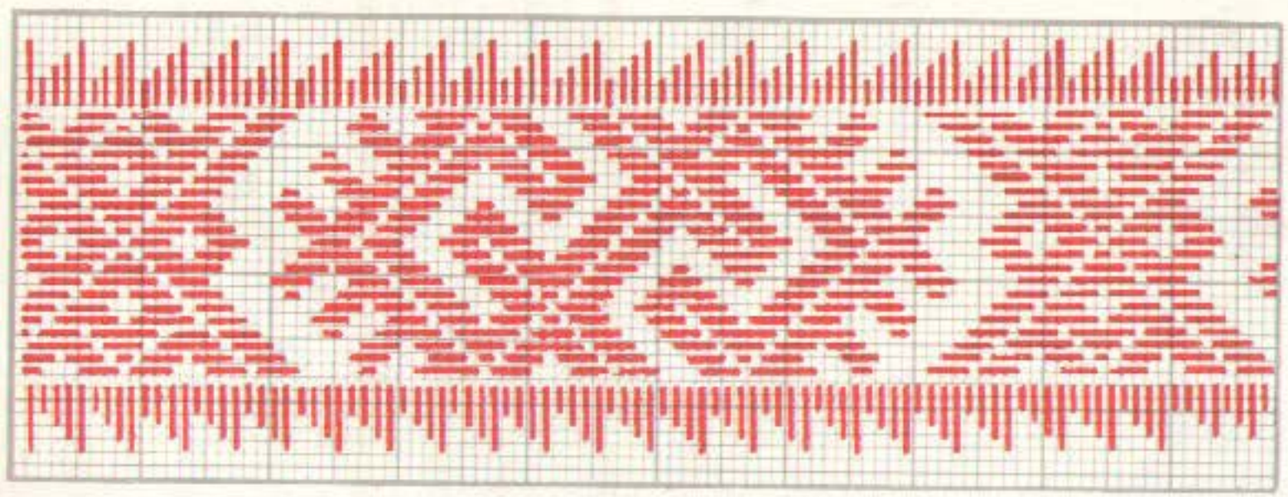

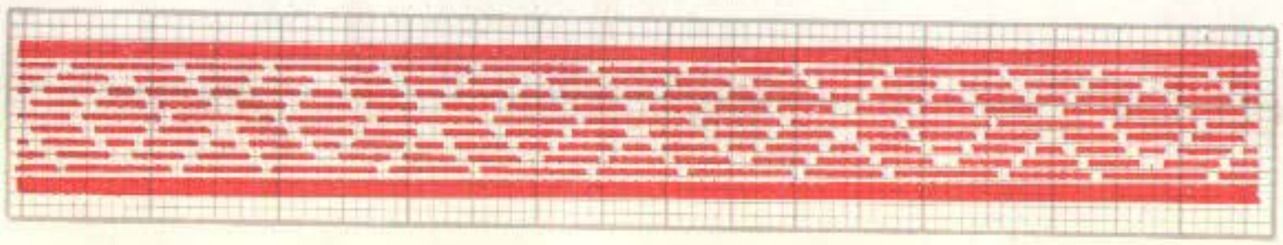

a

Fig. 137. Motive pentru ornamentarea cămășii bărbătești :
a – distribuirea motivelor pe cămașă.

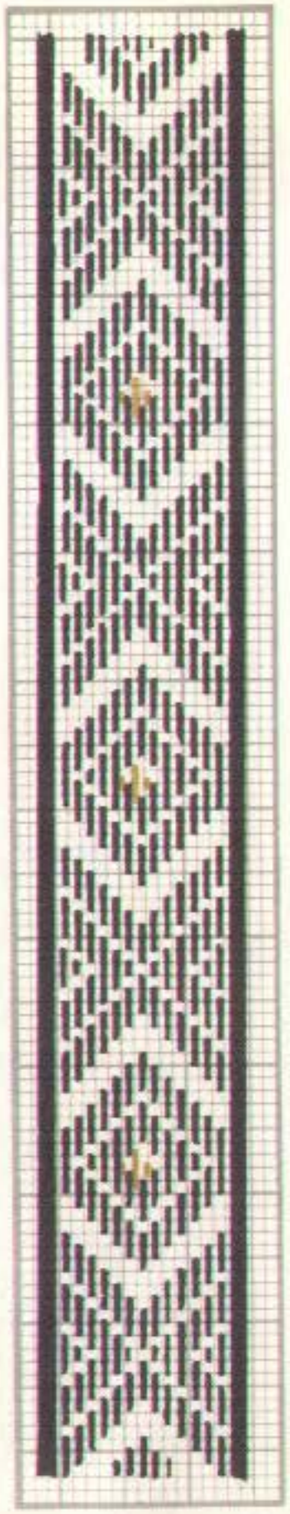

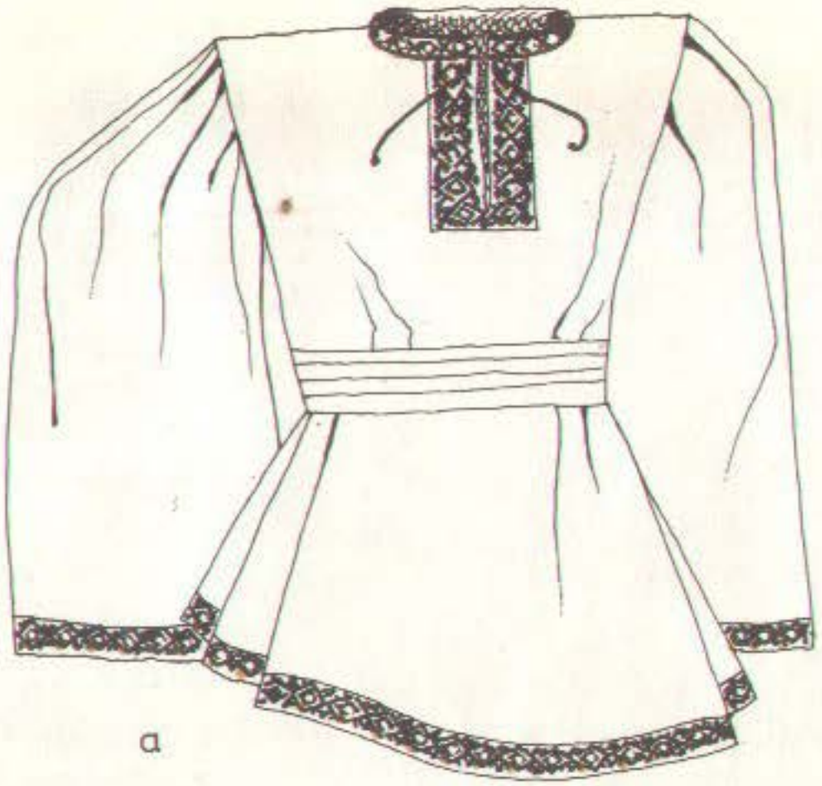

a
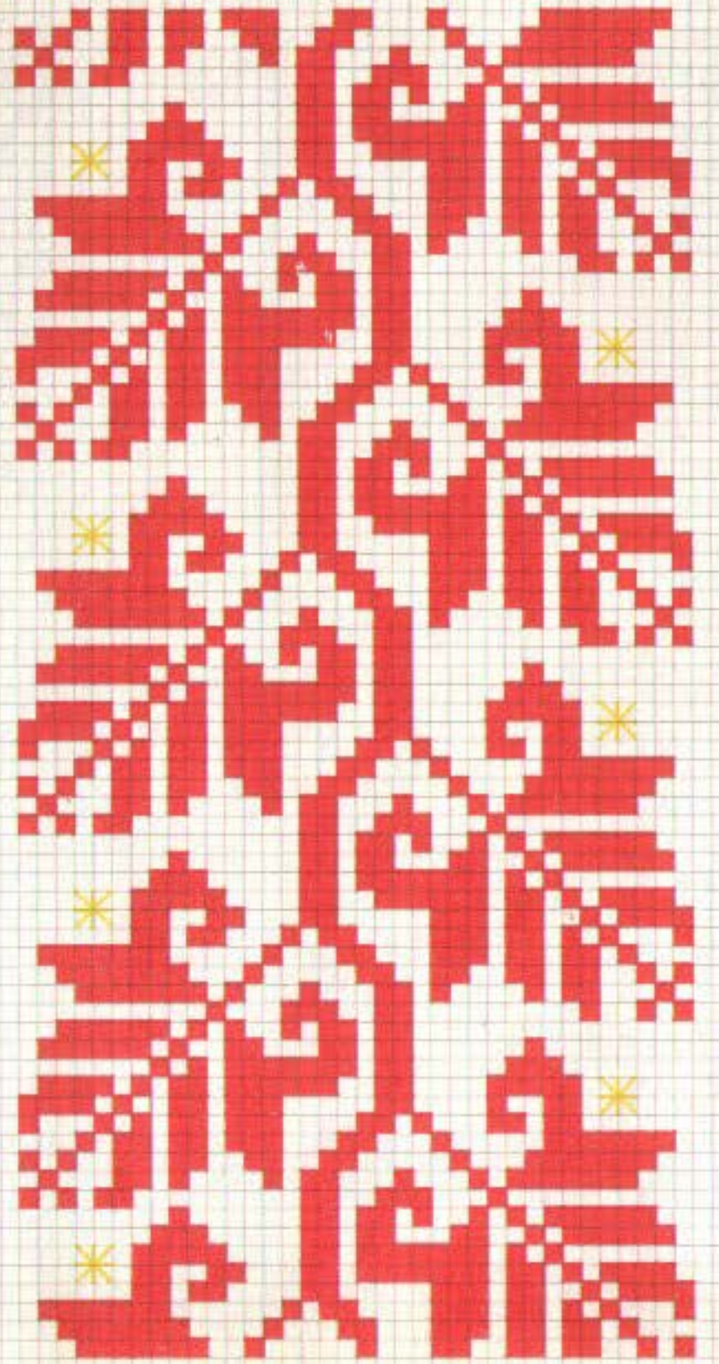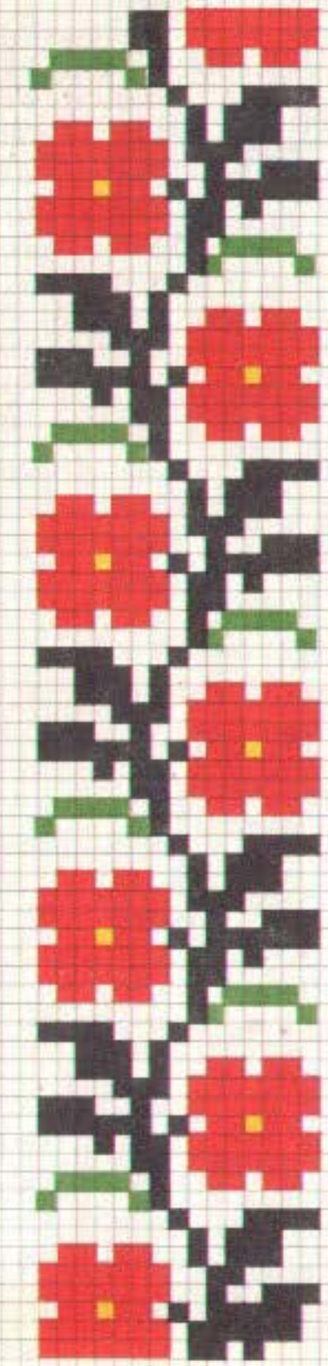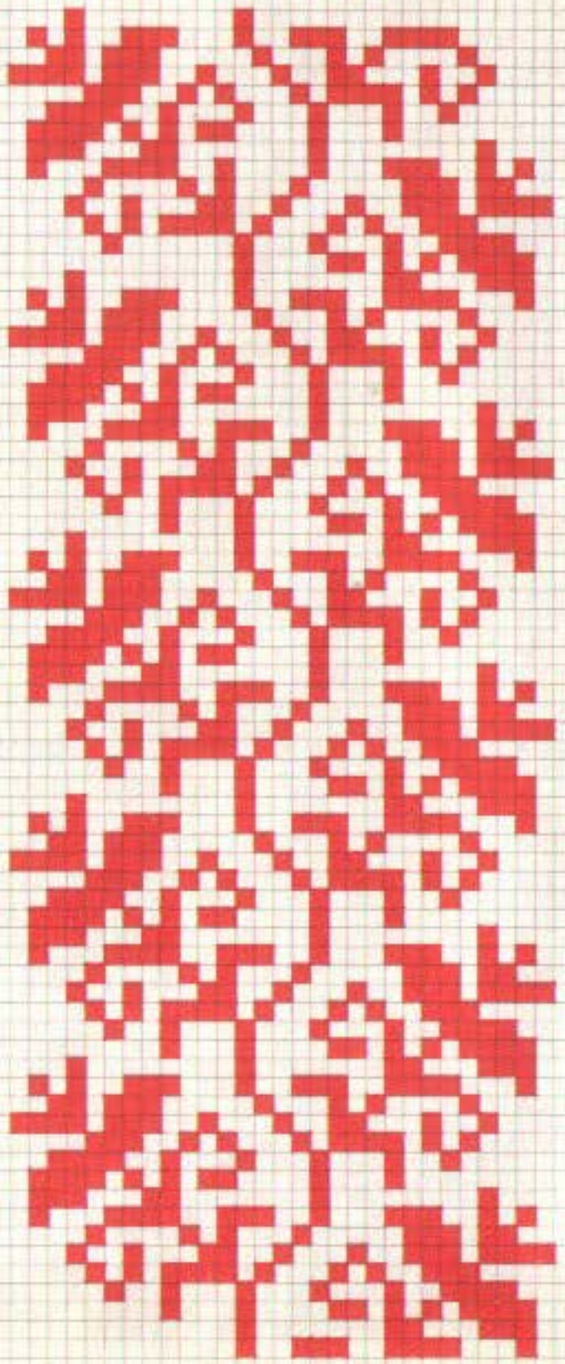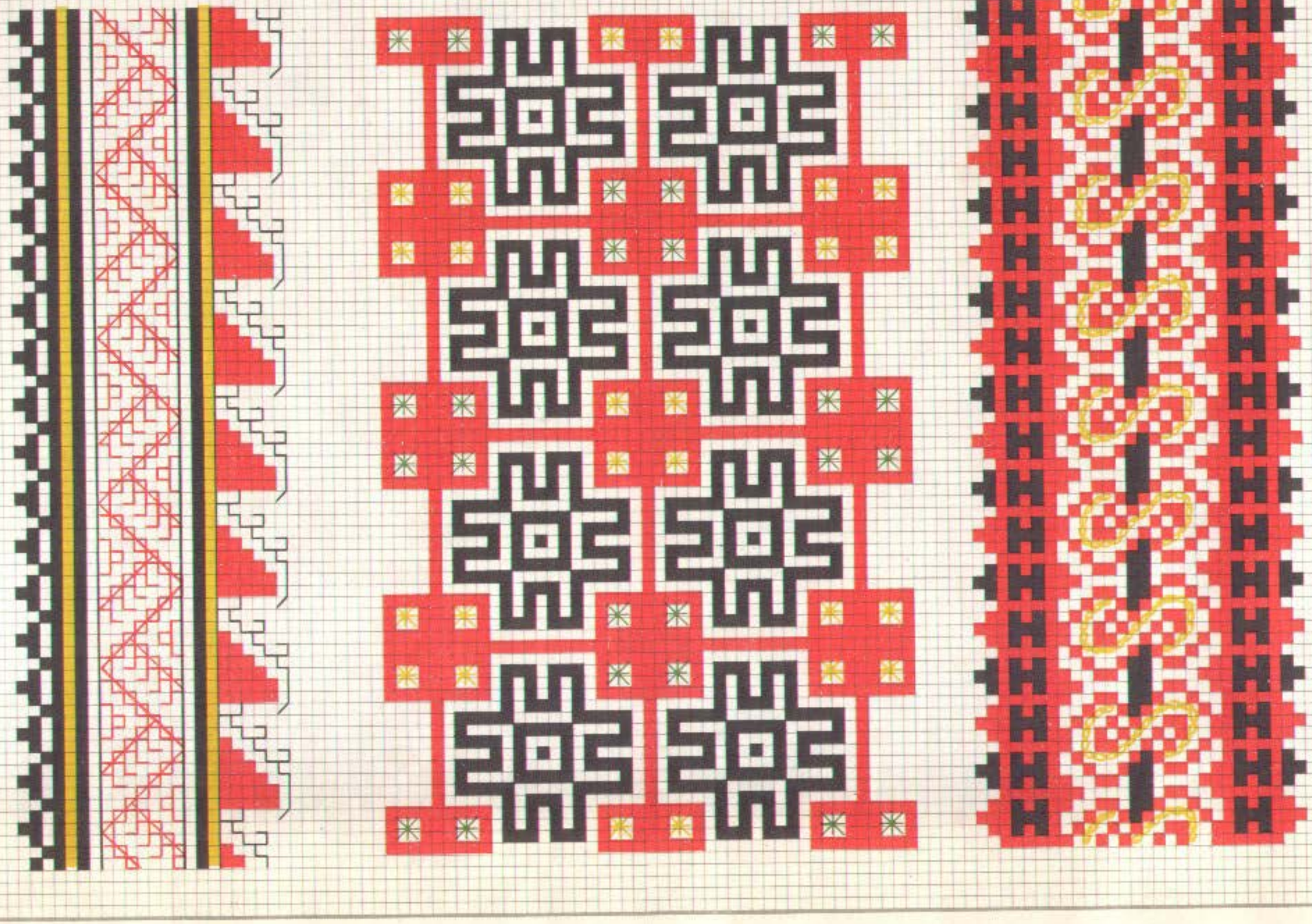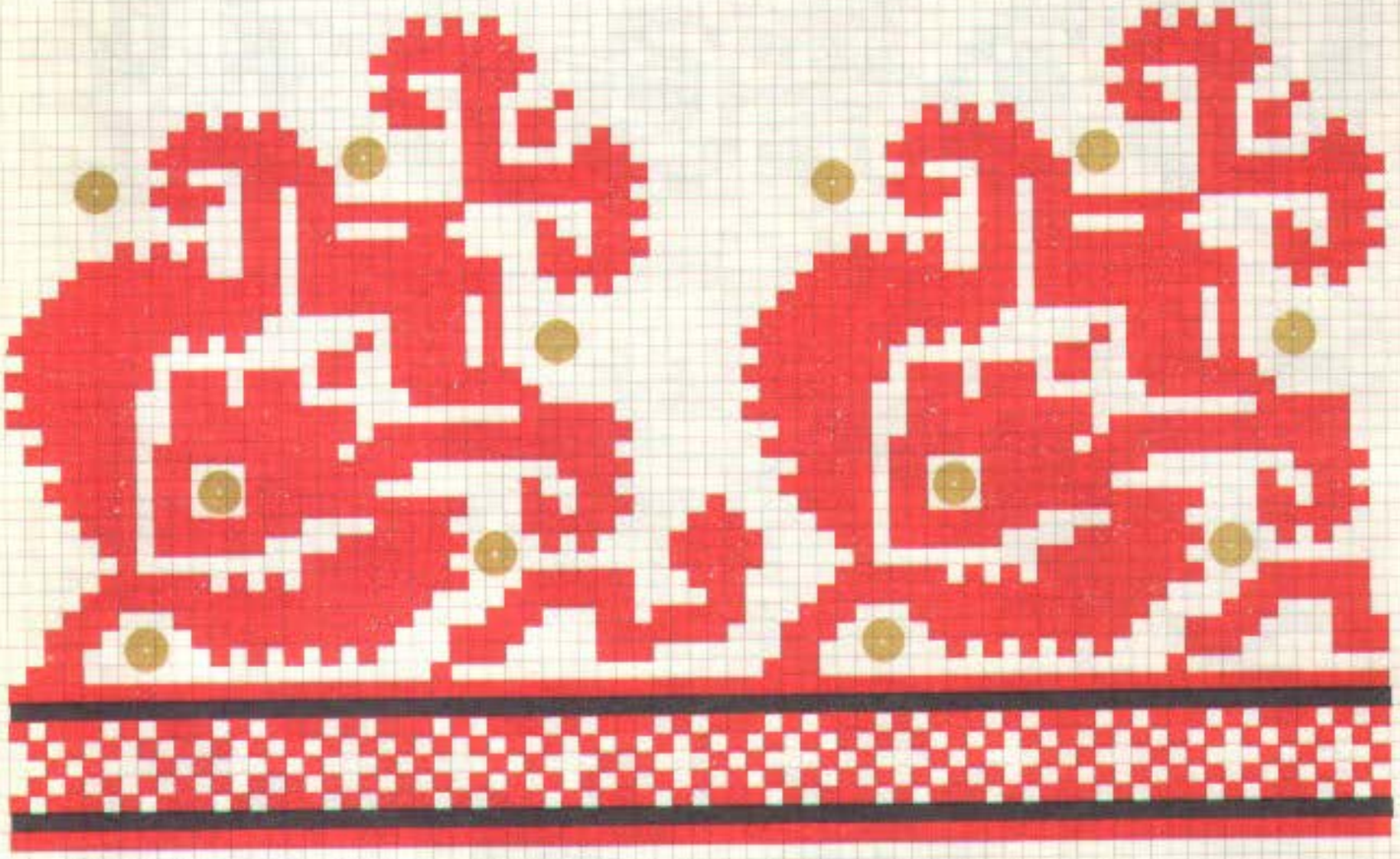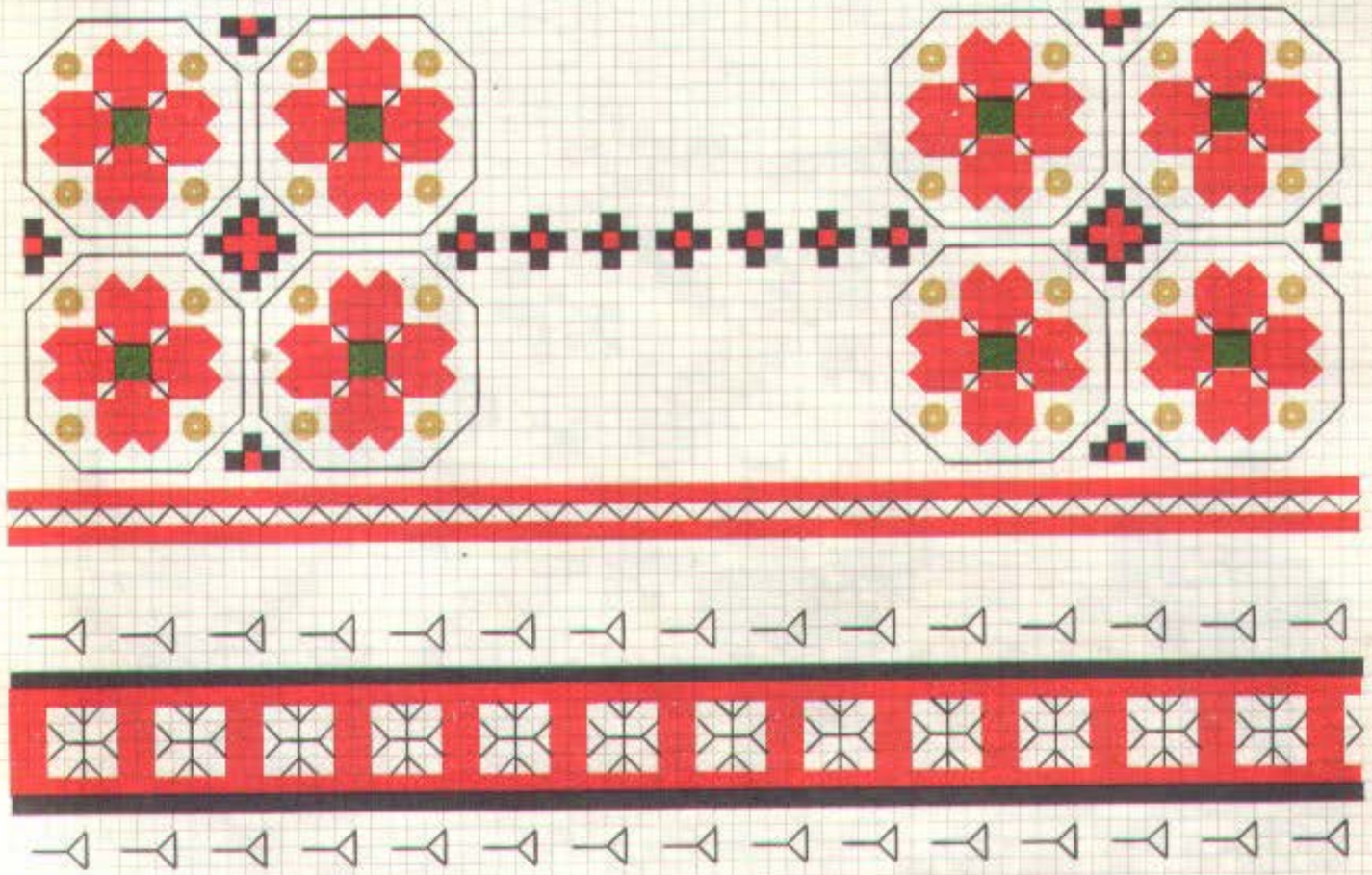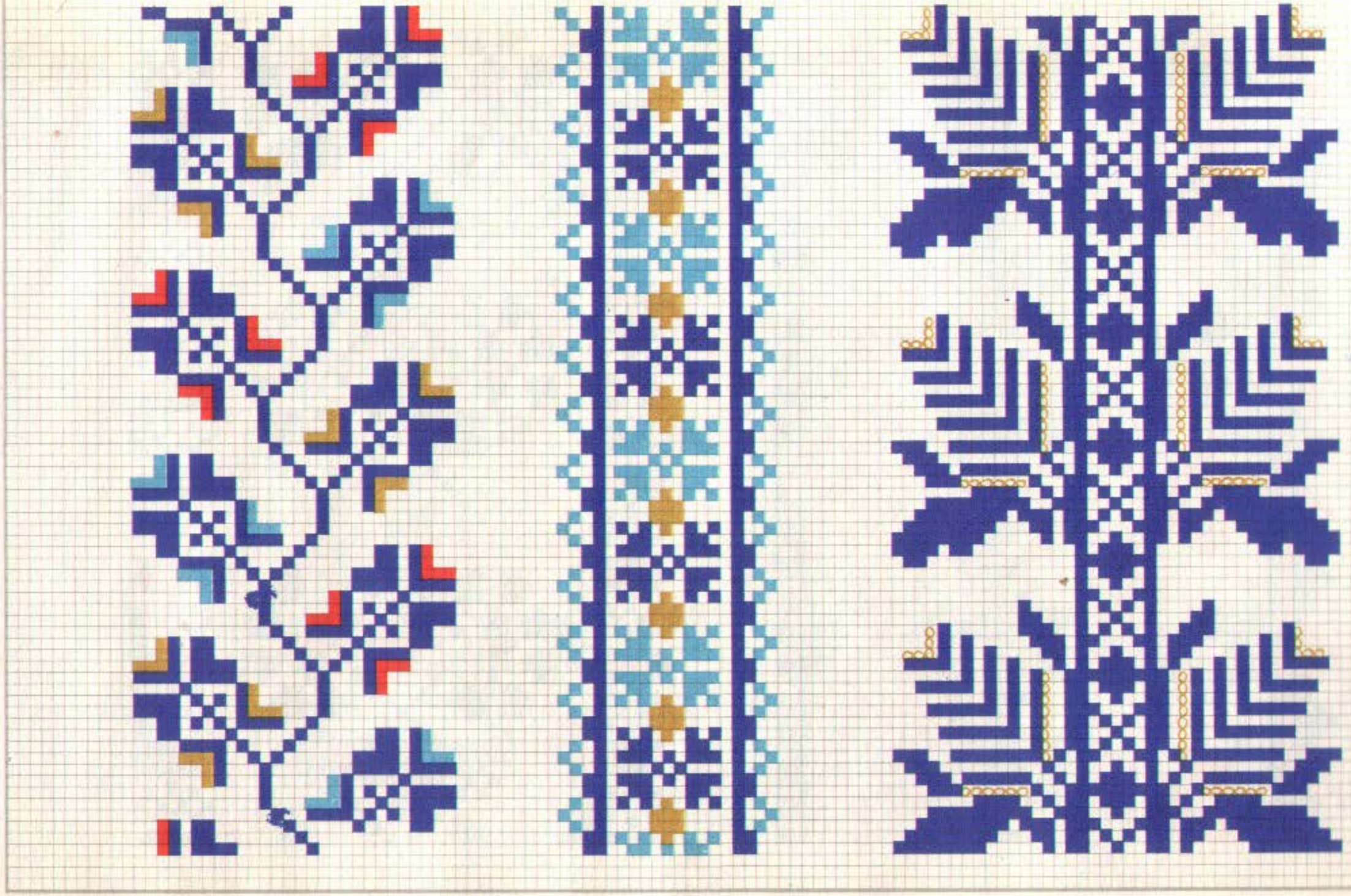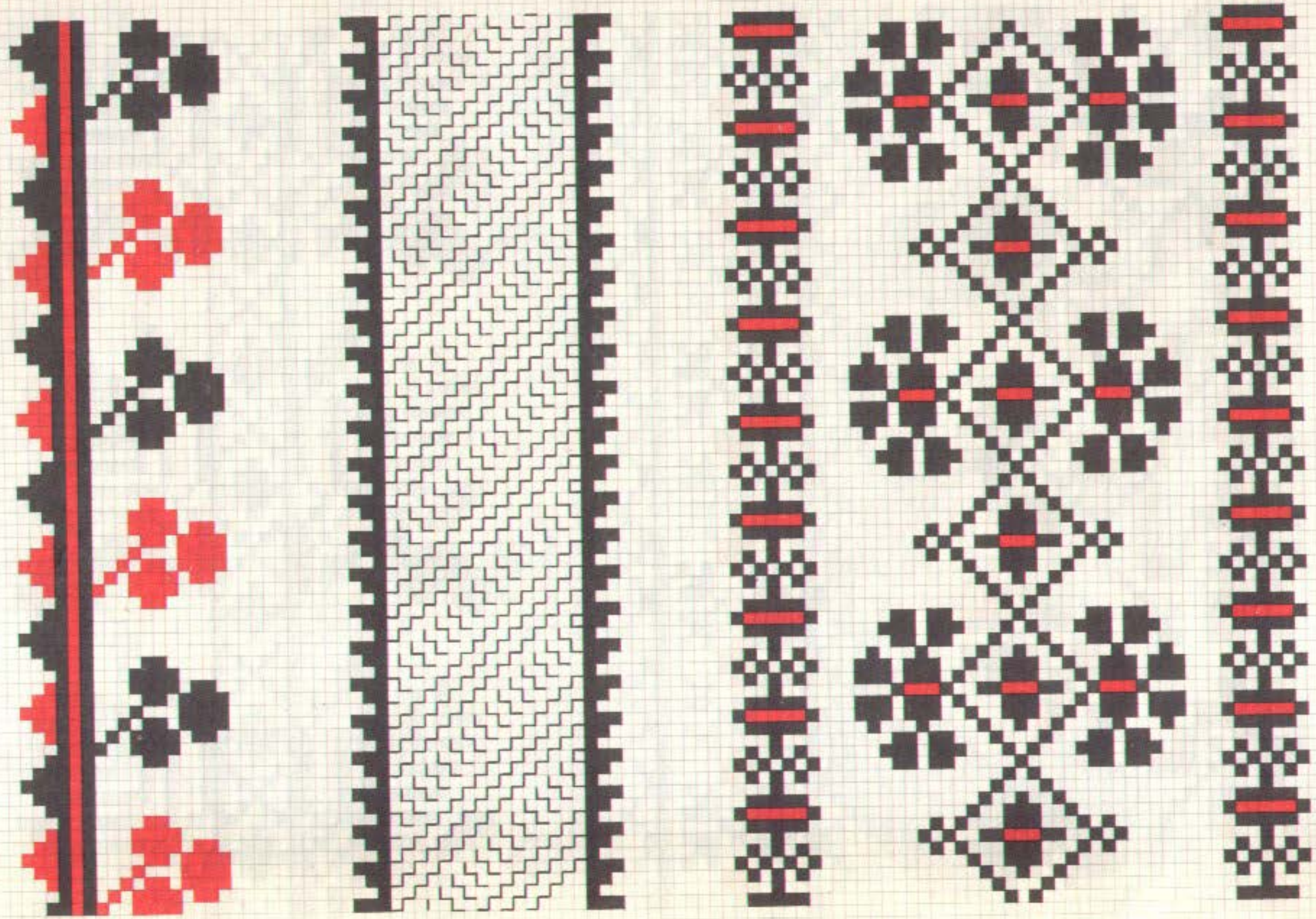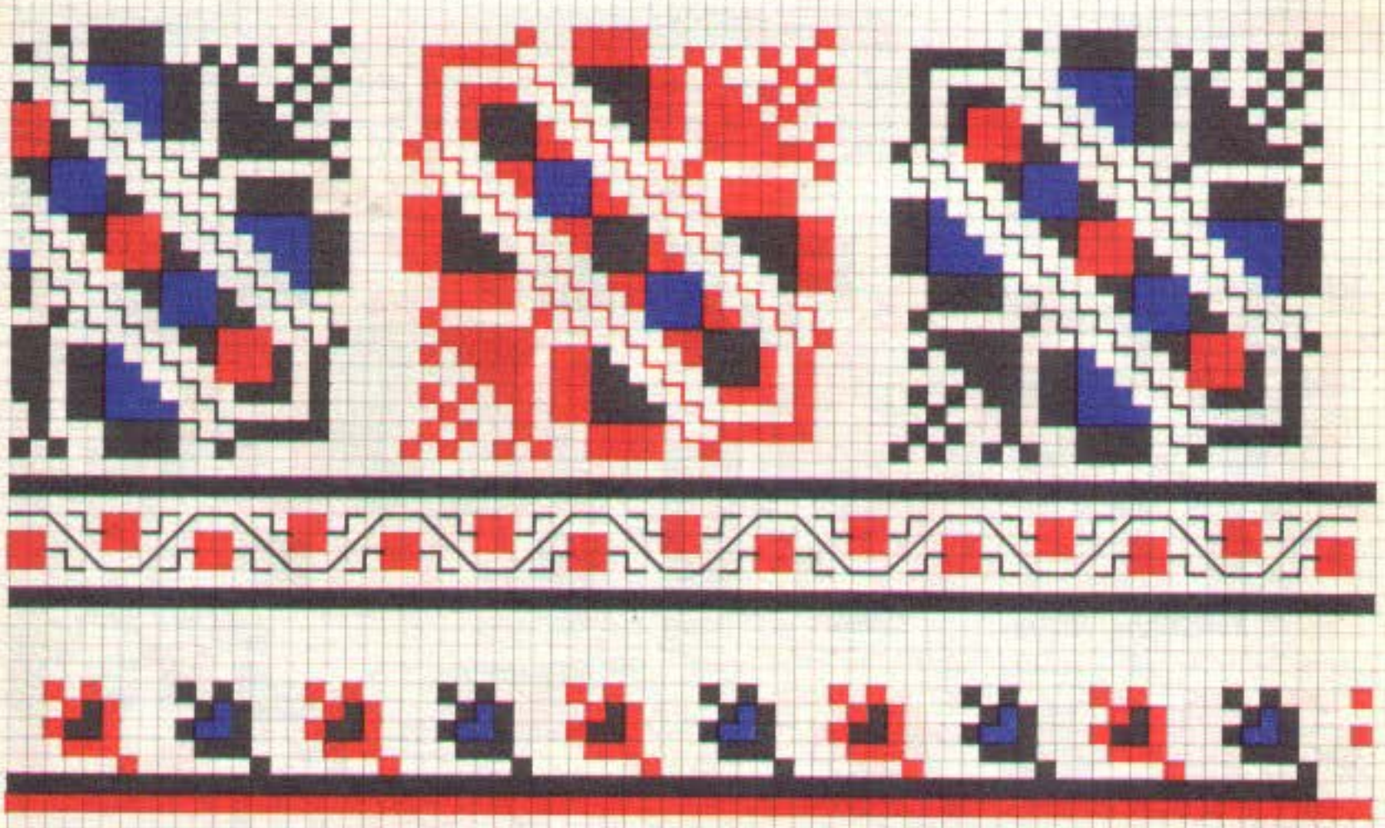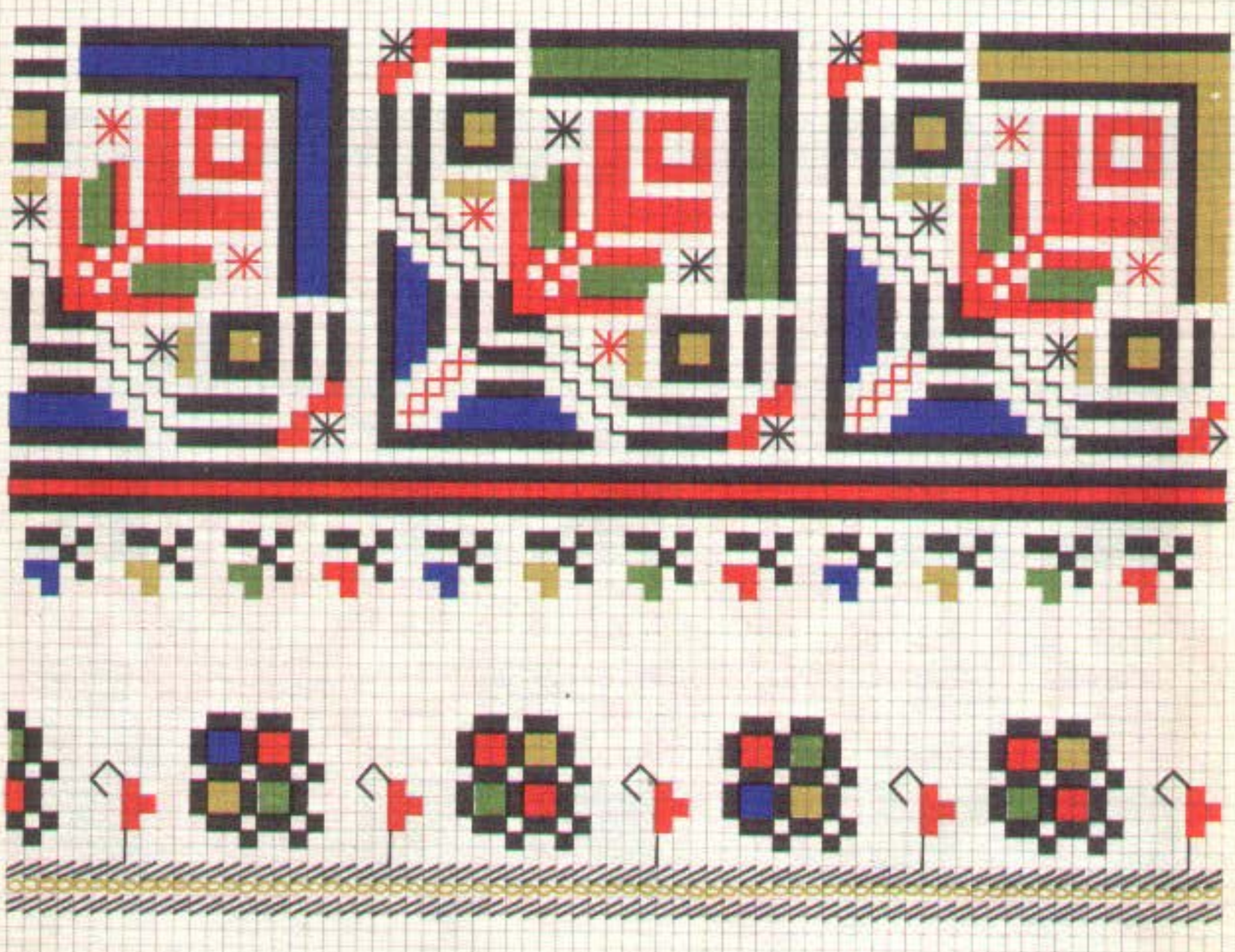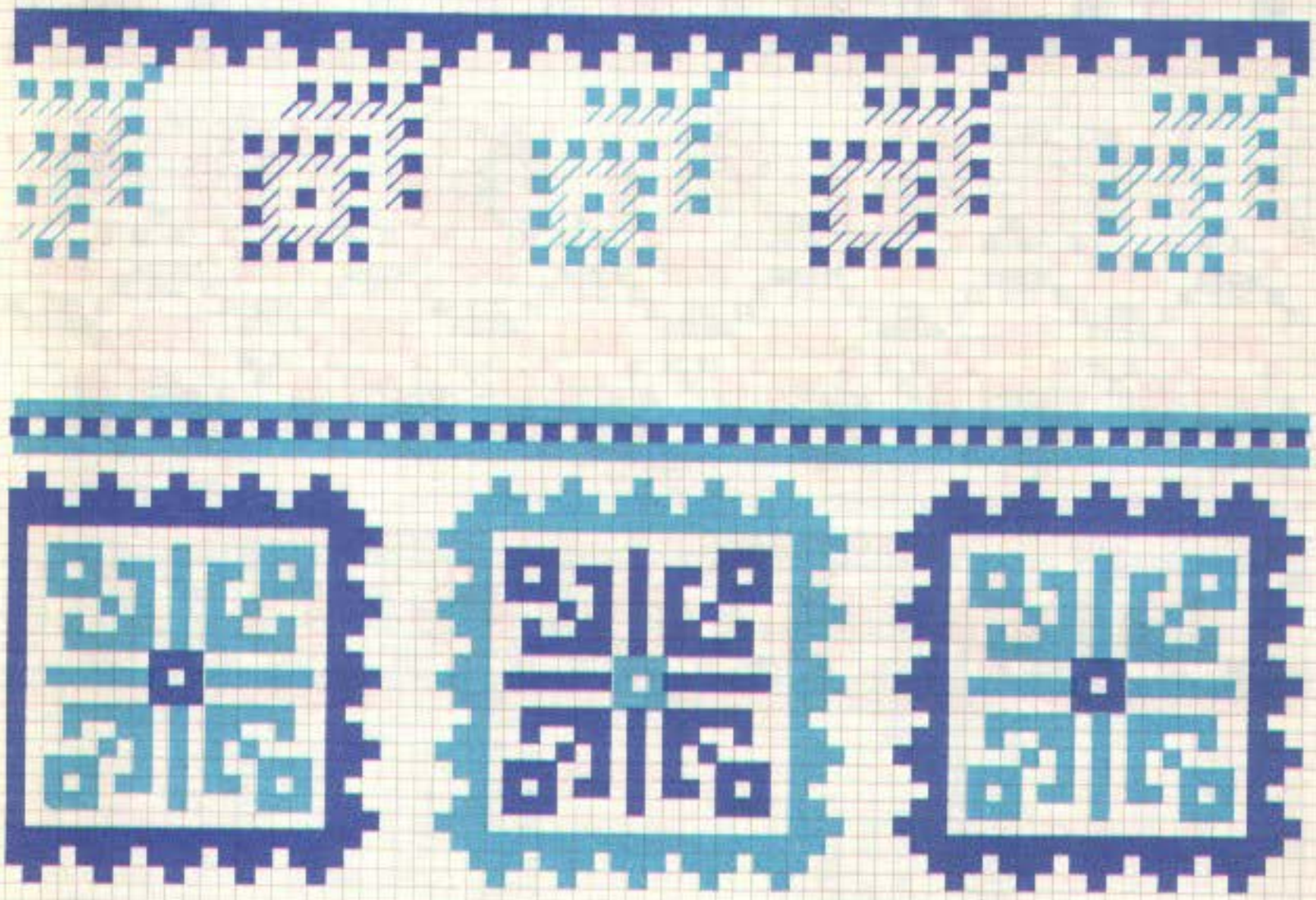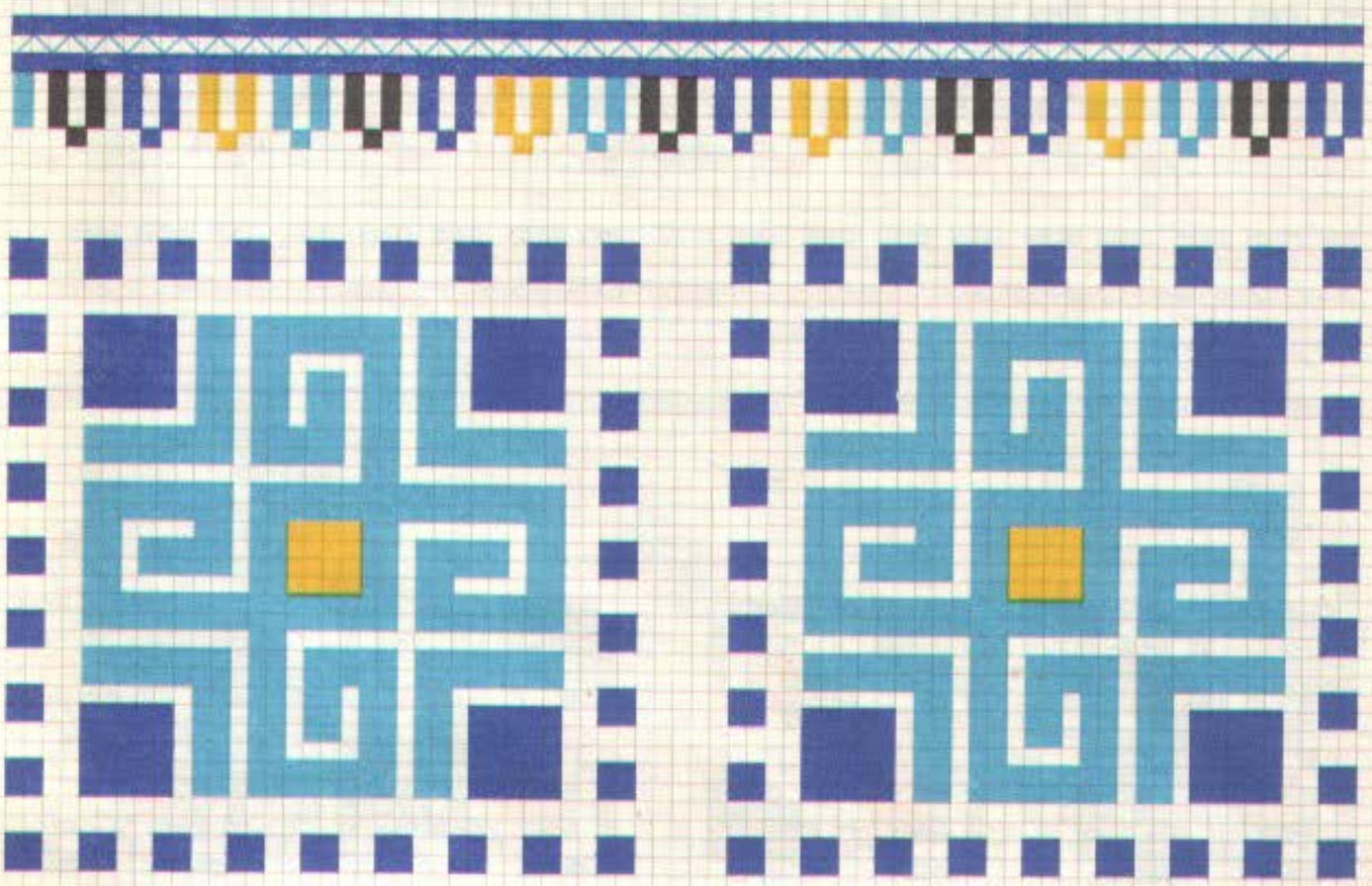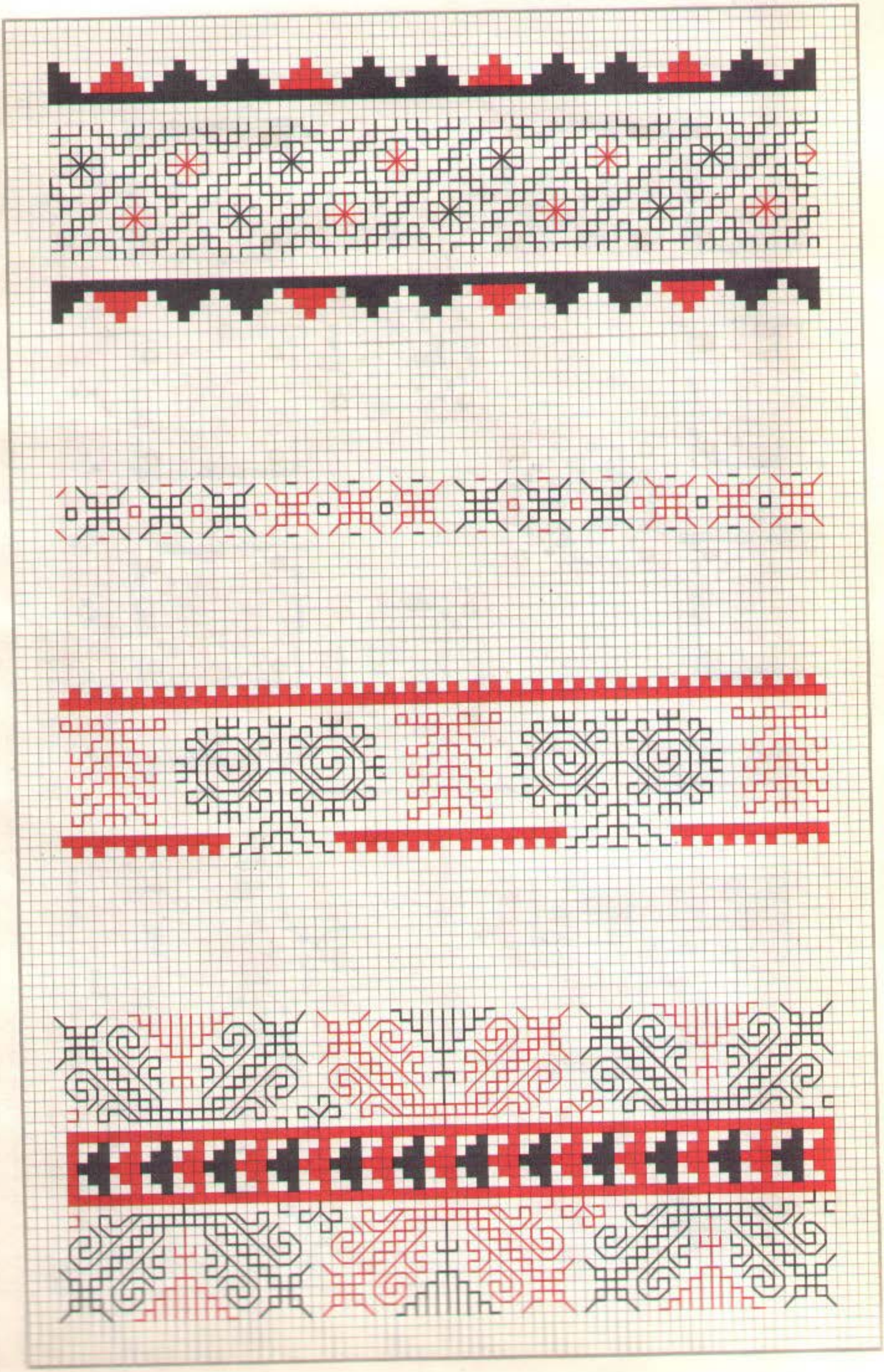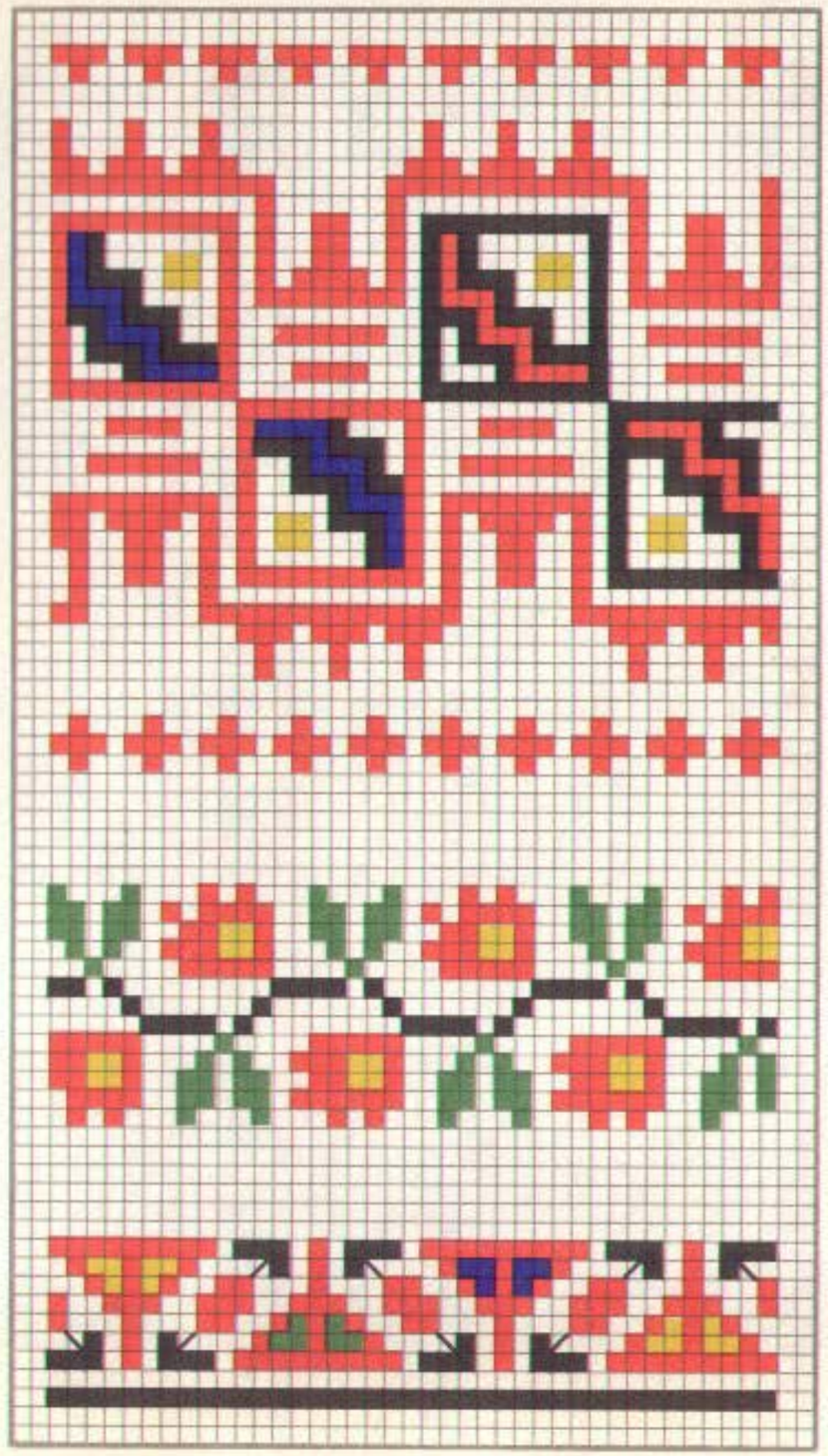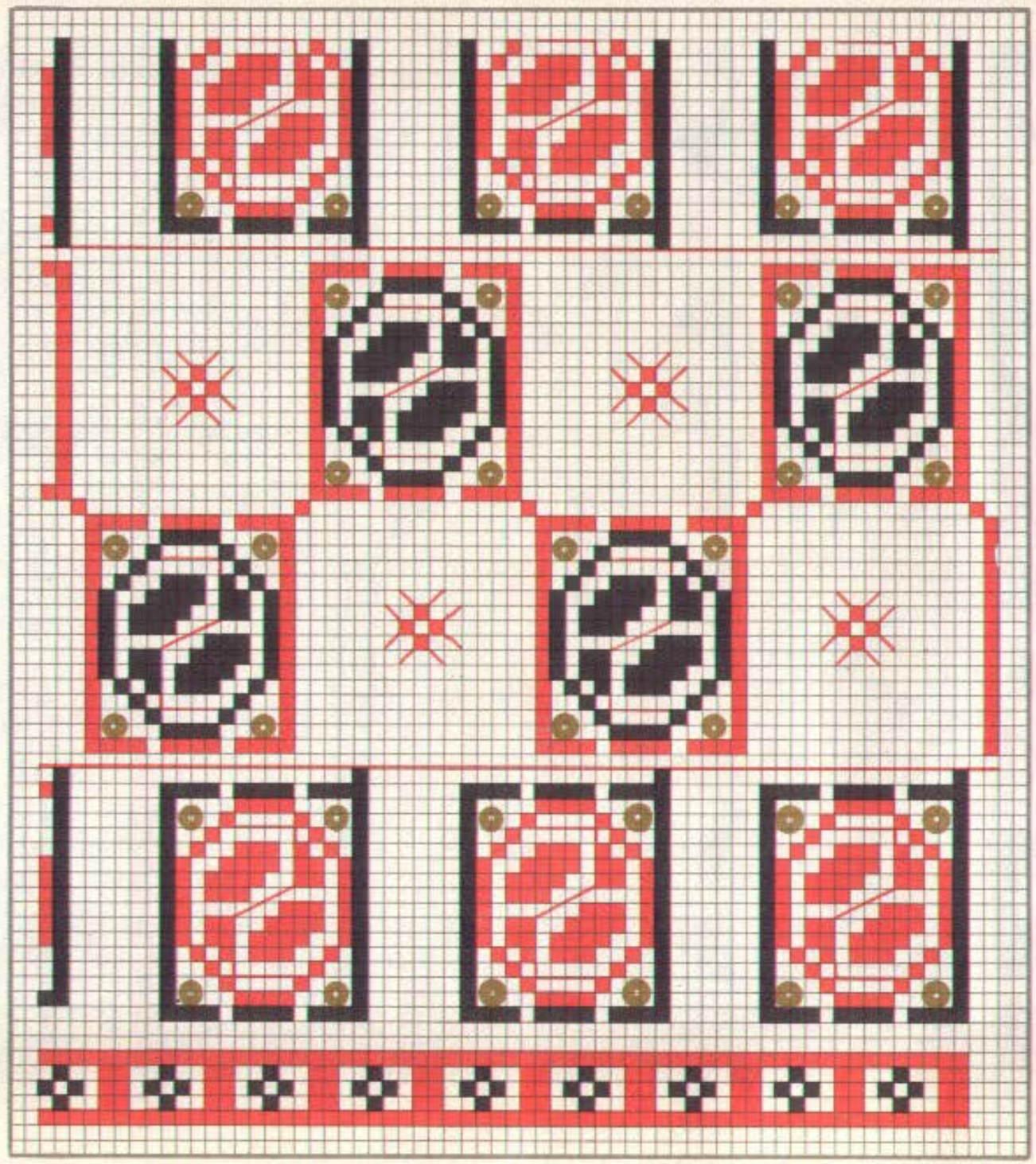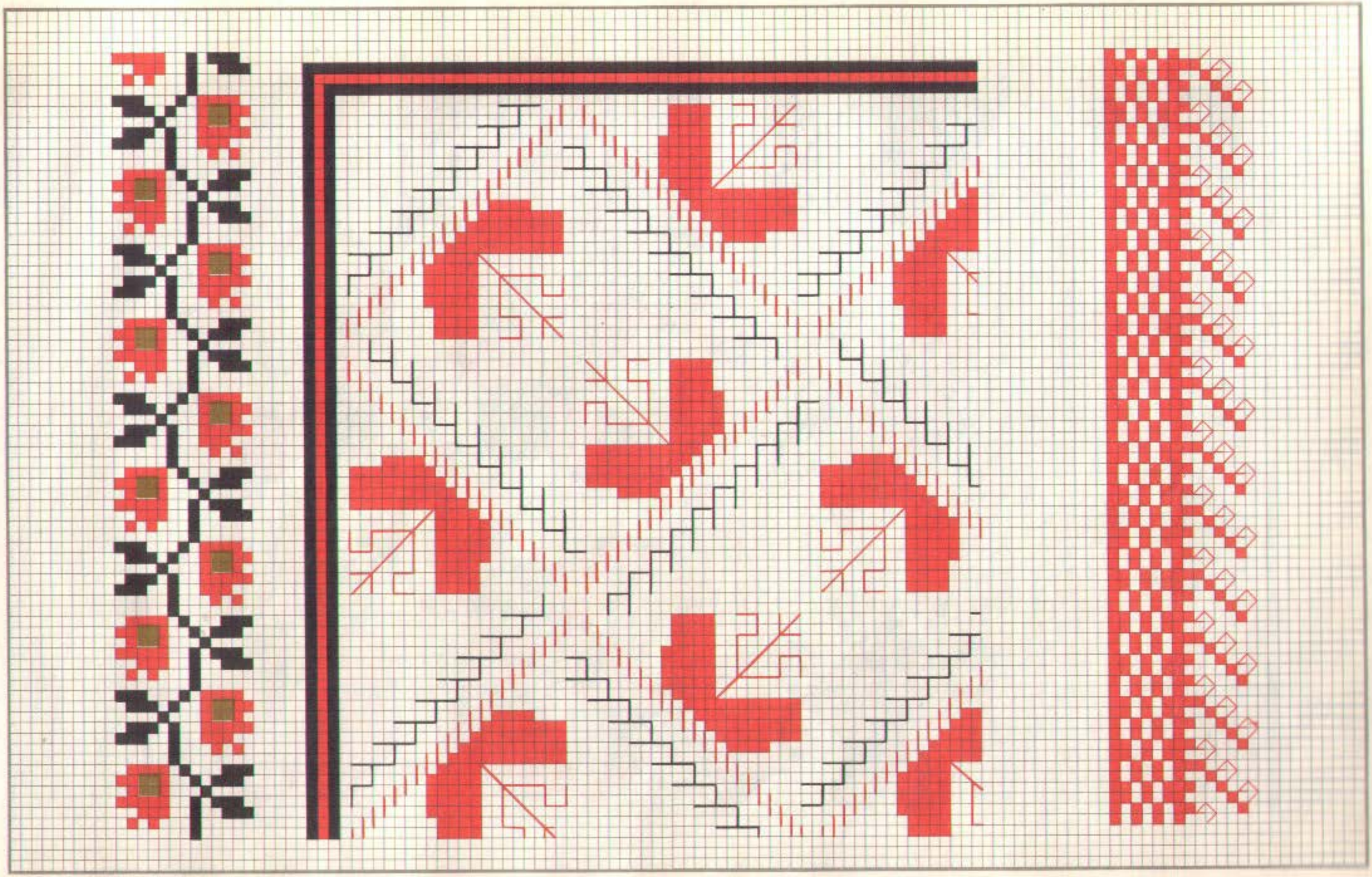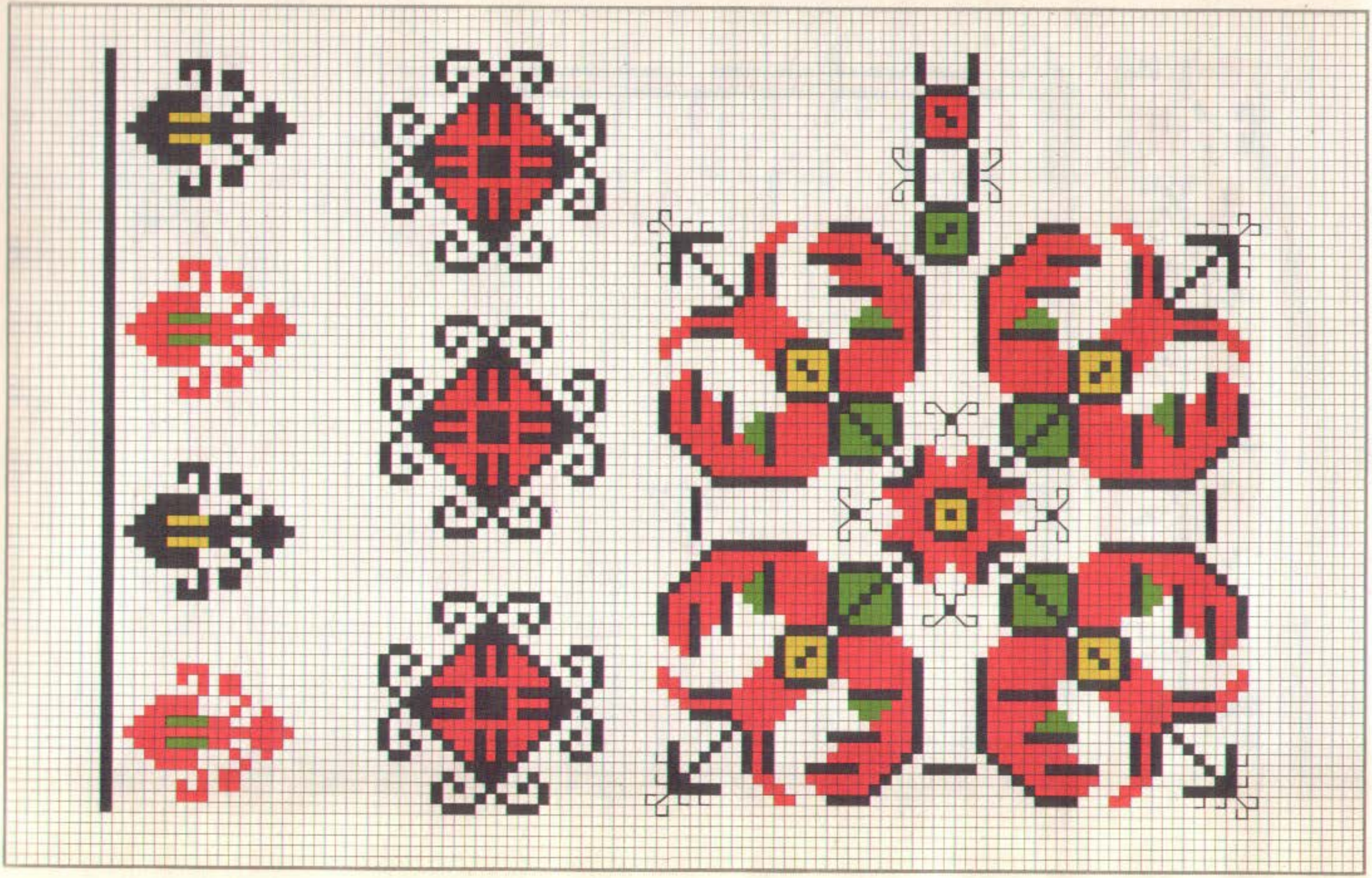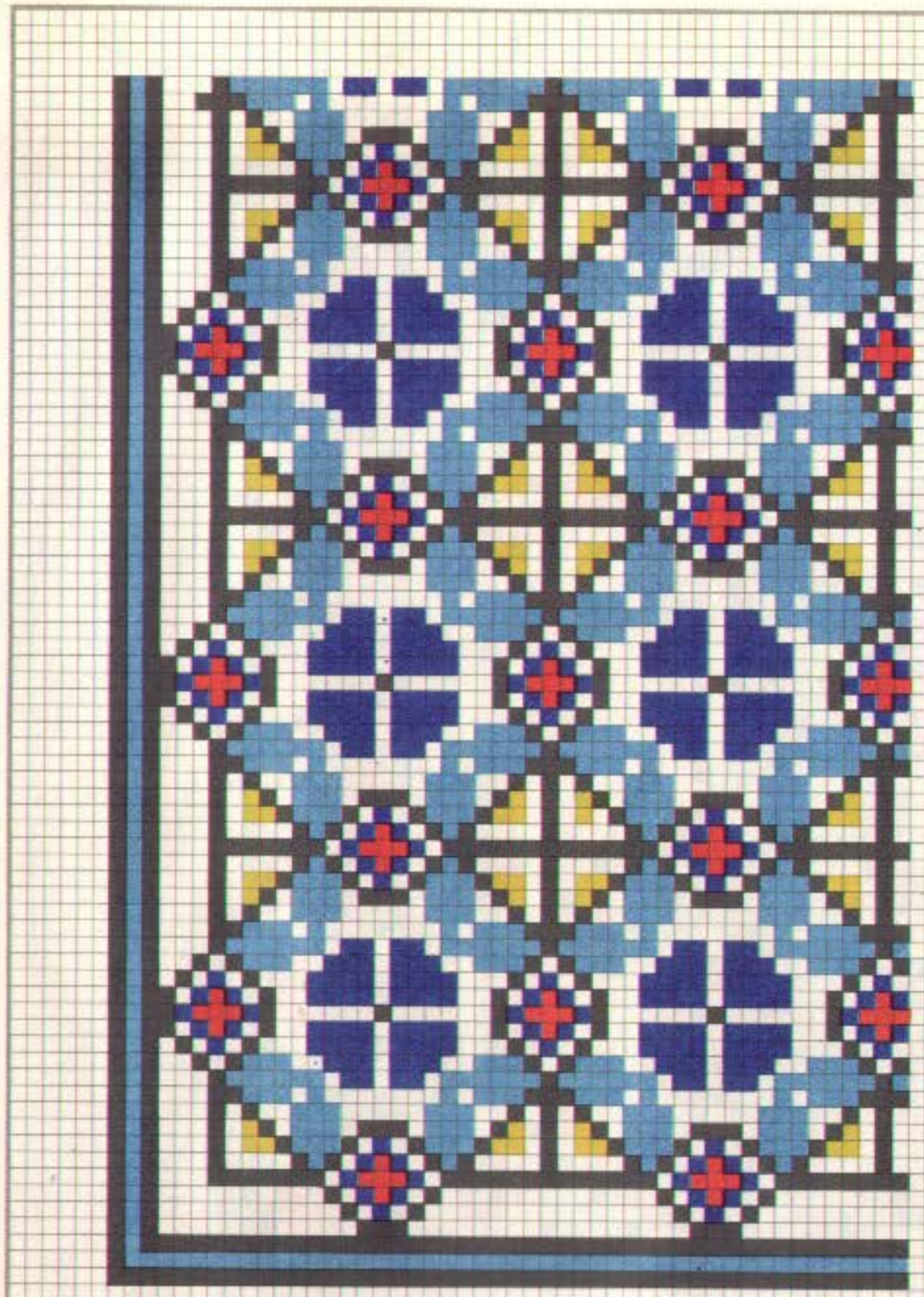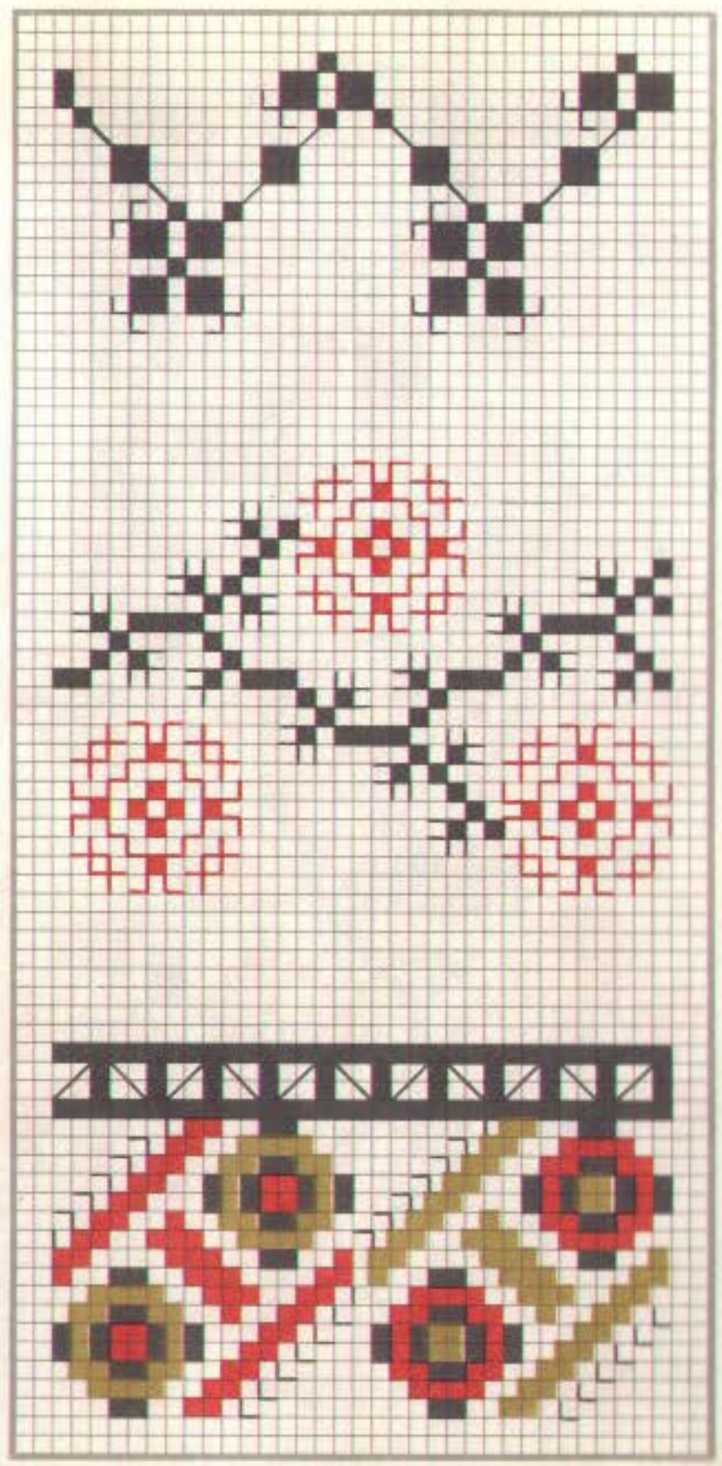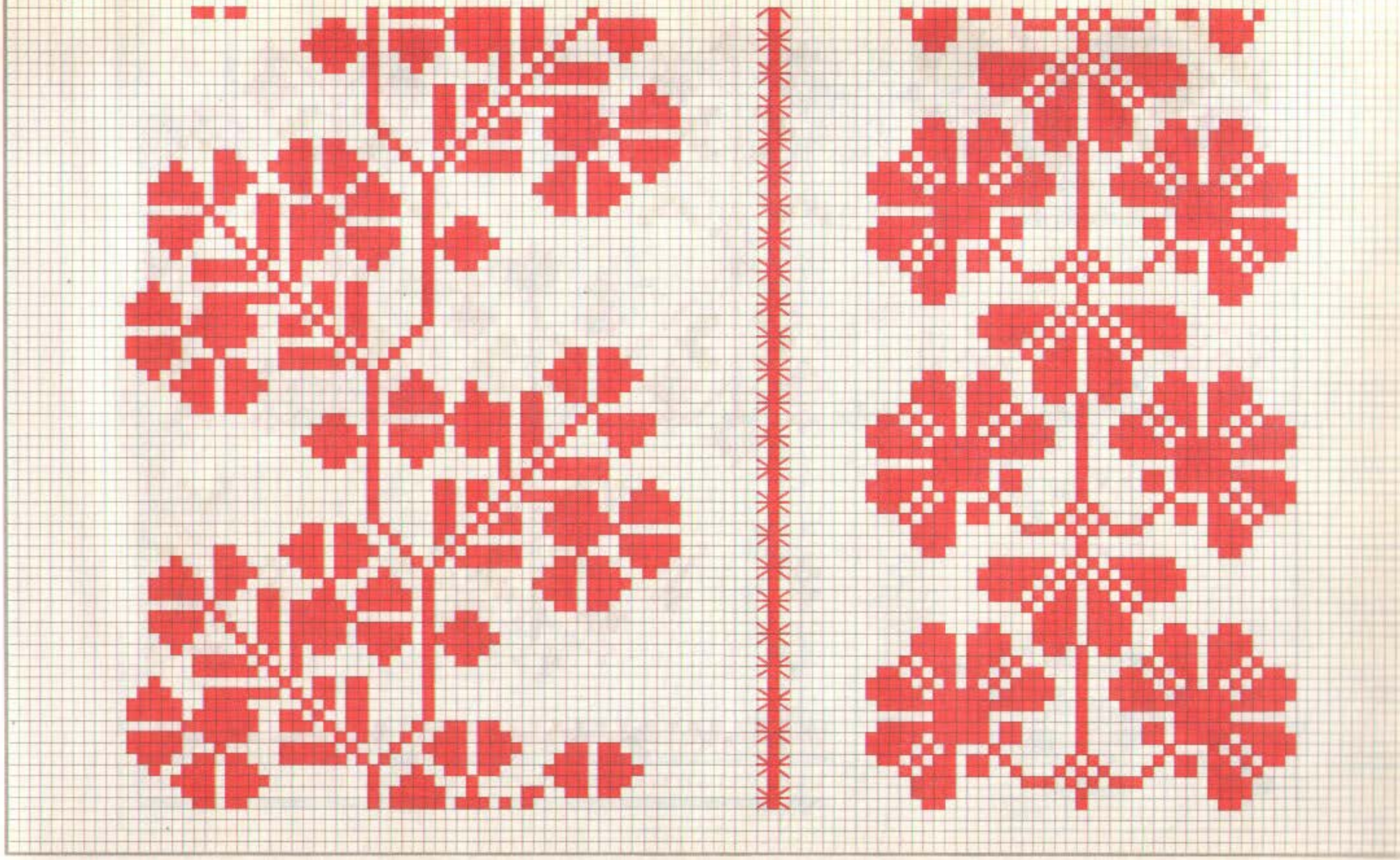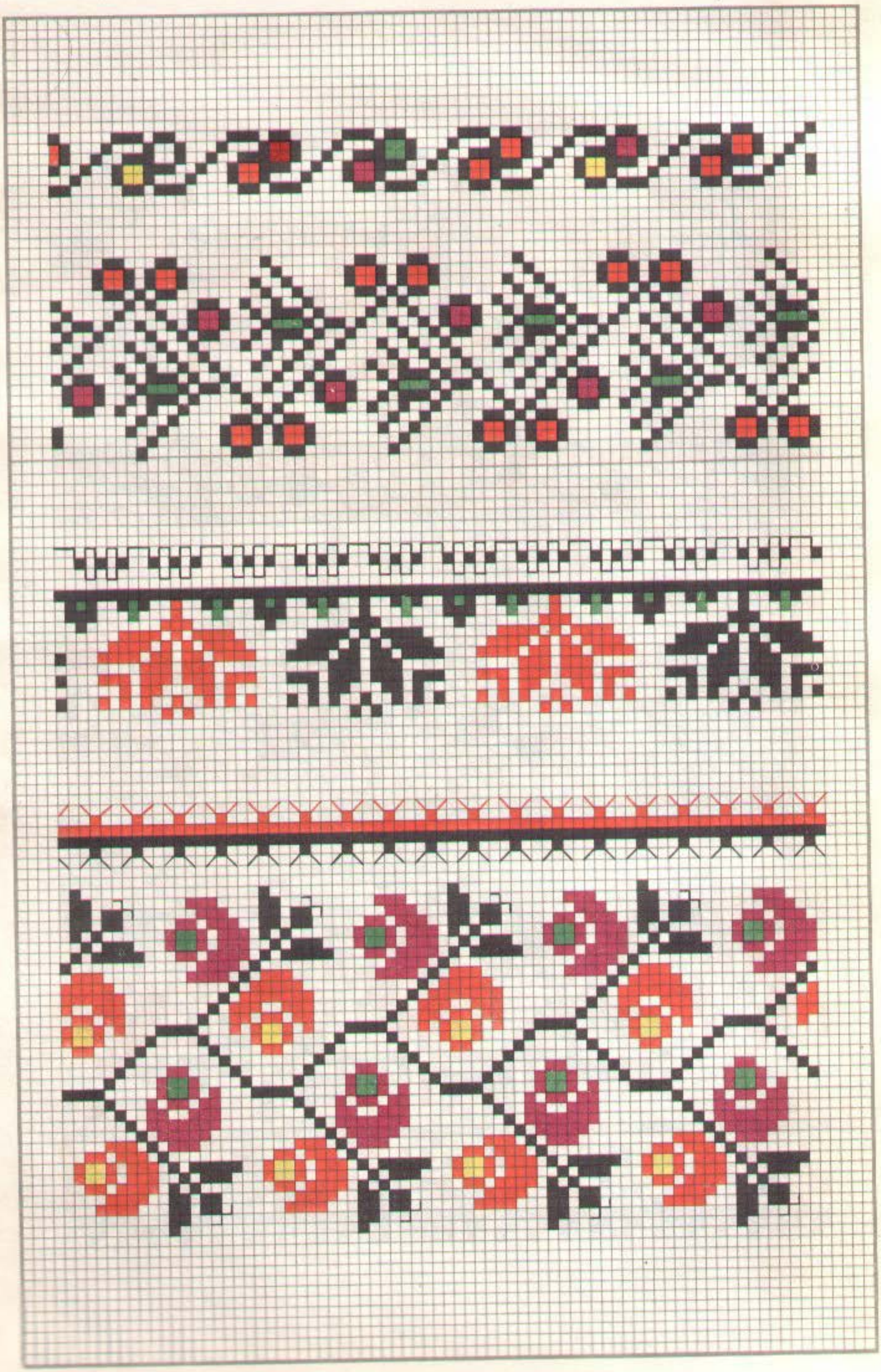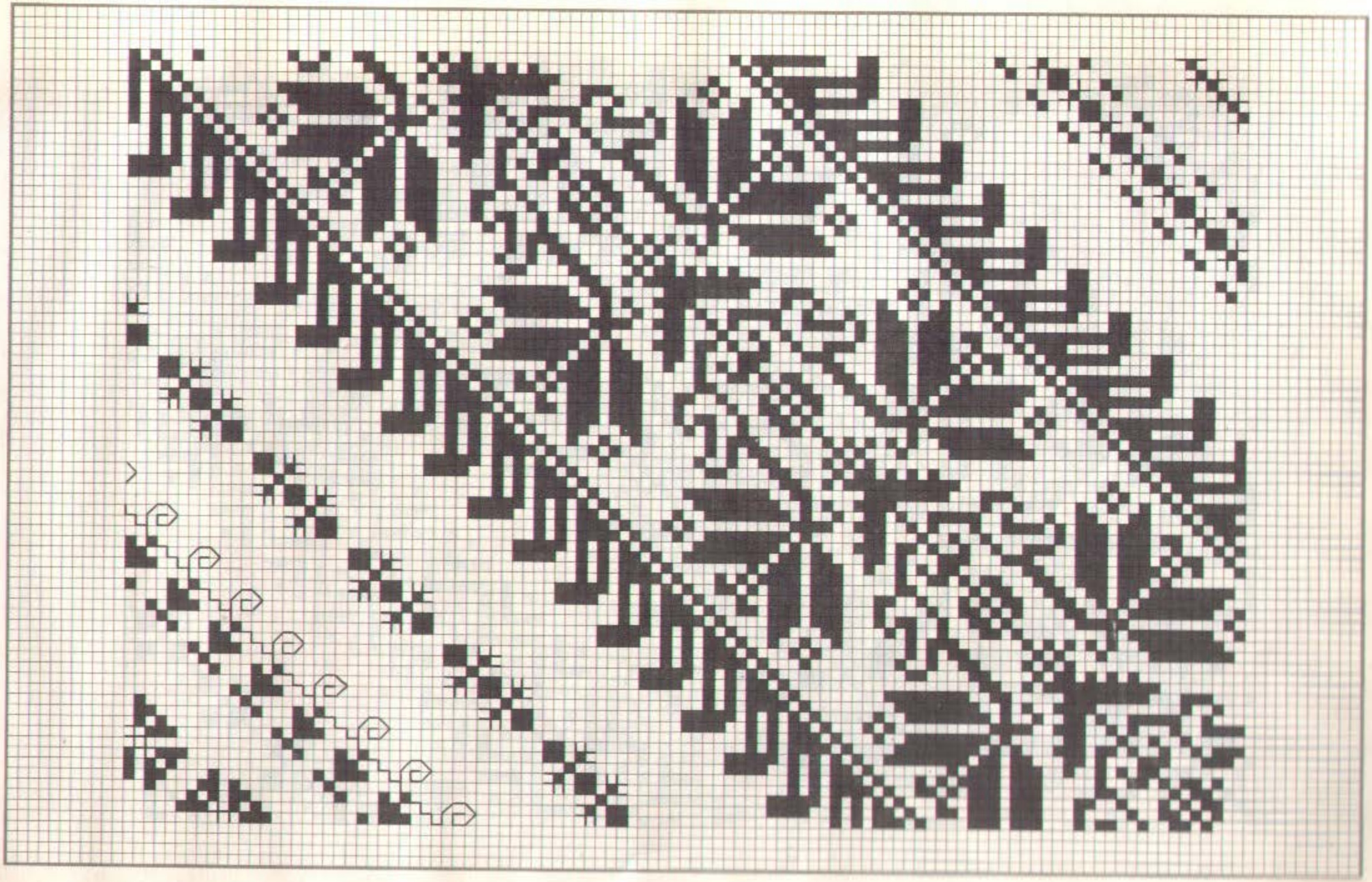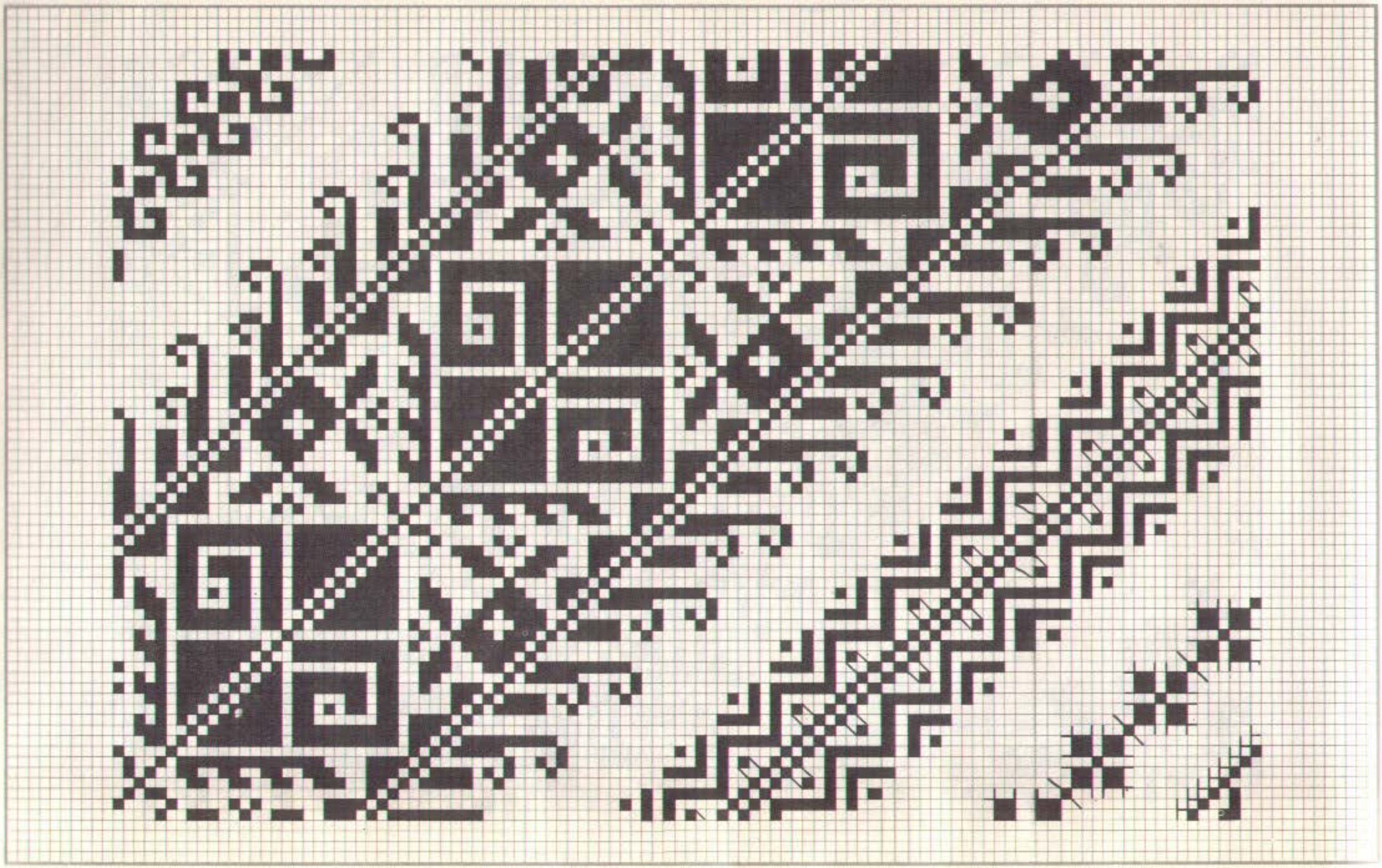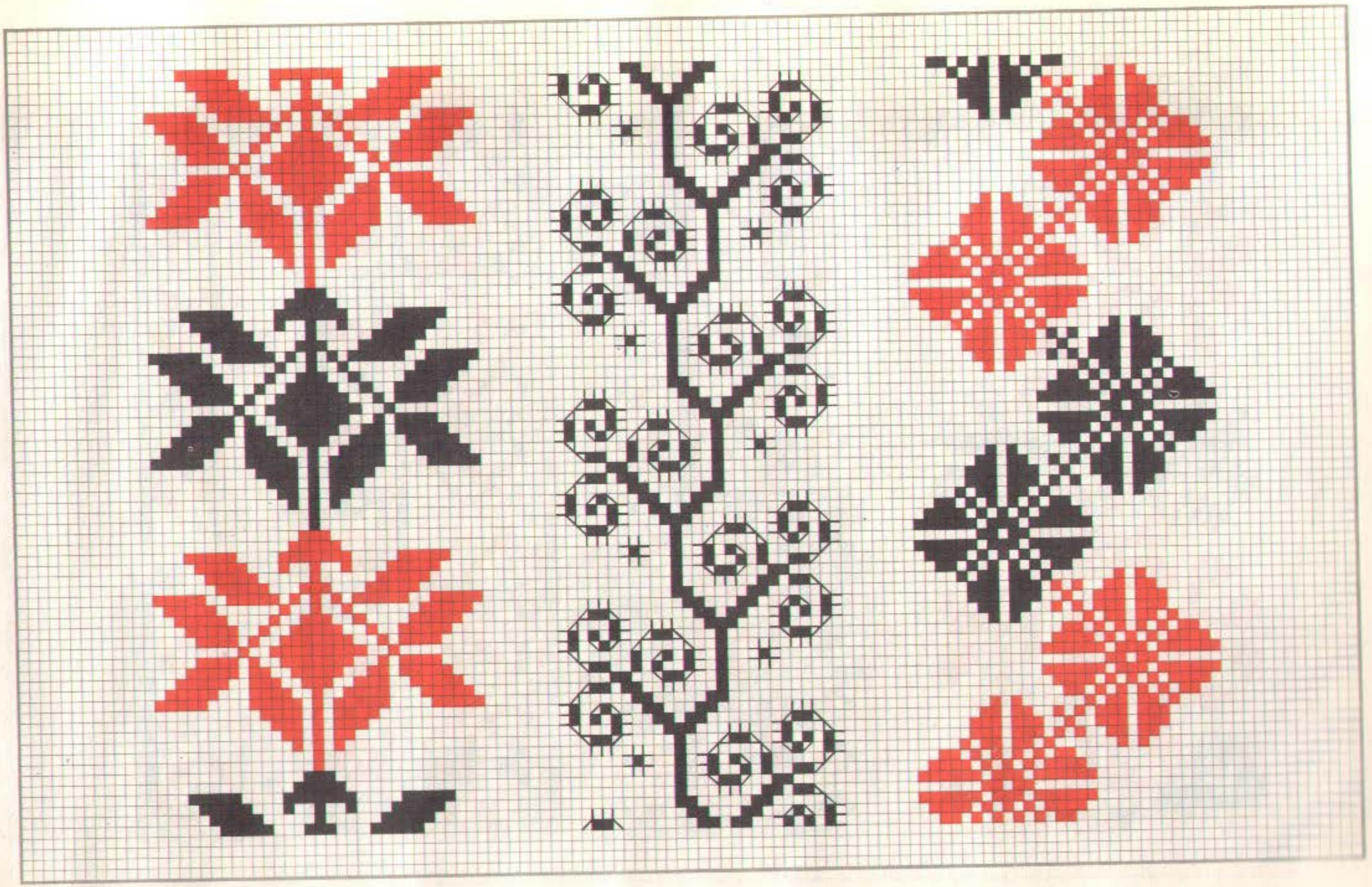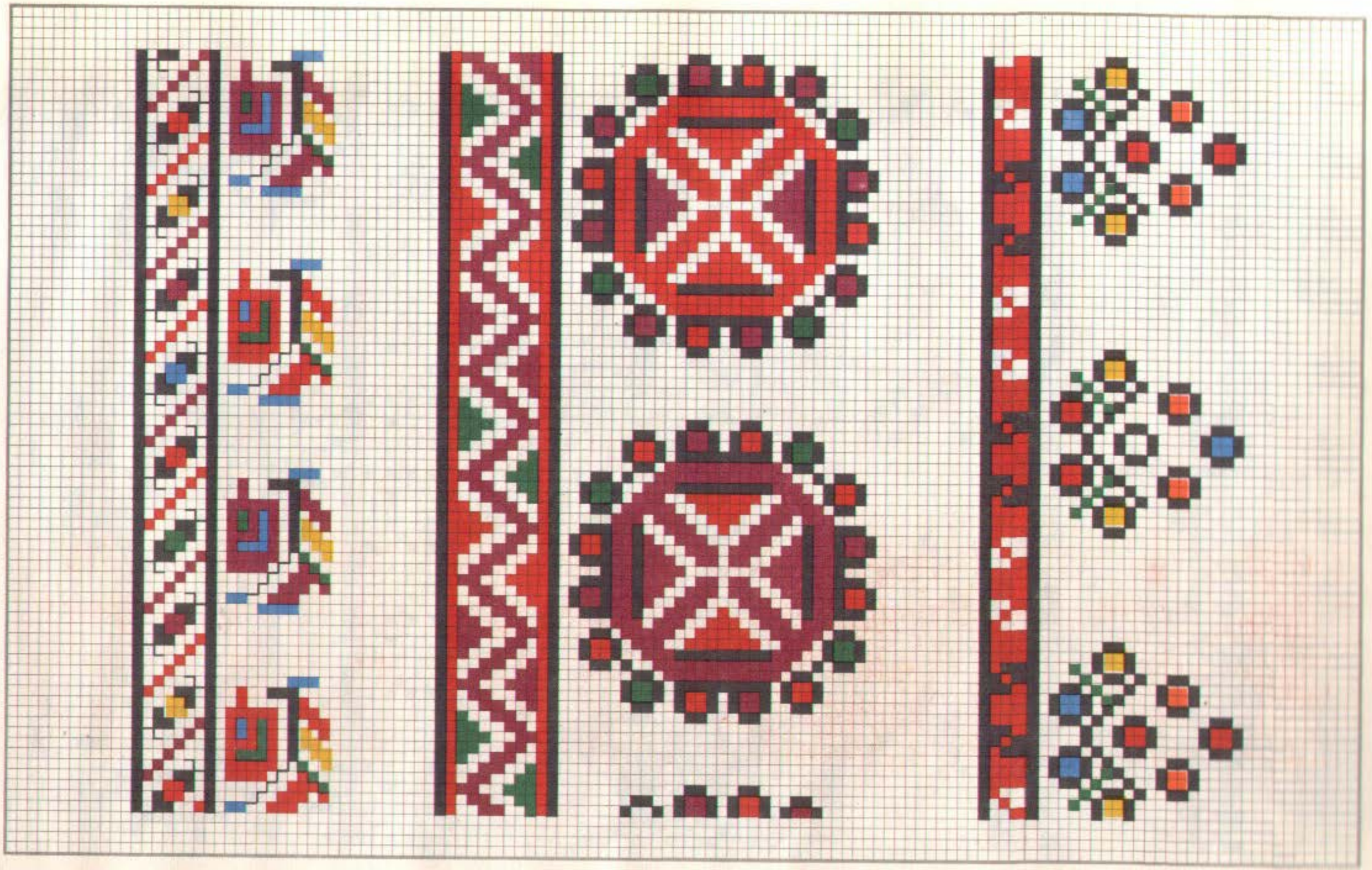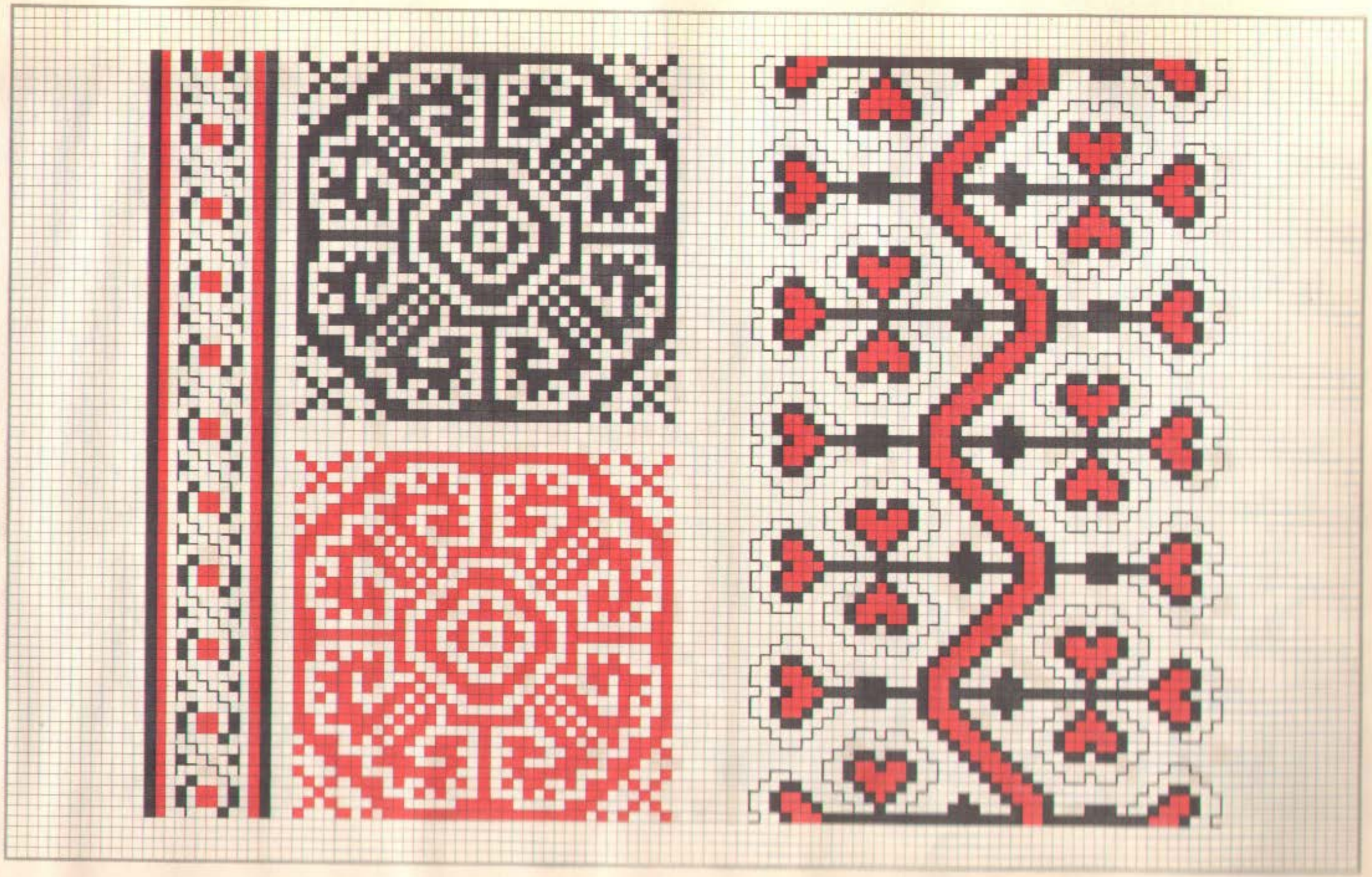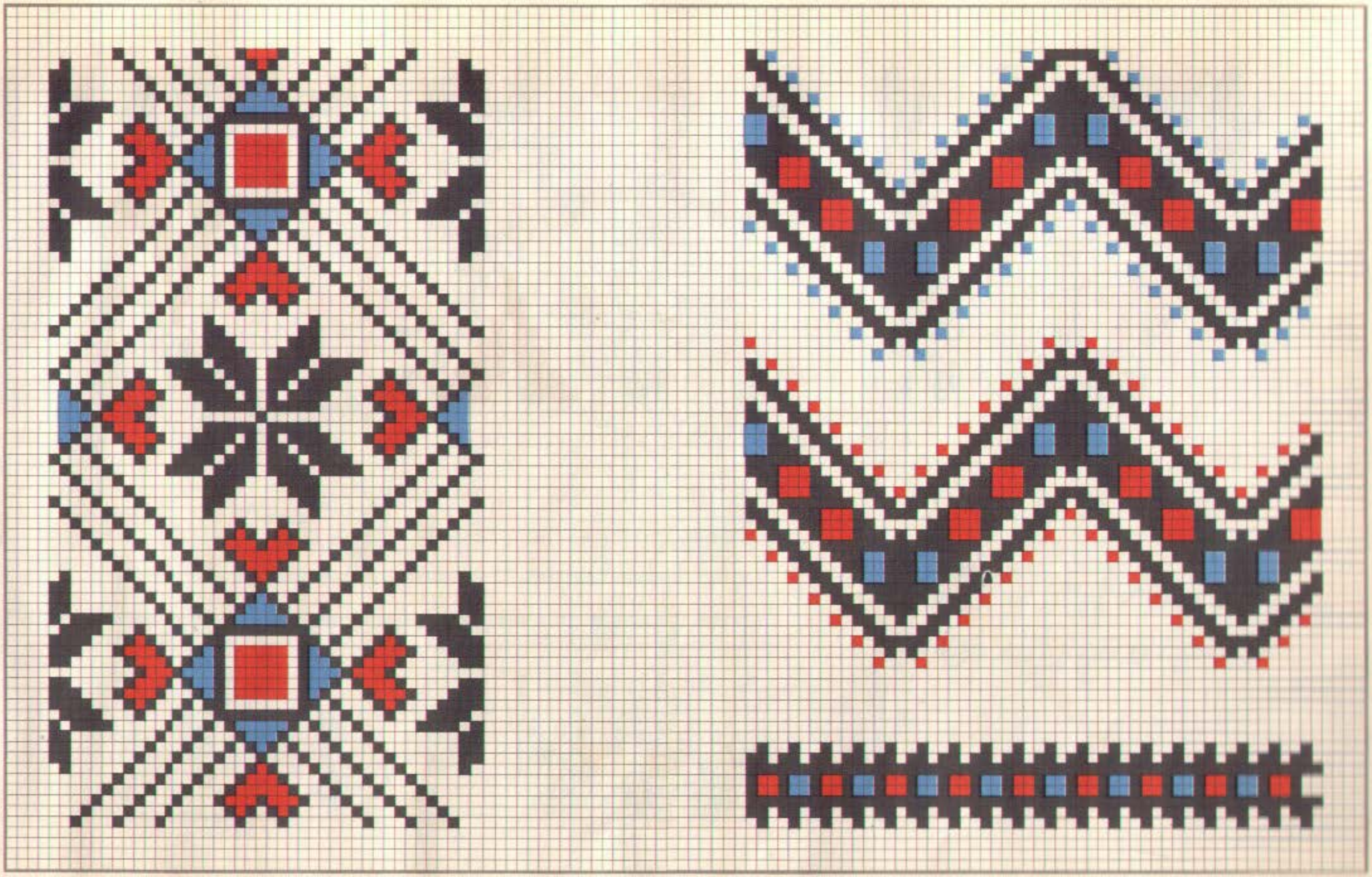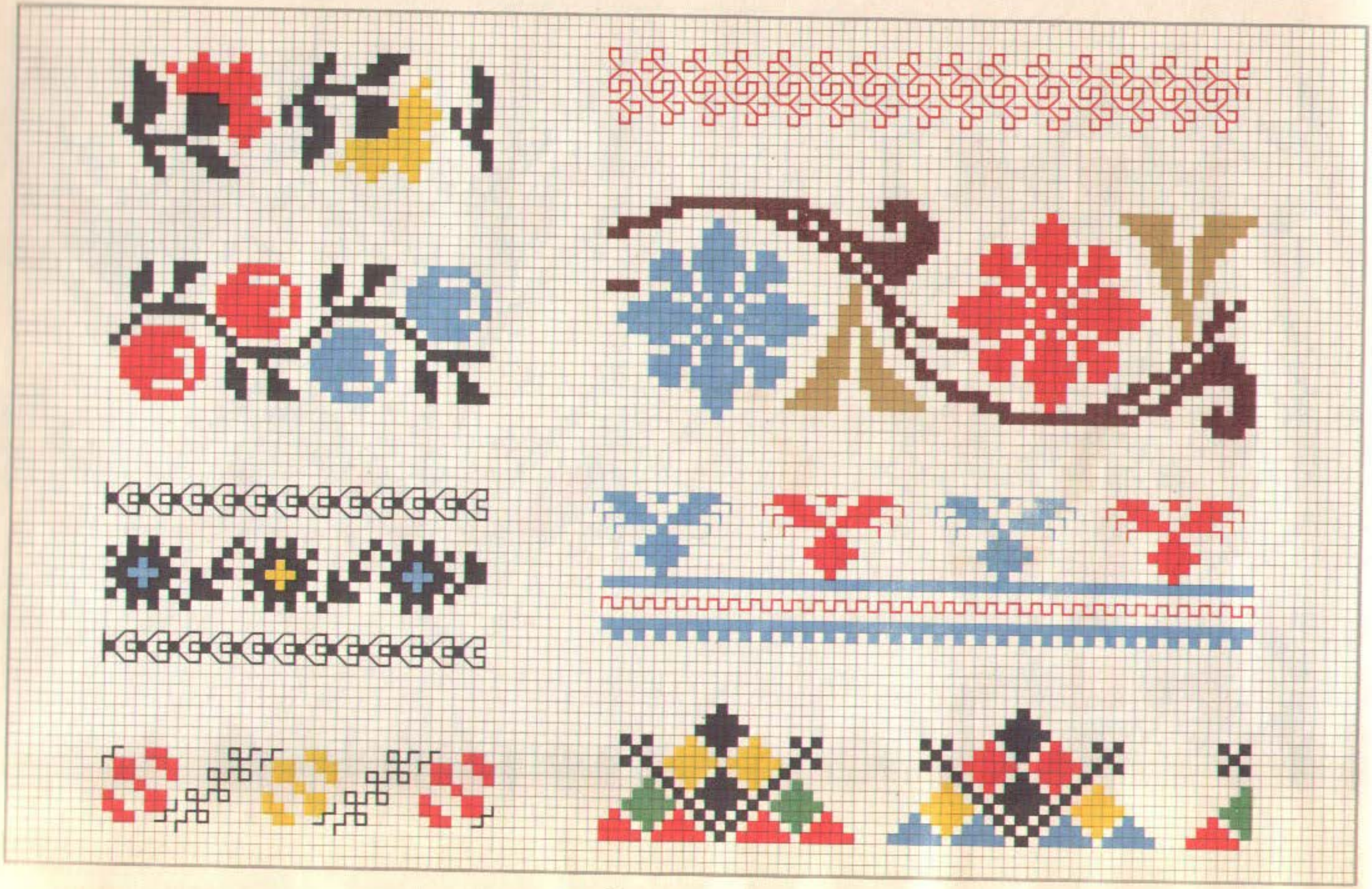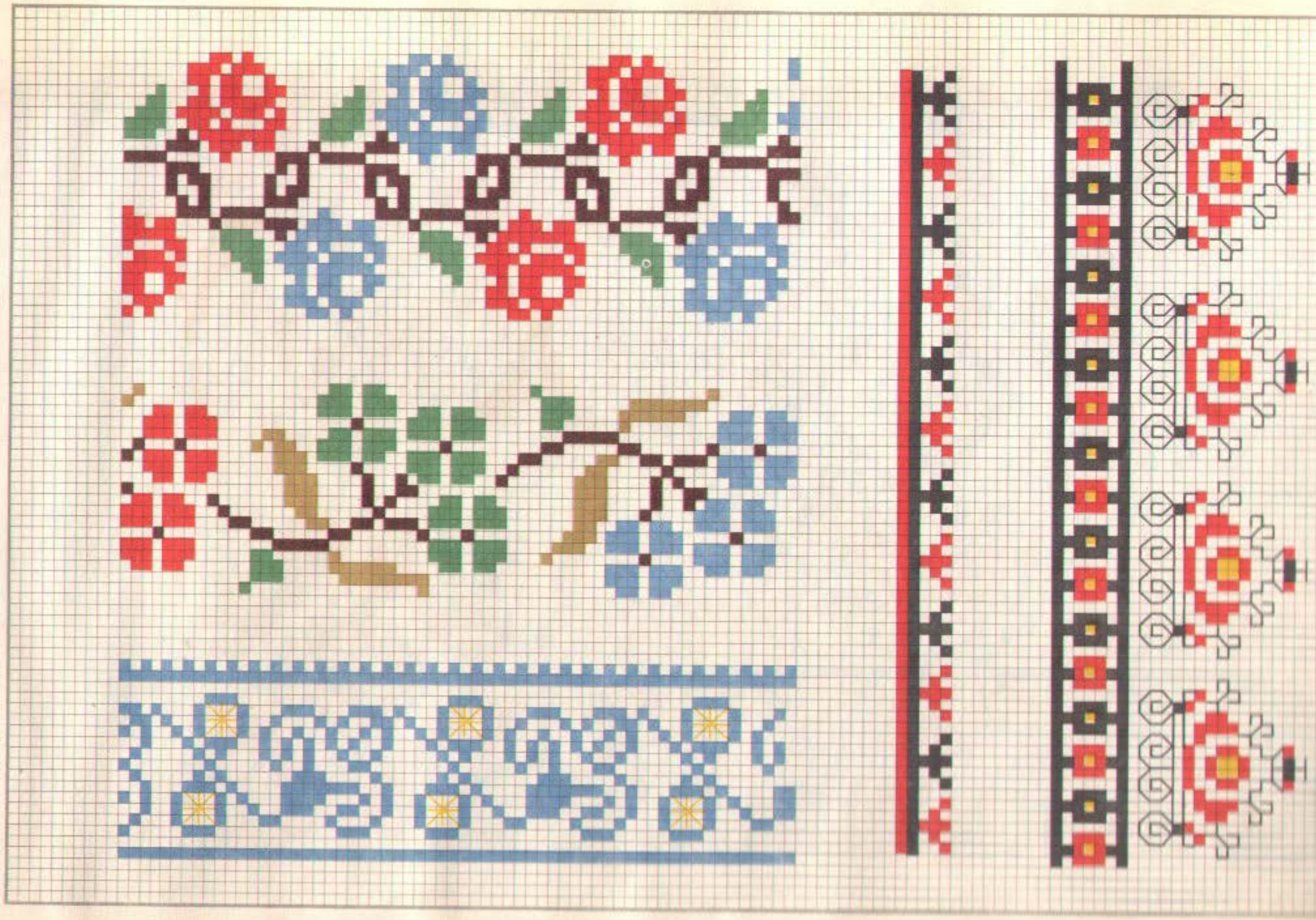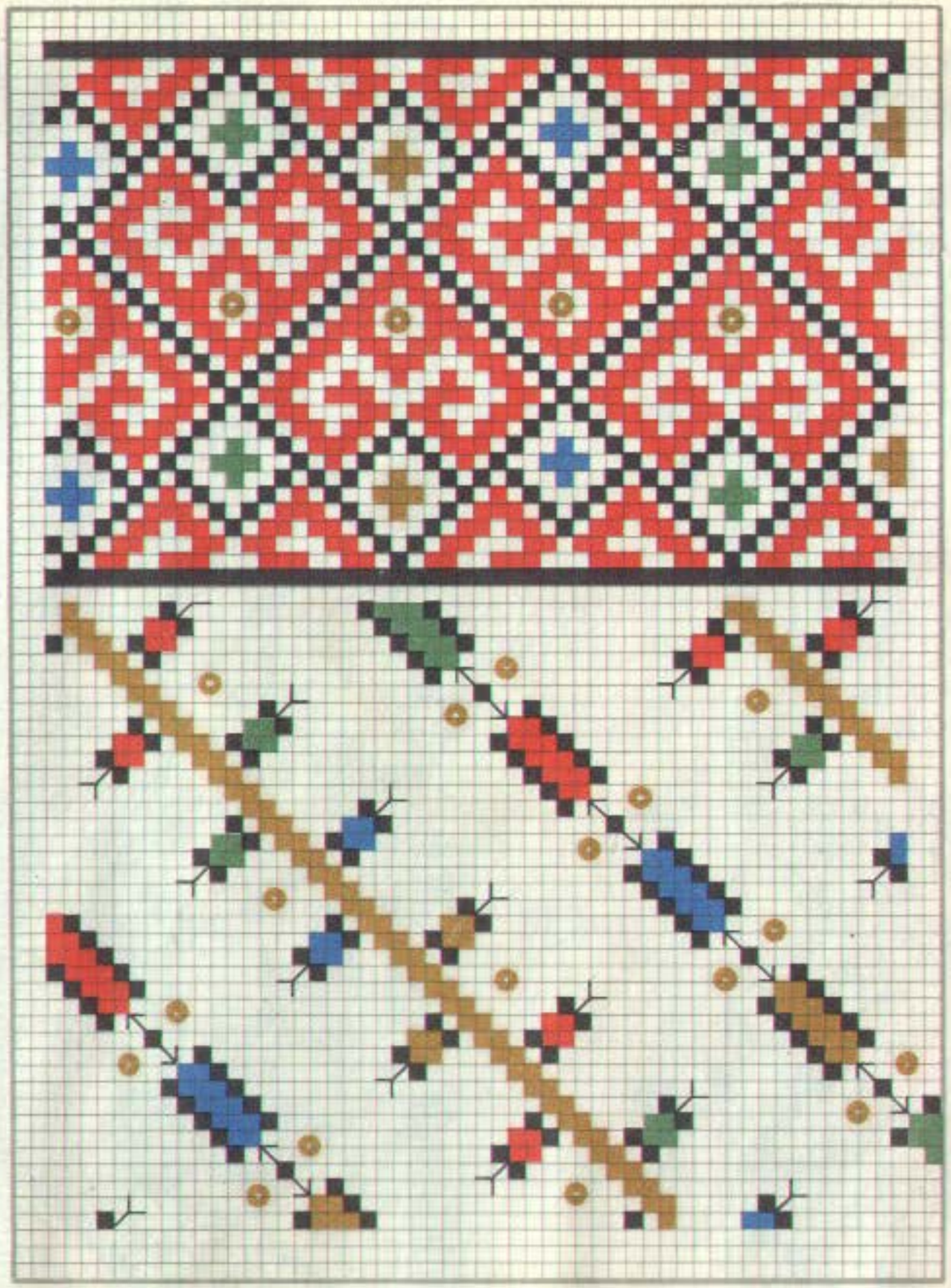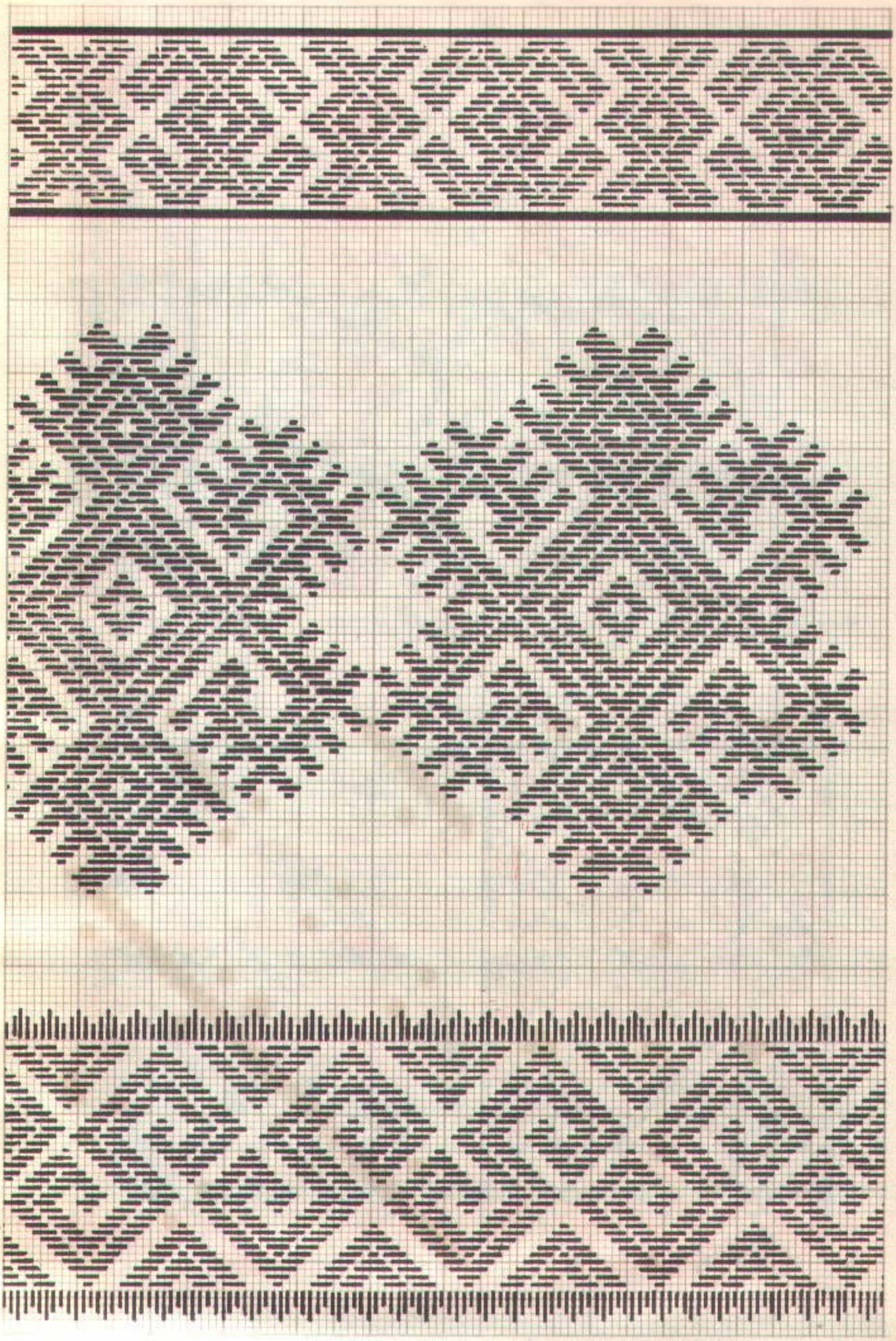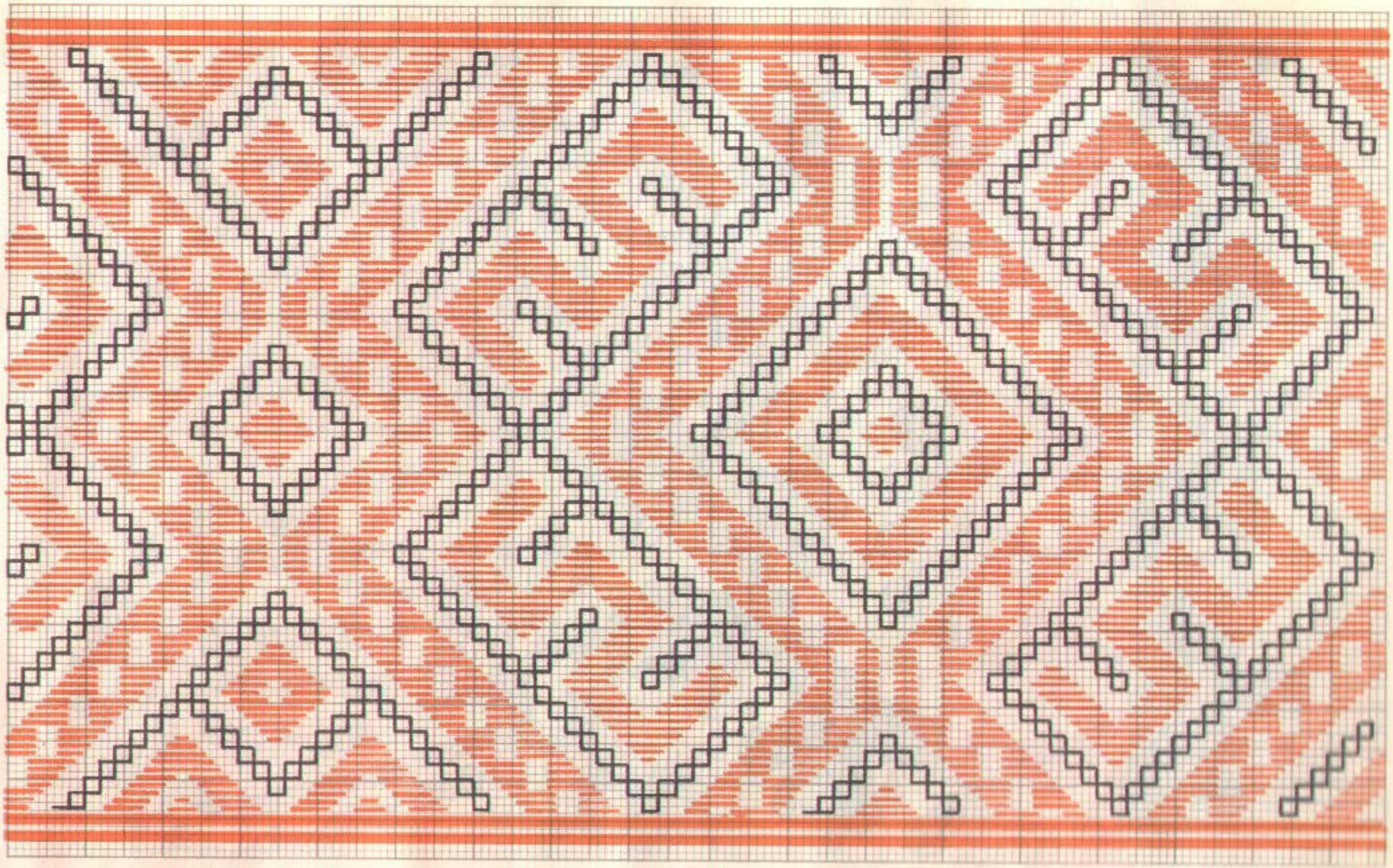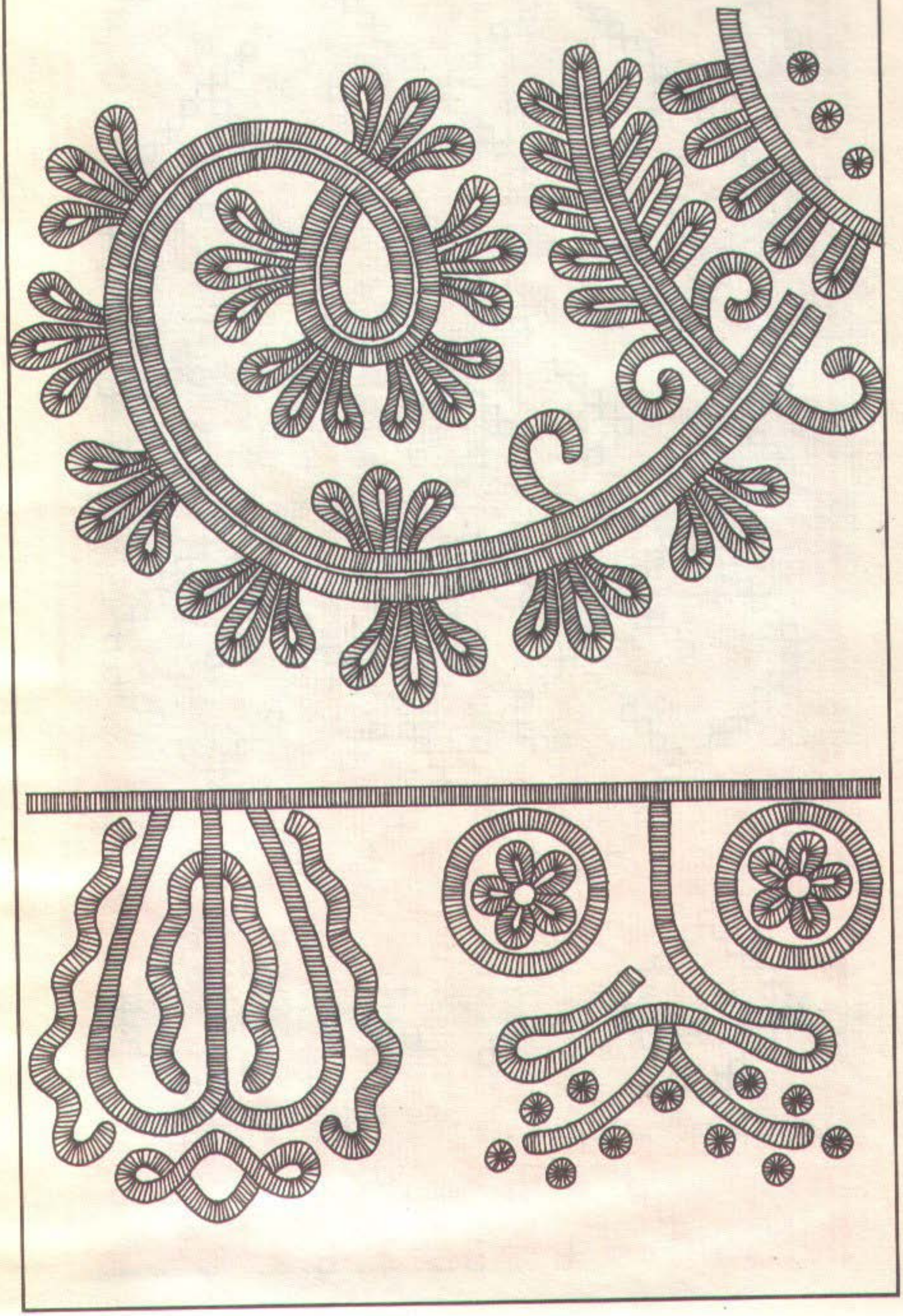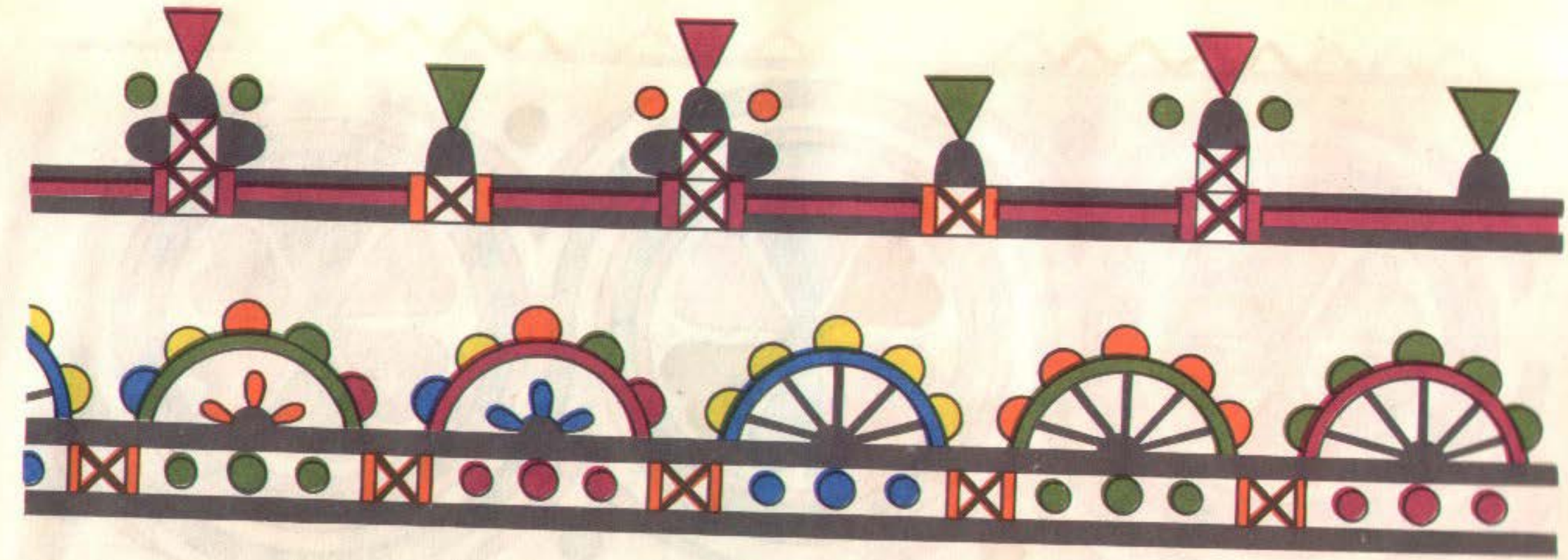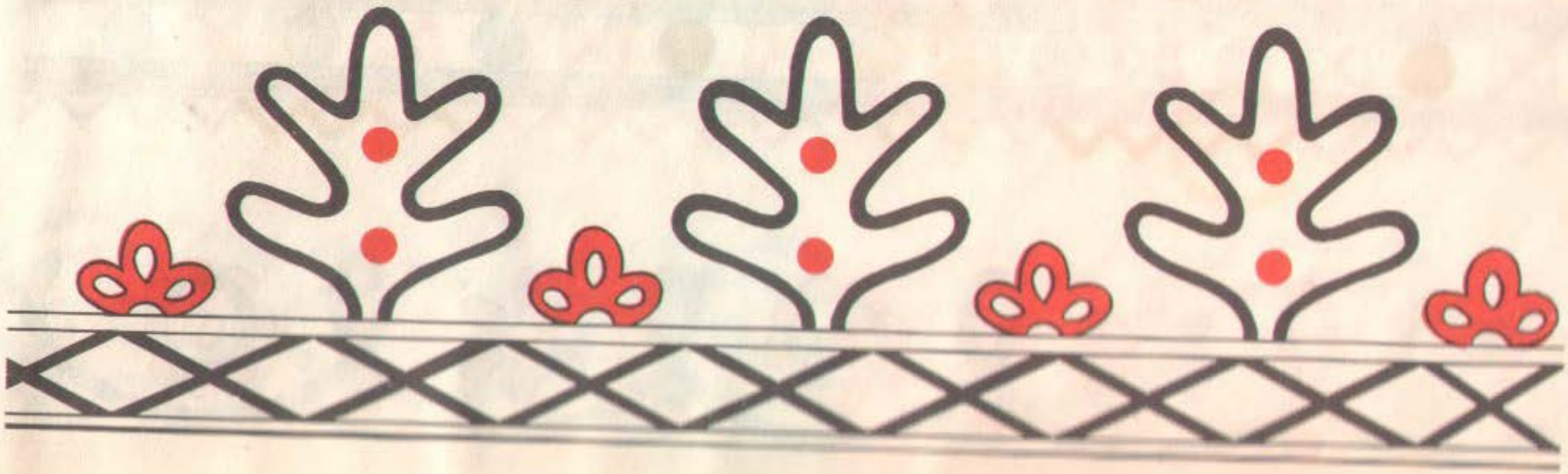
Fig. 138. Motive pentru ornamentarea cămăşii bărbăteşti :
a – distribuirea motivelor pe cămaşă.